

הלשנה המשפטית
המשרד לשוויון חברתי

נוהל העברת תפקיד
בעת חילופי שר/מנהל כללי

המידע המוצג על ידי היועץ המשפטי של המשרד

חלק 1

ינואר 2023

טבת התשפ"ג

תוכן

- פרק 1 - תחומי אחריות, סמכויות ותפקידים
- פרק 2 - רשימת חוקים ותקנות שעל ביצועם מופקד המשרד
- פרק 3 - הצעות חוק שיזם המשרד וטרם הושלם הליך חקיקתן
- פרק 4 - רשימת החלטות ממשלה רלוונטיות למשרד (בחוברת נפרדת)
- פרק 5 - הרשאות לפי חוק נכסי המדינה לנושאי משרה במשרד
- פרק 6 - כללים בדבר מניעת ניגוד עניינים
- פרק 7 – חוק חופש המידע
- פרק 8 - דגשים מהנחיות היועץ המשפטי לממשלה
- פרק 9 - חוברת "זכויות שרים"
- פרק 10 – כללים בדבר מתן חסות
- פרק 11 - מתנות
- פרק 12 - נסיעות לחו"ל
- פרק 13 - מינויים
- פרק 14 - חוות דעת משפטית להצעת החלטה לממשלה
- פרק 15 - עיקרי ההוראות הכלולות בתקנון לעבודת הממשלה
- פרק 16 - היועצים המשפטיים למשרדי הממשלה
- פרק 17 – חיוניות שילובו של הדרג המקצועי

תחומי אחריות, סמכויות, תפקידים – כללי לרבות אגף אזרחים ותיקים¹

המשרד לשוויון תברתי

- בהתאם לחוק האזרחים הוותיקים, המשרד יתן תעודת אזרח ותיק לכל תושב ישראל בהגיעו לגיל הקובע.
- בהתאם להחלטות ממשלה מס' 431 מיום 10.9.2006 ומס' 2068 מיום 22.7.2007 –
 - לשמש גוף מטה לראש הממשלה ולממשלה בנושא הטיפול בגמלאים, וייעודה לסייע בגיבוש מדיניות והמלצות בנושא שיפור מעמד הגמלאים, איכות חייהם הפיזית והנפשית ומערך המתנדבים למען הקשישים.
 - לשמש גוף תיאום, אינטגרציה, חשיבה ומעקב בנושאים הקשורים לגמלאים ולמעמדם. אין בהקמתה של היחידה כדי לפגוע במעמדם או בסמכויותיהם של משרדי הממשלה הנוגעים לעניין.
 - במסגרת עבודתה תפעל היחידה, בין היתר, לשם:
 - פיתוח וייעול השירותים הקיימים לגמלאים וקידום פרויקטים בתחום פעילותה של היחידה;
 - תיאום בין משרדי הממשלה וגופים נוספים הפועלים בתחום פעילותה של היחידה, תוך איגום משאבים מקצועיים וכספיים במקרים המתאימים;
 - מעקב ובקרה אחר יישום החקיקה הנוגעת לגמלאים וזכויותיהם, וקידום עבודת מטה לייזום תיקוני חקיקה במידת הצורך.
 - תפעול מערך המתנדבים למען הקשישים.
 - היחידה תתמקד בטיפול בששת התחומים המרכזיים שלהלן:
 - בריאות וסיעוד, לרבות בדיקת השירותים הניתנים לגמלאים, מיפוי בעיות והצעת תוכניות לשיפור השירות ולקידום רפואה מונעת;
 - רווחה, לרבות טיפול בנושאים סוציאליים, בתעסוקת גמלאים, בתרבות הפנאי ובקידום פעולות לרווחת הגמלאים מול המגזר השלישי;
 - שיכון, לרבות קידום פתרונות דיור ייעודיים לגמלאים;
 - סיוע לאוכלוסיות מיוחדות, ובכלל זה גמלאים מעוטי יכולת, נכים ובעלי צרכים מיוחדים, ניצולי שואה, המגזר הערבי ועולים חדשים;
 - פניות ציבור, ובכלל זה הקמת מרכז מידע לגמלאים אשר ירכז מידע בדבר השירותים הניתנים לגמלאים ויקל על נגישות למידע ולשירותים.
 - מערך מתנדבים למען הקשישים.
- בהתאם להחלטת ממשלה מס' 99 מיום 14.6.2020 – הועבר שטח הפעולה של הרשות לזכויות ניצולי שואה תחת המשרד.
- בהתאם להחלטת ממשלה מס' 2534 מיום 4.11.2007, להקצות בבסיס תקציב המשרד תקציב בסך 16 מלש"ח לנושא השגת פיצויים לנרדפי הנאצים מגורמי חוץ ולהשבת זכויות ורכוש יהודי.
- בהתאם להחלטת ממשלה מס' 3474 מיום 4.5.2008, המשרד קיבל אתריות כוללת למימוש המלצות צוות לבחינת דרכים להכרה והוקרה של ניצולי השואה החיים בישראל וירכו את פעילות משרדי הממשלה והגופים השונים הנדרשים לצורך כך.
- בהתאם להחלטות ממשלה מס' 3941 מיום 17.8.2008 ומיום 2865 מיום 17.2.2011, הועברו תחת המשרד שטחי הפעולה הבאים:
 - תמיכה בגופים המקיימים קורסים להעשרת מבוגרים בנושאים שונים.

¹ במסמך זה מפורטים תפקידים וסמכויות שבצועם הוטל על המשרד, ככלל אין פירוט של משימות שהוטלו על משרד אחר בשיתוף/התייעצות עם המשרד/רשות וכן אין פירוט של חברות בצוותים ובוועדות.

- מימון תכניות ופעילויות פנאי לאנשים בעלי מוגבלויות.
- תקצוב פעילות העשרה למבוגרים הכוללת קתדראות עממיות וכן תקצוב קורסים להשלמת השכלה יסודית לאוכלוסייה הבוגרת (תהיל"ה).
- תקצוב פעילות העשרה לחינוך מבוגרים המתקיימת ברשויות מקומיות, הכוללת קתדראות עממיות וכן תקצוב קורסים להשלמת השכלה יסודית לאוכלוסייה הבוגרת (תהיל"ה).
- תקצוב סמינרים לציבור הרחב בנושאים שונים של מורשת והיסטוריה.
- בהתאם להחלטת ממשלה מס' 792 מיום 12.10.2009, הועבר תחת המשרד שטח הפעולה רישום ותייעוד זכויות היהודים יוצאי כל ארצות ערב ואיראן.
- בהתאם להחלטת ממשלה מס' 4252 מיום 12.2.2012 המשרד לשוויון חברתי:
 - מהווה גוף המטה הממשלתי לקידום השבת הרכוש היהודי מתקופת השואה מחוץ לישראל, במסגרת זו יפעל מול גופים וארגונים, העוסקים בכך, בארץ ובעולם, וירכו את הפעילות הנעשית בתחום, בתיאום עם משרד החוץ. המשרד לאזרחים ותיקים יידע את משרד האוצר על הפעילות שהתבצעה בתחום זה.
 - תמיכה במוסדות ציבור הפועלים להשגת פיצויים לנרדפי הנאצים ועוזריהם.
 - תמיכה במוסדות ציבור הפועלים להנצחת זיכרון השואה.
 - הפעלת מערך מתנדבים, שיסייע בין השאר בהעברת מידע לניצולי שואה על סיוע, הניתן על ידי גופים שונים. בפעולות מול ניצולי שואה, המידע הנמסר לניצולי השואה יתואם עם מרכז המידע הממשלתי שיופעל כאמור להלן, ובהתאם לעדכונים שיעביר מרכז המידע מעת לעת.
 - ביצוע פעולות להוקרה והכרה בניצולי השואה על פי החלטת הממשלה מס' 3474 מיום 4.5.2008.
 - פעילות מול ועדת התביעות, בהתאם להחלטת הממשלה מס' 3940 מיום 17.8.2008.
 - גיבוש פרויקטים חברתיים לניצולי השואה, בתיאום עם משרד הרווחה והשירותים החברתיים. ככל שייגובשו פרויקטים עבור ניצולי שואה בתחום הבריאות, לרבות בריאות הנפש, הם יבוצעו בתיאום עם משרד הבריאות.
- בהתאם להחלטת ממשלה מס' 5146 מיום 14.10.2012 המשרד אחראי לשלם לארגון SHARE – דמי חברות.
- בהתאם להחלטת ממשלה מס' 834 מיום 13.12.2015, המשרד לשוויון חברתי יפתח ויפעיל תכניות לעידוד תעסוקה בקרב אזרחים ותיקים הכוללות הקמת מרכזי תעסוקה עירוניים, קידום יזמות והעסקה עצמית, פיתוח מסלולי העסקה ייעודיים בקרב מעסיקים ממגזרים שונים וכן איתור מקצועות בעלי פוטנציאל לקליטת מבוגרים ופיתוח כלים לקליטה ותמיכה בהם. כן יפעיל המשרד אתר אינטרנט ייעודי להשמת מבוגרים במקומות תעסוקה כולל הקמת מאגר מידע מקוון של יועצים ובעלי מקצוע מבוגרים.
- בהתאם להחלטת ממשלה מס' 1941 מיום 4.9.2016 –
 - להקצות מדי שנה מתקציב המשרד לשוויון חברתי סך כולל של 150,000 ש"ח לפרס ראש הממשלה שיחולק באופן שווה לשניים או שלושה מחקרים בתחום קהילות ישראל בארצות ערב ואיראן לרבות לעניין זכויותיהם לפיצוי של פליטים יהודים יוצאי ארצות ערב ואיראן. הפרס יוענק על ידי ראש הממשלה מדי שנה במסגרת הטקס המרכזי שיערך בהתאם להוראות חוק יום לציון היציאה והגירוש של היהודים מארצות ערב ואיראן, תשע"ד–2014. הזוכים בפרס ייבחרו לפי נוהל שיוכן במשרד לשוויון חברתי בתיאום עם משרד ראש הממשלה.
 - להקצות באופן חד-פעמי 100,000 ש"ח מתקציב המשרד לשוויון חברתי להנפקת מדליה ממלכתית (כ-150 יחידות) שתוענק לאישים ולגופים שהרימו תרומה חשובה להנחלת מורשת הקהילות היהודיות בארצות ערב ואיראן ולמחקר אודותיהן לרבות לעניין

זכויותיהם לפיצוי של פליטים יהודים יוצאי ארצות ערב ואיראן. המשרד לשוויון חברתי יקים ועדה ציבורית לבחירת האישים והגופים הראויים לקבל את המדליה הני"ל, וזאת על פי אמות מידה שייקבעו על ידי המשרד לשוויון חברתי.

- בהתאם להחלטת ממשלה מס' 3661 מיום 11.3.2018, המשרד לשוויון חברתי יפעל מול הרשות לזכויות ניצולי השואה לצורך מיצוי זכויות ניצולי השואה שהרשות אינה מופקדת על מיצוין.
- בהתאם להחלטת ממשלה מס' 3740 מיום 15.4.2018 – להנחות את המשרד לשוויון חברתי להפעיל תכנית לחיזוק החוסן הקהילתי של תושבי קרית שמונה, שלומי ומטולה בתחומי פעילות המשרד, בהיקף תקציבי של 1.5 מלש"ח לשנים 2018-2020 ממקורות המשרד.
- בהתאם להחלטת ממשלה מס' 3741 מיום 15.4.2018 – להנחות את המשרד לשוויון חברתי להקצות 3 מלש"ח, בפריסה שווה על פני השנים 2018-2020 לטובת תכנית פעילות לאזרחים ותיקים וצעירים בירוחם.
- בהתאם להחלטת ממשלה מס' 4328 מיום 2.12.2018 (שדרות ועוטף עזה) - להנחות את המשרד לשוויון חברתי להפעיל תכנית בתחומי פעילותו למען הקהילה, בהיקף תקציבי של 1 מלש"ח לשנים 2019-2020.
- בהתאם להחלטת ממשלה מס' 4521 מיום 10.3.2019, המשרד לשוויון חברתי יפעל בשנת 2019 לקידום המחקר בתחום קהילות ארצות ערב ואיראן בכלל רבדי החיים בקרב מכוני מחקר (לרבות מכוני הצמודים לאוניברסיטאות, מכללות ומכוני מחקר אחרים) ובקרב חוקרים הפועלים במסגרות שונות.
- בהתאם לחוק נכסים של נספי השואה (השבה ליורשים והקדשה למטרות סיוע והנצחה) תשס"ו 2006, המשרד לשוויון חברתי יחלק כספים שקיבל ממפרק החברה לאיתור ולהשבת נכסים של נספי השואה בע"מ לשם חלוקתם לשימוש בהם למטרת הנצחה בהתאם לאמות מידה שקבע השר לשוויון חברתי.
- בהתאם לחוק האזרחים הותיקים תש"ן 1989, המשרד לשוויון חברתי אחראי להכנה ולביצוע של תכנית הכשרה מקצועית ליועצים לענייני אזרחים ותיקים ברשויות המקומיות.
- בהתאם להחלטת ממשלה מס' 450 מיום 18.10.2020 –
 - הוחלט להטיל על המשרד לשוויון חברתי ועל הרשות להגנת הצרכן (בתיאום) לבצע תוכניות להפעלת מערכי הסברה חינוך והגברת המודעות כדי להעצים צרכנים פגיעים מול שיטות שיווק אגרסיביות ולהגביר את המודעות לזכויות הצרכן בכלל וצרכן פגיע בפרט, לרבות בשיתוף פעולה עם ארגוני צרכנים וארגונים אחרים בחברה האזרחית.
 - להטיל על המשרד לשוויון חברתי להפעיל ערוץ ייעודי במוקד שהוא מפעיל לפניות אזרחים ותיקים לשם: מתן מענה לפניות בנושא של ניצול כלכלי של צרכנים שהם אזרחים ותיקים והעברת מידע לגורמי האכיפה הרלוונטיים באופן שייקבע בתיאום עמם.
 - הוחלט כי המשרד לשוויון חברתי יפרסם מעת לעת לציבור דין וחשבון שיכלול מידע כללי וסטטיסטי בנוגע לתלונות שהתקבלו במוקד.
 - המשרד לשוויון חברתי יעמיד סטודנטים שקיבלו מלגה לסייע לצרכנים שהם אזרחים ותיקים להתמודד מול שיטות שיווק אגרסיביות.
- בהתאם לחוק גיל פרישה תשס"ד 2004 – למטרת מימון השתתפותן של נשים בגילאי 50 עד 67, בתכניות תעסוקה, בהכשרות מקצועיות ובהשמה בעבודה ולמטרת תשלום דמי קיום לנשים אלה במהלך ההכשרות המקצועיות, יוקצה

בחוקי התקציב השנתי לשנות התקציב 2023 עד 2031, בסעיף תקציב המשרד לשוויון חברתי, בתכנית נפרדת, סכום שלא יפחת מ-10 מיליון שקלים חדשים לכל שנה, וכן בתקציב משרד הכלכלה והתעשייה, בתכנית נפרדת – סכום שלא יפחת מ-72.5 מיליון שקלים חדשים לכל שנה.

● בהתאם להחלטת ממשלה מס' 197 מיום 1.8.2021 בנושא "צמצום פערים מגדריים בשוק העבודה והתאמת גיל הפרישה מעבודה לעלייה בתוחלת החיים- להנחות את זרוע העבודה והסוכנות לעסקים קטנים ובינוניים שבמשרד הכלכלה והתעשייה להפעיל תכנית ייעודית להכשרה מקצועית והשמה לאוכלוסייה המבוגרת בגיל 50 ומעלה, ואת המשרד לשוויון חברתי לאוכלוסייה המבוגרת בגיל 60 ומעלה, ובפרט זו שתושפע מהעלאת גיל הפרישה לנשים, בהתאם לתכנית שגובשה על ידי משרד הכלכלה והתעשייה ומשרד האוצר, כמפורט להלן :

בבסיס התכנית יעמדו העקרונות הבאים :

- לפחות 50% מהתקציב יוקצה להכשרת נשים ;
- התכנית תתבסס על תשתיות ממשלתיות קיימות ;
- התכנית תיתן עדיפות לאוכלוסייה המשתכרת או השתכרה עד לשכר הממוצע במשק ;
- תכנית תיתן עדיפות לשילוב חוזר בתעסוקה של נשים וגברים שאינם עובדים עשר שנים או פחות, אך עבדו לפני כן ;
- התכנית תשים דגש על עבודה עם מעסיקים וליווי תעסוקתי להשמה ;
- לפחות 50% מהתקציב יוקצה לתכנית שוברים להכשרה מקצועית המופעלת על ידי משרד הכלכלה והתעשייה.

במסגרת התכנית יופעלו הכלים הבאים :

- הכשרות מקצועיות – בפרט באמצעות שוברים להכשרה מקצועית ;
- כלי ליווי והשמה – בתכניות ומרכזים המופעלים כיום במשרד לשוויון חברתי ובמשרד הכלכלה והתעשייה ;
- יזמות זעירה – מסלולים ייעודיים ליזמות זעירה בפריסה ארצית, המופעלים על ידי הסוכנות לעסקים קטנים ובינוניים ועל ידי המשרד לשוויון חברתי, הכוללים ליווי, ייעוץ ואפשרויות מימון לנשים בגילי 50 ומעלה המעוניינות להקים עסקים זעירים.

● בהתאם להחלטת ממשלה מס' 864 מיום 26.12.2021 –

- להנחות את המשרד לשוויון חברתי להקצות מתקציבו 0.8 מלש"ח בפריסה שווה על פני השניים 2022-2025 לטובת קידום היערכות להזדקנות האוכלוסייה ובכלל זה קידום ופיתוח פעילויות לאזרחים ותיקים במועצה אזורית גולן ובקצרין.

● בהתאם להחלטת ממשלה מס' 908 מיום 2.1.2022 -

- להטיל על משרדי הממשלה הנוגעים בדבר המפורטים להלן : ראש הממשלה, החוץ, הבינוי והשיכון, האוצר, הבריאות, החינוך, החקלאות ופיתוח הכפר, הפנים, הכלכלה והתעשייה וכן משרדי ממשלה אחרים, ככל שהדבר יידרש, לרבות יחידותיהם ויחידות הסמך שלהם (להלן – המוסדות המפקידים), למנות את נציגי המשרד לשוויון חברתי לעיין בחומרים ארכיוניים של המוסדות המפקידים כנציגיהם, לרבות של יחידותיהם ויחידות הסמך שלהם, המופקדים בארכיון המדינה והקשורים לנושא זכויות ורכוש יהודי בארצות ערב ואיראן.

● בהתאם להחלטת ממשלה מס' 1916 מיום 20.11.2022 -

- המשרד לשוויון חברתי יפעל לקידום תוכנית הכוללת תיעוד עדויות אישיות מצולם של שורדי שואה בארץ ובעולם לצורך מחקר עתידי, לטובת שימור סיפורים וידע, הנגשת העדויות לציבור בארץ ובעולם וכבסיס לבניית תהליך חינוכי בארץ ובעולם ללימוד השואה

ולקחיה למען הדורות הבאים (להלן – התוכנית). השאיפה היא כי קידום התוכנית ייעשה בהקדם האפשרי לאור גילם המתקדם של שורדי השואה והעובדה שמדי יום הולכים שורדים לעולמם.

- בהתאם להחלטת ממשלה מס' 550 מיום 24.10.2021 -
 - לרשום את הודעת המשרד לשוויון חברתי כי יפעל, באמצעות תוכנית "אהלינא" או מיזמים אחרים שיקודמו על ידו בשנות התוכנית, להרחבת תוכניות עבור אזרחים ותיקים ערבים ביישובי התוכנית העוסקות בקידום זקנה מיטבית, הפגת בדידות, מיצוי זכויות והיערכות לתקופת החיים החדשה. כמו כן, המשרד לשוויון חברתי ירחיב ביישובי התוכנית בהדרגה את מיזם "סטודנטים למען אזרחים ותיקים" המסייע, באמצעות סטודנטים מלגאים, לאזרחים ותיקים במרכזי היום ובמועדונים החברתיים. לטובת הרחבת בדידות ופועל להרחבת העשייה במרכזי היום ובמועדונים החברתיים. לטובת הרחבת הפעילות יקצה המשרד לשוויון חברתי מדי שנה 5 מיליון ש"ח ממקורות המשרד ו-5 מיליון ש"ח יוקצו כתקציב תוספתי מדי שנה בשנות התוכנית (2022 – 2026).
 - הממשלה רושמת את הודעת המשרד לשוויון חברתי כי יפעל להקצות 25% לפחות מתקציבי המלגות שמחולקות לסטודנטים על ידי רשות הצעירים או האגף לאזרחים ותיקים לחברה הערבית.

השר לשוויון חברתי

- בהתאם לחוק האזרחים הוותיקים, תשי"ן 1989-
 - השר, באישור הממשלה, ימנה יועץ לענייני האזרחים הוותיקים.
 - השר ימנה מועצה ציבורית לענייני האזרחים הוותיקים, בהרכב הקבוע בחוק. **המועצה אינה פעילה.**
 - קביעת הטבות להן יהיו זכאים מקבלי קצבת זקנה לנכה לפי סעיף 251 לחוק הביטוח הלאומי.
 - התקנת תקנות לעניין אופן יידוע אזרחים ותיקים בדבר מידע שנמסר למשרד על ידי רשויות ציבוריות לגבי זכויות והטבות שהם נותנות לאזרחים ותיקים בשל הגיעם לגיל פרישה. השר רשאי לקבוע כי במקרים חריגים יידוע האזרחים הוותיקים בדבר מידע שנמסר למשרד כאמור בחוק יבוצע בידי הרשות הציבורית הנוגעת לעניין, באופן שייקבע. תקנות לפי האמור טעונות גם הסכמה של השר שאותה רשות ציבורית פועלת בתחום סמכותו.
 - השר רשאי להורות כי לא ישתתף אדם באחת מן הפעילויות הבאות אם הורשע בעבירה שמפאת מהותה, תומרתה או נסיבותיה אין הוא ראוי לדעת השר להשתתף בפעילות כאמור: השתתפות בכיתת ותיקים; פעילות בין בתמורה ובין שלא בתמורה בביתו של אזרח ותיק ובלבד שהשר סבר כי בשל אופייה של הפעילות ראוי להביא בחשבון את עברו הפלילי של אדם הנוטל בה חלק, לרבות האזרח הוותיק, לשם שמירה על שלומם ובטחונם של אזרחים ותיקים או של קטינים הנוטלים חלק באותה פעילות.
- בהתאם לחוק יום לציון היציאה והגירוש של היהודים מארצות ערב ואיראן, תשע"ד 2014 – השר לשוויון חברתי יורה על קיום טקס מרכזי לפתיחת היום לציון היציאה והגירוש של היהודים יוצאי ארצות ערב ואיראן.
- בהתאם לתקנות האזרחים הוותיקים (שליחה ופרסום של חוברת מידע), התשע"ג – 2012 - ראה השר כי נבצר מהמשרד לשלוח חוברת מידע לאזרח ותיק בהגיעו לגיל הקובע, רשאי השר לדחות מועד זה לתקופה שלא תעלה על שלושה חודשים.
- בהתאם לחוק גיל פרישה (הורה שילדו נפטר) (הוראת שעה) תשע"ח 2017 המשרד לשוויון חברתי יערוך מחקר לבחינת יישומו והשפעתו של חוק זה על סוגיות הנובעות מהעסקת הורים

שילדם נפטר. השר לשוויון חברתי יפרסם מידע למעסיקים ולעובדים לגבי הוראות חוק זה; השר יגיש לוועדת העבודה והרווחה של הכנסת את המלצותיו לעניין תוקפו של חוק זה לא יאוחר מיום 31 דצמבר 2022. [טרם בוצע]

- בהתאם להחלטת ממשלה מס' 431 מיום 10.9.2006 ומס' 2349 מיום 9.9.2007 - למנות מועצה ציבורית מייעצת לענייני גמלאים, שתכלול עד 21 חברים אשר תייעץ ליחידה בתחומי פעילותה. המועצה המייעצת תקיים דיונים תקופתיים ותאפשר ליחידה לשמוע מגוון דעות ועמדות אשר יסייעו לה בגיבוש המלצות למדיניות ולקידום פעילויות. חברי המועצה יתמנו בשים לב לכישוריהם ולנסיונם בתחומים הרלוונטים במגזר הציבורי, במגזר הפרטי ובאקדמיה, ובאופן שהרכבה של המועצה יאפשר לשקול ולאזן כראוי בין כלל השיקולים הנוגעים לנושאים הנדונים במסגרתה.

- בהתאם להחלטת ממשלה מס' 3940 מיום 17.8.2008 – הוטל על השר לבוא בדברים עם ועידת התביעות על מנת:

- א. להביא לגיבוש אמנה אשר תגדיר את אופי היחסים בין ועידת התביעות לבין הממשלה ותקבע מדיניות לעניין פעולותיה של הוועדה לקידום הסיוע הניתן על ידי ועידת התביעות לניצולי השואה בישראל.
- ב. להבטיח כי סכומי התמיכה שמקורם ברכוש קורבנות הנאצים והקהילות שחרבו בגרמניה ובאוסטריה המופקדים בידי הוועדה, וכספים נוספים שישגו במסגרת סמכויותיה של הוועדה, ימשיכו לתרום באופן משמעותי לרווחת ניצולי השואה בישראל, תוך תכנון ארוך-טווח ובהתייחס להזדקנותה של האוכלוסייה. בכל הקשור להשתתפות ועידת התביעות בסל השירותים לסיוע לניצולים, יפעל השר בתיאום עם שר הרווחה והשירותים החברתיים.

- בהתאם להחלטת ממשלה מס' 3181 מיום 1.5.2011 – השר לאזרחים ותיקים הוסמך להכיר באישור הממשלה בארגון המייצג את המספר הרב ביותר של ניצולי שואה שהם תושבי ישראל, לרבות ארגון שחברים בו ארגונים המייצגים יחדיו את המספר הרב ביותר של ניצולי שואה שהם תושבי ישראל, כארגון יציג של ניצולי שואה בישראל.

- בהתאם לחוק נכסים של נספי השואה (השבה ליורשים והקדשה למטרות סיוע והנצחה) תשס"ו - 2006

- מפרק החברה לאיתור ולהשבת נכסים של נספי השואה בע"מ יגיש לשר המשפטים, לשר האוצר ולשר לשוויון חברתי דוח לגבי מצבת הנכסים שניהל באותה שנה והנכסים שמומשו מתוכם ולגבי הכספים שהועברו לאוצר המדינה ולמשרד לשוויון חברתי לפי הוראות החוק; דוח כאמור יוגש עד ה-30 ביוני של השנה העוקבת לשנה שלגביה מוגש הדוח;
- סיים המפרק את תפקידו לפי הוראת בית המשפט, יודיע על כך לשר המשפטים, לשר האוצר ולשר לשוויון חברתי ויגיש להם דוח מסכם לגבי הנכסים והכספים שניהל והנכסים שמומשו מתוכם, ולגבי הכספים שהועברו לאוצר המדינה ולמשרד לשוויון חברתי, במהלך כל תקופת פעילותו.

מנכ"ל המשרד לשוויון חברתי

- בהתאם להחלטת ממשלה מס' 5146 מיום 14.10.2012 – מנכ"ל המשרד עומד בראש ועדת היגוי לפרויקט סקר הבריאות, הזדקנות ופרישה באירופה.

- בהתאם להחלטת ממשלה מס' 2683 מיום 6.12.2007 - המנהל הכללי של המשרד ביחד עם חשב המשרד או סגנו רשאי לייצג את הממשלה בכל עסקה מהעסקאות המפורטות בחוק נכסי המדינה, למעט עסקאות במקרקעין, בתחום הפעילות של המשרד לאזרחים ותיקים ולחתום בשם המדינה על מסמכים הנוגעים לעסקאות האמורות – ללא הגבלה בסכום.

- בהתאם להחלטת ממשלה מס' 746 מיום 22.11.2015 – מנכ"ל המשרד הוא יו"ר ועדת מנכ"לים בנושא השבת זכויות ורכוש יהודי. תפקידי הוועדה:
 - גיבוש מדיניות וקידום מגוון נושאים הקשורים בהשבת זכויות ורכוש יהודי מכל הסוגים (נדל"ן, נכסים פיננסיים, אמנות, יודאיקה, וכיוצא בזה) שנגזלו בתקופת השואה ולאחריה.
 - גיבוש מדיניות וקידום מגוון נושאים הקשורים בזכויות ורכוש מכל הסוגים כאמור לעיל של יהודים יוצאי ארצות ערב ואיראן.
 - הוועדה תרכז את הטיפול בנושא למול גורמים בינלאומיים, לצורך תיאום והתווית מדיניות אחידה ומובנית להתנהלות התהליך בהתאם להחלטות הממשלה בנדון.
- בהתאם להחלטת ממשלה מס' 834 מיום 13.12.2015 - מנכ"ל המשרד עומד בראש ועדת היגוי למעקב ובקרה אחר יישום החלטת הממשלה (שילוב מבוגרים בתעסוקה) ואחר תכניות תעסוקה לשילוב מבוגרים. תפקידי ועדת ההיגוי כוללים ריכוז מידע לגבי פרויקטים לעידוד תעסוקת מבוגרים המבוצעים על ידי הממשלה, המגזר הפרטי והמגזר השלישי. ביצוע בחינה ומיפוי של מקצועות מתאימים לעידוד תעסוקת מבוגרים. תיאום בין הפרויקטים שנמצאו כאמור לעבודה מתואמת בין מגזרית ככל הניתן בהתאם למיפוי והבחינה. קידום ועידוד ביצוע מחקרים מלווים לפרויקטים בנושא במסגרתם תיבחן בין היתר העמידה ביעדים.
- בהתאם להחלטת ממשלה מס' 2317 מיום 22.1.2017 – מנכ"ל המשרד עומד בראש ועדת היגוי לנושא הקמת מתחם רב ייעודי לקידום אנשים עם מוגבלות.

המועצה הלאומית המייעצת להשבת זכויות ורכוש יהודי

- בהתאם להחלטות ממשלה מס' 791 מיום 12.10.2009 ומס' 746 מיום 22.11.2015, השר לשוויון חברתי ימנה את ראש המועצה הלאומית המייעצת להשבת זכויות ורכוש יהודי וחבריה.
- **המועצה אינה פעילה.**
- תפקידי המועצה:
 - יעוץ בדבר גיבוש מדיניות ממשלת ישראל בטיפול בהשבת זכויות ורכוש יהודי מכל הסוגים (נדל"ן, נכסים פיננסיים, אמנות, יודאיקה וכיוצא בזה), שנגזלו בתקופת השואה ולאחריה, וזאת ביחס לרכוש פרטי וקהילתי, בין שיש לו יורשים ובין שאין לו יורשים. המדיניות שתוצע תתייחס לשימוש ברכוש ובזכויות שיימצאו לטובת הבעלים והיורשים החוקיים, לטובת ניצולי השואה ולטובת חינוך, הנצחת השואה וזיכרון קורבנותיה.
 - ייעוץ בדבר גיבוש מדיניות ממשלת ישראל לעניין הטיפול בסוגיות הזכויות והרכוש של יהודים שעזבו את ארצות ערב כפליטים.
 - ייעוץ בדבר קידום שיתוף הפעולה בין הגופים הנוגעים בנושא השבת הזכויות והרכוש היהודי, ובכלל זה גורמים פנים ממשלתיים, ארגונים יהודיים שונים וקהילות יהודיות.
 - ייעוץ לעניין הקשר בין ממשלת ישראל לאיל"ר (הארגון היהודי העולמי להשבת רכוש יהודי) ולוועידת התביעות בנושא השבת זכויות ורכוש יהודי.
 - ייעוץ בדבר פעילויות הסברה והפצת מידע לציבור הרחב, לרבות בדבר מסירת עדכונים, הנוגעים לבעלים של רכוש, ליורשים אפשריים ולקבוצות שונות על פי העניין.
 - המועצה תגיש דיווחים והמלצות לשר לשוויון חברתי מעת לעת, ולכל הפחות מדי חצי שנה.

תחומי אחריות, סמכויות, תפקידים - הרשות לקידום מעמד האישה¹

הרשות לקידום מעמד האישה –

- בהתאם לחוק הרשות לקידום מעמד האישה :
 - תחומי פעולתה של הרשות :

הרשות תגבש, תקדם ותעודד מדיניות ופעילות לקידום מעמד האישה, לקידום השוויון בין המינים, לביעור ההפליה נגד נשים ובכלל זה למניעת אלימות נגד נשים (להלן - תחומי פעולתה של הרשות).

גיבשה הרשות מדיניות באחד מתחומי פעולתה וביקשה להביאה לאישור הממשלה, תציג הרשות את מדיניותה לפני ראש הממשלה והוא יביאה לאישור הממשלה.

מדיניות הרשות, כפי שאושרה בידי הממשלה, תחייב את משרדי הממשלה.
 - תפקידי הרשות :

לעודד, לתאם ולקדם את פעולות משרדי הממשלה, הרשויות המקומיות וגופים אחרים הפועלים בתחומי פעולתה של הרשות.

לקיים מעקב ובקרה לגבי פעילות משרדי הממשלה בנושאים שבתחומי פעולתה של הרשות. לייעץ למשרדי הממשלה בנושא אכיפתם של חוקים בתחומי פעולתה של הרשות.

לעקוב אחר מילוי המלצותיו של מבקר המדינה הנוגעות לתחומי פעולתה של הרשות.

לפעול להעמקת המודעות הציבורית בתחומי פעולתה של הרשות, לרבות באמצעות מערכות החינוך והתקשורת.

לפעול לקידום הצעות לחקיקה בתחומי פעולתה של הרשות.

להגיש חוות דעת מגדריות על הצעות חוק וחקיקת משנה כאמור בסעיף 26 לחוק שיווי זכויות האישה, התשי"א-1951 ;

לרכז מידע ונתונים וליזום מחקרים בתחומי פעולתה של הרשות.

ליזום, לתכנן ולקדם הקמת מסגרות פעולה ושירותים בתחומי פעולתה של הרשות.

לפעול ליישומה של האמנה לביעור כל צורות ההפליה נגד נשים משנת 1979.

להכין בעבור המדינה - דיווחים תקופתיים שעל המדינה לפרסם בהתאם לאמנה ודיווחים נוספים כפי שיוטלו עליה על ידי הממשלה.

ליזום ולקיים קשרים עם גופים בין-לאומיים ועם גופים במדינות חוץ הפועלים בתחומי פעולתה של הרשות.
 - טיפול בתלונות :

קיבלה הרשות תלונה של אדם על מעשה הקשור בתחום מתחומי פעולתה של הרשות, וסברה כי היא ראויה להתברר כתלונה לפי הפרק השביעי לחוק מבקר המדינה, תשי"ח-1958 [נוסח משולב], רשאית הרשות להעביר את התלונה לנציב תלונות הציבור, אם הסכים לכך אותו אדם. הועברה תלונה לנציב תלונות הציבור בהתאם להוראות סעיף קטן (א), יודיע עליה נציב תלונות הציבור לוועדה לקידום מעמד האישה של הכנסת, וכן יודיע גם לה על תוצאות בירורה. נציב תלונות הציבור ימסור לכנסת דין וחשבון שנתי על כל התלונות שנמסרו לו שענינן הפליה של אשה כאשה, ויפרט את מסקנותיו לגביהן.
 - קבלת מידע :

הרשות רשאית לדרוש מגוף מבוקר המנוי בסעיף 19(1) עד (6) לחוק מבקר המדינה, וכן מגוף מבוקר אחר המנוי בסעיף 9 לחוק האמור שהחליט עליו ראש הממשלה, באישור הוועדה לקידום מעמד האישה של הכנסת (להלן - גוף מבוקר), כל ידיעה, מסמך או דין וחשבון (להלן - מידע), בתחומי פעולתה של הרשות, אשר נמצאים בתחום סמכותו של אותו גוף והדרושים לרשות לביצוע תפקידיה ; גוף מבוקר ימסור לרשות את המידע על פי דרישתה. מצא שר,

¹ במסמך זה מפורטים תפקידים וסמכויות שביצועם הוטל על המשרד, ככלל אין פירוט של משימות שהוטלו על משרד אחר בשיתוף/התייעצות עם המשרד/רשות וכן אין פירוט של חברות בצוותים ובוועדות.

שהגוף המבוקר הוא בתחומי פעילות משרדו, כי מסירתו של מידע עלולה לסכן את בטחון המדינה, את יחסי החוץ שלה או את שלום הציבור, רשאי הוא להורות כי לא יועבר אותו מידע; ואולם, אם ניתן להעביר לרשות חלק מן המידע שאין בגילוי סכנה כאמור, יועבר אותו החלק.

- חובת היוועצות:
משרד ממשלתי, רשות מקומית ותאגיד שהוקם בחוק ייוועצו ברשות בענין מסוים הקשור בתחומי פעולתה של הרשות, אם דרשה זאת הרשות.
הרשות תיעץ לגוף מבוקר, על פי בקשתו, בכל ענין הקשור לתחומי פעולתה של הרשות.
- בהתאם לחוק הרשויות המקומיות (יועצת לקידום מעמד האישה):

- יועצת לקידום מעמד האישה תקבל, בתוך זמן סביר מתחילת כהונתה, הכשרה מקצועית בתחומי הפעולה של התפקיד; **הרשות לקידום מעמד האישה תאשר את תכנית ההכשרה המקצועית ותהיה אחראית לביצועה.**

- **הרשות לקידום מעמד האישה תכלול בדוח השנתי שהיא מגישה לפי סעיף 21 לחוק הרשות לקידום מעמד האישה, התשנ"ח-1998, סיכום של הדוחות שהוגשו על ידי היועצות לקידום מעמד האישה ברשויות המקומיות באותה שנה; בדיווח יצוינו מספר הדוחות שהוגשו באותה שנה, סיכום הפעולות של היועצות והממצאים העיקריים העולים מהדוחות.**

- יועצת לקידום מעמד האישה תיבחר בדרך של מכרז ומינויה יוצג בפני מועצת הרשות המקומית; מונתה יועצת לקידום מעמד האישה, תודיע על כך הרשות המקומית לשר **ולרשות לקידום מעמד האישה**, ותעביר להם עותק של כתב המינוי.

- היועצת לקידום מעמד האישה תדווח, מדי שנה, **לרשות לקידום מעמד האישה** ולמועצת הרשות המקומית שבה היא עובדת, על פעולותיה, על המדיניות שהיא מיישמת ועל המשאבים העומדים לרשותה.

- לא תועבר היועצת לקידום מעמד האישה מתפקידה, אלא על פי החלטת מועצת הרשות המקומית, לאחר שניתנה הודעה כדין לכל חברי המועצה שדבר העברתה מהתפקיד יידון באותה ישיבה ולאחר שניתנה לה הזדמנות לטעון את טענותיה בפני המועצה. הודעה על כוונה להעביר יועצת לקידום מעמד האישה מתפקידה ועל מועד ישיבת המועצה שבה תידון העברתה מהתפקיד תימסר **לרשות לקידום מעמד האישה** בהקדם האפשרי ולא יאוחר מ-48 שעות לפני מועד ישיבת המועצה בעניין.

- בהתאם לחוק שוויון ההזדמנויות בעבודה - לרשות לקידום מעמד האישה נציג בוועדה המייעצת לנציבות שוויון הזדמנויות בעבודה.

- בהתאם לחוק שיווי זכויות האישה –

- ייצוג הולם:

במטרה לקדם את מימוש חובת הייצוג ההולם של נשים בוועדות כאמור בסעיף 16 לחוק, **תקים הרשות לקידום מעמד האישה** מאגר שיכלול פרטים של נשים שנתנו את הסכמתן לכך ואשר מתאימות על פי כישוריהן, לדעת מנהלת הרשות או מי שהסמיכה לכך, להיות מועמדות להתמנות לאותן ועדות (בסעיף זה – המאגר); הרשות תפרסם הודעה בדבר הקמת המאגר והתנאים להיכלל בו.

המאגר ייכללו פרטים על פי סיווגים אלה: שם, תחומי מומחיות, השכלה, הכשרה, ניסיון. אישה הרואה את עצמה מתאימה להיכלל במאגר, רשאית להגיש בקשה שבה יפורטו השכלתה, הכשרתה וניסיונה; **הרשות** רשאית לפנות ביוזמתה לנשים בבקשה להכלילן במאגר.

לא תיכלל אישה במאגר אלא אם כן נתנה את הסכמתה לכך בכתב, לאחר שהרשות מסרה לה הודעה הכוללת את האמור בסעיף 11 לחוק הגנת הפרטיות, התשמ"א-1981; אישה רשאית לבחור לאילו סוגי גופים יהיה ניתן להעביר את פרטיה הכלולים במאגר.

אישה רשאית לבקש בכתב כי פרטיה יוסרו מהמאגר; הגישה אישה בקשה כאמור, יוסרו הפרטים.

לא איתר גוף ממנה (לרבות בהתייחס לוועדת חקירה שנשיא בית המשפט העליון ממנה את חבריה) אישה שתמונה כתברה בוועדה בהתאם לחובת הייצוג ההולם, יבקש מהרשות לקבל את פרטי המאגר הנוגעים לתחום המיני והרשות תעביר לו את הפרטים כאמור. גוף ממנה ידווח לרשות בכתב על כל מינוי של ועדה או צוות בהתאם לחובת הייצוג ההולם, מיד לאחר המינוי ובטרם החלו הוועדה או הצוות בפעולתם; על דיווח כאמור בסעיף קטן זה יחולו הוראות סעיפים קטנים (ב) עד (ד) של סעיף 7 לחוק הרשות לקידום מעמד האישה, בשינויים המחויבים.

קיבלה הרשות דיווח כאמור, וסברה כי במינוי לא ניתן ביטוי הולם לייצוג נשים, תפנה מיד לגוף הממנה, ותפרט את עמדתה בנושא; פנתה הרשות לגוף ממנה כאמור, תודיע על כך מיד לוועדה לקידום מעמד האישה, כן תודיע הרשות לוועדה לקידום מעמד האישה על תוצאות כל פניה כאמור.

הרשות תמסור לוועדה לקידום מעמד האישה דין וחשבון שנתי ובו יפורטו המינויים שנמסר לה לגביהם דיווח כאמור, עמדתה של הרשות בנושא הייצוג ההולם לגבי כל מינוי, ואופן טיפולה בנושא.

• חוות דעת מגדרית:

הועברה לוועדה מוועדות הכנסת (בסעיף זה – הוועדה) הצעת חוק, לרבות הצעת חוק תקציב שנתי, או הובאה לאישור הוועדה או להתייעצות עמה חקיקת משנה, אשר יש להן השלכות על השוויון בין נשים לגברים או הנוגעות לתחום מתחומי פעולתה של הרשות, תגיש הרשות לוועדה חוות דעת בדבר ההשלכות האמורות (בסעיף זה – חוות דעת מגדרית); חוות הדעת המגדרית תונח על שולחן הוועדה לקראת הדיון בעניין.

• בהתאם לפקודת הסטטיסטיקה –

עריכת פעולות סטטיסטיות הנוגעות ליחידים ופרסום תוצאותיהן על ידי הלשכה יכללו התייחסות למין, אלא אם כן קבע הסטטיסטיקן, לענין מסוים, כי יש טעמים המצדיקים שלא לעשות כן. הסטטיסטיקן רשאי לקבוע כי עריכת פעולות סטטיסטיות ופרסום תוצאותיהן יכללו התייחסות למין, אף אם אינן נוגעות ליחידים, בעניינים שיש להם השלכות מגדריות. הלשכה תפרסם, לפחות אחת לשנה, תוצאות של פעולות סטטיסטיות שערכה שיכללו התייחסות למין.

הסטטיסטיקן יסמך, לאחר התייעצות עם הרשות לקידום מעמד האישה עובד שיהיה אחראי על יישום סעיף זה, לרבות הכנת תכניות לפעולות סטטיסטיות, פיתוח סיווגים סטטיסטיים ושיתוף פעולה עם מוסדות המדינה בכל הנוגע לעריכת פעולות סטטיסטיות הכוללות התייחסות למין.

• בהתאם לחוק לעידוד של שילוב וקידום של נשים בעבודה ושל התאמת מקומות עבודה לנשים-

• הענקת מענקים ואותות הכרה למעסיקים:

כדי לעודד שילוב וקידום נשים בעבודה והתאמת מקומות עבודה לנשים, יעניק שר הרווחה והשירותים החברתיים מענקים ואותות הכרה למעסיקים, על פי אמות מידה שיקבע, לפי המלצת המועצה הציבורית ולאחר אישור הוועדה לקידום מעמד האישה של הכנסת. מענקים כאמור יוענקו אחת לשנה למעסיקים במגזר הפרטי אשר הוכיחו כי במהלך שנת עבודה או תקופה אחרת שיקבע השר שלא תפחת משנה, שילבו וקידמו בפועל נשים בעבודה ופעלו לשיפור התאמת מקום העבודה לנשים, והכל בהתאם לאמות מידה שנקבעו לפי סעיף זה.

אותות הכרה כאמור יוענקו אחת לשנה למעסיקים אשר הוכיחו שילוב וקידום של נשים במקום העבודה והתאמת מקום העבודה לנשים, והכל בהתאם לאמות מידה שנקבעו לפי סעיף זה.

רשימת המעסיקים שהוענקו להם מענקים ואותות הכרה תפורסם באתר האינטרנט של משרד התמיכה ושל הרשות לקידום מעמד האישה.

- מועצה ציבורית לשילוב וקידום נשים בעבודה :
לרשות לקידום מעמד האישה נציג במועצה.
- בהתאם לחוק שירות המדינה (מנויים) –
נציב שירות המדינה, לאחר התייעצות עם הרשות לקידום מעמד האישה, עם נציבות שוויון זכויות לאנשים עם מוגבלות, ועם ארגונים שלדעת נציב שירות המדינה עוסקים בקידום זכויותיהן של הקבוצות הזכאיות לייצוג הולם (לייצוגם של בני שני המינים, של אנשים עם מוגבלות, של בני האוכלוסיה הערבית, לרבות הדרוזית והצ'רקסית, של מי שהוא או שאחד מהוריו נולדו באתיופיה, של בני האוכלוסיה החרדית ושל עולים חדשים), יגיש לממשלה, אחת לשנה, המלצות בדבר היעדים שעל הממשלה לקבוע לקידום ייצוג הולם בקרב העובדים בשירות המדינה.
- בהתאם לתקנות למניעת הטרדה מינית (חובות מעסיק) –
מוסד כהגדרתו בחוק זכויות הסטודנט, יגיש אחת לשנה לרשות לקידום מעמד האישה ולוועדה לקיום מעמד האישה ולשוויון מגדרי בכנסת, דין וחשבון ובו פירוט לגבי הפעולות השונות שנקט המוסד למניעת הטרדה מינית בתחומו וכן מספר התלונות שהוגשו לאחראי במוסד ואופן הטיפול בהן ; בדין וחשבון האמור לא ייכללו פרטי מידע שיאפשרו את זיהוי המתלונן, הנילון ואנשים אחרים המעורבים בתלונה ; מוסד המנוי בפסקאות של ההגדרה המפורטות להלן, לרבות מכינה אקדמית הפועלת במסגרתו, יעביר העתק של הדין וחשבון גם לגוף המנוי לצדו :
(1) פסקאות (1) עד (4) – למועצה להשכלה גבוהה ;
(2) פסקה (5) – למשרד הכלכלה ;
(3) פסקה (6) – למשרד החינוך ;
(4) פסקה (8) – למשרד התרבות והספורט.

תקנות אלה יחולו על כוחות הבטחון ועל המשרתים והעובדים בהם, בשינויים המחויבים לפי הענין, לרבות השינויים המחויבים בשל קיומם של הליכים משמעותיים ומשפטיים ייחודיים למשרתים ולעובדים בכוחות הבטחון.

- בהתאם להחלטת ממשלה מס' 2084 שבה הוחלט לאמץ את המלצות דו"ח הוועדה לבחינה מגדרית של תקציב המדינה בישראל –
- החלה מדורגת של חובת ניתוח מגדרי על כלל תקציב המדינה :
עד לחודש מרץ 2015 יכין כל משרד ממשלתי תכנית עבודה ליישום הניתוח המגדרי של כלל תקציבו. בהמלצות צוין גם כי תכנית העבודה תתייחס ליישום הניתוח המגדרי של התקציב בתוך 4 שנים, תכנית העבודה תכלול גם מיפוי חסמים ליישום התהליך והתייחסות לאופן בו המשרדים מתכוונים להתמודד עימם. תכנית העבודה של כל משרד תוגש לשר של אותו משרד וכן תועבר לרשות לקידום מעמד האישה שתעביר את כלל התכניות באופן מרוכז לוועדת ההיגוי שהוקמה לפי ההחלטה.
- כל מנהל כללי של משרד ממשלתי יציג, ב-30 באפריל בכל שנה לשר הממונה על המשרד דו"ח הכולל התייחסות מפורטת להיבטים המגדריים של תקציבו ולגבי מדיניותו ויעדיו בנוגע לחלוקה המגדרית של תקציבו. החל משנת 2017, תרכז הרשות לקידום מעמד האישה את כל הדו"חות המשרדיים השנתיים לדו"ח אחד ותפרסמו באתר האינטרנט שלה.
- מדי שנה, בכפוף לתקצוב הנושא, הרשות לקידום מעמד האישה תעניק מלגות לחוקרים בתחומים רלוונטיים במטרה לתמוך בקידום הליך חובת הניתוח המגדרי, בחינת הצלחת הטמעתו וכן בחינת צעדים לשיפורים בתחום.

- בהתאם להחלטת ממשלה מס' 454 מיום 18.10.2020 – נרשמה הודעת השרה לשוויון חברתי כי הרשות הקימה מאגר הכולל פרטים של נשים, בהסכמתן, לשימושם של משרדי הממשלה ויחידות הסמך, לקידום מועמדות לתפקידים בכירים לשמש מומחיות במטרה לקדם ייצוג הולם ולהגדיל את שיעורן של נשים בעלות כישורים רלוונטיים באיוש תפקידים ומשרות בכירות בוועדות ציבוריות, בפורומים שונים (לרבות באמצעי התקשורת) וכו'. הוחלט להטיל על הרשות לקידום מעמד האישה לעדכן את המאגר מעת לעת. להטיל על הרשות לקידום מעמד האישה, בתיאום עם נציבות שירות המדינה, לבחון את האפשרות לעשות שימוש במאגר לטובת פרסום וחשיפה של מכרזי בכירים וועדות איתור בשירות המדינה, בכפוף למדיניותה של נציבות שירות המדינה.

- בהתאם להחלטת ממשלה מס' 3664 מיום 11.3.2018 –

- הואיל וקידום שוויון מגדרי בתעשייה עשוי להביא בין היתר לצמצום הפערים הקיימים בין מספר המועסקים ומספר המועסקות בתעשייה ולהגדלת התוצר הלאומי, להקים צוות משותף של הרשות לקידום מעמד האישה, משרד הכלכלה והתעשייה, משרד העבודה, הרווחה והשירותים החברתיים ונציג משרד האוצר, שיבחן את הנושא ויגבש המלצות לכלים וצעדים נוספים לקידום חשיבה מגדרית וצמצום הפערים הקיימים בתעשייה. הצוות יזמן נציגי משרדי ממשלה, תעשייה וגורמים שונים לפי הצורך ויגיש את המלצותיו לקידום השוויון המגדרי בתעשייה לשרה לשוויון חברתי ולשר הכלכלה והתעשייה בתוך 180 ימים מיום קבלת החלטה זו.

- לשם הגדלת היקף מיצוי הזכויות במוסד לביטוח לאומי של נשים המשתייכות לאוכלוסיות מוחלשות, לרבות במסגרת הליכים הכוללים ועדה רפואית, הרשות לקידום מעמד האישה תעמיד למוסד לביטוח לאומי שירותי ייעוץ מגדרי לרבות לעניין הטמעת חשיבה מגדרית.

- לרשום את הודעת שר הבריאות כי בכוונתו לקדם הטמעת חשיבה מגדרית בשירותי הבריאות ובכך לתרום לשיפור שירותי הבריאות הניתנים לציבור הנשים והגברים בישראל. לשם כך, משרד הבריאות יקים ועדה לרפואה מגדרית בשירותי הבריאות בישראל שתמליץ למשרד הבריאות על פעולות בנושא. במהלך עבודתה תיוועץ הוועדה עם הרשות לקידום מעמד האישה.

- בהתאם להחלטת ממשלה מס' 3229 מיום 7.12.2017 – הרשות לקידום מעמד האישה תפעל לגיבוש תוכנית לאומית למאבק בתופעת ההטרדות המיניות בחברה הישראלית. תוכנית זו תובא לאישור השרה לשוויון חברתי בתוך 120 יום. הרשות לקידום מעמד האישה במשרד לשוויון חברתי תקצה עשרה מיליון ש"ח לשנים 2018-2020 (סך הכול) ליישום התוכנית הלאומית. המקור התקציבי לשנת 2018 יהיה מתוך התקציב המקורי לשנה זו, וגם בגין השנים 2019 ו-2020 לא יידרשו תוספות תקציביות.

- בהתאם להחלטת ממשלה מס' 2913 מיום 3.8.2017 – להטיל על הרשות לקידום מעמד האישה לקיים מעקב ובקרה אחר פעילות משרדי הממשלה לגבי מניעת הדרת נשים, לרבות באמצעות קבלת דיווחים עיתיים ממשרדי הממשלה אודות פעולותיהם בתחומי האחריות שלהם למניעת התופעה או דיווחים בהתייחס לאירועים נקודתיים ואופן הטיפול בהם, הכל כפי שתבקש הרשות. הרשות תגיש אחת לשנה לשרה לשוויון חברתי ולממשלה דוח בנושא.

- בהתאם להחלטת ממשלה מס' 1362 מיום 11.3.2007 – השרים ימנו לדירקטוריונים של החברות הממשלתיות דירקטורים מבני המין שאינו מיוצג באופן הולם, וזאת עד להשגת ייצוג בשיעור 50%, עד תום שנתיים מיום קבלת החלטה זו. היה ולאחר ששר ממנה הוכיח והראה להנחת דעת רשות החברות הממשלתיות והרשות לקידום מעמד האישה, כי לא נמצאה אישה מתאימה לכהן כדירקטורית בחברה ממשלתית, לאחר חיפוש ודרישה אקטיביים, תוכל רשות החברות הממשלתיות לאשר מינוי בן המין האחר לתפקיד - אף שלא נמצא ייצוג של 50% לנשים באותו דירקטוריון.

הוועדה לבדיקת מינויים על-פי חוק החברות הממשלתיות, התשל"ה-1975 תדווח בכל רבעון לרשות לקידום מעמד האישה - על אודות המינויים החדשים לדירקטוריונים בחברות הממשלתיות, על-פי פילוח מגדרי.

הרשות לקידום מעמד האישה תדווח לממשלה בתום שנה על ביצוע החלטה זו, ותמליץ על צעדים נוספים ככל שתמצא לנכון להשגת הייצוג ההולם כאמור.

הרשות לקידום מעמד האישה תסייע לשרים באיתור נשים הראויות לכהן כדירקטוריות בהתאם לקריטריונים הקיימים, ככל שתבקש לכך.

- בהתאם להחלטת ממשלה מס' 4052 מיום 29.12.2011 – יוקם קו פתוח של הרשות לקידום מעמד האישה שיקבל תלונות בנושא הדרת נשים.
- בהתאם להחלטה מס' 4382 מיום 11.3.2012 – להטיל על הרשות לקידום מעמד האישה להעלאת שיעור ייצוג של נשים במישור המוניציפאלי כדלהלן:
 - ליוזם, לתכנן ולבצע תוכניות ייחודיות לקידום נשים לעמדות הנהגה שיעניקו להן כלים ומיומנויות לשם התמודדותן בבחירות המוניציפאליות.
 - לקיים פעולות הסברה לעידוד נשים להשתלב בהנהגת הרשויות המוניציפאליות.
 - תקציב הפעילות יעמוד על 2,000,000 ₪, ויוקצה מתקציב משרד ראש הממשלה לשנת 2012.
- בהתאם להחלטה מס' 1563 מיום 28.3.2010 – להטיל על רשות החברות הממשלתיות לטפל במינוי ממונות לקידום מעמד האישה בחברות ממשלתיות, חברות בת ממשלתיות וחברות מעורבות, כהגדרתן בחוק החברות הממשלתיות, התשל"ה-1975 (להלן - "החברות") על ידי החברות, ולהנחות את החברות לפעול בהתאם לעקרונות הקבועים בפסקה 3.27 לתקשי"ר ובחוק הרשויות המקומיות (יועצת לקידום מעמד האישה), התש"ס-2000, ביחס למשרדי ממשלה ולרשויות מקומיות, בהתאמה, בשינויים המחוייבים.
- החברות יכשירו את הממונות לקידום מעמד האישה לביצוע תפקידן בהתאם להנחיות רשות החברות הממשלתיות. רשות החברות הממשלתיות תתייעץ עם הרשות לקידום מעמד האישה בנוגע להכשרה הנדרשת.
- רשות החברות הממשלתיות תודיע לרשות לקידום מעמד האישה על מינוי ממונות לקידום מעמד האישה על ידי החברות.

מנהלת הרשות לקידום מעמד האישה

- בהתאם לחוק רשות קידום מעמד האישה:
 - תפקידי הרשות יבוצעו בידי מנהלת הרשות, והיא תסתייע במינהלת הרשות ובוועדה המייעצת.
 - ראש הממשלה, לאחר שהתייעץ עם מנהלת הרשות, ימנה לרשות ועדה מייעצת בת 35 חברים (להלן - הוועדה המייעצת) כמפורט בחוק. מנהלת הרשות היא אחת מחברות הוועדה המייעצת.
 - מנהלת הרשות היא יו"ר של מינהלת הרשות.
 - חבר בוועדה המייעצת או במינהלת הרשות לא יגלה מידע שנמסר לרשות לפי סעיף 7 לחוק (קבלת מידע – ראו לעיל), אלא ברשות מנהלת הרשות.
- בהתאם להחלטת ממשלה מס' 2084 שבה הוחלט לאמץ את המלצות דו"ח הוועדה לבחינה מגדרית של תקציב המדינה בישראל, שעודכנה בהחלטה מס' 492 מיום 20.8.2015 - מנהלת הרשות היא יו"ר ועדת ההיגוי לצורך ביצוע מעקב ובקרה אחר חובת הניתוח המגדרי.
- בהתאם להחלטת ממשלה מס' 2331 מיום 14.12.2014 –

• הוטל על נציב שירות המדינה, **מנהלת הרשות** וסמנכ"ל ממשל וחברה במשרד ראש הממשלה, בתוך 60 יום, להבנות מחדש את המבנה הארגוני של הרשות, כך שיהלום את המשימות העיקריות הבאות:

א. תכנון מדיניות – הובלת תהליכי קביעת מדיניות המקדמים שוויון מגדרי וגיבוש תכניות אסטרטגיות בהתייחס למגזר הציבורי והפרטי; קידום חוות דעת מגדריות של חקיקה (כהגדרתן בסעיף 26 לחוק שיווי זכויות האישה, התשי"א-1951), החלטות ממשלה ותקציב; ייזום פרויקטים חוצי משרדים וניהולם; יצירת מוקד ידע בתחומי פעולתה של הרשות (לרבות פיתוח מתודולוגיה להטמעת חשיבה מגדרית, ריכוז נתונים תומכי מדיניות, עריכת סקרים ומחקרים) תוך שיתוף פעולה עם האקדמיה והחברה האזרחית.

ב. הכשרה, הדרכה והסברה להטמעת חשיבה מגדרית – שינוי התודעה, השפה והתרבות הארגונית ביחס לשוויון מגדרי והטמעת חשיבה מגדרית בקרב קובעי מדיניות באמצעות הכשרות והדרכות, במגזר הציבורי והפרטי (הכשרות והדרכות בשירות המדינה ייעשו בתיאום עם נציבות שירות המדינה); הנגשת מידע בתחומי פעולת הרשות לציבור; ניהול הקשרים עם גופים בינלאומיים בתחום; העלאת מודעות למניעת הטרדה מינית במשק (להוציא את שירות המדינה והגופים הפועלים לפי חוק שירות המדינה (משמעת), התשכ"ג-1963 שבאחריות נציבות שירות המדינה).

ג. קידום ייצוג שוויוני, מניעת הפליה והעצמת נשים – קידום ייצוג שוויוני לנשים במגזר הפרטי והציבורי, מניעת הפליה על רקע מגדר ומניעת הדרה במרחב הציבורי, בהתאם לכל דין (למעט הנחייה משפטית של משרדי הממשלה וטיפול בסוגיות משפטיות בתחומים אלו שבאחריות היועץ המשפטי לממשלה); ביצוע פעילות להעצמת נשים ממגוון קבוצות האוכלוסייה; טיפול בקבוצות אוכלוסייה ייחודיות (למעט קידום נשים למשרות בכירות בשירות המדינה והעצמתן, שבאחריות נציבות שירות המדינה).

• הוטל על **מנהלת הרשות**, בתיאום עם אגף ממשל וחברה במשרד ראש הממשלה:

א. להכין מדריך להטמעת חשיבה מגדרית במשרדי הממשלה תוך התייחסות לגיבוש מדיניות, תכנון תכניות עבודה ובחינה מגדרית של התקציב, בהתאם להחלטת ממשלה מיום 07.10.2014 בעניין אימוץ המלצות הוועדה לבחינה מגדרית של תקציב המדינה בישראל.

ב. לבנות תכנית הכשרה להטמעת חשיבה מגדרית למנהלים הכלליים של משרדי הממשלה ומנהלי יחידות הסמך, ראשי אגפי התכנון, ראשי אגפי התקציבים והיועצים המשפטיים במשרדים ובעלי תפקידים נוספים בהתאם לצורך.

ג. להעמיד יועצים בעלי מומחיות, הן בתחום המגדר הן בתחומי הידע הרלוונטיים למשרדי הממשלה, אשר ייעצו לסמנכ"לי המשרדים בהטמעת החשיבה המגדרית.

• הוטל על **מנהלת הרשות**, בסיוע המטה הכלכלי חברתי במשרד ראש הממשלה, להקים צוות

בין-משרדי לגיבוש תכנית פעולה כוללת לקידום שוויון מגדרי בראשותה ובהשתתפות סמנכ"ל משרד הביטחון, סמנכ"ל המשרד לביטחון הפנים, סמנכ"ל משרד הפנים, סמנכ"ל משרד החוץ, סמנכ"ל משרד המשפטים, סמנכ"ל משרד הרווחה והשירותים החברתיים, סמנכ"ל משרד החינוך, סמנכ"ל משרד הבריאות, סמנכ"ל משרד הכלכלה, סמנכ"ל משרד התרבות והספורט, סמנכ"ל המשרד לשירותי דת, סמנכ"ל משרד האוצר, נציב שירות המדינה וראש המטה לביטחון לאומי, או נציגים בכירים מטעמם (בדרג סמנכ"ל או ראש אגף בכיר). נציבות שוויון הזדמנויות בעבודה תוזמן לדיונים הרלוונטיים לתחומי פעולתה. בהתאם לצורך ולנושא, יוזמנו לישיבות הצוות נציגי ממשלה נוספים, נציגי אקדמיה, נציגי ארגוני החברה האזרחית הרלוונטיים ונציגי ארגונים נוספים ככל שיהיו רלוונטיים לתכנית. הצוות יעסוק, בין היתר, בנושאים הבאים:

א. הטמעת חשיבה מגדרית בקבלת החלטות

ב. מתן הזדמנויות שוות לנשים בכלל תחומי החיים לרבות: תעסוקה, כלכלה, חינוך והשכלה, בריאות ורווחה.

ג. חיזוק הביטחון של נשים והגנה עליהן מפני סוגי אלימות שונים המופנים נגדן (בשים לב לפעולת ועדת השרים למאבק באלימות ועבודת תת-הוועדה בנושא לאלימות במשפחה).

ד. ייצוג נשים ממגוון קבוצות האוכלוסייה במגזר הציבורי והפרטי, בדגש על מוקדי קבלת החלטות (מעבר להחלטות הממשלה מס' 1697 ותכנית נציבות שירות המדינה לקידום נשים למשרות בכירות הנגזרת ממנה).
התכנית תכלול יעדים מדידים, פעולות נגזרות למימושם, לוחות זמנים ומשאבים ליישומה, ותובא לאישור הממשלה בתוך 180 יום.

בהתאם להחלטות ממשלה מס' 1845 מיום 4.9.2022 - להטיל על המנהלת הכללית של משרד ראש הממשלה, מנהלת הרשות לקידום מעמד האישה במשרד לשוויון חברתי וראש רשות חירום לאומי (רח"ל) במשרד הביטחון לבחון את המלצות הצוות המייעץ למטה לביטחון לאומי (להלן – המל"ל) מחודש יוני 2022 בנושא הטמעת חשיבה מגדרית בעת גיבוש המלצות למדיניות לאומית על ידי המל"ל במצבי תירום שונים ולהביא לפני הממשלה בתוך 180 ימים ממועד קבלת החלטה זו הצעה מוסכמת על ראש המל"ל לתוכנית יישומית שתכלול צעדים מוסכמים לביצוע ביחס להמלצות.

הוועדה המייעצת לפי חוק הרשות לקידום מעמד האישה (לא פעילה)

- בהתאם לחוק רשות קידום מעמד האישה:
- לייעץ למינהלת הרשות בעניינים של מדיניות או בכל ענין אחר הנוגע לפעולותיה.
- להמליץ למינהלת הרשות בדבר הקצאת המשאבים שיועמדו לרשות הרשות והשימוש בהם.
- לדון בדו"ח השנתי של הרשות.

מינהלת הרשות לפי חוק הרשות לקידום מעמד האישה (לא פעילה)

- בהתאם לחוק רשות קידום מעמד האישה:
- להתוות את המדיניות, לאחר שהתייעצה בוועדה המייעצת;
- לפעול להגשמת מטרות החוק ולביצוע תפקידי הרשות, ולשם כך להכין תכניות ודרכי פעולה.
- לעקוב אחר ביצוע תכניות ודרכי פעולה שאושרו, ואחר מסירת דיווחים לפי חוק זה.
- להמליץ על הקצאת התקציב שיועמד לרשות הרשות.
- מינהלת הרשות תמסור, אחת לשנה, דין וחשבון על פעולותיה לממשלה באמצעות ראש הממשלה, ולוועדה המייעצת; ראש הממשלה יניח את הדין וחשבון על שולחן הכנסת. [לשים לב שבהיעדר מינהלת תפקיד זה מיוחס לרשות עצמה]
- דרשו ראש הממשלה או הוועדה המייעצת דין וחשבון בענין מסוים, תמסור מינהלת הרשות את הדין וחשבון, בתוך המועד שדרשו. [לשים לב שבהיעדר מינהלת נראה שתפקיד זה מיוחס לרשות עצמה]

השר לשוויון חברתי

- בהתאם להחלטות ממשלה מס' 454 מיום 18.10.2020 – להטיל על השרה לשוויון חברתי, שרת העלייה והקליטה ושרת התפוצות, ביחד עם מנהלת הרשות, לפעול לקידום גיוון המאגר גם בהקשר לכלל האוכלוסיות הזכאיות לייצוג הולם על פי דין (מאגר הכולל פרטים של נשים, בהסכמתן, לשימושם של משרדי הממשלה ויחידות הסמך, לקידום מועמדות לתפקידים בכירים לשמש מומחיות במטרה לקדם ייצוג הולם ולהגדיל את שיעורן של נשים בעלות כישורים רלוונטיים באיוש תפקידים ומשרות בכירות בוועדות ציבוריות, בפורומים שונים (לרבות באמצעי התקשורת) וכו').
- בהתאם להחלטות ממשלה מס' 1441 מיום 15.5.2022 בנושא הטבות לאנשי מערך המילואים ובני משפחותיהם – להנחות את השרה לשוויון חברתי לגבש בתוך 90 ימים ביחד עם הרשות לקידום מעמד האישה ועם צה"ל, תוכנית לקידום ותמרוץ הנשים המשרתות במערך המילואים.

תחומי אחריות, סמכויות, תפקידים - הרשות לפיתוח כלכלי במגזר המיעוטים¹

- בהתאם להחלטת ממשלה מס' 1204 מיום 15.02.2007 שהקימה את הרשות לפיתוח כלכלי -

• ייעוד הרשות

הרשות תשמש גוף שמטרתו להביא למיצוי הפוטנציאל הכלכלי של אוכלוסיית המיעוטים בדרך של עידוד פעילות כלכלית יצרנית ועסקית בתוך מגזר המיעוטים והגברת שילוב בכלכלה הלאומית הרחבה.

הרשות תפעל ליצירת כלים פיננסיים עבור אוכלוסיית המיעוטים, במטרה להביא בהדרגה לשיפור ברווחתה הכלכלית ולקידום השוויון, וכן תשמש גוף תיאום, אינטגרציה, חשיבה ומעקב בנושא הפעילות הממשלתית לקידום כלכלי של מגזר המיעוטים.

• תפקידי הרשות וסמכויותיה

תפקידיה העיקריים של הרשות בתחום הפיתוח הכלכלי, על דרך של קידום הנושאים בשיתוף המשרדים הרלוונטיים:

- פיתוח כלים פיננסיים לעידוד יזמות והשקעות במגזר המיעוטים, לרבות בדרך של עידוד יצירת קרנות השקעה פרטיות במגזר העסקי בקרב המיעוטים, בין היתר באמצעות השקעה ישירה.
- קידום שילובם של עסקים ממגזר המיעוטים בפעילות הכלכלית הרחבה, ובכלל זה קידום שילובן של רשויות מקומיות באזורי תעשייה.
- עידוד מפעלים ממגזר המיעוטים להיות ספקי שירותים וטובין לממשלה.
- עידוד וקידום השקעות במגזרי המיעוטים.
- הנגשת כלי סיוע ממשלתיים.
- עידוד פעילות עסקית משותפת ערבים - יהודים.
- עידוד יזמות ע"י הרשויות המקומיות, בין היתר על ידי הכנת תוכניות מפורטות בתחום הפיתוח הכלכלי, עידוד משקיעים וכו'.

תפקידיה העיקריים של הרשות בתחום הפעילות הממשלתית לקידום כלכלי של מגזר המיעוטים:

- הכנת חוות דעת, בשיתוף עם המועצה הלאומית לכלכלה ועם משרדי הממשלה הרלוונטיים ביחס להצעת תקציב המדינה לפני הגשתה לממשלה, והצעת חלופות במידת הצורך, בנושאים כלכליים-חברתיים הנוגעים למגזר המיעוטים;
- הכנת חוות דעת מקצועיות, בשיתוף עם המשרדים הרלוונטיים, ביחס להצעות להחלטה העומדות על סדר יומה של הממשלה וועדותיה בתחומי הכלכלה והחברה בנוגע להשפעתן האפשרית על המגזר.
- ריכוז עבודת צוות בין משרדי הכולל את נציגי משרדי האוצר, התעשייה, המסחר, התעסוקה, התיירות ונציגי הרשות, לגיבוש ולקידום יוזמות לפיתוח כלכלי; הצוות יהווה ועדת משנה מקצועית אשר תייעץ לרשות בנושאים של קידום יוזמות כלכליות.
- הגשת דו"ח לממשלה, אחת לשנה, בנושא הפערים הכלכליים-חברתיים, ופעולות הממשלה לצמצומם.

¹ במסמך זה מפורטים תפקידים וסמכויות שביצועם הוטל על המשרד/הרשות, ככלל אין פירוט של משימות שהוטלו על משרד אחר בשיתוף/התייעצות עם המשרד/רשות וכן אין פירוט של חברות בצוותים ובוועדות.

בהחלטות ממשלה במסגרתן מוקמים צוותים לביצוע עבודת מטה שיש לה נגיעה למגזר המיעוטים ובנושאים חברתיים – כלכליים הנוגעים למגזר, ייקבע כי נציג הרשות ישולב בצוות העבודה.

עבודת מטה שיש לה נגיעה למגזר המיעוטים ובנושאים חברתיים-כלכליים הנוגעים למגזר, ייקבע כי נציג הרשות ישולב בצוות העבודה.

הרשות תפעל לקידום תפקידיה בשיתוף פעולה עם משרדי הממשלה הייעודיים העוסקים בתחומים הכלכליים-חברתיים, תוך שימוש בכלי ביצוע קיימים במשרדי הממשלה, ותוך איגום תקציבים במקרים המתאימים. אין בהקמתה של הרשות או בתפקידיה כדי לפגוע במעמד, אחריותם או סמכויות הביצוע של משרדי הממשלה, בתחום סמכותם, לטיפול במגזר המיעוטים.

• ועדת היגוי

- מנכ"ל המשרד לשוויון חברתי עומד בראש ועדת היגוי - אשר תשמש גוף עליון לליווי ופיקוח על עבודת הרשות. הוועדה תתווה את המדיניות של הרשות לפיתוח כלכלי, תדון בתוכניות העבודה שלה ותדווח אחת לחצי שנה אודות פעילות הרשות והתקדמותה לוועדת השרים למגזר הלא יהודי. מנהל הרשות יהיה מוזמן קבוע לשיבות הוועדה.
- ועדת השרים למגזר הלא יהודי תנחה את ועדת ההיגוי, תאשר את תכניות העבודה של הרשות ותעקוב באורח שוטף אחר פעולותיה.
- בתום שנה לפעילות הרשות, ולאור הניסיון שיצטבר, תיבחן האפשרות ליזום הצעת חוק בנושא הרשות, מעמדה, סמכויותיה ותפקידיה.

• בהתאם להחלטה 3780 מיום 10.5.2018 -

להנחות את מנכ"ל משרד הכלכלה והתעשייה לבחון ולגבש בתוך 90 ימים את הדרכים למתן סיוע בהקמת מבנים להשכרה להיי-טק ולשירותים בתחום ההיי-טק ביישובי המיעוטים והכל בכפוף לגיבוש מודל כלכלי בר-קיימא במסגרת התקציב המוקצה לעניין זה. התוכנית תגובש בהסכמת אגף תקציבים במשרד האוצר והמשרד לשוויון חברתי.

• בהתאם להחלטת ממשלה מס' 169 מיום 4.1.2023 -

• תפקידים נוספים:

- לקבוע כי מטרת העל של הרשות היא קידום הפיתוח הכלכלי-חברתי בחברה הערבית במטרה להביא לשגשוג, צמצום פערים ושילוב בכלכלה ובחברה.
- הרשות תהווה גוף מקצועי שמנהל תמונת ידע עדכנית על החברה הערבית, על אתגריה בתחום הכלכלי-חברתי והפערים הקיימים בינה לבין כלל האוכלוסייה בנושא זה ותנגיש אותה למשרדי הממשלה ולקובעי המדיניות הממשלתית.
- הרשות תשמש גוף מתכלל, מקדם ובעל יכולות בקרה על החלטות ממשלה ותוכניות ממשלתיות שעניינן פיתוח כלכלי-חברתי בחברה הערבית.
- הרשות תבצע הערכה מתמשכת וליווי, באמצעות שיטות מחקר מקובלות, לבחינה של מימוש וביצוע החלטות הממשלה ותוכניות ממשלתיות שעניינן פיתוח כלכלי-חברתי בחברה הערבית, וזאת לצורך יישומן וטיובן, תוך שיתוף פעולה עם היחידה המבצעת.
- הרשות תפעל תוך שיח בין-משרדי למתן מענה לחסמים המרכזיים הקיימים ביישום התוכניות הממשלתיות הייעודיות לחברה הערבית בנושא זה, לרבות למתן מענה רוחבי לצרכים הייחודיים של משרדי הממשלה בביצוע החלטות אלו.
- הרשות ומשרדי הממשלה הרלוונטיים ישתפו פעולה לקידום תוכניות ממשלתיות שמשפיעות על צמצום פערים כלכליים-חברתיים שבין החברה הערבית לכלל האוכלוסייה ותוכניות ממשלתיות שמשפיעות על מצבה הכלכלי-חברתי של החברה הערבית.

- הרשות תרכז עבודת צוותים בין-משרדיים שעניינם קידום הפיתוח הכלכלי-חברתי בחברה הערבית, וקידום פתרונות והסרת חסמים מבניים.
 - תפקידי הרשות ואוכלוסיית היעד שבאחריותה יכללו גם את החברה הערבית ביישובים המעורבים (בהתאם להגדרות הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה).
- לצורך ביצוע תפקידי הרשות באופן מיטבי, להקים צוות בראשות מנהל הרשות שחברים בו הממונה על התקציבים או מי מטעמו והחשב הכללי או מי מטעמו, לצורך בקרה על היעדים והמדדים, ביצוע מעקב ומימוש מיטבי של התקציבים בהחלטות שעניינן פיתוח כלכלי-חברתי בחברה הערבית ולצורך הטמעת מודלים של בקרה ממשלתית אחר הביצוע הכספי של משרדי הממשלה, לרבות מתן אפשרות לבחינת הביצועים התקציביים שיועדו במסגרת ההחלטה. מנכ"ל משרד הפנים יהיה חבר בצוות ככל שייזונו עניינים בנוגע לרשויות המקומיות.
- בהתאם לחוק רשות מקרקעי ישראל -
 - לא מכהן במועצת מקרקעי ישראל, כנציג הממשלה כאמור בסעיף קטן (א)(1) עד (7), חבר מקרב האוכלוסייה הערבית, הדרוזית או הצ'רקסית, תמנה הממשלה למועצה חבר, נוסף על נציג הממשלה כאמור באותו סעיף קטן, שהוא נציג השר לשוויון חברתי, מקרב עובדי משרדו הנמנים עם האוכלוסייה הערבית, הדרוזית או הצ'רקסית.
 - בהתאם להחלטת ממשלה מס' 1320 מיום 24.3.2022 בנושא קידום מעטפת הסברה ומיתוג לתכנית תקאדום לפיתוח כלכלי חברתי בחברה הערבית -
 - להטיל על המשרד לשוויון חברתי - הרשות לפיתוח כלכלי של מגזר המיעוטים להשלים בתוך 45 יום את מהלך המיתוג והעלאת המודעות לתוכנית "תקאדום", לרבות קביעת לוגו לתוכנית, שפה עיצובית אחידה, עיצוב לחומרי פרסום, שילוט וניירות רשמיים, לרבות מכתבים, מצגות וכן חומרים שישלחו מטעם משרדי הממשלה במסגרת יישום התוכנית ולהפיצם לכלל משרדי הממשלה השותפים להחלטה.
 - להטיל על המשרד לשוויון חברתי - הרשות לבנות ערוצי מיתוג אשר באמצעותם יוצגו מהלכי הממשלה במסגרת תוכנית תקאדום בצורה מרוכזת ואחידה, לרבות הקמת אתר אינטרנט ייעודי שבו יפורסם מידע בשפות העברית והערבית על ביצוע התוכנית ועדכונים שונים אודותיה ואודות משרדי הממשלה השותפים לה. לצורך כך, המשרד לשוויון חברתי רשאי להתקשר עם יועץ בתחום המיתוג והעלאת המודעות לתוכנית תקאדום, בכפוף לחוק חובת מכרזים, התשנ"ב-1992 ותקנותיו.
- בהתאם להחלטת ממשלה מס' 550 מיום 24.10.2021 -
 - להנחות את משרד הרווחה והביטחון החברתי להקים ולהפעיל מרכז חוסן אזורי עבור החברה הערבית. המרכז יפעל לטובת חיזוק היערכות הרשויות המקומיות לחירום ולתגבור מענים פסיכו-סוציאליים וקהילתיים. לצורך כך, בשנים 2022 - 2026 ("שנות התכנית") יוקצה למשרד הרווחה והשירותים החברתיים סך כולל של 4.75 מיליון ש"ח מתקציב המשרד לשוויון חברתי ו-4.75 מיליון ש"ח כתקציב ממשרד האוצר.
 - להנחות את המשרד לשוויון חברתי לפעול לגיבוש תוכנית פעולה מדידה לחיזוק תשתיות החוסן בחברה הערבית, בדגש על העצמת ארגוני חברה אזרחית בתחום. תוכנית הפעולה תכלול הצגת תמונת מצב, אתגרים וחסמים בכל הקשור לחוסן החברה הערבית ביחס לאוכלוסייה הכוללת. עוד תכלול התוכנית אמצעים וכיווני פעולה לצמצום הפערים שיוזו. לצורך מימוש הפעולות יקצה המשרד לשוויון חברתי סך כולל של 3 מיליון ש"ח ממקורותיו לכל שנות התוכנית.
 - לצורך יישום מיטבי וניהול מעקב אחר הצלחת תוכנית העבודה בתחום הבריאות, להקים צוות משנה לתחום הבריאות בראשות מנכ"ל משרד הבריאות והמנכ"לית של המשרד לשוויון חברתי או מי מטעמם וחברים נוספים בה יהיו, הממונה על התקציבים והחשב

- הכללי במשרד האוצר או מי מטעמם, עובדי מערכת הבריאות ונציגי ציבור כפי שימונו בהסכמה על ידי שר הבריאות והשרה לשוויון חברתי.
- בהמשך לאמור בסעיף 12 להחלטה 852 מיום 1.3.2021 להטיל על המשרד לשוויון חברתי להפעיל ביישובי התוכנית "תוכניות מעבר" לסיוע לצעירים ערבים בהכוונה בתקופת המעבר עם סיום הלימודים בבית הספר לקראת ההשתלבות בחברה, אקדמיה ובתעסוקה שמטרתן הכוון, הקניית כלים וכישורים לתעסוקה ולאקדמיה, הגברת תחושת השייכות, פיתוח יכולות המנהיגות, הכנה לחיים הבוגרים. תוכניות אלו יגדלו בהדרגתיות ויכללו מדדי הצלחה מדידים. לקידום נושא "תוכניות המעבר", יקצה משרד האוצר למשרד לשוויון חברתי סך של 95 מיליון ש"ח בשנות התוכנית והמשרד לשוויון חברתי יקצה סך של 5 מיליון ש"ח בשנות התוכנית.
- לצורך קידום מיזמים להגברת הגיוון בשוק הפרטי, יקצה משרד האוצר למשרד לשוויון חברתי סך של 35 מיליון ש"ח במהלך שנות התוכנית.
- לצורך ניהול עבודת צוות תעסוקה, לרבות ביצוע מחקרי הערכה, פרסום, כנסים יקצה המשרד לשוויון חברתי סך של 2 מיליון ש"ח בתקופת התוכנית.
- לצורך יישום החלטת הממשלה 3780 בנושא מבני הייטק, משרד האוצר יקצה למשרד לשוויון חברתי במהלך שנת 2023 סך של 10 מיליון ש"ח.
- שרת הכלכלה והתעשייה והשרה לשוויון חברתי ימנו ועדה מייצגת מקרב בעלי עסקים מהחברה הערבית שתפקידה לייעץ למשרדים ביישום התוכנית לקידום העסקים בחברה הערבית ובתוכניות ממשלתיות עתידיות הנוגעות למגזר העסקי בחברה הערבית.
- הממשלה מנחה את משרד הפנים ומשרד האוצר להקים צוות בראשות נציג שימונה על-ידי שרת הפנים ובהסכמת שר האוצר, בהשתתפות מנכ"ל משרד הפנים, הממונה על התקציבים או מי מטעמם ומנכ"לית המשרד לשוויון חברתי או מי מטעמה, אשר יבחן ויביא הצעה לעדכונים ותיקונים לנוסחת חלוקת מענק האיזון לרשויות מקומיות ("נוסחת גדישי") לאור השינויים שחלו מאז שנקבעה.
- להקצות סך של 120 מיליון ש"ח בשנת 2021 ו-20 מיליון ש"ח נוספים בשנת 2021 בכפוף לקבלת החלטת ממשלה מס' 551 מיום 24.10.2021 ו-200 מיליון ש"ח בכל אחת מהשנים 2022-2026 לטובת תגבור התקציב השוטף של רשויות התוכנית המורחבת. אופן הקצאת התקציב יבוצע בתיאום של צוות משותף למשרד הפנים, אגף תקציבים במשרד האוצר, מנכ"לית המשרד לשוויון חברתי או נציג מטעמם. תקציבים אלו יוקצו בתקנה ייעודית. לצורך כך יקצה משרד האוצר למשרד הפנים 100 מיליוני ש"ח בשנת 2021 ו-200 מיליוני ש"ח בשנים 2022-2026.
- הרשות לפיתוח כלכלי תמשיך להפעיל את מיזם "מווארד" (מיזם לפיתוח כלכלי ברשויות מקומיות ערביות הכולל הגברת היקף מימוש המשאבים הממשלתיים, הן ביחס למשאבים העומדים במסגרת תוכניות החומש והן ביחס למשאבים שניתנים על ידי הממשלה ככלל) לשנים 2022-2026 ולהרחבת המיזם לכלל רשויות התוכנית בהתאם לתנאי המיזם. לצורך כך יקצה משרד האוצר למשרד לשוויון חברתי סך של 50 מיליון ש"ח בתקופת התוכנית במתווה יורד.
- הרשות לפיתוח כלכלי תגבש את תוכנית העבודה ליישובים הבדואים בצפון לתקופת התוכנית, בתיאום עם משרדי הממשלה ונציגות הרשויות הבדואיות בצפון. התוכנית תתבסס על מקורות החלטה זו ותקציבה בתום התקופה יעמוד על היקף שלא יפחת מ-1,400 מיליון ש"ח. תוקם ועדת היגוי למעקב אחר יישום תוכנית העבודה ליישובים הבדואים בצפון אשר בראשה תעמוד מנכ"לית המשרד לשוויון חברתי.
- מוקמת בזאת ועדה מתמדת, שבראשה תעמוד מנכ"לית המשרד לשוויון חברתי, ויהיו חברים בה מנהל הרשות לפיתוח כלכלי, מנכ"ל משרד ראש הממשלה, הממונה על התקציבים או נציג בכיר מטעמם.
- השרה לשוויון חברתי תדווח אחת לשנה לממשלה על התקדמות התוכנית ועל הביצוע והעמידה ביעדים. דיווח זה או חלקים ממנו יפורסמו לציבור.
- הממשלה מטילה על זרוע העבודה, מינהל אזורי תעשייה במשרד הכלכלה והתעשייה, הרשות לפיתוח כלכלי במגזר המיעוטים והרשות הארצית לתחבורה ציבורית ובהתייעצות עם המשרד להגנת הסביבה לגבש בתוך 120 ימים תוכנית למתן מענה להסעת עובדים המתגוררים ביישובי מיעוטים למרכזי תעסוקה.

- להנחות את שר החקלאות ופיתוח הכפר למנות, בתוך 30 ימים, צוות בין-משרדי שיפעל בהתייעצות עם נציגי החברה הערבית ונציגות של החקלאים הערביים לצורך בחינת החסמים העומדים בפני החקלאים הערבים במימוש הגישה לתמיכות מתקציבים ממשלתיים. הצוות יפעל להסרת החסמים תוך גיבוש מנגנון יישום מיטבי. הצוות יהיה בהובלה משותפת של מנכ"לית משרד החקלאות ופיתוח הכפר ומנהל הרשות לפיתוח כלכלי במגזר המיעוטים.
- להורות למשרד החקלאות ופיתוח הכפר לקדם את תוכנית האב של פרויקט בית נטופה כפי שגובשה בשיתוף רשות הניקוז קישון ובהתאם לעקרונות הפרויקט. לצורך כך, להקים ועדת היגוי משותפת בראשות משרד החקלאות ופיתוח הכפר והרשות לפיתוח כלכלי במגזר המיעוטים.
- לנוכח חשיבותה של העיר נצרת, הממשלה מנחה את הרשות לפיתוח כלכלי במגזר המיעוטים להביא החלטת ממשלה ייעודית בהמשך לעיר נצרת.
- משרד הפנים, הרשות לפיתוח כלכלי במגזר המיעוטים ואגף החשב הכללי במשרד האוצר יפעלו לבחון גיבוש מודל לביצוע פרויקטים תשתיתיים ברשויות התוכנית באמצעות גופי ביצוע חיצוניים (חלף ביצוע עצמי על ידי רשויות התוכנית) וזאת בהתאם לצורך וככל שנדרש. המודל יתייחס, בין היתר, לתחומי הפעילות השונים שבהם יש לגופי ביצוע חיצוניים יתרון, ולאופן ההתקשרות של הרשויות המקומיות ו/או של המדינה עם אותם גופים בכפוף לכל דין לרבות על פי חוק חובת המכרזים התשנ"ב-1992.
- הרשות לפיתוח כלכלי ואגף התקציבים במשרד האוצר יסכמו עם משרדי הממשלה במסגרת תקציב המדינה לשנת 2023 תוכניות פיתוח חברתי-כלכלי של החברה הערבית ביישובי התוכנית בסך שנותר על מנת להגיע למקורות המשרדיים הנדרשים לפי החלטת הממשלה מסי' 292 מיום 1.8.2021 מתוך תקציבי המשרדים ויביאו אותם לאישור הממשלה עד אישור תקציב המדינה לשנת 2023.
- הרשות לפיתוח כלכלי תהיה אחראית על תכלול התוכנית, ריכוזה, ומעקב אחר יישומה מול משרדי הממשלה והרשויות המקומיות. בכל מקום שלא נאמר במפורש אחרת, סמכות הבקרה והמעקב תינתן לרשות לפיתוח כלכלי. הרשות לפיתוח כלכלי תרכז את עבודת הוועדה המתמדת ואת עבודת צוותי המשנה אלא אם נקבע אחרת במסגרת צוותי המשנה.
- הרשות לפיתוח כלכלי תכנס פעמיים בשנה ועדת היגוי מחוזית שמטרתה הסרת חסמים ביישום התוכנית ברמה האזורית או היישובית. בראשות הוועדה יעמוד מנהל הרשות לפיתוח כלכלי או מי מטעמו ויהיו חברים בה נציגי מחוזות משרדי הממשלה והגופים הממשלתיים הרלוונטיים, בדגש על משרדי ממשלה הפועלים באמצעות מחוזות (פנים, מנהל התכנון, בינוי ושיכון, רווחה וביטחון חברתי, רמ"י, חינוך, הגנת הסביבה, בריאות). ככל שנמצאו חסמים רוחביים המשפיעים על יישום ההחלטה, הדבר יובא לדיון בוועדה המתמדת.
- בהתאם להחלטה 1804 מיום 28.7.2022 (ג'סר א זרקא) –
- להטיל על משרד הפנים ומנהל הרשות לפיתוח כלכלי של מגזר המיעוטים במשרד לשוויון חברתי לקבוע בתיאום עם אגף התקציבים תוכנית עבודה לחיזוק כלכלי, פיננסי וארגוני של הרשות המקומית תוך היוועצות עם הרשות המקומית וועדת ההיגוי וליישום התוכנית.
- לטובת צמצום פערים ושיפור המענים החברתיים הניתנים לתושבי הרשות המקומית, תפעל הרשות לפיתוח כלכלי, בשיתוף הרשות המקומית ובתיאום עם אגף התקציבים במשרד האוצר, לקדם תהליכים להעצמה וחיזוק הקהילה המקומית באמצעות יוזמות קהילתיות ברשות המקומית בהתבסס על תהליכי מיפוי של פערים סוציו-אקונומיים; איתור הצרכים וההזדמנויות שעולות בהלימה עם צרכי התוכנית והכול על בסיס תהליכי היוועצות רב מגזריים בנושאים ממוקדים. לצורך מימוש הפעולות בסעיף לעיל יוקצו למשרד לשוויון חברתי 5.5 מיליון ₪ מתקציב סעיף 24(א) להחלטה 550.
- לטובת קידום ביצוע התוכניות והפרויקטים המפורטים בהחלטה זו ולטובת פיתוח היישוב וצמצום פערים בין אוכלוסיית היישוב והאוכלוסייה הכללית, תוקם ועדת היגוי ליישום ההחלטה בראשות מנהל הרשות לפיתוח כלכלי וחברים בה נציגי אגף התקציבים ונציגי משרדי הממשלה הרלוונטיים. כן יוזמו נציגי הרשות המקומית, נציגי החברה האזרחית ונציגי ציבור אחרים בהתאם לצורך והכול כמפורט בהחלטה. ועדת ההיגוי תמונה על ידי השרה לשוויון חברתי.

- להטיל על מנכ"ל המשרד לפיתוח הפריפריה, הנגב והגליל ומנהל הרשות לפיתוח כלכלי לקבוע עם הרשות המקומית, משרד הפנים ואגף תקציבים במשרד האוצר תוכנית עבודה לרשות המקומית למימון תכנון, קידום וביצוע מיזמים לחיסכון בהוצאות שוטפות או ליצירת מקורות הכנסה או לקידום תעסוקה ותיירות או ליצירת מנועי צמיחה כלכליים ברשות המקומית.
- להנחות את משרד התרבות והספורט והרשות לפיתוח כלכלי לסייע לרשות המקומית במילוי הקולות קוראים להקמת מתקני ספורט ומתקנים קהילתיים שיפורסמו במסגרת שנות התוכנית.
- לצורך שיפור התדמית של הרשות המקומית וחיזוק תחושת השייכות של תושביה, הרשות לפיתוח כלכלי תפעל להובלת תהליך של מיתוג אסטרטגי מעמיק כולל קמפיין מיתוגי בשיתוף עם הרשות המקומית. לצורך כך יוקצה לרשות לפיתוח כלכלי בשנת 2023 סך של 1 מיליון ש"ח מתקציב סעיף 24(א) להחלטה 550.
- הרשות לפיתוח כלכלי תהיה אחראית על תכלול התוכנית, ריכוזה, ומעקב אחר יישומה מול משרדי הממשלה והרשות המקומית.
- בהתאם להחלטת ממשלה מס' 1834 מיום 29.8.2022 –
- להנחות את זרוע העבודה במשרד הכלכלה והתעשייה, בתיאום עם הרשות לפיתוח כלכלי ואגף התקציבים, לבצע בשנים 2022 – 2023 פעולות לטובת שילוב וקידום תעסוקתי של החברה הערבית בערים המעורבות. בכלל זאת, באמצעות מרכזי הכוון תעסוקתי, תכניות הקניית כישורי בסיס ומיומנויות תעסוקתיות, הכשרות מקצועיות, חיזוק מיומנויות השפה העברית, השפה האנגלית ומיומנויות דיגיטליות ותמיכה בלימודי הנדסאות.
- במטרה לקדם שילוב צעירים ערבים בערים המעורבות ולהעלות את המעורבות האזרחית שלהם, להנחות את רשות הצעירים שבמשרד לשוויון חברתי להרחיב ולחזק את התוכנית לקידום מעורבות חברתית של צעירים למען הקהילה. רשות הצעירים תפעל להנגשת שירותים על ידי התאמה והרחבת המענים הקיימים בערים המעורבות לצעירים ערבים בהתאם לעמידה ביעדים ובמדדים שיוגדרו לרבות ביחס להשתתפות בהיבטים מגדריים. לצורך כך, יקצה המשרד לשוויון חברתי 1.05 מלש"ח בשנת 2022 ומשרד האוצר יקצה 1.05 מלש"ח בשנת 2022. הקצאת התקציבים מותנית במתן מימון משלים (מציינג) רשותי, כפי שייקבע על ידי המשרד לשוויון חברתי. התקציבים האמורים יוקצו מתוך התקציב האמור בסעיף 28(ג) להחלטה 550. הקצאת הכספים תיעשה בתיאום עם הרשות לפיתוח כלכלי ואגף התקציבים במשרד האוצר ולאחר שהוצגו המענים, הנתונים והמדדים הרלוונטיים המוכיחים את אפקטיביות התוכנית.
- להנחות את המשרד לשוויון חברתי להפעיל "תוכניות מעבר", כהגדרתם בסעיף 9(ו)(5) להחלטה 550 גם עבור צעירים ערבים בערים המעורבות. לשם כך, ייעשה שימוש בתקציבים המוגדרים בסעיף 9(טו)(4) בהחלטה 550.

רשימת חוקים ותקנות שעל ביצועם מופקד המשרד

- חוק האזרחים הוותיקים, תש"ן-1989.
- תקנות האזרחים הוותיקים, תשנ"א-1991.
- תקנות האזרחים הוותיקים (הנחות למופעי תרבות ולמוזיאונים), תשנ"ח-1998.
- תקנות האזרחים הוותיקים (תוקף תעודת אזרח ותיק), התשע"א-2011.
- תקנות האזרחים הוותיקים (הטבות לאזרח ותיק שמקבל קצבת זקנה לנכה), התשע"ב-2011.
- תקנות האזרחים הוותיקים (שליחה ופרסום של חוברת מידע), התשע"ג-2012.
- חוק יום לציון היציאה והגירוש של היהודים מארצות ערב ואיראן, תשע"ד – 2014.
- חוק גיל פרישה (הורה שילדו נפטר) (הוראת שעה), תשע"ח – 2017.
- חוק הרשות לקידום מעמד האישה תשנ"ח 1998.

לתשומת לב - בחוק הדיור המוגן תשע"ב 2012 נקבעה חובת היוועצות עם השר לאזרחים ותיקים בעניינים שונים.

חוק האזרחים הותיקים, תש"ן-1989*

פרק א': פרשנות

1. בחוק זה –

(תיקון מס' 1)
תשנ"ו-1996
הגדרות
(תיקון מס' 1)
תשנ"ו-1996

* פורסם ס"ח תש"ן מס' 1295 מיום 28.12.1989 עמ' 26 (ה"ח תשמ"ח מס' 1898 עמ' 269).

תוקן ס"ח תשנ"ו מס' 1561 מיום 15.2.1996 עמ' 76 (ה"ח תשנ"ו מס' 2458 עמ' 269, ה"ח תשנ"ו מס' 2478 עמ' 417) – תיקון מס' 1; ר' סעיף 9 לענין תחילה ותחולה.

ס"ח תשנ"ו מס' 1607 מיום 7.1.1997 עמ' 43 (ה"ח תשנ"ו מס' 2556 עמ' 12) – תיקון מס' 2 בסעיף 28 לחוק הסדרים במשק המדינה (תיקוני חקיקה להשגת יעדי התקציב לשנת 1997), תשנ"ז-1996; תחילתו ביום 1.1.1997. בוטל ס"ח תשנ"ח מס' 1647 מיום 21.1.1998 עמ' 106 (ה"ח תשנ"ז מס' 2638 עמ' 460) בסעיף 6 לתיקון מס' 3; תוקפו מיום 1.1.1998.

ס"ח תשנ"ח מס' 1647 מיום 21.1.1998 עמ' 104 (ה"ח תשנ"ז מס' 2638 עמ' 460) – תיקון מס' 3; תחילתו ביום 1.1.1998.

ס"ח תשס"א מס' 1772 מיום 10.1.2001 עמ' 119 (ה"ח תשס"א מס' 2839 עמ' 187) – תיקון מס' 4 בסעיף 2 לחוק ביטוח בריאות ממלכתי (תיקון מס' 12), תשס"א-2001. תוקן ס"ח תשס"א מס' 1786 מיום 4.4.2001 עמ' 241 (ה"ח תשס"א מס' 2929 עמ' 56) – תיקון מס' 4 (תיקון מס' 1) בסעיף 22 לחוק הסדרים במשק המדינה (תיקוני חקיקה להשגת יעדי התקציב לשנת 2001) (תיקון, ביטול והתליה של חקיקה שמקורה בהצעות חוק פרטיות), תשס"א-2001; תחילתו ביום 1.4.2001. ס"ח תשס"ב מס' 1831 מיום 17.2.2002 עמ' 167 (ה"ח תשס"ב מס' 3043 עמ' 16, ה"ח תשס"ב מס' 3065 עמ' 205, ה"ח תשס"ב מס' 3072 עמ' 224) – תיקון מס' 4 (תיקון מס' 2) בסעיף 31 לחוק הסדרים במשק המדינה (תיקוני חקיקה להשגת יעדי התקציב והמדיניות הכלכלית לשנת הכספים 2002), תשס"ב-2002; תחילתו ביום 1.1.2002. בוטל ס"ח תשס"ג מס' 1892 מיום 1.6.2003 עמ' 477 (ה"ח הממשלה תשס"ג מס' 25 עמ' 262) בסעיף 71 לחוק התכנית להבראת כלכלת ישראל (תיקוני חקיקה להשגת יעדי התקציב והמדיניות הכלכלית לשנות הכספים 2003 ו-2004), תשס"ג-2003.

ס"ח תשס"ד מס' 1919 מיום 18.1.2004 עמ' 58 (ה"ח הממשלה תשס"ד מס' 64 עמ' 201) – תיקון מס' 5 בסעיף 26 לחוק גיל פרישה, תשס"ד-2004; תחילתו ביום 1.4.2004.

ס"ח תשס"ד מס' 1920 מיום 18.1.2004 עמ' 129 (ה"ח הממשלה תשס"ד מס' 64 עמ' 52) – תיקון מס' 6 בסעיף 84 לחוק המדיניות הכלכלית לשנת הכספים 2004 (תיקוני חקיקה), תשס"ד-2004; תחילתו ביום 1.1.2004.

ס"ח תשס"ט מס' 2203 מיום 23.7.2009 עמ' 173 (ה"ח הממשלה תשס"ט מס' 436 עמ' 348) – תיקון מס' 7 בסעיף 13 לחוק ההתייעלות הכלכלית (תיקוני חקיקה ליישום התכנית הכלכלית לשנים 2009 ו-2010), תשס"ט-2009; תחילתו ביום 15.7.2009.

ס"ח תש"ע מס' 2220 מיום 31.12.2009 עמ' 297 (ה"ח הכנסת תש"ע מס' 289 עמ' 42) – תיקון מס' 8.

ס"ח תש"ע מס' 2250 מיום 22.7.2010 עמ' 589 (ה"ח הממשלה תש"ע מס' 520 עמ' 1176) – תיקון מס' 9.

ס"ח תש"ע מס' 2256 מיום 29.7.2010 עמ' 654 (ה"ח הכנסת תש"ע מס' 316 עמ' 148) – תיקון מס' 10.

ס"ח תשע"א מס' 2285 מיום 28.3.2011 עמ' 666 (ה"ח הממשלה תשע"א מס' 554 עמ' 340) – תיקון מס' 11.

ס"ח תשע"ד מס' 2471 מיום 11.8.2014 עמ' 814 (ה"ח הממשלה תשע"ד מס' 869 עמ' 706) – תיקון מס' 12 בסעיף 134 לחוק השידור הציבורי, תשע"ד-2014; תחילתו ביום 15.5.2017. תוקן ק"ת תשע"ה מס' 7504 מיום 30.3.2015 עמ' 1108 – צו תשע"ה-2015. ק"ת תשע"ה מס' 7527 מיום 30.6.2015 עמ' 1330 – צו (מס' 2) תשע"ה-2015. ס"ח תשע"ה מס' 2502 מיום 10.9.2015 עמ' 292 (ה"ח הממשלה תשע"ה מס' 942 עמ' 894) – תיקון מס' 12 (תיקון תשע"ה-2015. ס"ח תשע"ו מס' 2577 מיום 16.8.2016 עמ' 1202 (ה"ח הממשלה תשע"ו מס' 1078 עמ' 1502) – תיקון מס' 12 (תיקון מס' 2) בסעיף 3 לחוק השידור הציבורי הישראלי (תיקון מס' 5), תשע"ו-2016. ס"ח תשע"ז מס' 2636 מיום 27.4.2017 עמ' 928 (ה"ח הממשלה תשע"ז מס' 1131 עמ' 1080) – תיקון מס' 12 (תיקון מס' 3) בסעיף 2 לחוק השידור הציבורי הישראלי (תיקון מס' 7), תשע"ז-2017; תחילתו ביום 26.4.2017.

ס"ח תשע"ז מס' 2537 מיום 17.3.2016 עמ' 624 (ה"ח הממשלה תשע"ה מס' 921 עמ' 610) – תיקון מס' 13.

ס"ח תשע"ז מס' 2606 מיום 27.2.2017 עמ' 427 (ה"ח הממשלה תשע"ז מס' 1046 עמ' 1052) – תיקון מס' 14 בסעיף 36 לחוק הביטוח הלאומי (תיקון מס' 192), תשע"ז-2017; תחילתו שישה חודשים מיום פרסומו.

ס"ח תשע"ז מס' 2618 מיום 28.3.2017 עמ' 516 (ה"ח הממשלה תשע"ז מס' 1059 עמ' 1142) – תיקון מס' 15.

ס"ח תשפ"ב מס' 2933 מיום 18.11.2021 עמ' 257 (ה"ח הממשלה תשפ"א מס' 1443 עמ' 840) – תיקון מס' 16 בסעיף 78 לחוק התכנית הכלכלית (תיקוני חקיקה ליישום המדיניות הכלכלית לשנות התקציב 2021 ו-2022), תשפ"ב-2021; תחילתו ביום 1.1.2022.

ס"ח תשפ"ב מס' 2961 מיום 2.3.2022 עמ' 750 (ה"ח הממשלה תשפ"ב מס' 1485 עמ' 376) – תיקון מס' 17; ר' סעיף 2 לענין תחולה.

2. הוראות החוק העיקרי כנוסחו בחוק זה יחולו גם על מי שקיבל הנחה בארגונה לפי סעיף 9 לחוק העיקרי, ערב תחילתו של חוק זה.

- "אזרח ותיק" – תושב ישראל שהגיע, לפי הרישום כמרשם האוכלוסין, לגיל הפרישה כמשמעותו בחוק גיל פרישה, התשס"ד-2004 (להלן – הגיל הקובע);
- "המשרד" – המשרד לשוויון חברתי;
- "השכר הממוצע" – השכר הממוצע, לעובדים ישראלים בלבד, כפי שמפרסמת הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה;
- "תחומי הנחות" –
- (1) (נמחקה);
 - (2) תשלומי ארנונה כללית כמשמעותה לפי חוק הסדרים במשק המדינה (תיקוני חקיקה להשגת יעדי התקציב), תשנ"ג-1992, המשולמת לפי כל דין (להלן – תשלומי ארנונה);
 - (3) דמי נסיעה באוטובוסים וברכבות של התחבורה הציבורית (להלן – תחבורה ציבורית);
 - (4) דמי כניסה לגנים לאומיים ולשמורות טבע כהגדרתם בחוק גנים לאומיים, שמורות טבע, אתרים לאומיים ואתרי הנצחה, תשנ"ב-1992, ולמקום מוסדר כהגדרתו בסעיף 42 לחוק העתיקות, תשל"ח-1978 (להלן – דמי כניסה לגנים ולאחרים);
 - (5) דמי כניסה לתערוכות, למוזיאונים ולמופעי תרבות ואמנות (להלן – דמי כניסה למופעים);
 - (6) תשלומים בעד תרופות.
- "השר" – השר לשוויון חברתי.
- פרק ב': תעודת אזרח ותיק והמועצה
2. המשרד יתן תעודת אזרח ותיק לכל תושב ישראל בהגיעו לגיל הקובע.
3. השר, באישור הממשלה, ימנה יועץ לענייני האזרחים הותיקים (להלן – היועץ); היועץ יהיה כפוף לשר.
4. (א) השר ימנה מועצה ציבורית לענייני האזרחים הותיקים (להלן – המועצה), שמספר חבריה לא יעלה על 35 ולא יפחת מ-21.
- (ב) לפחות שליש מבין חברי המועצה יהיו נשים.
- (ג) במועצה יכהנו –
- (1) נציגי משרדי הממשלה ומוסדות אחרים של המדינה, כפי שיקבע השר בתקנות באישור ועדת העבודה והרווחה של הכנסת, ובלבד שמספרם לא יעלה על שליש מחברי המועצה;
 - (2) חמישה נציגים לפחות של מרכז השלטון המקומי;
 - (3) חמישה חברים לפחות שהם נציגי ציבור וארגוני מתנדבים;
 - (4) חמישה נציגים לפחות של הסתדרות הגימלאים בישראל;
 - (5) אישים שלדעת השר הם בעלי ניסיון וידע בבעיותיהם של אזרחים ותיקים.
5. (א) השר יעמוד בראש המועצה.
- (ב) השר רשאי לקבוע כי היועץ ימלא את מקומו כראש המועצה, לעניין מסויים או דרך קבע.
6. המועצה תיזום ותגבש פעולות והמלצות שיהיה בהן כדי לשפר את איכות חייהם של האזרחים הותיקים; בלי לגרוע מכלליות האמור רשאית היא להמליץ לשר –

- (1) על הקלות – אף בדרך חקיקה – במסים ובארנונות;
(2) על הטבות בשירותים ציבוריים;
(2א) על הנושאים והכללים שלפיהם יינתנו הנחות לאזרחים ותיקים במסגרת תחומי ההנחות;
(2ב) על תחומים נוספים שבהם מן הראוי לתת הנחות לאזרחים ותיקים, נוסף על אלה המפורטים בהגדרה "תחומי הנחות" שבסעיף 1;
(3) בכל עניין שיקל על אזרחים ותיקים.
7. המועצה תתכנס אחת לחדשיים לפחות; היא תקבע את דרכי עבודתה ככל שלא נקבעו בתקנות.
- 7א. בפרק זה –
"היועץ לרשות המקומית" – מי שמונה לפי סעיף 7(א) להיות יועץ לענייני אזרחים ותיקים ברשות מקומית;
"רשות מקומית" – עירייה או מועצה מקומית.
- 7ב. (א) רשות מקומית תמנה, מבין עובדיה, עובד שדרגתו מנהל מחלקה לפחות, להיות יועץ לרשות המקומית באותה רשות; היועץ לרשות המקומית ימלא את התפקיד האמור, נוסף על כל תפקיד אחר שהוא ממלא ברשות המקומית.
(ב) מינתה רשות מקומית יועץ לרשות המקומית, תודיע על כך לשר עם מינויו, ותעביר לו עותק של כתב המינוי; המינוי יוצג לפני מועצת הרשות המקומית.
(ג) מונה יועץ לרשות המקומית, והדל מלמלא את תפקידו, תימסר הודעה על כך למועצת הרשות המקומית ולשר; הרשות המקומית תפעל בלא דיחוי לבחירת יועץ חדש לרשות המקומית, כאמור בסעיפים קטנים (א) ו-(ב).
- 7ג. (א) ליועץ לרשות המקומית ימונה מי שמתקיימים בו כל אלה:
(1) הוא בעל תואר אקדמי מוכר מאת מוסד מוכר להשכלה גבוהה, כמשמעותם בחוק המועצה להשכלה גבוהה, התשי"ח-1958, או בעל תואר אקדמי שהוא שווה ערך לתואר אקדמי בישראל מאת מוסד להשכלה גבוהה מחוץ לישראל שהוא מוכר במדינתו, או שהוא בעל תעודה המעידה על סיום לימודים אחרים המוכרים בישראל כשווי ערך לעניין דרגת שכר אקדמית;
(2) הוא בעל ניסיון מוכח של שלוש שנים לפחות בתפקיד ניהולי, או בעיסוק בתחומים הנוגעים לענייני אזרחים ותיקים.
(ב) היועץ לרשות המקומית יקבל, בתוך זמן סביר ולא יאוחר מתום שישה חודשים מתחילת כהונתו, הכשרה מקצועית לצורך תפקידו; המשרד אחראי להכנה ולביצוע של תכנית ההכשרה המקצועית.
- 7ד. (א) היועץ לרשות המקומית ייעץ לראש הרשות המקומית, למועצת הרשות ולעובדי הרשות, בכל עניין הנוגע לאזרחים הוותיקים שבתחומי הרשות המקומית, ובכלל זה בעניינים אלה:
(1) הרחבה ושיפור של שירותים קיימים לאזרחים ותיקים;
(2) גיבוש מדיניותה של הרשות המקומית לשם קידום ענייני האזרחים הוותיקים; ייעוץ לפי פסקה זו יינתן בתיאום עם מנהל המחלקה לשירותים חברתיים של הרשות המקומית;
(3) הפעולות שיש לנקוט לשם טיפוח תודעה ציבורית בענייני אזרחים ותיקים באמצעות חינוך, הדרכה והסברה.
(ב) לשם ביצוע תפקידו כאמור בסעיף קטן (א) ינקוט היועץ לרשות המקומית, בין השאר, פעולות אלה:
(1) איסוף מידע ונתונים הנוגעים לענייני האזרחים הוותיקים שבתחום הרשות המקומית;
(2) איתור צורכי האזרחים הוותיקים שבתחום הרשות המקומית, לשם הכנת תכניות לקידום ענייניהם;
(3) שיתוף פעולה עם אנשים, גופים וארגונים הפועלים בתחום הרשות המקומית

בענייני אזרחים ותיקים ;

(4) בחינת ההשלכות של החלטות הרשות המקומית הנוגעות לעניינם של האזרחים הוותיקים ברשות, והגשת חוות דעת בדבר ההשלכות האמורות.

(ג) תפקידו של היועץ לרשות המקומית יהיה מתן ייעוץ בלבד, והוא לא יהיה רשאי ליתן הוראות לעובדי הרשות המקומית במסגרת תפקידו כאמור.

7.ה. (א) במילוי תפקידו כיועץ לרשות המקומית, יהיה היועץ לרשות המקומית כפוף במישרין לראש הרשות המקומית.

כפירות, סמכות ודיווח (תיקון מס' 9) תש"ע-2010

(ב) היועץ לרשות המקומית ידווח, מדי שנה, למשרד ולמועצת הרשות המקומית שבה הוא עובד, על פעולותיו לפי הוראות סעיף 7ד, על מדיניות הרשות המקומית בענייני אזרחים ותיקים ועל קידום עניינים אלה באותה רשות; דיווח כאמור יהיה פתוח לעיון הציבור במשרדי הרשות המקומית ובמשרדי המשרד ויפורסם באתרי האינטרנט של הרשות המקומית ושל המשרד.

7.ו. היועץ לרשות המקומית יוזמן לכל ישיבה של מועצת הרשות המקומית ושל כל ועדה מוועדותיה ותינתן לו הזדמנות להביע את עמדתו בעל פה או בכתב לפני קבלת כל החלטה הנוגעת לענייני האזרחים הוותיקים שברשות המקומית.

חובת הזמנה לישיבות (תיקון מס' 9) תש"ע-2010

פרק ג': זכויות

8. (בוטל).

(תיקון מס' 1) תשנ"ו-1996 (תיקון מס' 12) תשע"ד-2014

9. (א) אזרח ותיק זכאי להנחה בתשלומי ארנונה החלים על הדירה המשמשת למגוריו; עלה שטח דירת המגורים על 100 מ"ר, תינתן ההנחה רק לגבי 100 מ"ר.

תשלומי ארנונה (תיקון מס' 3) תשנ"ח-1998

(ב) ההנחה לפי סעיף קטן (א) תינתן לאזרח ותיק בשיעור של 30%; ואם משתלמת לו גמלה לפי חוק הבטחת הכנסה, תשמ"א-1980 (להלן – חוק הבטחת הכנסה) – בשיעור של 100%.

(ג) על הנחה לפי סעיף זה יחולו הוראות אלה:

(1) ההנחה תינתן לאותו אזרח ותיק בעד דירת מגורים אחת בלבד;

(2) ההנחה תינתן רק לאזרח ותיק אחד אף אם גרים בדירה יותר מזכאי אחד;

(3) ההנחה תינתן גם כאשר רק אחד מבני הזוג המתגוררים באותה דירת מגורים הוא אזרח ותיק;

(4) ההנחה תינתן רק לאזרח ותיק שסך כל הכנסותיו, מכל מקור שהוא, אינו עולה על השכר הממוצע כפי שפורסם לאחרונה לפני הגשת הבקשה להנחה; גרים בדירה יותר מאזרח ותיק אחד, תינתן ההנחה רק אם סך כל הכנסות המתגוררים באותה דירה, מכל מקור שהוא, אינו עולה על 150% מהשכר הממוצע;

(תיקון מס' 6) תשס"ד-2004

(5) ההנחה תינתן על פי בקשה בכתב חתומה בידי המבקש, הכוללת את הפרטים והמסמכים שקבעה הרשות המקומית לענין זה, שהגיש המבקש לרשות המקומית שבתחומה נמצאת דירת המגורים שבה הוא מתגורר, או על פי הודעה של המבקש כי מתקיימים לגביו התנאים המפורטים בפסקה (4).

(תיקון מס' 6) תשס"ד-2004 (תיקון מס' 17) תשפ"ב-2022

(ד) (1) על אף האמור בסעיף קטן (ג)(5), ניתנה לאזרח ותיק הנחה בתשלומי ארנונה לפי סעיף זה, תמשיך להינתן לו ההנחה לגבי אותה דירה המשמשת למגוריו, באופן אוטומטי, בלא שיידרש להגיש לרשות המקומית שבתחומה נמצאת הדירה (בסעיף קטן זה – הרשות המקומית), בקשה או הודעה לפי סעיף קטן (ג)(5) (בסעיף זה – חידוש הנחה אוטומטי);

(תיקון מס' 17) תשפ"ב-2022

(2) על אף האמור בפסקה (1), לגבי אזרח ותיק שניתנת לו הנחה בשיעור של 30% לפי סעיף קטן (ב) וטרם מלאו לו 70 שנים בשנה הקלנדרית שלגביה הוצאה הודעת החיוב בתשלום ארנונה, יחולו הוראות אלה:

(א) חידוש ההנחה האוטומטי יימשך עד תום שלוש השנים הקלנדריות שלאחר השנה שבמהלכה ניתנה לו ההנחה בארנונה, או עד הגיעו לגיל 70, לפי המוקדם (בסעיף קטן זה – תקופת החידוש האוטומטי);

(ב) לשם המשך חידוש הנחה אוטומטי לאחר תום תקופת החידוש האוטומטי, יגיש האזרח הוותיק לרשות המקומית הודעה לפי סעיף קטן (ג)(5), ואם נמצא זכאי להנחה בארנונה – יימשך חידוש ההנחה האוטומטי לתקופה נוספת בהתאם להוראות פסקת משנה (א).

(ה) אזרח ותיק שניתן לו חידוש הנחה אוטומטי לפי הוראות סעיף קטן (ד), יחולו לגביו

(תיקון מס' 17) תשפ"ב-2022

הוראות אלה:

(1) חדל להתקיים לגביו תנאי מהתנאים למתן הנחה בארנונה, ידווח על כך לרשות המקומית, בכתב, בתוך חודשיים מהמועד שבו חדל להתקיים לגביו התנאי; דיווח האזרח הוותיק כאמור תודיע לו הרשות המקומית, בכתב, על קבלת הדיווח ואם די בו כדי לבטל את ההנחה בארנונה;

(2) נודע לרשות המקומית, שלא על פי דיווח כאמור בפסקה (1), כי חדל להתקיים לגבי אזרח ותיק תנאי מהתנאים למתן הנחה בארנונה, תודיע לו בכתב כי בכוונתה לבטל את מתן ההנחה בארנונה, תפרט את הנימוק לביטול ההנחה ותציין כי הוא רשאי להגיב על כך בכתב בתוך חודשיים מיום קבלת ההודעה; התקבלה תגובת האזרח הוותיק כאמור או שחלף המועד למתן התגובה ולא התקבלה תגובתו, תודיע לו הרשות המקומית בכתב אם תבוטל ההנחה בארנונה שניתנה לו.

(ו) הודעות הרשות המקומית לפי סעיף זה יימסרו לאזרח הוותיק גם במסרון, ככל שהאזרח הוותיק נתן את הסכמתו לכך והעביר לרשות המקומית את מספר הטלפון הנייד שאליו ישלחו ההודעות.

(תיקון מס' 17
תשפ"ב-2022)

10. (א) אזרח ותיק זכאי להנחה בשיעור של 50% מדמי הנסיעה בתחבורה הציבורית, הן העירונית והן הבין-עירונית, והיא תינתן על כל סוגי הכרטיסים הקיימים בתחבורה הציבורית.

תחבורה ציבורית
(תיקון מס' 3)
תשנ"ח-1998

11. אזרח ותיק זכאי להנחה בשיעור 50% מדמי כניסה לגנים ולאתרים.

דמי כניסה לגנים
ולאתרים
(תיקון מס' 3)
תשנ"ח-1998

12. אזרח ותיק זכאי להנחה בשיעור של 50% מדמי כניסה למופעים או לסוגי מופעים, לפי כללים, מבחנים ותנאים שיקבע השר בהתייעצות עם שר החינוך התרבות והספורט, ובאישור ועדת העבודה והרווחה של הכנסת; בתקנות כאמור ייקבעו סוגי גופים או גופים מסוימים החייבים במתן ההנחה למופעים כאמור שבאמצעותם יתבצע המימון לפי הוראות סעיף 14.

דמי כניסה למופעים
(תיקון מס' 3)
תשנ"ח-1998

13. אזרח ותיק שמשלמת לו גמלה לפי חוק הבטחת הכנסה, זכאי להנחה בשיעור של 50% מהמחיר שנקבע לפי חוק ביטוח בריאות ממלכתי, תשנ"ד-1994, בעד תרופות הכלולות בסל שירותי הבריאות, בין אם רכש את התרופה בבית מרקחת של קופת חולים, ובין אם רכש אותה בבית מרקחת אחר על פי מרשם רפואי שניתן לו על ידי קופת חולים ובהתאם לנהליה.

רכישת תרופות
(תיקון מס' 3)
תשנ"ח-1998
(תיקון מס' 4)
תשס"א-2001

13א. (א) הטבות הניתנות לפי כל דין וכן הטבות הניתנות על ידי גוף ציבורי לפי הסכם או נוהג, לאזרח ותיק שמשלמת לו גמלה לפי הוראות חוק הבטחת הכנסה (בחוק זה – גמלה לפי חוק הבטחת הכנסה), יינתנו גם לאלה:

זכאות להטבות למי
שאינו זכאי לגמלה
לפי חוק הבטחת
הכנסה
(תיקון מס' 8)
תש"ע-2009

(1) לאזרח ותיק שהוא יחיד והכנסתו מפנסיה אינה עולה על 24.3% מהשכר הממוצע, ואלמלא הכנסה זו היה זכאי לגמלה לפי חוק הבטחת הכנסה;

(2) לאזרח ותיק שיש עמו בן זוג וסך הכנסתו מפנסיה והכנסת בן זוגו מפנסיה אינו עולה על 38.3% מהשכר הממוצע, ואלמלא הכנסות אלה היה זכאי לגמלה לפי חוק הבטחת הכנסה.

(א) הטבות כאמור בסעיף קטן (א), כולן או חלקן, כפי שקבע השר, יינתנו גם לאזרח ותיק שמקבל קצבת אזרח ותיק לנכה לפי סעיף 251 לחוק הביטוח הלאומי [נוסח משולב], התשנ"ה-1995, ועמד באמות המידה שקבע השר לענין הזכאות לקבלת ההטבות האמורות; תקנות לפי סעיף קטן זה ייקבעו באישור שר האוצר, ולענין סוג ההטבות שיינתנו – גם באישור השר שההטבה היא בתחום האחריות של משרדו, והכל באישור ועדת העבודה והרווחה והבריאות של הכנסת.

(תיקון מס' 10)
תש"ע-2010
(תיקון מס' 14)
תשע"ז-2017

(ב) הוראות סעיף קטן (א) יחולו לגבי אזרח ותיק שהחל להיות מבוטח בביטוח פנסיוני לראשונה מיום כניסתו לתוקף של צו הרחבה לביטוח פנסיוני מקיף במשק לפי חוק הסכמים קיבוציים, התשי"ז-1957, ואילך.

(ג) המוסד לביטוח לאומי יברוק את זכאותו של אזרח ותיק להטבות לפי סעיף זה.

(ד) בסעיף זה –

"בן זוג", "יחיד", "השכר הממוצע" – כהגדרתם בחוק הבטחת הכנסה;

"גוף ציבורי" – הממשלה, הסוכנות היהודית לארץ ישראל וכן גוף נתמך או גוף מתוקצב

כהגדרתם בסעיף 32 לחוק יסודות התקציב, התשמ"ה-1985.

13ב. (א) בסעיף זה –

"טיפול רפואי" – כהגדרתו בחוק זכויות החולה, התשנ"ו-1996 ;
"מקום ציבורי" – מקום או חלק ממקום, העומד לשימוש של כלל הציבור או של חלק
בלתי מסוים ממנו והמנוי בתוספת הרביעית ;
"רשות ציבורית" – כהגדרתה בסעיף 15א(א) ;
"שירות ציבורי" – שירות הניתן לציבור או לחלק בלתי מסוים ממנו בידי רשות ציבורית או
במקום ציבורי, בדרך של מפגש פנים אל פנים, למעט טיפול רפואי.
(ב) ניתן שירות ציבורי לפי תור, יספק נותן השירות הציבורי את השירות כאמור בלא
המתנה בתור, לאזרח ותיק שגילו מעל 80 שנים, על פי בקשתו, ורשאי נותן השירות הציבורי
לדרוש מן האזרח הוותיק הצגת תעודה להוכחת גילו ; לעניין זה, "תור" – למעט תור שהמתנה בו
היא בכלי רכב ולמעט תור שנקבע בתיאום מראש.
(ג) על אף האמור בסעיף קטן (ב), תינתן קדימות במתן שירות ציבורי לפי תור לאדם עם
מוגבלות הזכאי לקבלת שירות ציבורי בלא המתנה בתור בהתאם להוראות לפי חוק שוויון זכויות
לאנשים עם מוגבלות, התשנ"ח-1998.
(ד) השר, באישור ועדת העבודה, הרווחה והבריאות של הכנסת, רשאי, בצו, לשנות את
התוספת הרביעית.

מתן שירות ציבורי
בלא המתנה בתור
לאזרח ותיק שגילו
מעל 80 שנים
(תיקון מס' 15)
תשע"ז-2017

13ג. על אף האמור בהגדרה "אזרח ותיק" שבסעיף 1, בשנים 2022 עד 2025, יראו כאזרח ותיק
לעניין סעיפים 9, 10 ו-13, גם אישה תושבת ישראל שהגיעה, לפי הרישום במרשם האוכלוסין,
לגיל 62.

זכאות לאישה
שהגיעה לגיל 62
(תיקון מס' 16)
תשפ"ב-2021

פרק ד': הוראות שונות

14. שר האוצר יתקשר בהסכמים עם נותני הנחה לפי חוק זה למימון ההנחה הניתנת לאזרח
ותיק לפי הוראות חוק זה, ואולם הוראות סעיף זה לא יחולו לעניין סעיף 9, ולעניין סעיף 12,
יתקשר שר האוצר בהסכמים כאמור עם סוגי הגופים או הגופים שנקבעו לפי אותו סעיף.

(תיקון מס' 1)
תשנ"ו-1996
מימון ההנחות
(תיקון מס' 3)
תשנ"ח-1998
(תיקון מס' 7)
תשס"ט-2009

15. אזרח ותיק הזכאי להנחה לפי חוק זה, ובאותו ענין שבתחומי ההנחות זכאי גם להנחה לפי
כל דין או הסכם אחר, יהיה זכאי להנחה בשיעור הגבוה מביניהן ; בסעיף זה, "הנחה" – לרבות
פטור מלא או חלקי מתשלום, הפחתה של מהיר או אגרה מוקטנת.

אי-מתן כפל הנחה
(תיקון מס' 3)
תשנ"ח-1998

15א. (א) בסעיף זה, "רשות ציבורית" – כל אחד מאלה :

- (1) משרד ממשלתי, לרבות יחידותיו ויחידות הסמך שלו ;
- (2) עירייה או מועצה מקומית ;
- (3) תאגיד שהוקם בחוק, המנוי בתוספת הראשונה ;
- (4) חברה ממשלתית, חברה מעורבת וחברת בת ממשלתית כהגדרתן בחוק החברות
הממשלתיות, התשל"ה-1975, וגופים כאמור בסעיף 60 לחוק האמור, המנויים
בתוספת השנייה ;
- (5) הסוכנות היהודית לארץ ישראל ;
- (6) קופת חולים כהגדרתה בחוק ביטוח בריאות ממלכתי, התשנ"ד-1994 ;
- (7) גוף אחר, שהוא גוף מבוקר כמשמעותו בסעיף 9 לחוק מבקר המדינה, התשי"ח-
1958 [נוסח משולב], שקבע השר, בצו, בהתייעצות עם השר הנוגע בדבר ובאישור
ועדת העבודה הרווחה והבריאות של הכנסת.

מידע לגבי זכויות
והטבות
(תיקון מס' 11)
תשע"א-2011

(ב) רשות ציבורית תמסור למשרד בכתב, עד 31 באוגוסט בכל שנה, תמצית של כל זכות
או הטבה לפי דין או הסכם, שנותנת אותה רשות ציבורית לאזרחים ותיקים ושל התנאים לקבלת
הזכות או ההטבה, נכון ליום 1 ביולי של אותה שנה, בשל הגיעם לגיל הקובע או לגיל מאוחר
יותר ; המידע שיימסר למשרד לפי סעיף קטן זה יהיה מידע כללי, המתייחס לכלל הציבור הזכאים,
ויכלול גם פרטים בדבר האפשרות של הציבור לקבל מידע נוסף לגבי הזכות או ההטבה.

(ג) השר, בהסכמת שר האוצר ושר המשפטים, בהתייעצות עם שר הרווחה והשירותים
החברתיים ובאישור ועדת העבודה הרווחה והבריאות של הכנסת, יתקין תקנות לעניין אופן יידוע
האזרחים הוותיקים על ידי המשרד בדבר המידע שנמסר למשרד כאמור בסעיף קטן (ב) ; בסעיף
קטן זה, "מידע" – למעט מידע שנמסר לפי סעיף קטן (ב) בדבר אי-מתן זכות או הטבה.

(ד) על אף האמור בסעיף קטן (ג), רשאי השר לקבוע בדרך האמורה באותו סעיף קטן, כי

במקרים חריגים, יידוע האזרחים הוותיקים בדבר מידע שנמסר למשרד כאמור בסעיף קטן (ב), יבוצע בידי הרשות הציבורית הנוגעת לעניין, באופן שיקבע; תקנות לפי סעיף קטן זה טעונות גם הסכמה של השר שאותה רשות ציבורית פועלת בתחום סמכותו.

15ב. בלי לגרוע מהוראות סעיף 15א, רשות ציבורית כהגדרתה בסעיף האמור, שנותנת זכות או הטבה כאמור בסעיף 15א(ב) שהיא הנחה בתשלום דמי כניסה או דמי נסיעה, תפרסם הודעה על ההנחה במקום הנראה לעין הציבור; השר שהרשות הציבורית פועלת בתחום סמכותו, בהתייעצות עם השר, יקבע הוראות בדבר פרסום הודעה על ההנחה האמורה, במקום הנראה לעין הציבור.

פרסום הודעה בדבר הנחה בדמי כניסה או בדמי נסיעה במקום הנראה לעין הציבור (תיקון מס' 11) תשע"א-2011

16. בכפוף להוראות סעיף 15, אין בחוק זה כדי לפגוע בכל זכות או הטבה הניתנות לאזרח ותיק על פי כל דין או הסכם.

זכויות שלא לפי חוק זה (תיקון מס' 3) תשנ"ח-1998 השתתפות בפעילות מטעם המשרד (תיקון מס' 13) תשע"ו-2016

16א. (א) השר רשאי להורות כי לא ישתתף אדם בפעילות כמפורט בתוספת השלישית, מטעם המשרד, אם הורשע בעבירה שמפאת מהותה, חומרתה או נסיבותיה אין הוא ראוי, לדעת השר, להשתתף בפעילות כאמור.

(ב) השר רשאי, בצו, בהתייעצות עם שר המשפטים, לשנות את התוספת השלישית, ובלבד שלא יוסיף פעילות לתוספת האמורה אלא אם כן סבר כי בשל אופייה של הפעילות ראוי להביא בחשבון את עברו הפלילי של אדם הנוטל בה חלק, לשם שמירה על שלומם וביטחונם של אזרחים ותיקים או של קטינים; לעניין זה, "קטין" – כהגדרתו בסעיף 34כד לחוק העונשין, התשל"ז-1977.

17. השר ממונה על ביצוע חוק זה והוא רשאי להתקין תקנות בכל הנוגע לביצועו.

ביצוע ותקנות זה (תיקון מס' 1) תשנ"ו-1996

18. תקנות לפי סעיף 12 יוגשו לאישור ועדת העבודה והרווחה של הכנסת, תוך 30 ימים מיום פרסומו של חוק זה.

חובת התקנת תקנות (תיקון מס' 3) תשנ"ח-1998

תוספת ראשונה

(פסקה (3) להגדרה "רשות ציבורית" שבסעיף 15א(א))

- (1) בית דוד בן-גוריון, כמשמעותו בחוק דוד בן-גוריון, התשל"ז-1976;
- (2) יד ושם, כמשמעותה בחוק זכרון השואה והגבוה – יד ושם, התשי"ג-1953;
- (3) יד יצחק בן-צבי, כמשמעותה בחוק יד יצחק בן-צבי, התשכ"ט-1969;
- (4) לשכת עורכי הדין, כמשמעותה בחוק לשכת עורכי הדין, התשכ"א-1961;
- (5) המוסד לביטוח לאומי, כמשמעותו בחוק הביטוח הלאומי [נוסח משולב], התשנ"ה-1995;
- (6) מרכז להנצחת זכרו של יצחק רבין, כמשמעותו בחוק המרכז להנצחת זכאו של יצחק רבין, התשנ"ז-1997;
- (7) מרכז להנצחת זכרו של מנחם בגין, ולחקר המאבק הציוני לעצמאות ישראל, כמשמעותו בחוק להנצחת זכרו של מנחם בגין, התשנ"ח-1998;
- (8) (בוטל);
- (9) הרשות לשמירת הטבע והגנים הלאומיים, כמשמעותה בחוק גנים לאומיים, שמורות טבע, אתרים לאומיים ואתרי הנצחה, התשנ"ח-1998.

(תיקון מס' 11) תשע"א-2011

(תיקון מס' 12) תשע"ד-2014

תוספת שנייה

(פסקה (4) להגדרה "רשות ציבורית" שבסעיף 15א(א))

- (1) ה.ל.ד. חברה ממשלתית עירונית לשיקום דיור ופיתוח בע"מ;
- (2) חברה לשיקום ולפיתוח הרובע היהודי בע"מ;
- (3) חלמיש חברה ממשלתית עירונית לדיור, לשיקום ולהתחדשות שכונתית בת"א יפו בע"מ;
- (4) עמידר החברה הלאומית לשיכון בישראל בע"מ;
- (5) שקמונה חברה ממשלתית עירונית לשיקום הדיור בחיפה בע"מ;
- (6) חברת החשמל לישראל בע"מ;
- (7) רכבת ישראל בע"מ;
- (8) החברה לפיתוח עכו העתיקה בע"מ;

(תיקון מס' 11) תשע"א-2011

- (9) הקרן למורשת הכותל המערבי;
- (10) פיתוח מזרח ירושלים בע"מ;
- (11) בית התפוצות בע"מ;
- (12) מוזאון ישראל.

תוספת שלישית

(סעיף 16א)

(תיקון מס' 13)
תשע"ו-2016

- (1) השתתפות בכיתת לימוד לאזרחים ותיקים במוסד חינוך, במהלך שעות הלימודים כאותו מוסד; לעניין זה, "מוסד חינוך" – כהגדרתו בחוק לימוד חובה, התש"ט-1949.
- (2) פעילות, בין בתמורה ובין שלא בתמורה, בביתו של אזרח ותיק, ובלבד שהשר סבר כי בשל אופייה של הפעילות ראוי להביא בחשבון את עברו הפלילי של אדם הנוטל בה חלק, לרבות האזרח הוותיק, לשם שמירה על שלומם וביטחונם של אזרחים ותיקים או של קטינים הנוטלים חלק באותה פעילות.

תוספת רביעית

(סעיף 13בא)

מקום ציבורי

(תיקון מס' 15)
תשע"ז-2017

- (1) בית דואר, בנק;
- (2) בית קולנוע, תאטרון, אולם מופעים, אצטדיון;
- (3) גלריה, מוזאון, ספרייה;
- (4) מקום במיתקן תחבורתי, המשמש למכירת כרטיסים לנסיעה בתחבורה ציבורית; לעניין זה, "מיתקן תחבורתי" – כהגדרתו בפקודת התעבורה;
- (5) אתר הנצחה, אתר לאומי, אתר עתיקות, גן לאומי ושמורת טבע – כהגדרתם בחוק גנים לאומיים, שמורות טבע, אתרים לאומיים ואתרי הנצחה, התשנ"ח-1998;
- (6) חנות גדולה כהגדרתה בחוק קידום התחרות בענף המזון, התשע"ד-2014.

יצחק שמיר
ראש הממשלה

חיים הרצוג
נשיא המדינה

הודעה למנויים על עריכה ושינויים במסמכי פסיקה. חקיקה ועוד באתר נבו - הקש כאן

תקנות האזרחים הוותיקים, תשנ"א-1991*

בתוקף סמכותי לפי סעיפים 4(ג)(1) ו-8 לחוק האזרחים הוותיקים, תש"ן-1989 (להלן - החוק), ובאישור ועדת העבודה והרווחה של הכנסת, אני מתקין תקנות אלה:
1. משרדי הממשלה ומוסדות המדינה ליניין סעיף 4(ג)(1) לחוק יהיו אלה:

- (1) משרד ראש-הממשלה;
- (2) משרד האוצר;
- (3) משרד הבינוי והשיכון;
- (4) משרד הבריאות;
- (5) משרד החינוך והתרבות;
- (6) משרד המשטרה;
- (7) משרד העבודה והרווחה;
- (8) משרד הפנים;
- (9) המוסד לביטוח לאומי.

משרדי הממשלה
ומוסדות המדינה
במועצה

יצחק שמיר
ראש הממשלה

י"א באדר תשנ"א (25 בפברואר 1991)

תקנות האזרחים הותיקים (הנחות למופעי תרבות ולמוזיאונים), תשנ"ח-1998*

בתוקף סמכותי לפי סעיפים 12 ו-17 לחוק האזרחים הותיקים, תש"ן-1989 (להלן - החוק).
בהתייעצות עם שר החינוך התרבות והספורט ובאישור ועדת העבודה והרווחה של הכנסת, אני מתקין תקנות אלה:

1. בתקנות אלה –
- "בית קולנוע" – עסק של עינוג ציבורי כהגדרתו בסעיף 3 לחוק רישוי עסקים, התשכ"ח-1968, המחזיק ברישיון כדין שעיסוקו הצגות קולנוע;
- "מוזיאון" – כהגדרתו בחוק המוזיאונים, תשמ"ג-1983, ששר החינוך התרבות והספורט הכריזו מוזיאון מוכר לענין החוק האמור ואשר נתמך מתקציב המדינה;
- "מוסד תרבות" – מוסד ציבורי המקבל תמיכה שנתית שוטפת לפי סעיף 3א לחוק יסודות התקציב, תשמ"ה-1985, לשם הפקת מופעים והצגתם לציבור;
- "מופע" – כל אחד מאלה:
- (1) לגבי מוסד תרבות - הצגת תיאטרון;
 - (2) לגבי מפיץ - הצגת תיאטרון, מופע מחול או מופע מוסיקה;
 - (3) לגבי בית קולנוע – סרט ישראלי;
- "מפיץ" – מוסד ציבורי המקבל תמיכה שנתית שוטפת לפי סעיף 3א לחוק יסודות התקציב, תשמ"ה-1985, לשם הפצת מופעים במקומות מרוחקים ממרכז הארץ, באזורי פיתוח ולאוכלוסיות חלשות;
- "סרט ישראלי" – סרט שמתקיימים בו התנאים להכרה בסרט ישראלי בהתאם לתקנות הקולנוע (הכרה בסרט כסרט ישראלי), התשס"ה-2005.
2. (א) החייבים במתן ההנחה לאזרח ותיק, כאמור בסעיף 12 לחוק (להלן - הנחה), הם כמפורט להלן:
- (1) מוסד תרבות - לגבי כל מופע שהפיק, שהוצג לציבור בין על ידיו ובין על ידי אחר, ואולם כאשר הוא מופץ בידי מפיץ - המפיץ;
 - (2) מפיץ - לגבי כל מופע שהוא מפיץ, בין אם הופק בידי מוסד תרבות ובין אם לאו;
 - (3) מוזיאון - לגבי כל כניסה אליו;
 - (4) בית קולנוע – לגבי כל כניסה לסרט ישראלי.
- (ב) נמכרים בפועל כרטיסים למופע או למוזיאון שלא בידי מי שחייב במתן ההנחה לפי תקנת משנה (א), יתן את ההנחה מטעמו מי שמוכר בפועל את הכרטיסים, ומוכר הכרטיסים בפועל יהא זכאי למימון ההנחה כאמור בסעיף 14 לחוק, באמצעות החייב במתן הנחה לפי תקנת משנה (א).
3. (א) בכפוף לאמור בתקנות משנה (ב) ו-(ג), ההנחה מדמי כניסה בשיעור של 50% תינתן על מחיר כרטיס יחיד לכלל הציבור, בקופה שבה נמכרים הכרטיסים למופע או למוזיאון (להלן - כרטיס קופה) והיא תינתן בכל סוגי הכרטיסים, על בסיס מחיר כרטיס קופה כאמור.
- (ב) בכרטיס מגוי המזכה במספר מסוים של כניסות למופעים או למוזיאון, תינתן ההנחה על מחיר כרטיס קופה יחיד, כשהוא מוכפל במספר הכניסות כאמור.
- (ג) בכרטיס מגוי למופעים או למוזיאון, שלא נקוב בו מספר מסוים של כניסות, תהא ההנחה בשיעור של 50% ממחיר מגוי כאמור לכלל הציבור.
4. מי שחייב ליתן הנחה לפי תקנה 2(א) או (ב) –

* פורסמו ק"ת תשנ"ח מס' 5892 מיום 9.4.1998 עמ' 637.

הוקנו ק"ת תשע"ב מס' 7099 מיום 13.3.2012 עמ' 878 – תק' תשע"ב-2012.

- (1) יציין את דבר ההנחה בכל פרסום לציבור מטעמו, על מופע או על כניסה למוזיאון;
- (2) יפרסם במקום בולט לעין, בקופה שבה נמכרים הכרטיסים למופע או במקום מכירת כרטיסים אחר, לפי העניין (להלן - הקופה), את מחיר הכרטיסים לאזרחים ותיקים.
5. רשימת מוסדות התרבות, המפיצים, המוזיאונים ובתי הקולנוע החייבים במתן הנחה לאזרחים ותיקים, תפורסם בידי שר החינוך התרבות והספורט ברשומות.
6. (א) ההנחה למופע תינתן עם הצגה בקופה של תעודת אזרח ותיק, האמורה בסעיף 2 לחוק או תעודה מזהה, שנקוב בה תאריך הלידה להוכחת הגיל הקובע (להלן - תעודה מזהה).
(ב) הכניסה למופע תהא גם היא על פי תעודה מזהה.

פרסום החייבים
בהנחה
תק' תשע"ב-2012

תעודה מזהה

אליהו ישי
שר העבודה והרווחה

ו' בניסן תשנ"ח (2 באפריל 1998)

הודעה למנויים על עריכה ושינויים במסמכי פסיקה, חקיקה ועוד באתר נבו - הקש כאן

הודעה למנויים על עריכה ושינויים במסמכי פסיקה, חקיקה ועוד באתר נבו - הקש כאן

תקנות האזרחים הוותיקים (תוקף תעודת אזרח ותיק), תשע"א-2011*

בתוקף סמכותי לפי סעיף 17 לחוק האזרחים הוותיקים, התש"ן-1989 (להלן – החוק), אני מתקין תקנות אלה:

1. תעודת אזרח ותיק האמורה בסעיף 2 לחוק (להלן – התעודה), תהיה תקפה בהתקיים אחד מאלה:

- (1) התעודה הופקה כשהיא נושאת תצלום בעליה;
- (2) התעודה הוצגה יחד עם תעודה מזהה נושאת תצלום, שנקוב בה תאריך הלידה של בעליה להוכחת הגיל הקובע כמשמעותו בהגדרה "אזרח ותיק" בחוק.

2. תחילתן של תקנות אלה 180 ימים מיום פרסומן.

תוקף תעודת אזרח ותיק

תחילה

בנימין נתניהו
ראש הממשלה והשר לאזרחים ותיקים

ט"ו באייר התשע"א (19 במאי 2011)

הודעה למנויים על עריכה ושינויים במסמכי פסיקה. חקיקה ועוד באתר נבו - הקש כאן

תקנות האזרחים הוותיקים (הטבות לאזרח ותיק שמקבל קצבת זקנה לנכה),
תשע"ב-2011*

בתוקף סמכותי לפי סעיפים 13א(1) ו-17 לחוק האזרחים הוותיקים, התש"ן-1989 (להלן – החוק), באישור שר האוצר, שר הבריאות, שר הרווחה והשירותים החברתיים, שר התקשורת ושר הפנים ובאישור ועדת העבודה הרווחה והבריאות של הכנסת, אני מתקין תקנות אלה:

הטבות לאזרח ותיק שמקבל קצבת זקנה לנכה

1. אזרח ותיק שמקבל קצבת זקנה לנכה לפי סעיף 251 לחוק הביטוח הלאומי [נוסח משולב], התשנ"ה-1995 (להלן – אזרח ותיק שמקבל קצבת זקנה לנכה), יהיה זכאי להטבות הניתנות לאזרח ותיק שמשלמת לו גמלה לפי חוק הבטחת הכנסה, התשמ"א-1980 (להלן – חוק הבטחת הכנסה), המפורטות להלן:

ת"ט תשע"ב-2012

- (1) הנחה בתשלומי ארנונה כאמור בסעיף 9 לחוק;
- (2) הנחה בתשלומי חברים בקופות הולים, אם ניתנה לפי סעיף 8(1א)(2)(ג) לחוק ביטוח בריאות ממלכתי, התשנ"ד-1994 (להלן – חוק ביטוח בריאות ממלכתי);
- (3) הנחה בתשלום בעד תרופות הכלולות בסל שירותי הבריאות כאמור בסעיף 8(ז)(3) לחוק ביטוח בריאות ממלכתי;
- (4) מענק חימום כאמור בסעיף 14ב לחוק הבטחת הכנסה;
- (5) הנחה בתשלום הקבוע כאמור בתקנה 4(ב) לתקנות התקשורת (בזק ושידורים) (תשלומים בעד שירותי בזק), התשס"ז-2007, ובפרט 1(א) בחלק ב' בתוספת הראשונה לתקנות האמורות.

2. התנאים החלים על אזרח ותיק שמשלמת לו גמלה לפי חוק הבטחת הכנסה לקבלת הטבה מן ההטבות המפורטות בתקנה 1 או התנאים החלים עליו לקבלת הטבה כאמור שנותן גוף ציבורי לפי הסכם או נוהג, יחולו בהתאמה על אזרח ותיק שמקבל קצבת זקנה לנכה.

תנאים למתן הטבה

3. אזרח ותיק שמקבל קצבת זקנה לנכה הזכאי להטבה לפי תקנות אלה, ובאותו עניין שבתחומי ההטבה זכאי גם להטבה לפי כל דין או להטבה שנותן גוף ציבורי לפי הסכם או נוהג, זכאי להטבה אחת בלבד בשיעור הגבוה מביניהן.

מניעת כפל הטבות

4. המוסד לביטוח לאומי יפיק, לבקשת אזרח ותיק שמקבל קצבת זקנה לנכה, אישור על קבלת הקצבה האמורה.

הפקת אישור על קבלת קצבת זקנה לנכה

5. (א) תחילתן של תקנות אלה, למעט האמור בתקנות משנה (ב) ו-(ג), ב-1 בחודש שלאחר פרסומן.

תחילה

(ב) תחילתה של תקנה 1(1) ביום כ"ח באייר התשע"א (1 ביוני 2011).

(ג) תחילתה של תקנה 1(4) ביום ג' בתשרי התשע"ב (1 באוקטובר 2011).

6. תקנות אלה יחולו על כל הטבה המפורטת בתקנה 1 הניתנת בעד יום התחילה של התקנה שבה מצוינת ההטבה, ואילך.

תחולה

בנימין נתניהו
ראש הממשלה והשר לארחים ותיקים

א' בטבת התשע"ב (27 בדצמבר 2011)

* פורסמו ק"ת תשע"ב מס' 7068 מיום 29.12.2011 עמ' 496.

ת"ט ק"ת תשע"ב מס' 7073 מיום 3.1.2012 עמ' 534.

תקנות האזרחים הוותיקים (שליחה ופרסום של חוברת מידע), תשע"ג-2012*

בתוקף סמכותי לפי סעיף 15א(ג) לחוק האזרחים הוותיקים, התש"ן-1989 (להלן – החוק), בהסכמת שר האוצר ושר המשפטים, בהתייעצות עם שר הרווחה והשירותים החברתיים, ובאישור ועדת העבודה הרווחה והבריאות של הכנסת, אני מתקין תקנות אלה:

1. בתקנות אלה, "אמצעי תקשורת נפוץ" – עיתון יומי בעל תפוצה ארצית או שידורי רדיו בשידורים ארציים, היוצא לאור או המשודרים, לפי העניין, באחת מהשפות האלה: עברית, ערבית, רוסית או אמהרית. הגדרה
2. (א) המשרד ישלח לאזרח ותיק, בהגיעו לגיל הקובע כמשמעותו בחוק חוברת המאגדת את תמצית המידע שנמסר למשרד לפי סעיף 15א(ב) לחוק (להלן – חוברת מידע). שליחת חוברת מידע לאזרח ותיק
- (ב) ראה השר כי נבצר מהמשרד לשלוח חוברת מידע במועד כאמור בתקנת משנה (א), רשאי השר לדחות מועד זה לתקופה שלא תעלה על שלושה חודשים; דחה השר את מועד שליחת חוברת המידע, המשרד יפרסם באמצעי תקשורת נפוץ. בשפות העברית, הערבית, הרוסית והאמהרית הודעה על הדחייה כאמור, אשר תכלול גם פרטים כאמור בתקנה 3(א). חוברת מידע
- (ג) חוברת מידע תישלח בדואר לפי מענו של האזרח הוותיק, כפי שהוא מופיע במרשם האוכלוסין. פרסום על אודות חוברת מידע
3. (א) המשרד יפרסם אחת לשנה הודעה לציבור על האפשרות לקבל חוברת מידע מהמשרד, את התנאים והאופן לקבלתה וכן את האפשרות לעיין בה באתר האינטרנט של המשרד; ההודעה תפורסם באמצעי תקשורת נפוץ בשפות העברית, הערבית, הרוסית והאמהרית. חוברת מידע תפורסם גם באתר האינטרנט של המשרד.
- (ב) חוברת מידע תפורסם גם באתר האינטרנט של המשרד. תחילה
4. תחילתן של תקנות אלה 180 ימים מיום פרסומן (להלן – יום התחילה). הוראת מעבר
5. על אף האמור בתקנה 2, המשרד ישלח חוברת מידע גם לאזרח ותיק שהגיע לגיל הקובע לפני יום התחילה, וזאת בתוך 180 ימים מיום התחילה.

בנימין נתניהו
ראש הממשלה ושר האזרחים ותיקים

י"ג באב התשע"ב (1 באוגוסט 2012)

הודעה למנויים על עריכה ושינויים במסמכי פסיקה. הקיפה ועוד באתר נבו - הקש כאן

* פורסמו ק"ת תשע"ג מס' 7165 מיום 24.9.2012 עמ' 10.

חוק יום לציון היציאה והגירוש של היהודים מארצות ערב ומאיראן,
תשע"ד-2014*

1. (א) מדי שנה, ביום 30 בנובמבר, יקום יום לציון היציאה והגירוש של היהודים מארצות ערב ומאיראן; ביום זה –

יום ציון – יהודי
ארצות ערב ואיראן

(1) השר לאזרחים ותיקים יורה על קיום טקס מרכזי לפתיחתו;

(2) שר החינוך יעודד קיום פעילות חינוכית בקשר ליום האמור;

(3) שר החוץ יורה על קיום פעילויות, לרבות באמצעות נציגויות ישראל בחוץ לארץ, להגברת המודעות הבין-לאומית בקשר לפליטים היהודים יוצאי ארצות ערב ואיראן ולזכויותיהם לפיצוי; בפסקה זו, "פליט יהודי יוצא ארצות ערב ואיראן" – כהגדרתו בסעיף 2 לחוק לשמירה על זכויותיהם לפיצוי של פליטים יהודים יוצאי ארצות ערב ואיראן, התש"ע-2010.

(ב) חל 30 בנובמבר ביום שישי או שבת, יקום היום לציון היציאה והגירוש של היהודים מארצות ערב ומאיראן ביום המישי שלפניו.

2. הכנסת תקיים דיון מיוחד ביום לציון היציאה והגירוש של היהודים מארצות ערב ומאיראן; הדיון יתקיים במועד האמור בסעיף 1 או במועד סמוך לו.

דיון בכנסת

3. השר לאזרחים ותיקים ממונה על ביצוע חוק זה.

ביצוע

אורי אורבך
השר לאזרחים ותיקים

בנימין נתניהו
ראש הממשלה

יולי יואל אדלשטיין
יושב ראש הכנסת

שמעון פרס
נשיא המדינה

הודעה למנויים על עריכה ושינויים במסמכי פסיקה. חקיקה ועוד באתר נבו - הקש כאן

חוק גיל פרישה (הורה שילדו נפטר) (הוראת שעה), תשע"ח-2017*

<p>1. בחוק זה – "גיל פרישת חובה" – כמשמעותו בחוק גיל פרישה; "חוק גיל פרישה" – חוק גיל פרישה, התשס"ד-2004; "מעסיק" – מעסיק המעסיק יותר מ-25 עובדים; "עובד" – מי שהועסק במקום עבודתו שבע שנים לפחות בתכופ לפני הגיעו לגיל פרישת חובה.</p>	<p>הגדרות</p>
<p>2. על אף האמור בחוק גיל פרישה ובחוק שירות המדינה (גמלאות) [נוסח משולב], התש"ל-1970, מעסיק לא יחייב עובד שהוא הורה שילדו נפטר והוא הגיע לגיל פרישת חובה לפרוש מעבודתו בשל גילו, בארבע השנים מיום הגיעו לגיל פרישת חובה.</p>	<p>גיל פרישה לעובד שילדו נפטר</p>
<p>3. לבית הדין לעבודה תהיה סמכות ייחודית לרון בהליך אזרחי בשל הפרת הוראות סעיף 2, והוא רשאי – (1) לפסוק פיצויים אף אם לא נגרם נזק של ממון בשיעור שייראה לו בנסיבות העניין; (2) לתת צו מניעה או צו עשה, אם ראה שהענקת פיצויים בלבד לא תהיה צודקת; בכואו להוציא צו כאמור יביא בית הדין בחשבון, בין השאר, את השפעת הצו על יחסי העבודה במקום העבודה ואת האפשרות שעובד אחר ייפגע; הוראות פסקה זו כוחן יפה על אף האמור בסעיף 3(2) לחוק החוזים (תרופות בשל הפרת חוזה), התשל"א-1970.</p>	<p>סמכות שיפוט ותרופות</p>
<p>4. אין בהוראות חוק זה כדי לגרוע מזכויות עובד לפי כל דין או הסכם, ובכלל זה לפי סעיף 33א לחוק משפחות חיילים שנספו במערכת (תגמולים ושיקום), התש"י-1950.</p>	<p>שמירת זכויות</p>
<p>5. הוראות חוק זה לא יחולו על אלה: (1) טייס שהועסק בתפקיד שנקבע לגבי ביצועו גיל מרבי, בתכופ לפני הגיעו לגיל זה; בסעיף זה, "גיל מרבי" – גיל מרבי לביצוע תפקיד טייס שנקבע לפי חוק הטיס, התשע"א-2011, הנמוך מגיל פרישת חובה; (2) כבאי כמשמעותו בחוק הרשות הארצית לכבאות והצלה, התשע"ב-2012; (3) שוטר; (4) סוהר; (5) עובד בשירות הביטחון הכללי או במוסד למודיעין ולתפקידים מיוחדים.</p>	<p>אי-תחולה</p>
<p>6. השר לשוויון חברתי ממונה על יצועו של חוק זה, והוא רשאי, באישור ועדת העבודה הרווחה והבריאות של הכנסת, להתקין תקנות לביצועו.</p>	<p>ביצוע ותקנות</p>
<p>7. (א) תחילתו של חוק זה ביום י"ד בטבת התשע"ח (1 בינואר 2018), והוא יעמוד בתוקפו שש שנים מיום תחילתו. (ב) המשרד לשוויון חברתי יערוך מחקר לבחינת יישומו והשפעתו של חוק זה על סוגיות הנובעות מהעסקת הורים שילדם נפטר; השר לשוויון חברתי יגיש את ממצאי המחקר לוועדת העבודה הרווחה והבריאות של הכנסת לא יאוחר משנה לפני תום תקופת תוקפו של חוק זה, בצירוף המלצותיו לעניין תוקפו של חוק זה. (ג) השר לשוויון חברתי – (1) יפרסם מידע למעסיקים ולעובדים לגבי הוראות חוק זה; (2) ידווח לוועדת העבודה והרווחה של הכנסת עד יום א' בתמוז התשפ"ב (30 ביוני 2022) על יישום הוראות פסקה (1); (3) יגיש לוועדת העבודה והרווחה של הכנסת את המלצותיו לעניין תוקפו של חוק זה לא יאוחר מיום ז' בטבת התשפ"ג (31 בדצמבר 2022).</p>	<p>תחילה, תוקף, פרטום מידע ודיווח לכנסת (תיקון מס' 1) תשפ"ב-2021</p> <p>(דיוקון מס' 1) תשפ"ב-2021</p>

* פורסם ס"ח תשע"ח מס' 2674 מיום 14.12.2017 עמ' 64 (ה"ח הכנסת תשע"ו מס' 654 עמ' 168).

תוקן ס"ח תשפ"ב מס' 2942 מיום 22.12.2021 עמ' 488 (ה"ח הממשלה תשפ"ב מס' 1483 עמ' 370) – תיקון מס' 1.

גילה גמליאל
השרה לשוויון חברתי

בנימין נתניהו
ראש הממשלה

יולי יואל אדלשטיין
יושב ראש הכנסת

ראובן ריבלין
נשיא המדינה

הודעה למנויים על עריכה ושינויים במסמכי פסיקה, חקיקה ועוד באתר נבו - תקש כאן

חוק הרשות לקידום מעמד האישה, תשנ"ח-1998

דיני חוקה – שוויון – שיווי זכויות האישה – הרשות לקידום מעמד האישה
 רשויות ומשפט מנהלי – שוויון – הרשות לקידום מעמד האישה
 רשויות ומשפט מנהלי – רשויות – הרשות לקידום מעמד האישה

תוכן ענינים

2	<u>Go</u>	מטרות החוק	סעיף 1
2	<u>Go</u>	הקמת הרשות	סעיף 2
2	<u>Go</u>	מנהלת הרשות	סעיף 3
2	<u>Go</u>	תחומי פעולתה של הרשות	סעיף 4
2	<u>Go</u>	תפקידי הרשות	סעיף 5
3	<u>Go</u>	טיפול בתלונות	סעיף 6
3	<u>Go</u>	קבלת מידע	סעיף 7
3	<u>Go</u>	חובת היוועצות	סעיף 8
3	<u>Go</u>	ועדה מייעצת	סעיף 9
4	<u>Go</u>	תפקידי הוועדה המייעצת	סעיף 10
4	<u>Go</u>	תקופת כהונתו של חבר הוועדה המייעצת	סעיף 11
4	<u>Go</u>	תום כהונה לפני תום תקופת הכהונה	סעיף 12
4	<u>Go</u>	העברה מכהונה לפני תום תקופת הכהונה	סעיף 13
4	<u>Go</u>	החלפת חבר	סעיף 14
4	<u>Go</u>	סדרי עבודתה של הוועדה המייעצת	סעיף 15
5	<u>Go</u>	שכר והוצאות	סעיף 16
5	<u>Go</u>	מינהלת הרשות	סעיף 17
5	<u>Go</u>	תפקידי מינהלת הרשות	סעיף 18
5	<u>Go</u>	סדרי עבודתה של מינהלת הרשות	סעיף 19
5	<u>Go</u>	מנין חוקי	סעיף 20
5	<u>Go</u>	דוח שנתי	סעיף 21
5	<u>Go</u>	תקציב הרשות	סעיף 22
6	<u>Go</u>	מועד למינוי חברי מוסדות הרשות	סעיף 23
6	<u>Go</u>	ביצוע ותקנות	סעיף 24

הוק הרשות לקידום מעמד האשה, תשנ"ח-1998*

1. מטרת הוק זה הן לקדם את השוויון בין נשים לגברים בישראל, להביא לתיאום בין הגופים המטפלים במעמד האשה בישראל, לקדם את החינוך, החקיקה והאכיפה בתחומים אלה, להבטיח כי בהליכי החקיקה ייבחנו השלכות החקיקה המוצעת על השוויון בין נשים לגברים, לקדם פעילות למניעת אלימות נגד נשים, להעמיד לרשות הממשלה את הכלים והמידע הנדרשים להשגת המטרות האמורות, ולהקים רשות מרכזית שתפעל ליישום עקרונות אלה.

מטרות הוק (תיקון מס' 1) תשס"ח-2007

2. מוקמת בזה במשרד ראש הממשלה הרשות לקידום מעמד האשה (להלן – הרשות).

הקמת הרשות

3. (א) תפקידי הרשות יבוצעו בידי מנהלת הרשות, והיא תסתייע במינהלת הרשות ובוועדה המייעצת.

מנהלת הרשות

(ב) הממשלה תמנה את מנהלת הרשות לפי הצעת ראש הממשלה; הודעה על המינוי תפורסם ברשומות; חובת המכרז לפי סעיף 19 לחוק שירות המדינה (מינויים), תשי"ט-1959, לא תחול על המינוי.

(ג) כשירה להתמנות למנהלת הרשות מי שהיא בעלת רקע ונסיון אקדמי, מקצועי או מעשי של שלוש שנים לפחות, בתחום מתחומי פעולתה של הרשות.

4. (א) הרשות תגבש, תקדם ותעודד מדיניות ופעילות לקידום מעמד האשה, לקידום השוויון בין המינים, לביעור ההפליה נגד נשים ובכלל זה למניעת אלימות נגד נשים (להלן – תחומי פעולתה של הרשות).

תחומי פעולתה של הרשות

(ב) גיבשה הרשות מדיניות באחד מתחומי פעולתה וביקשה להביאה לאישור הממשלה, תציג הרשות את מדיניותה לפני ראש הממשלה והוא יביאה לאישור הממשלה.

(ג) מדיניות הרשות, כפי שאושרה בידי הממשלה, תחייב את משרדי הממשלה.

5. מבלי לגרוע מהוראות סעיף 4, יכללו תפקידי הרשות גם את אלה:

תפקידי הרשות

(1) לעודד, לתאם ולקדם את פעולות משרדי הממשלה, הרשויות המקומיות וגופים אחרים הפועלים בתחומי פעולתה של הרשות;

(2) לקיים מעקב ובקרה לגבי פעילות משרדי הממשלה בנושאים שבתחומי פעולתה של הרשות;

(3) לייעץ למשרדי הממשלה בנושא אכיפתם של חוקים בתחומי פעולתה של הרשות;

(4) לעקוב אחר מילוי המלצותיו של מבקר המדינה הנוגעות לתחומי פעולתה של הרשות;

(5) לפעול להעמקת המודעות הציבורית בתחומי פעולתה של הרשות, לרבות באמצעות מערכות החינוך והתקשורת;

(6) לפעול לקידום הצעות לחקיקה בתחומי פעולתה של הרשות;

(א6) להגיש חוות דעת מגדריות על הצעות הוק וחקיקת משנה כאמור בסעיף 2ג6 להוק שיווי זכויות האישה, התשי"א-1951;

(תיקון מס' 1) תשס"ח-2007

(7) לרכז מידע ונתונים וליזום מחקרים בתחומי פעולתה של הרשות;

(8) לזיזום, לתכנן ולקדם הקמת מסגרות פעולה ושירותים בתחומי פעולתה של הרשות;

(9) לפעול ליישומה של האמנה לביעור כל צורות ההפליה נגד נשים משנת 1979 (להלן – האמנה);

* פורסם ס"ח השנ"ח מס' 1661 מיום 19.3.1998 עמ' 171 (ה"ח השנ"ח מס' 2661 עמ' 120).

הוקן ס"ח תשס"ח מס' 2118 מיום 25.11.2007 עמ' 35 (ה"ח הכנסת תשס"ח מס' 173 עמ' 2) – תיקון מס' 1 בסעיף 2 להוק השלכות מגדריות בחקיקה (היקוני חקיקה), תשס"ח-2007; תחילתו חודשיים מיום פרסומו.

¹ הכמכריות הנתונות לראש הממשלה הועברו לשרה לאזרחים ותיקים: "פ"פ תשע"ה מס' 7084 מיום 2.8.2015 עמ' 7608.

- (10) להכין בעבור המדינה - דיווחים תקופתיים שעל המדינה לפרסם בהתאם לאמנה ודיווחים נוספים כפי שיוטלו עליה על ידי הממשלה;
- (11) ליזום ולקיים קשרים עם גופים בין-לאומיים ועם גופים במדינות חוץ הפועלים בתחומי פעולתה של הרשות.
6. (א) קיבלה הרשות תלונה של אדם על מעשה הקשור בתחום מתחומי פעולתה של הרשות, וסברה כי היא ראויה להתברר כתלונה לפי הפרק השביעי לחוק מבקר המדינה, תשי"ח-1958 [נוסח משולב] (להלן - חוק מבקר המדינה), רשאית הרשות להעביר את התלונה לנציב תלונות הציבור, אם הסכים לכך אותו אדם.
- (ב) הועברה תלונה לנציב תלונות הציבור בהתאם להוראות סעיף קטן (א), יודיע עליה נציב תלונות הציבור לוועדה לקידום מעמד האשה של הכנסת, וכן יודיע גם לה על תוצאות בירורה.
- (ג) נציב תלונות הציבור ימסור לכנסת דין וחשבון שנתי על כל התלונות שנמסרו לו שענינן הפליה של אשה כאשה, ויפרט את מסקנותיו לגביהן.
- (ד) בסעיף זה, "מעשה" - לרבות מהדל ופיגור בעשיה.
7. (א) הרשות רשאית לדרוש מגוף מבוקר המנוי בסעיף 9(1) עד (6) לחוק מבקר המדינה, וכן מגוף מבוקר אחר המנוי בסעיף 9 לחוק האמור שהחליט עליו ראש הממשלה, באישור הוועדה לקידום מעמד האשה של הכנסת (להלן - גוף מבוקר), כל ידיעה, מסמך או דין וחשבון (להלן - מידע), בתחומי פעולתה של הרשות, אשר נמצאים בתחום סמכותו של אותו גוף והדרושים לרשות לביצוע תפקידיה; גוף מבוקר ימסור לרשות את המידע על פי דרישתה.
- (ב) מצא שר, שהגוף המבוקר הוא בתחומי פעילות משרדו, כי מסירתו של מידע עלולה לסכן את בטחון המדינה, את יחסי החוץ שלה או את שלום הציבור, רשאי הוא להורות כי לא יועבר אותו מידע; ואולם, אם ניתן להעביר לרשות חלק מן המידע שאין בגילוי סכנה כאמור, יועבר אותו החלק.
- (ג) לא יימסר מידע לפי סעיף זה אם מסירתו אסורה לפי כל דין.
- (ד) חבר בוועדה המייעצת או במינהלת הרשות לא יגלה מידע שנמסר לרשות לפי סעיף זה, אלא ברשות מנהלת הרשות.
8. (א) משרד ממשלתי, רשות מקומית ותאגיד שהוקם בחוק ייועצו ברשות בענין מכוסים הקשור בתחומי פעולתה של הרשות, אם דרשה זאת הרשות.
- (ב) הרשות תייעץ לגוף מבוקר, על פי בקשתו, בכל ענין הקשור לתחומי פעולתה של הרשות.
9. (א) ראש הממשלה, לאחר שהתייעץ עם מנהלת הרשות, ימנה לרשות ועדה מייעצת בת 35 חברים (להלן - הוועדה המייעצת); מינוי חברי הוועדה המייעצת יהיה בשים לב לכישוריהם, לנסיונם וכן לתפקידם או לעיסוקם בתחומי פעולתה של הרשות.
- (ב) ואלה חברי הוועדה המייעצת:
- (1) מנהלת הרשות;
- (2) נציג אחד מבין העובדים של כל אחד ממשרדי הממשלה המנויים להלן, על פי המלצת השר הנוגע בדבר: משרד ראש הממשלה, משרד העבודה והרווחה, משרד האוצר, משרד המשפטים, המשרד לעניני דתות², משרד החינוך התרבות והספורט, משרד החוץ, המשרד לקליטת העליה, משרד הבריאות ומשרד התעשייה והמסחר;
- (3) נציג אחד של כל אחד מהגופים המנויים להלן, על פי המלצת העומד בראש אותו גוף: צבא הגנה לישראל, משטרת ישראל, המוסד לביטוח לאומי, נציבות שירות המדינה, שירות התעסוקה, ארגון העובדים הארצי המייצג את המספר הגדול ביותר של עובדים, לשכת התיאום של הארגונים הכלכליים ומרכז השלטון המקומי;

² סמכויות השר הועברו לראש הממשלה: "פ"פ תשע"ד כס' 5269 מיום 21.1.2004 עמ' 1642. הסמכויות הוחזרו לשר לשירותי דת: "פ"פ תשע"ג כס' 6609 מיום 17.6.2013 עמ' 5336.

- (4) 16 נציגים מקרב הציבור - 13 מהם מקרב ארגונים וגופים לא ממשלתיים העוסקים בתחומי פעולתה של הרשות, ו-3 מומחים בעלי רקע ונסיון אקדמי, מקצועי או מעשי של חמש שנים לפחות, בתחום מתחומי פעולתה של הרשות.
- (ג) הוועדה המייעצת תבחר לעצמה יושב ראש מבין המומחים המנויים בסעיף קטן (ב)(4), וכן ממלא מקום ליושב ראש.
- (ד) (1) הנציגים של משרדי הממשלה כאמור בסעיף קטן (ב)(2), ושל המוסד לביטוח לאומי, נציבות שירות המדינה ושירות התעסוקה כאמור בסעיף קטן (ב)(3), ימונו מבין העובדים שדרגתם אחת מארבע הדרגות הגבוהות במשרד;
- (2) הנציגים של צבא הגנה לישראל ושל משטרת ישראל ימונו מבין הקצינים שדרגתם אחת מחמש הדרגות הגבוהות בגופים אלה.
- (ה) בהרכב החברים שימונו לפי סעיף קטן (ב)(2) ו-(3) יהיה ייצוג לכל אחד מהמינים של לפחות ארבעים אחוזים מההרכב.
10. תפקידי הוועדה המייעצת הם:
- (1) לייעץ למינהלת הרשות בעניינים של מדיניות או בכל ענין אחר הנוגע לפעולותיה;
- (2) להמליץ למינהלת הרשות בדבר הקצאת המשאבים שיועמדו לרשות הרשות והשימוש בהם;
- (3) לדון בדו"ח השנתי של הרשות.
11. (א) תקופת כהונתו של חבר הוועדה המייעצת תהיה שלוש שנים מיום מינויו; ואולם חבר הוועדה שתקופת כהונתו תמה יוסיף לכהן עד למינוי חבר אחר במקומו או עד למינויו מחדש, לפי הענין.
- (ב) חבר הוועדה המייעצת יכול שימונה מחדש לתקופת כהונה נוספת בדרך הקבועה בסעיף 9.
12. חבר הוועדה המייעצת יחדל לכהן לפני תום תקופת כהונתו באחת מאלה:
- (1) התפטר במסירת כתב התפטרות למנהלת הרשות;
- (2) אם נתמנה בהיותו עובד המדינה - חדל להיות עובד המשרד הממשלתי שאותו הוא מייצג בוועדה או פרש, או הושעה מן השירות;
- (3) אם נתמנה בהיותו עובד, חבר או ממלא תפקיד בגוף מסוים - סיים עבודתו, או חדל להיות חבר או ממלא תפקיד באותו גוף;
- (4) אם נתמנה כנציג של גוף מהגופים המנויים בסעיף 9(ב)(2) ו-(3) - העומד בראש אותו גוף הודיע בכתב לראש הממשלה ולמנהלת הרשות, כי הוא מציע להחליף את נציגו בנציג אחר.
13. ראש הממשלה יעביר מכהונתו חבר בוועדה המייעצת לפני תום תקופת כהונתו באחת מאלה:
- (1) נבצר ממנו דרך קבע למלא את תפקידו;
- (2) נעדר ללא סיבה מוצדקת מארבע ישיבות רצופות של הוועדה המייעצת;
- (3) הורשע בעבירה, אשר לפי הומרתה או נסיבותיה, אין הוא ראוי לשמש עוד בתפקידו כחבר הוועדה המייעצת.
14. חדל חבר הוועדה המייעצת לכהן או הועבר מכהונתו, יתמנה במקומו חבר אחר, באותה הדרך שבה נתמנה אותו חבר הוועדה המייעצת, וליתרת תקופת המינוי של אותו חבר.
15. (א) הוועדה המייעצת תתכנס ארבע פעמים בשנה, לפחות.
- (ב) מבלי לגרוע מהוראות סעיף קטן (א) תכונס הוועדה המייעצת אם החליטה על כך מינהלת הרשות או אם דרש זאת שליש מחברי הוועדה.
- (ג) ההלטות הוועדה המייעצת יתקבלו ברוב דעות של המשתתפים בהצבעה; היו הדעות שקולות, תכריע דעת היושב ראש, ובהעדרו - דעת ממלא מקומו.

- (ד) הוועדה המייעצת רשאית להזמין לדיוניה גם מי שאינו חבר הוועדה.
 (ה) הוועדה המייעצת תקבע לעצמה את סדרי עבודתה ופעולתה ככל שלא נקבעו לפי חוק זה.
16. חבר הוועדה המייעצת לא יהיה זכאי לתמורה בעד שירותיו לפי חוק זה, אך יהיה זכאי להחזר הוצאות סבירות שהוציא במילוי תפקידו, כפי שיקבע ראש הממשלה.
17. (א) ראש הממשלה ימנה לרשות את מינהלת הרשות מקרב חברי הוועדה המייעצת; מינהלת הרשות תהיה בת תשעה חברים ואלה הם:
 (1) מנהלת הרשות, והיא תהיה היושבת ראש;
 (2) חמישה מבין חברי הוועדה המייעצת המכהנים על פי סעיף 9(ב)(2) או (3) וכל עוד הם מכהנים בה, ובלבד שאחד מהם יהיה נציג משרד העבודה והרווחה;
 (3) שלושה מבין חברי הוועדה המייעצת מקרב הארגונים והגופים הלא ממשלתיים, המכהנים על פי סעיף 9(ב)(4), וכל עוד הם מכהנים בה.
 (ב) ראש הממשלה רשאי למנות, מקרב חברי מינהלת הרשות שמונו לפי הוראות סעיף קטן (א)(2), ממלא מקום ליושבת ראש.
 (ג) ראש הממשלה רשאי להחליף את חברי מינהלת הרשות, למעט את היושבת ראש, בחברים אחרים של הוועדה המייעצת שמונו לפי סעיף 9(ב)(2) עד (4).
18. תפקידיה של מינהלת הרשות הם:
 (1) להתוות את המדיניות, לאחר שהתייעצה בוועדה המייעצת;
 (2) לפעול להגשמת מטרות החוק ולביצוע תפקידי הרשות, ולשם כך להכין תכניות ודרכי פעולה;
 (3) לעקוב אחר ביצוע תכניות ודרכי פעולה שאושרו, ואחר מסירת דיווחים לפי חוק זה;
 (4) להמליץ על הקצאת התקציב שיועמד לרשות הרשות.
19. (א) מינהלת הרשות תתכנס אחת לחודש, לפחות.
 (ב) המניין החוקי של ישיבות מינהלת הרשות הוא שישה חברים ובהם היושבת ראש, ובהעדרה - ממלא מקומה.
 (ג) ההלטות מינהלת הרשות יתקבלו ברוב דעות של המשתתפים בהצבעה; היו הדעות שקולות, תכריע דעת היושבת ראש, ובהעדרה - ממלא מקומה.
 (ד) כל חבר הוועדה המייעצת יקבל עותק מההלטות מינהלת הרשות בסמוך לאחר קבלתן.
 (ה) מבלי לגרוע מהוראות סעיף קטן (א), תתכנס מינהלת הרשות, אם דרש זאת שלישי מחברי הוועדה המייעצת ותדון בנושאים שנדרשה לדון בהם.
 (ו) מינהלת הרשות רשאית להזמין לדיוניה גם מי שאינו חבר בה.
 (ז) מינהלת הרשות תקבע לעצמה את סדרי עבודתה, ככל שלא נקבעו לפי חוק זה.
20. מינהלת הרשות רשאית להתכנס ולקבל ההלטות אף אם פחת מספר חבריה, ובלבד שלא פחת משישה.
21. (א) מינהלת הרשות תמסור, אחת לשנה, דין וחשבון על פעולותיה לממשלה באמצעות ראש הממשלה, ולוועדה המייעצת; ראש הממשלה יניח את הדין וחשבון על שולחן הכנסת.
 (ב) הונה הדין וחשבון על שולחן הכנסת, תדון בו הוועדה לקידום מעמד האשה של הכנסת והיא רשאית להגיש לכנסת את סיכומיה והצעותיה לאישור.
 (ג) מבלי לגרוע מהוראות סעיף קטן (א), דרשו ראש הממשלה או הוועדה המייעצת דין וחשבון בענין מסוים, תמסור מינהלת הרשות את הדין וחשבון, בתוך המועד שדרשו.
22. (א) תקציב הרשות השנתי יכלול:
 (1) תקציב רגיל;

(2) תקציב לפעולות הרשות.

(ב) התקציב הרגיל והתקציב לפעולות הרשות ייקבעו בחוק התקציב השנתי של המדינה, בתחום פעולה נפרד, במסגרת תקציב משרד ראש הממשלה.

23. (א) הממשלה תמנה את מנהלת הרשות תוך 45 ימים מיום פרסומו של חוק זה.

(ב) ראש הממשלה ימנה את הוועדה המייעצת ואת מנהלת הרשות תוך 45 ימים מיום מינויה של מנהלת הרשות.

24. ראש הממשלה ממונה על ביצוע חוק זה והוא רשאי, בהתייעצות עם הוועדה לקידום מעמד האשה של הכנסת, להתקין תקנות בכל ענין הנוגע לביצועו.

מועד למינוי
חברי מוסדות
הרשות

ביצוע ותקנות

בנימין נתניהו
ראש הממשלה

דן תיכון
יושב ראש הכנסת

עזר ויצמן
נשיא המדינה

**הצעות חוק שיזם המשרד (לרבות בשיתוף פעולה עם משרד/ים אחר/ים) ואשר
טרם הושלם הליך חקיקתו**

- הצעת חוק הגנת הצרכן (תיקון) – תובת הקלטת שיחות, שמירתן ומסירתן לצרכן על פי בקשתו) התשפ"ב 2022.
- הצעת חוק הגנת הצרכן (תיקון מס' 63) (הפרה בנסיבות מתמירות) התשפ"ב 2022
- הצעת חוק למניעת פגיעה כלכלית בצרכן (תיקוני חקיקה) התשפ"ב 2021.
- הצעת חוק הגנת הצרכן (מסירת מסמך עיקרי עסקה בשפה שבה נעשתה הפניה השיווקית) התשפ"ב 2022.
- הצעת חוק למניעת אלימות במשפחה (תיקון מס' 18 והוראת שעה) (מניעת אלימות כלכלית), התש"ף 2020.
- הצעת חוק הרשות לקידום מעמד האשה (תיקון מס' 2) (תיקון שם הרשות ותיקונים במבנה הארגוני של הרשות), התשפ"ב 2022.
- תזכיר חוק חוזה הביטוח (התיישנות וריבית מיוחדת) התשפ"ב 2021.
- הצעת חוק המקרקעין (התקנת מעלית מטעמים מיוחדים) התשפ"ב 2022.
- הצעת חוק החברות הממשלתיות (ייצוג הולם בקרב עובדי החברות הממשלתיות) התשפ"ב 2022.

טיוטת חוק

- א. **שם החוק המוצע** – הצעת חוק הגנת הצרכן (תיקון – חובת הקלטת שיחות, שמירתן ומסירתן לצרכן על פי בקשתו) (תיקון מס'1), התשפ"ב – 2022
- ב. **מטרת החוק המוצע והצורך בו** – מטרת החוק היא לצמצם, ככל שניתן, את פערי המידע כפי שנמסרים במסגרת עסקה המנויה בתוספת השביעית והכוללת שיחה, בה אין נוכחות פיזית של העוסק והצרכן. חובת הקלטת שיחות, שמירתן ומסירתן לצרכן על פי בקשתו מגבירה את השקיפות ביחסים בין העוסק לצרכן ומאפשרת לצרכן לבקר את פעולות העוסק ולעמוד על זכויותיו.
- ג. **עיקרי החוק המוצע**
- מוצע לקבוע כי עוסק העושה עסקה המנויה בתוספת השביעית אשר כללה שיחה עם הצרכן –
1. יקליט כל שיחה עם צרכן, לרבות שיחות מהצרכן לעוסק;
 2. יודיע לצרכן כי השיחה עמו מוקלטת;
 3. ישמור את ההקלטה למשך שנתיים לפחות;
 4. ימסור את השיחה המוקלטת לצרכן על פי בקשתו;
 5. יפרט בחשבוניות את מועדי השיחות שבוצעו עם הצרכן על פי בקשתו.
- ד. **השפעת החוק המוצע על החוק הקיים** יוסף סעיף 16ד והתוספת השביעית ויתוקנו סעיפים 21(2) ו-22 לחוק העיקרי.
- ה. **השפעת החוק המוצע על תקציב המדינה, תקנים במשרדי ממשלה וההיבט המנהלי** – אין.
1. **המשנה ליועץ המשפטי לממשלה (אזרחי) סומך את ידו על הצעת החוק.**
 2. **להלן הנוסח המוצע** –

הצעת חוק מטעם משרד הכלכלה והמשרד לשוויון חברתי:

הצעת חוק הגנת הצרכן (תיקון מס'1)...(חובת הקלטת שיחות, שמירתן ומסירתן לצרכן), התשפ"ב-2022

הוספת סעיף 16ד 1. בחוק הגנת הצרכן, התשמ"א-1981¹ (להלן – החוק העיקרי), אחרי סעיף 16ג יבוא:

"חובת הקלטת שיחות, 16ד. (א) עוסק העושה עסקה המנויה בתוספת השביעית, אשר שמירתן ומסירתן לצרכן כללה שיחה למספר טלפון, לרבות שיחה אלקטרונית, ללא נוכחות פיזית של העוסק והצרכן, חייב –

(1) להקליט כל שיחה בינו או בין אחר מטעמו לבין צרכן, לרבות שיחה כאמור מהצרכן לעוסק או לאחר מטעמו;

(2) להודיע לצרכן בתחילת כל שיחה כאמור בפסקה (1) כי השיחה מוקלטת וכי הוא זכאי, אם יבקש זאת, לקבל מהעוסק את השיחה המוקלטת לפי הוראות סעיפים קטנים (ב) ו-(ג);

¹ ס"ח התשמ"א, עמ' 248; התשפ"א, עמ' 98.

(3) בכפוף להוראות סעיף קטן (ו) – לשמור שיחה מוקלטת למשך שנתיים מיום ביצועה, לפחות, ואם קבע השר תקופה אחרת – למשך התקופה שקבע, לפחות; השר רשאי לקבוע תקופות שונות לעניין סוגי עוסקים או סוגי עסקאות שיקבע (בסעיף זה – התקופה הקובעת);

(4) למסור לצרכן שביקש זאת כל שיחה מוקלטת שהצרכן הוא צד לה אשר שמורה בידי העוסק וכן פירוט בכתב בדבר מועדי השיחות כאמור, הכל לפי הוראות סעיף זה.

(ב) ביקש צרכן מעוסק, במהלך התקופה הקובעת, למסור לו שיחה מוקלטת שהצרכן הוא צד לה, אשר שמורה בידי העוסק, או פירוט בכתב בדבר מועד השיחה כאמור (בסעיף זה – פירוט מועד השיחה), ימסור לו העוסק את השיחה או הפירוט האמורים בתוך 10 ימי עסקים מיום הבקשה, בלא תשלום; ואולם, ביקש הצרכן מהעוסק במהלך התקופה כאמור למסור לו פעם נוספת את אותם שיחה או פירוט, רשאי העוסק לגבות תשלום בעד מסירתם לצרכן.

(ג) ביקש צרכן מעוסק, לאחר תום התקופה הקובעת, למסור לו שיחה מוקלטת שהצרכן הוא צד לה, השמורה בידי העוסק, או פירוט מועד שיחה כאמור, ימסור לו העוסק את השיחה או הפירוט כאמור, בתוך 10 ימי עסקים מיום הבקשה, ורשאי הוא לגבות תשלום בעד מסירתם לצרכן.

(ד) לא מסר עוסק שיחה מוקלטת או פירוט מועד שיחה לצרכן שביקש זאת לפי הוראות סעיפים קטנים (ב) או (ג) -

(1) רואים את העוסק, בהליך אזרחי, כמי שהודה בגרסתו של הצרכן לגבי תוכן השיחה, אלא אם כן נוכח בית המשפט כי היה הצדק סביר לאי מסירת השיחה המוקלטת או הפירוט;

(2) לא יהיה העוסק רשאי להגיש את השיחה המוקלטת או הפירוט כראיה בהליך אזרחי, אלא ברשות בית המשפט לאחר שנוכח כי היה הצדק סביר למחדלו; בסעיף קטן זה, "שיחה מוקלטת" – לרבות תמליל של שיחה כאמור.

(ה) על אף האמור בסעיף קטן (א)(3), חל המועד למסירת השיחה המוקלטת כאמור בסעיף קטן (ב) לאחר תום התקופה הקובעת, ישמור העוסק את השיחה עד מועד המסירה כאמור.

(ו) השר, בהתייעצות עם שר המשפטים, רשאי לקבוע הוראות לעניין שמירת שיחה מוקלטת או מסירה לצרכן של שיחה מוקלטת או פירוט שיחות לפי הוראות סעיף זה.

(ז) השר רשאי -

(1) לקבוע הוראות לעניין הסכום המרבי שעוסק רשאי לגבות בעד מסירה חוזרת או מסירה של שיחה או פירוט כאמור בסעיפים קטנים (ב) או (ג);

(2) באישור ועדת הכלכלה של הכנסת, ובהסכמת שר האוצר, לשנות את התוספת השביעית.

2. בסעיף 21(2) אחרי "לרבות פלט כהגדרתו בחוק המחשבים, התשנ"ה-1995 (בחוק זה – חוק המחשבים)" יבוא "ושיחה מוקלטת כאמור בסעיף 16ד."

3. בסעיף 22 לחוק העיקרי - תיקון סעיף 22ג

(1) אחרי סעיף קטן (א) יבוא:

"(1א) עוסק שלא מסר לממונה או למפקח מסמך שנדרש למסור לפי סעיף 21(2), רשאי הממונה להטיל עליו עיצום כספי בסכום של 22,500 שקלים חדשים, ואם העוסק אינו תאגיד – בסכום של 12,500 שקלים חדשים;

(2) בסעיף קטן (ב), אחרי פסקה (16ב) יבוא:

"(16ג) לא הקליט, בעצמו או באמצעות אחר מטעמו, שיחה עם צרכן, בניגוד להוראות סעיף 16ד(א)(1);

(16ד) לא שמר שיחה מוקלטת, בניגוד להוראות לפי סעיף 16ד(בא)(3);

(16ה) לא מסר שיחה מוקלטת או פירוט מועדי שיחות לצרכן שביקש זאת, בניגוד להוראות לפי סעיף 16ד(א)(4);".

4. חוספת התוספת השביעית. בחוק העיקרי, אחרי התוספת השישית יבוא -

"תוספת שביעית

(1) עסקה למכירת טובין למעט מזון;

(2) עסקה למתן שירות תיווך לקבלת הלוואה;

(3) עסקה למתן שירות לאיתור כספים;

(4) עסקה למתן שירות לבדיקת זכויות רפואיות;

(5) עסקה למתן שירות בדיקת זכאות להחזר מס שלא בידי בעל רישיון;

(6) עסקה למתן שירותי תקשורת ובכלל זה שידורי טלוויזיה, טלפנויה, אינטרנט, לרבות מכירה של ציוד קצה.

(7) עסקה למתן שירות לשיפור דירוג נתוני אשראי;

(8) עסקה מתמשכת למתן שירות תיקונים ותחזוקה; לענין זה "עסקה מתמשכת" – עסקה אשר כללה התחייבות לביצוע תיקונים ותחזוקה מעת לעת וככל שיידרש ואשר כללה התחייבות של הצרכן לתשלום עבור תקופת ההתחייבות לרבות תשלום עיתי.

(9) עסקה מתמשכת בענין שירותי רפואה כאמור בסעיף 13ה, למעט שירותי סיעוד הניתנים על ידי עוסק שמועל מכוח הסכם עם רשות ציבורית.

(10) עסקה למתן שירותי גז על ידי בעל רשיון ספק גז כמשמעותו בחוק הגז הפחממני המעובה, תשפ"א – 2020.

תחילה, תחולה והוראות 5. (א) תחילתו של חוק זה ארבעה חודשים מיום פרסומו (בסעיף זה – יום התחילה) והוא יחול לגבי מעבר שיחה בין צרכן לעוסק או לאחר מטעמו, שנעשתה ביום התחילה או לאחריו.

(ב) על אף הוראות סעיף קטן (א) -

(1) צרכן רשאי לבקש מעוסק למסור לו שיחה מוקלטת שהצרכן הוא צד לה ושהוקלטה בידי העוסק או מי מטעמו לפני יום התחילה או פירוט בכתב בדבר מועדי השיחות כאמור; ביקש כאמור, יחולו לעניין זה, בשינויים המחויבים, ההוראות לפי סעיף 16(ד) עד (ז) לחוק העיקרי, כנוסחו בסעיף 1 לחוק זה;

(2) (א) עוסק שביום הפרסום שמורה בידי שיחה שהקליט לפני המועד האמור, ישמור את השיחה המוקלטת ולא ימחק אותה, אף לא לבקשת הצרכן, עד יום התחילה;

(ב) עוסק שלא שמר שיחה מוקלטת עד יום התחילה, בניגוד להוראות פסקת משנה (א), רשאי הממונה כהגדרתו בחוק העיקרי להטיל עליו עיצום כספי כאמור בסעיף 22(ג) לחוק האמור ויחולו לעניין זה הוראות פרק ה' לאותו חוק.

ד ב ר י ה ס ב ר

כללי

הצעת חוק זו מוצע הסדר שמחייב עוסקים המנויים בתוספת השביעית ועושים עם הצרכן עסקה הכוללת שיחה, להקליט שיחות עם צרכנים, לשמור אותן ולמסור אותן לצרכנים שיבקשו זאת (יובהר כי הכוונה לשיחה כולה ולא לחלקים ממנה). מטרת ההצעה לצמצם ככל שניתן את הפער במידע המועבר לצרכן באמצעות אותה שיחה, להגביר את השקיפות ביחסים בין העוסק לצרכן ולאפשר לצרכן לבקר את פעולות העוסק ולעמוד על זכויותיו.

הצעת חוק זו מקורה בתלונות של צרכנים לרשות להגנת הצרכן ולסחר הוגן (להלן – הרשות) בדבר חוסר הלימה בין מה שהובטח להם בשיחה לבין מה שקיבלו בפועל במסגרת אותה עסקה. הקלטת שיחות כאמור, שמירתן ומסירתן לצרכן תעניק לצרכן יכולת להוכיח את טענותיו מקום שבו קיימת מחלוקת בינו ובין העוסק לגבי ההבטחות, עיקרי העסקה ופרטים אחרים הקשורים בעסקה שנמסרו באותה שיחה. ההסדר המוצע יקדם מסחר הוגן במשק ויש בו כדי להעצים את הצרכן ולסייע לו לשמור על האינטרסים הכלכליים שלו. כמו כן צפוי הסדר זה להביא לשיפור השירות הניתן לצרכן בידי העוסק ונציגיו ולאפשר בקרת איכות על השירות.

בפרקטיקה המסחרית של עשיית עסקאות או טיפול בפניות צרכנים בידי העוסק באמצעות שיחה, בלי שקיימת חובה להקליט את השיחות ולשמור אותן, קיים כשל מהותי; לצרכן שסבור שלא קיבל את אשר הובטח לו בשיחה, אין כל אפשרות להוכיח את טענותיו, בין משום שהשיחה לא הוקלטה ובין משום שרק העוסק נחשף להקלטה. התנהלות כזו מצד העוסק מחלישה את כוחו של הצרכן בהתמודדות מולו, במיוחד כאשר קיים מלכתחילה פער כוחות מובנה ביניהם. כך, הצרכן מוצא עצמו במרדף מתיש אחר העוסק, ללא כל יכולת להוכיח את טענותיו, שכן העוסק או מי מטעמו מכחיש את תנאי ההתקשרות או כל פרט אחר בקשר לעסקה שהוסכם בין הצדדים במהלך השיחה. לא זו אף זו, במקרים רבים החיוב הכספי מוטל על הצרכן בגין עסקה שפרטיה שונים ממה שלמיטב הבנתו הוסכם בשיחה או שלטענת הצרכן הוא לא נתן את הסכמתו לגביה.

לפי הוראות סעיף 14 לחוק הגנת הצרכן, התשמ"א – 1981 (להלן – החוק), מוגדרת "עסקת מכר מרחוק" כעסקה שההתקשרות בה נעשית ללא נוכחות משותפת של הצדדים לעסקה, בעקבות שיווק מרחוק, כלומר, בעקבות "פניה של עוסק לצרכן באמצעות דואר, טלפון, רדיו, טלוויזיה, תקשורת אלקטרונית מכל סוג שהוא, פקסימיליה, פרסום קטלוגים או מודעות, או באמצעי כיוצא באלה, במטרה להתקשר בעסקה שלא בנוכחות משותפת של הצדדים, אלא באחד האמצעים האמורים". במטרה להגן על הצרכן בעסקת מכר מרחוק, נקבע מפורשות כי העוסק חייב בגילוי פרטים

מהותיים בשלב השיווק מרחוק (ראו סעיף 14ג(א) לחוק). ואולם, לעיתים קביעה זו מעוקרת מותכן, כשהשיווק מרחוק נעשה באמצעות שיחה למספר טלפון או באמצעות שיחה בתקשורת אלקטרונית, בלי הקלטה של השיחה המעידה על חילופי הדברים בפועל והדינמיקה בין העוסק לבין הצרכן. מתן טופס גילוי בלבד מצד העוסק, לאחר ביצוע העסקה (לפי הוראות סעיף 14ג(ב) לחוק), אינו מסייע די כיוון שאין בו כדי להעיד על המידע שנמסר לצרכן טרם ביצוע העסקה. יש מקרים שבהם העוסק מתעד ביוזמתו את השיחה באמצעות הקלטה. כמו כן, קיימים סוגים מסוימים של עסקאות שחברות נדרשות להקליט על פי תנאי הרישיון, כגון עסקאות תקשורת מסוימות. אולם, חובה זו חלה רק לגבי השיחה שבה נעשית העסקה עצמה (עסקת מכר מרחוק), ולא קיימת הוראה ברישיון הנוגעת לשמירת ההקלטה או למסירתה לצרכן.

סעיפים 13 ו-13א לחוק הגנת הפרטיות, התשמ"א-1981 (להלן – חוק הגנת הפרטיות), מורים לבעל מאגר מידע לאפשר לאדם לעיין במידע עליו המוחזק במאגר. בדומה לכך, הנחיית רשם מאגרי מידע בדבר זכות העיון בהקלטת קול, וידאו ומידע דיגיטלי נוסף (מיום ג' בשבט התשע"ז) (30 בינואר 2017) (להלן – הנחיית הרשם), מבהירה כי זכות העיון תקפה גם לגבי הקלטות קוליות, שיחות טלפון וצילומי וידאו ובהתאם הציבור זכאי לעיין במידע לגביו שנאסף באמצעים אלו. סעיפים אלה בחוק הגנת הפרטיות חלים מקום שבו נשמר על אדם מידע כהגדרתו בסעיף 7 לחוק האמור, כלומר, "נתונים על אישיותו של אדם, צנעת אישיותו, מצב בריאותו, מצבו הכלכלי, דעותיו ואמונתו".

חובות אלו מתקיימת רק על מידע כאמור ושאותו אסף בעל המאגר. בחלקם של המקרים איסוף המידע נעשה שלא מכוח חובה ולכן עוסקים יוכלו שלא לאסוף את המידע ולא לשומרו.

יתרה מכך, בהיעדר חובת הקלטה ושמירה של שיחות, העוסק יכול לטעון תמיד כי לא הקליט את השיחה או כי הקליט את השיחה אך לא שמר אותה, ולצרכן אין כל יכולת להתמודד עם טענה זו.

במטרה להתמודד עם הכשל הנובע מהפרקטיקה הנהוגה כיום והמתוארת לעיל, שבמסגרתה התקשוריות צרכניות רבות נעשות באמצעות שיחה, באופן שהצרכן אינו יכול להוכיח כי קיים פער בין מה שהובטח לו בשיחה ובין מה שקיבל או שלגביו חוייב בפועל, מוצע לקבוע הוראות שיבטיחו את הנגישות של הצרכן לאותה שיחה, כך שתהיה לו יכולת להוכיח כי קיים פער כאמור.

לעניין זה יובהר כי מטרתו העיקרית של החוק היא לתת הגנה לצרכן מתוך הבנה כי ביחסים שבין הצרכן לעוסק קיים פער במידע, בכוח המיקוח וכן פער ביכולת הכלכלית וביכולת המקצועית. החוק נועד לצמצם פערים אלה. הצעת חוק זו באה לתקן כשל שוק שמעמיק את הפער שבין העוסק לצרכן בכל הנוגע לפניות טלפוניות הקשורות לעסקה. בהקשר זה יצוין כי לא די בקביעת חובה למסור הקלטה שבוצעה ביוזמת העוסק (אם בוצעה), שכן לצרכן אין דרך להוכיח אם השיחה עמו הוקלטה או שלא. במצב זה, ככל שתוכן השיחה אינו משרת את מטרת העוסק, הוא יוכל לטעון כי השיחה בעניינו של אותו צרכן כלל לא הוקלטה. כך, נהנה העוסק מיתרון המעמיק את הפער בינו ובין הצרכן.

מנגד, קביעת הוראה המחייבת את העוסק להקליט ולמסור לצרכן שיחות משמעותי יצירת חובת זהירות של העוסק כלפי הצרכן. חובה זו תגרום לכך שהעוסק ימסור לצרכן מידע אמין ותפחית באופן משמעותי את השימוש בפרקטיקות שיווק לא הוגנות, שכן העוסק ידע כי האמור בשיחות יכול לשמש גם את הצרכן לצורך הוכחת טענותיו.

באופן דומה, לא ניתן להסתפק בקביעה שלפיה עוסק שלא הקליט או לא מסר שיחה שהקליט (ביוזמתו, בלי שחלה עליו חובה לעשות כן), מנוע מלטעון נגד גרסת הצרכן בקשר לתוכנה. הסתפקות בקביעה כאמור לא תעניק הגנה לקבוצות של צרכנים מוחלשים כגון עולים חדשים, אזרחים ותיקים וכיוצא באלה. מי שיוכלו לעשות שימוש בהגנה מסוג זה הם רק צרכנים שיש להם יכולת לבדוק ולברר היטב את זכויותיהם כפי שנקבעו בדין, לדרוש מהעוסק לקבל את זכויותיהם ולנהל הליך אזרחי מקום שבו העוסק מסרב לתת להם את זכויותיהם. הצרכן המוחלש כאמור אינו נמנה עם צרכנים אלו.

לבסוף, קביעת חובת הקלטת שיחות, שמירתן ומסירתן לצרכן, כמוצע בהצעת חוק זו, תאפשר לרשות לבצע אכיפה יזומה, דבר שיש לו משקל רב בניסיון למזער את הפגיעה בצרכנים בכלל ובצרכנים מוחלשים בפרט.

מבדיקה כלכלית שביצעה הרשות נמצא כי העלויות הכרוכות בהטמעת פיתרון של הקלטות טלפוניות המאפשר אחזור מהיר של הקלטות, הן נמוכות, אין בהן הכבדה כלכלית, ובהתאם, פתרונות אלה מתאימים גם לעסקים קטנים. בדיקות נוספות שערכה הרשות הראו כי עוסקים רבים ממילא מקליטים את השיחות עם הצרכנים, אך עושים בהקלטות אלו שימוש רק כאשר המידע המוקלט בשיחות משרת את עניינם.

האמור לעיל מלמד כי החובות שמוצע לקבוע בהצעת חוק זו שומרות על האיזון בין מימושה של התכלית המבוקשת – צמצום הפערים המתוארים לעיל בין העוסקים לצרכנים – ובין האמצעים הנדרשים למימושה באופן שאינו עולה על הנדרש.

סעיף 1

לסעיף 16 המוצע

כאמור, מוצע לעגן בחוק הסדר שמחייב עוסק העושה עסקה המנויה בתוספת השביעית ואשר כללה שיחה למספר טלפון לרבות בתקשורת אלקטרונית, להקליט כל שיחה בינו לבין צרכן, לשמור את השיחה המוקלטת ולמסור אותה לצרכן שביקש זאת.

ויובהר כי שיחה כאמור יכול שתהיה למספר טלפון או בתקשורת אלקטרונית כגון שיחת וואצאפ וגם שיחה המלווה בתמונה (כגון שיחה בזום) ולמעשה כל שיחה שנעשית באמצעי מסוים ושלא בנוכחות פיזית משותפת של הצדדים לעסקה.

ויובהר שהחובות יחולו על העוסק לגבי כל שיחה כאמור, בין אם העוסק עצמו מבצע את השיחה ובין אם השיחה מבוצעת על ידי עוסק אחר הפועל מטעמו. כמו כן, הקלטת השיחה תעשה ללא קשר לשאלה מי יזם את השיחה, העוסק או הצרכן.

מוצע כי סעיף קטן (א) יקבע את החובות שיחולו על עוסק לגבי שיחות עם צרכנים. ראשית, מוצע כי עוסק יחוייב להקליט כל שיחה עם צרכן לרבות שיחה מהצרכן לעוסק. ויובהר כי לא מדובר רק בשיחה הנוגעת לעצם כריתת העסקה אלא גם לעניינים הקשורים לעסקה, כגון בירור חשבון, ביטול עסקה, מעבר דירה, הזמנת טכנאי ועוד.

שנית, מוצע כי עוסק יידרש להודיע לצרכן בתחילת השיחה שהשיחה עמו מוקלטת ושבאפשרותו לבקש את הקלטת השיחה. כמו כן, העוסק יידע את הצרכן בדבר התנאים למסירת השיחה, הקבועים בסעיפים קטנים (ב) ו-(ג) כנוסחם המוצע, ובין השאר על כך שככלל, הוא רשאי לקבל את הקלטת השיחה בתוך 10 ימים מיום שביקש זאת ובלא תשלום. עוד מוצע לחייב עוסק לשמור את ההקלטה למשך תקופה של שנתיים לפחות, מיום ביצוע השיחה הטלפונית עם הצרכן (להלן – התקופה הקובעת), ולהסמיך את שר הכלכלה והתעשייה (להלן – השר) לקבוע תקופה קובעת אחרת – ארוכה או קצרה משנתיים. בעניין זה מוצע לאפשר לשר לקבוע תקופות קובעות שונות לעניין סוגי עסקאות המנויות בתוספת השביעית, כפי שימצא לנכון.

על פי מידע שנמסר לרשות מכמה חברות עסקיות גדולות, שמבצעות אחסון וגיבוי של שיחות מוקלטות עם צרכנים, תקופת האחסון והגיבוי נעה בין 18 ל-36 חודשים (אשר על כן וכדי לא לסכל את יישום ההסדר שבחוק המוצע, מוצע לקבוע תקופת שמירה מינימלית של שנתיים שבמהלכה עוסק יחוייב להמשיך ולשמור שיחה מוקלטת, זאת אף אם נמסרה לצרכן במהלך התקופה הקובעת. מוצע להבהיר כי בתקופה הקובעת עוסק לא ימחק שיחות מוקלטות, אף לא לבקשת הצרכן. כמו כן, שמירת השיחה תיעשה בכפוף להוראות שייקבעו לפי סעיף קטן (ו) כנוסחו המוצע.

חובת שמירת השיחה על ידי העוסק בתקופה הקובעת תחול גם במקרה שבו הצרכן ביקש למחוק את השיחה וזאת בהתאם לסעיף 36 לחוק הקובע כי "הוראות חוק זה יחולו על אף כל ויתור או הסכם נוגד".

לבסוף, מוצע כי עוסק יידרש למסור לצרכן שביקש זאת כל שיחה מוקלטת בינו לבין הצרכן וכן פירוט בדבר מועדי השיחות האמורות, הכל בהתאם לאמור בסעיפים קטנים (ב) ו-(ג) כנוסחם המוצע.

בסעיף קטן (ב) מוצע הסדר לעניין מסירת שיחה מוקלטת או פירוט שיחות לצרכן שביקש מהעוסק, במהלך התקופה הקובעת, לקבלם. על פי המוצע, עוסק ימסור לצרכן כאמור את השיחה המוקלטת או את המסמך ובו פירוט מועדי השיחות שבוצעו עמו בתוך 10 ימי עסקים מיום שביקש זאת הצרכן. מוצע לקבוע כי עוסק לא יוכל לגבות תשלום בעד מסירת השיחה המוקלטת או מסמך פירוט מועדי השיחות לצרכן, אלא אם כן ביקש הצרכן לקבל את אותה שיחה מוקלטת או את אותו פירוט יתר מפעם אחת. הוראה זו תסייע לצרכן שמעוניין בכך לערוך מעקב או לאתר את השיחה הרלוונטית מושא המחלוקת ועוסק לא יוכל לטעון כי לא התקיימה כלל שיחה באותו מועד.

בסעיף קטן (ג) מוצע הסדר לעניין מסירת שיחה מוקלטת או פירוט שיחות לצרכן שביקש מעוסק, לאחר תום התקופה הקובעת, לקבלם. גם במקרה זה יידרש העוסק למסור לצרכן את השיחה או הפירוט בתוך 10 ימי עסקים מיום שביקש כאמור, אך זאת רק אם אותה שיחה שמורה אצל העוסק, שכן כאמור, זה אינו חייב לשמור את השיחה מעבר לתקופה הקובעת (או מעבר לתקופה האמורה בסעיף קטן (ו) כנוסחו המוצע). מוצע כי העוסק יהיה רשאי לגבות תשלום בעד מסירת שיחה או פירוט כאמור.

מוצע לקבוע, בסעיף קטן (ד), כי אם העוסק לא מסר את השיחה המוקלטת לצרכן בהתאם לבקשתו, חזקה כי הוא מודה בגרסתו של הצרכן. המשמעות היא כי נטל ההוכחה עובר לעוסק להוכיח את טענותיו במחלוקת עם הצרכן ולהוכיח כי טענות הצרכן אינו נכונות. חזקה זו ניתנת לסתירה, ובית המשפט יוכל לאפשר לעוסק להציג את השיחה המוקלטת כראיה בהליך אזרחי אם השתכנע כי היה הצדק סביר לאי מסירת השיחה המוקלטת.

עוד מוצע לקבוע כי עוסק כאמור יהיה מנוע מהגשת השיחה המוקלטת (שלא נמסרה לצרכן, לבקשתו) כראיה

בהליך אזרחי.

בסעיף קטן (ה) מוצעת הוראה שנועדה להבטיח את זכות הצרכן לקבל שיחה מוקלטת כאשר הבקשה לקבל את השיחה נעשתה בסמוך לתום התקופה הקובעת. כלומר, למנוע מצב שבו עוסק ימחק שיחות שחלפה לגביהן התקופה הקובעת, אך הבקשה לקבלן הייתה בתוך התקופה האמורה. לשם כך, מוצע לקבוע כי עוסק יחוייב לשמור שיחה לאחר תום התקופה הקובעת אם צרכן ביקש לקבלה במהלך התקופה האמורה ומועד המסירה, בהתאם לסעיף קטן (ב), חל לאחר תום התקופה הקובעת. ההוראה נועדה להבטיח את זכות הצרכן לקבל את השיחה מקום בו ביקש לקבלה בסמוך לתום התקופה הקובעת.

בסעיף קטן (ו) מוצע להסמיך את השר לקבוע בתקנות הוראות לעניין אופן מסירת ההקלטה או פירוט השיחות לצרכן וכן לעניין שמירת השיחה המוקלטת. תקנות אלה ייקבעו בהתייעצות עם שר המשפטים, ויכול שיכללו הוראות הנוגעות לאבטחת מידע והגנת פרטיותו של הצרכן. יצוין כי הנחיית הרשם הנוכרת לעיל הקובעת כי יש זכות עיון גם למידע השמור בהקלטות קוליות מתייחסת גם לאופן מסירת ההקלטה.

בסעיף קטן (ז) מוצע להקנות לשר סמכות לקבוע בתקנות הוראות באשר לסכום המרבי שהעוסק יכול לגבות בעד מסירת שיחה או פירוט שיחות. גבייה זו אפשרית בשני מקרים: בעד מסירה חוזרת של שיחה או פירוט שהתבקשו במהלך התקופה הקובעת, כאמור בסעיף קטן (ב) כנוסחו המוצע או בעד כל מסירה של שיחה או פירוט שהתבקשו לאחר התקופה הקובעת, כאמור בסעיף קטן (ג) כנוסחו המוצע. כמו כן מוצע להסמיך את השר לשנות את התוספת השביעית.

סעיף 2

סעיף 21 לחוק מקנה לממונה על הגנת הצרכן והסחר ההוגן (להלן – הממונה) ולמפקח סמכויות לשם פיקוח על ביצוע ההוראות לפי החוק. לפי פסקה (2) של הסעיף האמור, הממונה מוסמך לדרוש מכל אדם הנוגע בדבר למסור לו כל ידיעה או מסמך (לרבות פלט כהגדרתו בחוק המחשבים, התשנ"ה-1995) שיש בהם כדי להבטיח או להקל את ביצוע ההוראות לפי החוק. מוצע להבהיר כי גם שיחה מוקלטת השמורה באמצעי דיגיטלי נחשבת למסמך לעניין הוראה זו.

סעיף 3

סעיף 22 לחוק מאפשר לממונה להטיל עיצום כספי על עוסק שהפר הוראה מההוראות לפי החוק המפורטות באותו סעיף, בסכומים כמפורט בו. מוצע להוסיף לסעיף האמור את סעיף קטן (א1) כנוסחו המוצע ולהסמיך את הממונה להטיל עיצום כספי בסכום כאמור באותו סעיף קטן על עוסק שלא מסר לממונה מסמך שזה דרש ממנו. סמכות הממונה לדרוש מסמך היא אחת מסמכויות הפיקוח המינהלי הנתונות לממונה לפי החוק, ומעוגנות בסעיף 21 לחוק, אך כיום, אין בחוק סנקציה מינהלית בשל אי מסירת המסמך מצד המפוקח לאחר דרישה כאמור. במטרה להבטיח שדרישת הממונה שנועדה לאפשר לו לפקח על ביצוע הוראות החוק, תכובד, מוצע לקבוע כי אי מסירת מסמך (לרבות שיחה מוקלטת) היא עילה להטלת סנקציה מינהלית של עיצום כספי בגובה מחצית מסכום העיצום הכספי שבמדרג הגבוה (ראו סעיף 22ג(ב) לחוק). יש להביא בחשבון שככל שהעוסק יתמיד באי מסירת המסמך יהווה עילה להטלת עיצום בשל הפרה נמשכת, באופן שיביא לכך כי חוסר שיתוף הפעולה לא ישתלם למפר.

בפסקה (2) מוצע להוסיף לרשימת ההפרות שבשלהן רשאי הממונה להטיל עיצום כספי במדרג הגבוה את הפרת החובות שמוצע בסעיף 1 להצעת חוק זו להטיל על עוסקים. כך, יוכל הממונה להטיל עיצום כספי על עוסק שהפר את החובה להקליט שיחה כאמור בסעיף 16ד(א1) המוצע, את החובה לשמור שיחה מוקלטת כאמור בסעיף 16ד(א3) המוצע, ואת החובה למסור לצרכן שיחה מוקלטת או פירוט מועדי שיחות כאמור בסעיף 16ד(א4) המוצע.

סעיף 4

מוצע לקבוע כי החוק המוצע ייכנס לתוקפו שלושה חודשים מיום פרסומו ברשומות והוא יחול על כל שיחה בין צרכן לעוסק או מי מטעמו שבוצעה החל באותו מועד.

עם זאת, מוצע לקבוע כי עוסק יידרש למסור לצרכן שביקש זאת גם הקלטה של שיחה שבוצעה לפני יום כניסתו לתוקף של החוק המוצע, וזאת במקרה שהעוסק הקליט ושמר את השיחה באופן וולונטרי. על פי המוצע יחולו לעניין שמירה ומסירה של שיחה כאמור הוראות סעיף 16ד(ב) עד (ז) המוצע, בשינויים המחוייבים. כמו כן, מוצע שעל חובת שמירת שיחה כאמור בסעיף זה לא ניתן יהיה להתנות והעוסק יחוייב לשמור שיחה כאמור למשך שנתיים אף אם ביקש הצרכן למוחק וזאת בהתאם לכלל הקוגנטיות של שאר סעיפי החוק. בנוסף מוצע שגם בשל הפרה של סעיף 4(ב)(2)(א) יוכל הממונה להטיל עיצום כספי לפי סעיף 22ג(ב) לחוק בהתאם למנגון הקבוע בפרק ה1 לאותו חוק.

התוספת השביעית

מוצע לכלול תבוספת השביעית עסקאות שמצאה הרשות כבעייתיות. במסגרת הפיקוח והאכיפה שמבצעת הרשות נמצא

כי בעסקאות שלהלן נמצאו הפרות רבות כנגד צרכנים שבוצעו על ידי עוסקים. מדובר בהפרות של הטעיה ו/או הפעלת השפעה לא הוגנת קרי, ההפרות החמורות ביותר של חוק הגנת הצרכן. זאת ועוד, נמצא ריבוי עוסקים מפריס לגבי כמעט כל אחת מהעסקאות המנויות.

כאמור השר יהיה רשאי, באישור ועדת הכלכלה, לשנות את התוספת.

יובהר כי חוק הגנת הצרכן מחריג בסעיף 39 גופים ובעלי רישיון מסוימים מכוח חיקוקים פיננסיים. יובהר כי בשל כך הצעת חוק זו לא תחול על בעל רישיון מכוח אותם חוקים שהוחרגו כאמור.

בנוסף יובהר כי פרט (2) לתוספת לא יחול על בעל רישיון שפעילותו מוסדרת תחת רישוי בחקיקה ספציפית (כדוגמת בעלי רישיון פיננסי לפי חוק שירות פיננסי התשפ"ב - 2021).

מוגש על ידי שרת הכלכלה והתעשייה ועל ידי השרה לשוויון חברתי

ל' באדר א' התשפ"ב
03 במרץ 2022

רשומות

הצעות חוק

ה מ מ ש ל ה

11 במאי 2022

1539

י' באייר התשפ"ב

עמוד

הצעת חוק הגנת הצרכן (תיקון מס' 63) (הפרה בנסיבות מחמירות), התשפ"ב-2022 862

**הצעת חוק הגנת הצרכן (תיקון מס' 63) (הפרה בנסיבות מחמירות),
התשפ"ב-2022**

1. תיקון סעיף 222 בחוק הגנת הצרכן, התשמ"א-1981, בסעיף 222(ב), בהגדרה "נסיבות מחמירות" –
- (1) במקום "נסיבות מחמירות" יבוא "נסיבות מחמירות – כל אחת מאלה:";
 - (2) הקטע החל במילים "הפרה הנוגעת" עד המילים "היא הפרה הנוגעת למספר רב במיוחד של צרכנים" יסומן כפסקה (1) ואחריה יבוא:
 - (2) הפרה שבוצעה כלפי צרכן שהוא אחד מאלה:
 - (1) אורח ותיק או עולה חדש כהגדרתם בסעיף 14ג(א) או קטין;
 - (2) אדם שניכר כי הוא נתון במצב של חולשה שכלית, נפשית או גופנית;
 - (3) אדם שניכר כי אינו שולט בשפה שבה נקשרה העסקה במידה מספקת לשם הבנת העסקה.

ד ב ר י ה ס ב ר

לפי אותו סעיף תהיה גם הפרה שבוצעה כלפי צרכן שהוא אורח ותיק או עולה חדש כהגדרתם בסעיף 14ג(א) לחוק או כלפי קטין; וכן הפרה שבוצעה כלפי צרכן שהוא אדם שניכר שהוא נתון במצב של חולשה שכלית, נפשית או גופנית או שאינו שולט בשפה שבה נקשרה העסקה במידה מספקת לשם הבנת העסקה. זאת, כדי להגביר את ההרתעה מפני ביצוע הפרות כלפי אוכלוסיות פגיעות אלה.

הגדרת אוכלוסיות היעד שהפרה המבוצעת כלפיהן תהווה הפרה בנסיבות מחמירות דומה במהותה לאמור בסעיף 23א(ב)(4) לחוק, אך היא כוללת גם עולים חדשים. בעניין אדם שנתון במצב של חולשה שכלית, נפשית או גופנית או שאינו שולט בשפה שבה נקשרה העסקה במידה מספקת לשם הבנת העסקה – הדרישה היא כי מדובר באדם שאפשר להבחין בבירור במצבו כאמור בעניין אורח ותיק, עולה חדש או קטין – מספיק שההפרה בוצעה כלפי אחד מהמנויים לעיל כדי שתיחשב הפרה בנסיבות מחמירות, בין שניתן להבחין בבירור כי מדובר באחד מאלה ובין שלא ניתן להבחין כאמור.

סעיף 1 סעיף 222 לחוק הגנת הצרכן התשמ"א-1981 (להלן – החוק), שעניינו הפרה בנסיבות מחמירות, קובע כי אם היה לממונה על הגנת הצרכן והסחר ההוגן (להלן – הממונה) יסוד סביר להניח כי עוסק הפר הוראה מהוראות לפי החוק המפורטות בסעיף 222, בנסיבות מחמירות, רשאי הממונה להטיל עליו עיצום כספי לפי הוראות החוק, ששיעורו פי אחד וחצי מסכום העיצום הכספי שניתן להטיל בשל אותה הפרה לפי סעיף 222. "נסיבות מחמירות" מוגדרות בסעיף 222(ב) כ"הפרה הנוגעת למספר רב במיוחד של צרכנים".

בהחלטת ממשלה מס' 450 מיום ל' בתשרי התשפ"א (18 באוקטובר 2020) שעניינה תוכנית חירום לחיזוק המאבק נגד עוקץ וניצול צרכנים אורחים ותיקים וצרכנים פגיעים אחרים, נקבע, בסעיף 3 שבה, כי תיבחן הוספת נסיבה מחמירה שהיא פגיעה בצרכן פגיע כאמור בסעיף 23א(ב)(4) לחוק העוסק בנסיבות מחמירות במישור הפלילי.

בהמשך להחלטת הממשלה כאמור, מוצע בהצעת חוק זו לתקן את סעיף 222 לחוק, העוסק כאמור בנקיטת הליכים במישור המינהלי, כך שהפרה בנסיבות מחמירות

¹ ס"ח התשמ"א עמ' 248; התשפ"א, עמ' 175.

תזכיר חוק

שם החוק המוצע

הצעת חוק למניעת פגיעה כלכלית בצרכן (תיקוני חקיקה), התשפ"ב-2021.

מטרת החוק המוצע, הצורך בו, עיקרי הוראותיו והשפעתו על הדין הקיים

ביום 18.10.20 החליטה הממשלה, ביוזמת שרי הכלכלה והשוויץ חברתי, בהחלטה מס' 450 לאשר תכנית חירום לחיזוק המאבק נגד עוקץ וניצול צרכנים אזרחים ותיקים וצרכנים פגיעים אחרים במיוחד בעידן משבר הקורונה (להלן החלטת הממשלה).

החלטת הממשלה התקבלה לאחר זיהוי תופעה של עוקץ ועושיק אזרחים ותיקים וצרכנים פגיעים אחרים, הן בשגרה והן תוך ניצול משבר הקורונה, באמצעות שיטות שיווק אגרסיביות שיש בהן משום הטעייה של צרכנים, השפעה בלתי הוגנת עליהם או הפרה אחרת של חוק הגנת הצרכן, התשמ"א-1981. על מנת להתמודד עם התופעה ולמגר אותה נקבע בהחלטה על פעולה במספר מישורים החל בחיזוק האכיפה הפלילית, עובר לחיזוק כוחו של הצרכן במישור האזרחי וכלה בחיזוק האכיפה המנהלית.

בהתאם לסעיף 5 להחלטת הממשלה, העוסק בחיזוק האכיפה המנהלית, מוגשת בזאת הצעת החוק הכוללת תיקוני חקיקה בשלושה חוקים שונים כמפורט להלן-

1. תיקון חוק הגנת הצרכן - באופן שיסמיך את הממונה לקבוע כי עוסק הוא מפר בנסיבות מחמירות ובאופן שיסמיך אותו להעביר מידע אודות קביעה כאמור לנותן שירותי תשלום.
2. תיקון חוק שירותי תשלום - באופן שיסדיר את חובותיהם של נותני שירותי תשלום מקום בו ניתנה הודעה על כוונה לקבוע כי עוסק הוא מפר בנסיבות מחמירות (להלן – הודעת הכוונה) ומקום בו ניתנה הודעת הממונה על קביעה כאמור (להלן – הודעה על הקביעה). בכלל זה מוצע:
 - א. להפסיק להעביר לעוסק את הכספים שנשלקים עבורו (מבלי להפסיק לחייב את המשלם ולהחזיק את הכספים אצל הסולק לטובת העוסק) מרגע קבלת הודעת הכוונה ועד קבלת ההודעה על הקביעה בעניינו של העוסק בתום הליך השימוע.
 - ב. להפסיק את ביצוע פעולת התשלום לטובתו של אותו עוסק מרגע קבלת ההודעה על הקביעה כי הוא מפר בנסיבות מחמירות ולהשיב את הכספים שנשלקו עבורו וטרם הועברו לו (מרגע קבלת הודעת הכוונה ועד לקבלת הודעה על הקביעה) לצרכנים.
3. תיקון חוק ההוצאה לפועל - באופן שקביעה על עוסק כמפר בנסיבות מחמירות תביא לכך כי:
 - א. לא ייפתחו תיקים חדשים (למעט תיק שעניינו הוצאה לפועל של פסק דין שניתן בהליך שהתקיים בנוכחות שני הצדדים) לטובת העוסק ממועד הקביעה כי הוא עוסק מפר בנסיבות מחמירות.

ב. ייסגרו תיקים פעילים (למעט תיק שעניינו הוצאה לפועל של פסק דין שניתן בחליך שהתקיים בנוכחות שני הצדדים) המתנהלים בהוצאה לפועל לטובתו של הזוכה לגביו נקבע כי הוא מפר בנסיבות מחמירות.

ג. יעוכבו כספים והליכים לטובתו של זוכה, מרגע קבלת הודעת הכוונה ועד לקבלת החלטה סופית בעניינו.

השפעת החוק המוצע על קבוצות אוכלוסייה מסוימות

הצעת החוק תגביר את ההגנה על קבוצות שהן יעד מועדף לשיטות השיווק האגרסיביות ובכלל זה תגביר את ההגנה על צרכנים בעלי מאפיינים מיוחדים לרבות אזרחים ותיקים, צרכנים עם מוגבלות כהגדרתם בסעיף 1ג14 לחוק הגנת הצרכן, קטינים וחסרי ישע כהגדרתם בחוק העונשין וכן על צרכנים שאינם יודעים את השפה שבה נקשרה עמם העסקה במידה מספקת לשם הבנת העסקה.

השפעת תזכיר החוק המוצע על התקציב ועל התקן המנהלי של המשרד היוזם, משרדים אחרים ורשויות אחרות.

לא רלוונטי.

להלן נוסח תזכיר החוק המוצע ודברי הסבר

הצעת חוק מטעם משרד הכלכלה, משרד המשפטים והמשרד לשוויון חברתי:

הצעת חוק למניעת פגיעה כלכלית בצרכן (תיקוני חקיקה), התשפ"ב-2021

פרק א – מטרת החוק

1. חוק זה בא לקבוע סמכויות לגופים שלטוניים וכן הוראות לגופים שאינם שלטוניים וכן להסדיר את שיתוף הפעולה ביניהם במטרה להביא להפסקת פגיעה כלכלית בצרכנים הנגרמת על ידי עוסקים המבצעים הפרות בנסיבות מחמירות.

פרק ב – עוסק מפר בנסיבות מחמירות

2. תיקון חוק הגנת הצרכן – מס' 61
בחוק הגנת הצרכן התשמ"א – 1981¹ (להלן החוק העיקרי), אחרי סעיף 21 יבוא -

"עוסק מפר 21ה. (א) בסעיף זה -
בנסיבות מחמירות

"גוף פיננסי מפקח" ו"שירותי תשלום" -
כהגדרתם בחוק שירותי תשלום²;

"זיקה" - כמשמעותה בהגדרת "בעל זיקה"
בסעיף 2 בחוק עסקאות גופים
ציבוריים, תשל"ו-1976³, כהונה של
אותו אדם בנושא משרה בשני
העוסקים או היותו של העוסק או בעל
השליטה בו קרוב של העוסק האחר
או בעל השליטה בו;

"מנהל מערכת הוצאה לפועל" - כהגדרתו
בחוק ההוצאה לפועל, תשכ"ז - 1967
;⁴

"נושא משרה", "קרוב" ו-"שליטה" -
כהגדרתם בחוק החברות, תשנ"ט -
1999.⁵

¹ ס"ח תשמ"א עמ' 248
² ס"ח התשע"ט, עמ' 201
³ ס"ח התשל"ו, עמ' 280.
⁴ ס"ח התשכ"ז, עמ' 116.
⁵ ס"ח התשנ"ט, עמ' 189.

"צרכן בעל מאפיינים מיוחדים" – אזור ותיק, עולה חדש, אדם עם מוגבלות, כהגדרתם בסעיף 1ג14, קטין או חסר ישע, כהגדרתו בחוק העונשין התשל"ו - 1977 וצרכן שאינו יודע את השפה שבה נקשרה העסקה במידה מספקת לשם הבנת העסקה.

(ב) היה לממונה יסוד סביר להניח כי עוסק עשה עסקה עם צרכן שיש בה הטעיה או הפעלת השפעה לא הוגנת או שעוסק לא השיב לצרכן את כספו בעקבות ביטול עסקה על פי החוק, בנסיבות מחמירות (להלן – עוסק מפר בנסיבות מחמירות), ימסור לעוסק הודעה על כוונתו לקבוע כי העוסק הוא עוסק מפר בנסיבות מחמירות (להלן - הודעת הכוונה).

בסעיף זה "הפרה בנסיבות מחמירות" - הפרה כאמור הנעשית תוך שימוש בדפוס חוזר ונשנה של התנהגות, לרבות מחדל, אשר לגביו מתקיים אחד או יותר מאלה:

(1) ההפרה בוצעה כלפי צרכן בעל מאפיינים מיוחדים;

(2) ההפרה בוצעה תוך שימוש באמצעי הפחדה ואיום;

(3) ההפרה גרמה נזק למספר רב של צרכנים;

(4) ההפרה גרמה נזק משמעותי לצרכן.

(ג) בהודעה על כוונה לקבוע כי העוסק הוא עוסק מפר בנסיבות מחמירות, יציין הממונה בין השאר, את אלה:

(1) המעשה או המחדל המהווה את ההפרה;

(2) הנסיבות המחמירות כאמור בסעיף קטן (א);

(3) זכות המפר לטעון את טענותיו לפני הממונה לפי הוראות סעיף קטן (ה).

(ד) הממונה ימסור את הודעת הכוונה גם לנותן שירותי תשלום למוטב שהוא גוף פיננסי מפוקח וכן למנהל מערכת ההוצאה לפועל. נמסרה הודעת הכוונה כאמור יחול סעיף 18א(א) לחוק שירותי תשלום וכן סעיף 78ב(א) לחוק ההוצאה לפועל.

(ה) עוסק שנמסרה לו הודעת כוונה רשאי לטעון את טענותיו בפני הממונה, בכתב, בתוך ארבעה עשר ימים ממועד מסירת הודעת הכוונה; הממונה רשאי לבקשת העוסק להאריך את התקופה האמורה בתקופה שלא תעלה על ארבעה עשר ימים.

(ו) טען העוסק את טענותיו לפני הממונה לפי סעיף קטן (ה), יחליט הממונה, לאחר ששקל את הטענות שנטענו, אם לקבוע כי העוסק הוא עוסק מפר בנסיבות מחמירות כאמור בסעיף קטן (ב).

(ז) קבע הממונה כי העוסק הוא עוסק מפר בנסיבות מחמירות ימסור הודעה על כך לעוסק ויפרט את נימוקי החלטתו (להלן – הודעה על הקביעה);

(ח) בנוסף לאמור בסעיף קטן (ז) הודעה על הקביעה -

(1) תימסר לנותן שירותי תשלום שהוא גוף פיננסי מפוקח ויחולו לעניין זה סעיפים 18א(ב) ו - (ג) לחוק שירותי תשלום ;

(2) תימסר למנהל מערכת ההוצאה לפועל ויחול לעניין זה סעיף 78ב(ב) עד (ד) לחוק ההוצאה לפועל;

(3) תפורסם באתר האינטרנט של הרשות. פורסמה הודעה על הקביעה יחול סעיף 18א(ב) גם על נותן שירותי תשלום שאינו גוף פיננסי מפוקח כאמור בפסקה (1).

(ט) החליט הממונה שלא לקבוע כי העוסק הוא עוסק מפר בנסיבות מחמירות ימסור הודעה על כך לנותן שירותי תשלום למוטב שהוא גוף פיננסי מפוקח, כאמור בסעיף קטן (ד) ויחול לעניין זה סעיף 18א(ד) לחוק שירותי תשלום וכן ימסור את ההודעה למנהל מערכת ההוצאה לפועל ויחול לעניין זה סעיף 78ב(ה) לחוק ההוצאה לפועל.

(י) (1) היתה לעוסק זיקה (להלן – העוסק בעל הזיקה) לעוסק מפר בנסיבות מחמירות והממונה נוכח לדעת כי מתקיים אחד מאלה

(א) העוסק המפר בנסיבות מחמירות העביר את עיקר פעילותו לעוסק בעל הזיקה;
(ב) אופן הפעילות העסקית של העוסק בעל הזיקה דומה במהותו לאופן הפעילות של העוסק המפר;
חזקה כי העוסק בעל הזיקה הוא עוסק מפר בנסיבות מחמירות;

(2) נוכח הממונה כי מתקיימות הנסיבות שבפסקה (1) ימסור לעוסק בעל הזיקה הודעה מנומקת כי מתקיים לגביו האמור בפסקה (1) ועל כן, חזקה כי הוא עוסק מפר בנסיבות מחמירות.

(3) נמסרה לעוסק הודעה כאמור בפסקה (2) יחולו סעיפים קטנים (ד) עד (ט) בשינויים המחויבים.

(יא) על קביעת הממונה ניתן לערער לבית משפט המוסמך לפי סעיף 22 לחוק; ערעור כאמור יוגש תוך 30 ימים מיום שנמסרה הודעה לעוסק על קביעת הממונה כאמור בסעיף קטן (ז); אין בהגשת ערעור על קביעת הממונה כדי להשהות את קביעת הממונה, אלא אם בית המשפט הורה על כך.

תיקון סעיף 22כא

בסעיף 22כא לחוק העיקרי אחרי סעיף קטן (ו) יבוא

”“(ז) הוראות סעיף זה, יחולו בשינויים המחויבים גם על קביעת הממונה לפי סעיף 21ה.”

בחוק שירותי תשלום, התשע”ט-2019 (להלן החוק העיקרי)-

3. תיקון חוק שירותי תשלום – מס’ 1

(1) אחרי סעיף 18 יבוא:

הפסקת ביצוע של 18א (א) מסר הממונה על הגנת הצרכן והסחר ההוגן פעולת תשלום בנסיבות של ספק מפר

כמשמעותו בחוק הגנת הצרכן (בסעיף זה- הממונה) לנותן שירותי תשלום למוטב שהוא גוף פיננסי מפוקח הודעה לפי סעיף 21ה(ד) לחוק הגנת הצרכן, יפסיק נותן שירותי התשלום למוטב כאמור להעביר את הכספים האמורים להיות משולמים למוטב במסגרת פעולות תשלום, החל ממועד הודעת הממונה;

(ב) מסר או פרסם הממונה לנותן שירותי תשלום הודעה על הקביעה כי מוטב הוא ספק מפר בנסיבות מחמירות כאמור בסעיפים 21ה(ח)(1) ו- 21ה(ח)(3) לחוק הגנת הצרכן-

(1) יפסיק נותן שירותי התשלום לבצע פעולות תשלום לטובת הספק המפר החל ממועד קבלת הודעת הממונה או מיום פרסומה, לפי המוקדם;

(2) לא יתקשר נותן שירותי תשלום למוטב בחוזה שירותי תשלום עם מוטב שניתנה או שפורסמה לגביו הודעה כאמור בסעיף זה לתקופה של שלוש שנים מיום קבלת ההודעה או פרסומה, לפי המוקדם ;

(ג) מסר הממונה הודעה על הקביעה, כאמור בסעיף קטן (ב), נותן שירותי תשלום למשלם ישיב למשלם בהקדם האפשרי, אך לא יאוחר משמונה ימי עסקים מיום מסירת ההודעה, לפי המוקדם, את הכספים שחויב בהם המשלם מכוח הוראת תשלום שניתנה בשל עסקת יסוד בין המשלם ובין המוטב כאמור, החל ממועד הפסקת העברת הכספים לפי סעיף קטן (א) ;

(ד) מסר הממונה לנותן שירותי תשלום למוטב שהוא גוף פיננסי מפוקח הודעה כי החליט שלא לקבוע כי המוטב לפי סעיף קטן (א) הוא ספק מפר בנסיבות מחמירות כאמור בסעיף 21ה(ט) לחוק הגנת הצרכן, יחזור ויעביר נותן שירותי התשלום למוטב את הכספים האמורים להיות משולמים למוטב במסגרת פעולות תשלום ;

(ה) בית המשפט רשאי להורות כי נותן שירותי תשלום יחזור ויבצע פעולת תשלום שהופסקה, אם נוכח כי לגבי עסקה מסוימת או לגבי סוג מסוים של עסקאות לא התקיימו הנסיבות הקבועות בסעיף 21ה(ב) לחוק הגנת הצרכן.

(2) בסעיף 24(ד) לחוק העיקרי, אחרי פסקה (2) יבוא :

"(3) הרכיב החיוני הועמד לרשותו של אדם אחר שהתחזה בפני המשלם כנותן שירותי התשלום שלו, כמוטב, או כגורם אחר שסביר להעמיד לרשותו את הרכיב החיוני."

(3) בסעיף 39 לחוק העיקרי, בסופו יבוא "וכן ההוראות לפי סעיף 18א".

(4) בסעיף 42(ב) לחוק העיקרי, לאחר פסקה (7) יבוא

"(א7) לא הפסיק להעביר את הכספים האמורים להיות משולמים למוטב, בניגוד להוראות סעיף 18א(א) או בניגוד להוראות הסעיף האמור כפי שהוחל בסעיף 39 ;

(ב7) לא הפסיק את הביצוע של פעולת התשלום, בניגוד להוראות סעיף 18א(ב) או בניגוד להוראות הסעיף האמור כפי שהוחל בסעיף 39 ;

(ג7) לא השיב למשלם את הכספים שחויב בהם, בניגוד להוראות סעיף 18א(ג) או בניגוד להוראות הסעיף האמור כפי שהוחל בסעיף 39."

בחוק ההוצאה לפועל, תשכ"ז-1967⁶ (להלן החוק העיקרי) אחרי סעיף 78א יבוא :

תיקון חוק ההוצאה 4.
לפועל – מסי

(א) מסר הממונה על הגנת הצרכן וסחר הוגן כמשמעותו בחוק הגנת הצרכן, תשמ"א-1981⁷ (להלן – הממונה) למנהל מערכת ההוצאה לפועל הודעה לפי סעיף 21ה(ד) לחוק הגנת הצרכן, יעכב הוא את הליכי הגביה והעברת הכספים בתיקי ההוצאה לפועל בהם העוסק הינו זוכה עד מסירת הודעת הממונה לפי סעיף 21ה(ח) וכן יעכב הליכים וכספים בתיקים שיפתחו ממועד מסירת ההודעה.

הודעות הממונה על 78ב.
זוכה שהוא עוסק
מפר בנסיבות
מחמירות

(ב) מסר הממונה למנהל מערכת ההוצאה לפועל הודעה לפי סעיף 21ה(ח)(2) לחוק הגנת הצרכן -

(1) יורה מנהל מערכת ההוצאה לפועל שלא לפתוח, החל ממועד הודעת הממונה כאמור, תיקי הוצאה לפועל שבהם העוסק שהינו עוסק מפר בנסיבות מחמירות, הוא הזוכה.

(2) מנהל מערכת ההוצאה לפועל ימשיך לעכב את כל הליכי הגבייה והעברות כספים לזוכה בתיקי הוצאה לפועל שבהם הזוכה הוא עוסק מפר בנסיבות מחמירות.

⁶ ס"ח התשכ"ז, עמ' 116 ;
⁷ ס"ח תשמ"א עמ' 248 ;

(3) בחלוף 14 ימים ממשלוח ההודעה האמורה בסעיף קטן (ג), יסגור מנהל מערכת ההוצאה לפועל את תיקי ההוצאה לפועל הקיימים בהם העוסק הוא זוכה יחיד ויסיר את שמו של הזוכה מתיקים בהם קיים זוכה נוסף וכן יורה על השבת הכספים שהתקבלו בתיק לחייב.

(ג) מנהל מערכת ההוצאה לפועל ישלח הודעה לזוכה באשר לפעולות לפי סעיף קטן (ב) ויצוין בה בין השאר כי -

(1) ממועד קבלת הודעת הממונה לא יפתחו עוד תיקי הוצאה לפועל בהם הוא זוכה;

(2) בתיקי הוצאה לפועל קיימים בהם הוא זוכה מעוכבים ההליכים והכספים המתקבלים;

(3) אם בתיק הוצאה לפועל קיים יש זוכה נוסף, שמו של העוסק המפר יוסר כזוכה מהתיק בתום 14 ימים ממשלוח הודעה זו;

(4) אם העוסק המפר הוא זוכה היחיד בתיק ויתקבלו בתיק כספים בתקופה זו או ככל שיש כספים מעוכבים בתיק הם יושבו לחייב.

(5) כי תיקים יסגרו בתום 14 ימים ממשלוח הודעה זו.

(ד) סעיף קטן (ב) לא יחול על תיק שעניינו הוצאה לפועל של פסק דין שניתן בהליך שהתקיים בנוכחות שני הצדדים ובלבד שצורפו לבקשת ביצוע פסק הדין מסמכים כאמור בסעיף 6 לחוק; נפתח תיק לביצוע פסק דין טרם מסירת הודעת הממונה כאמור בסעיף קטן (ב), יגיש הזוכה הודעה לרשם ההוצאה לפועל בתוך 14 ימים ממועד משלוח ההודעה לפי סעיף קטן (ג) לפיה אין לסגור את התיק משום שפסק הדין ניתן בהליך שהתנהל בנוכחות שני הצדדים ויצרף לה את המסמכים המעידים על כך שמדובר בהליך שהתנהל בנוכחות שני הצדדים, שאם לא כן, ייסגר התיק.

(ה) מסר הממונה למנהל מערכת ההוצאה לפועל הודעה כי החליט שלא לקבוע כי העוסק לפי סעיף קטן (א) הוא עוסק מפר בנסיבות מחמירות כאמור בסעיף 21ה(ט) לחוק הגנת הצרכן, יבוטלו עיכוב הליכי הגבייה ועיכוב הכספים כאמור בסעיף קטן (א).

(ו) על החלטות מנהל מערכת ההוצאה לפועל לפי סעיפים קטנים (א) או (ב) רשאי הזוכה להגיש ערר לרשם הוצאה לפועל, בתוך 7 ימים, ביחס לתיק שלעמדתו של הזוכה, אינו נוגע לפעילות העסקית בגינה ניתנה הודעת הממונה (להלן - התיק שמבוקש להחריג).

(ז) הוגש ערר כאמור בסעיף קטן (ו) יחולו
ההוראות הבאות:

(1) עד למתן החלטה בערר התיק שמבוקש
להחריג לא ייסגר;

(2) הרשם רשאי לפנות לממונה לצורך קבלת
מידע הנוגע לקביעה או להודעה כי העוסק הינו
עוסק מפר בנסיבות מחמירות וביחס לטענה כי
החוב בתיק אינו נוגע לפעילות העסקית בגינה ניתנה
הודעת הממונה;

(3) שוכנע הרשם, כי החוב אינו נוגע לפעילות
העסקית בגינה ניתנה הודעת הממונה יורה על
פתיחת תיק הוצאה לפועל או על ביטול עיכוב הליכי
גבייה או עיכוב העברות כספים, לפי העניין;

(4) נדחה הערר ייסגר התיק בתוך 14 ימים
ממועד מתן ההחלטה הדוחה את הערר.

5. תחילתו של חוק זה תשעה חודשים מיום פרסומו.

תחילה

דברי הסבר

כללי

ביום ח' בחשוון התשפ"א (18.10.20), החליטה הממשלה בהחלטה מס' 450 לאשר תכנית חירום לחיזוק המאבק נגד עוקץ וניצול צרכנים אזרחים ותיקים וצרכנים פגיעים אחרים במיוחד בעידן משבר הקורונה (להלן החלטת הממשלה).

החלטת הממשלה התקבלה לאחר זיהוי תופעה של עוקץ ועושק אזרחים ותיקים וצרכנים פגיעים אחרים, הן בשגרה והן תוך ניצול משבר הקורונה, באמצעות שיטות שיווק אגרסיביות שיש בהן משום הטעייה של צרכנים, השפעה בלתי הוגנת עליהם או הפרה אחרת של חוק הגנת הצרכן, התשמ"א-1981.

על מנת להתמודד עם התופעה ולמגר אותה נקבע בהחלטה על פעולה במספר מישורים החל בחיזוק האכיפה הפלילית, עובר לחיזוק כוחו של הצרכן במישור האזרחי וכלה בחיזוק האכיפה המנהלית. בהתאם, נקבע בהחלטת הממשלה, בין היתר, כי משרדי הממשלה הרלוונטיים יחד עם בנק ישראל יבחנו את האפשרות לחזק את האכיפה המנהלית באמצעות תיקוני חקיקה שונים ובכלל זה באמצעות:

1. תיקון חוק הגנת הצרכן - באופן שיסמיך את הממונה לקבוע כי עוסק הוא מפר בנסיבות מחמירות ובאופן שיסמיך אותו להעביר מידע אודות קביעה כאמור לנוותן שירותי תשלום.
2. תיקון חקיקה שיסדיר את חובותיהם של נותני שירותי תשלום מקום בו ניתנה הודעה על כוונה לקבוע כי עוסק הוא מפר בנסיבות מחמירות (להלן - ההודעה). בכלל זה הוחלט כי תיבחן האפשרות:
 - ג. להפסיק להעביר לעוסק את הכספים שנשלקים עבורו (מבלי להפסיק לחייב את המשלם ולהחזיק את הכספים אצל הסולק לטובת העוסק) מרגע קבלת ההודעה ועד לקבלת הקביעה הסופית בעניינו של העוסק בתום הליך השימוע.
 - ד. להפסיק את ביצוע פעולת התשלום לטובתו של אותו עוסק לאחר שנקבע כי הוא מפר בנסיבות מחמירות ולהשיב את הכספים שנשלקו עבורו וטרם הועברו לו (מרגע קבלת ההודעה ועד לקבלת הקביעה הסופית) לצרכנים.
3. תיקון חוק ההוצאה לפועל באופן שקביעה על עוסק כמפר בנסיבות מחמירות תביא לכך כי:
 - א. לא ייפתחו תיקים חדשים (למעט תיק שעניינו הוצאה לפועל של פסק דין שניתן בהליך שהתקיים בנוכחות שני הצדדים) לטובת העוסק ממועד הקביעה כי הוא עוסק מפר בנסיבות מחמירות.
 - ב. ייסגרו תיקים פעילים (למעט תיק שעניינו הוצאה לפועל של פסק דין שניתן בהליך שהתקיים בנוכחות שני הצדדים) המתנהלים בהוצאה לפועל לטובתו של הזוכה לגביו נקבע כי הוא מפר בנסיבות מחמירות.
 - ג. יעוכבו כספים והליכים לטובתו של זוכה, מרגע קבלת ההודעה ועד לקבלת החלטה סופית

בעניינו.

בהתאם להחלטת הממשלה גובשה הצעת חוק זו.

סעיף 1

הסעיף מבהיר כי מטרות החוק הן לקבוע סמכויות לגופים שלטוניים וכן לקבוע הוראות לגופים שאינם שלטוניים במטרה להביא להפסקה של פגיעה כלכלית בצרכנים הנגרמת על ידי עוסקים מפריים בנסיבות מחמירות.

לצד מתן סמכויות וקביעת ההוראות כאמור נקבע כי החוק נועד בין היתר, להסדיר את שיתוף הפעולה בין הגורמים השלטוניים ובין לבין הגורמים שאינם שלטוניים והכל על מנת להביא למיגורה של הפגיעה הכלכלית כאמור.

כך לדוג' מוצע להסמיך את הממונה על הרשות להגנת הצרכן ולסחר הוגן לקבוע כי עוסק הוא מפר בנסיבות מחמירות בקיומן של נסיבות מסוימות. כן מוצע להסמיכו להודיע על קביעה כאמור לנותן שירותי תשלום ולמנהל מערכת ההוצאה לפועל. עם קבלת ההודעה על קביעה של עוסק כמפר בנסיבות מחמירות יפסיק נותן שירותי תשלום לסלוק עבורו את הכספים מהצרכנים. לצד הפסקת הסליקה על ידי נותן שירותי התשלום ייסגרו תיקים פעילים במערכת ההוצאה לפועל בהם העוסק המפר בנסיבות מחמירות הוא הזוכה.

באופן זה מבקשת ההצעה למנוע מאותו עוסק להמשיך ולפגוע בצרכנים החל בממשק הישיר מולו איתם וכלה בממשקים שלו עם צרכנים באמצעות צדדים שלישיים.

לצורך כך מוצע לתקן את חוק הגנת הצרכן, את חוק שירותי תשלום ואת חוק ההוצאה לפועל, הכל כפי שיפורט להלן.

דברי הסבר לתיקון חוק הגנת הצרכן

כללי

חוק הגנת הצרכן, התשמ"א-1981 (להלן: החוק), מסדיר את מישור היחסים שבין עוסק וצרכן כהגדרתם בסעיף 1 לחוק וקובע כללים שונים שנועדו להבטיח את צמצום הפערים האינהרנטיים ביניהם ובכלל זה קובע החוק, בין היתר, איסור להטעות את הצרכן או להפעיל עליו השפעה בלתי הוגנת וכן קובע חובות גילוי כלליות, חובות גילוי לסוגי עסקאות מסוימים ועוד.

איסורים וחובות אלו, כמו גם איסורים וחובות נוספים הקבועים בחוק נועדו להבטיח כי הצרכן יתקשר בעסקה לאחר שקיבל מידע אמין ומלא אודות ההתקשרות ומבלי שהעוסק מנצל את פערי המידע והכוח העומדים לטובתו ביחסיו מול הצרכן.

על הפרה של הוראות החוק מוסמך הממונה, בין היתר, להטיל עיצום כספי בהתאם לסעיף 22 לחוק. יחד עם זאת שימוש בסמכויות הקיימות אינו נותן מענה להתמודדות עם התופעה של פגיעה כלכלית בצרכנים

כפי שפורטה מעלה, שכן לצד תשלום העיצום העוסק יכול להמשיך בעסקיו ובכלל זה להמשיך את הפגיעה הכלכלית בצרכנים.

התיקון המבוקש בחוק הגנת הצרכן מרחיב למעשה את הסמכויות הנתונות לממונה ומאפשר לו לקבוע כי עוסק המפעיל שיטות שיווק אגרסיביות תוך הפרה של הוראות החוק באופן חוזר ונשנה בנסיבות מחמירות כפי שמפורטות בהצעה הוא עוסק מפר בנסיבות מחמירות.

משמעויותיה של קביעה כאמור מוסדרת בתיקון של חוק נותן שירותי תשלום - הקובע בין היתר כי נותן שירותי תשלום יחויב להפסיק את הסליקה מרגע קביעת הממונה וכן מוסדר בתיקון חוק ההוצאה לפועל – המסמיך בין היתר את מנהל מערכת ההוצאה לפועל לסגור תיקים שבהם עוסק מפר בנסיבות מחמירות הוא הזוכה היחידי ולא לפתוח תיקים חדשים לטובתו.

התיקון המוצע מתייחס גם לשלב הקודם לקביעת הממונה, החל מרגע מסירת הודעת הכוונה של הממונה לקבוע כי העוסק הוא מפר בנסיבות מחמירות (להלן: הודעת הכוונה) ולאורך שלב השימוע וכן מתייחס למקרים בהם עוסק מפר בנסיבות מחמירות עובר לנהל את הפעילות המפרה, או פעילות שדומה לה באמצעות עסק אחר, והכל כפי שיפורט להלן.

סעיף 2

לסעיף 21ה המוצע

בהתאם לאמור, מוצע להסמיך בסעיף 21ה המוצע, את הממונה לקבוע כי עוסק הוא מפר בנסיבות מחמירות והכל כפי שיפורט להלן.

בסעיף קטן (א) מוצע לקבוע את ההגדרות השונות בהן נעשה שימוש לאורך סעיף 21ה.

בסעיף קטן (ב) מוצע להסמיך את הממונה למסור לעוסק הודעה על כוונתו לקבוע כי הוא מפר בנסיבות מחמירות. הסעיף קובע כי הודעת הכוונה תימסר מקום בו העוסק ביצע עם הצרכן עסקה שיש בה הטעיה או השפעה בלתי הוגנת או מקום בו העוסק לא השיב לצרכן את כספו בעקבות ביטול עסקה שבוצע לפי הוראות החוק וקיים חשש שהוא ימשיך לגבות מהצרכן כספים תוך ביצוע אותן הפרות, שעה שההפרות האמורות בוצעו בנסיבות מחמירות.

הסעיף מבקש לקבוע כי לעניין זה "הפרה בנסיבות מחמירות" היא הפרה שנעשית תוך שימוש בדפוס פעולה חוזר ונשנה, בין במעשה ובין במחדל, שמתקיים לגביו אחד או יותר מאלה:

1. ההפרה בוצעה כלפי צרכן בעל מאפיינים מיוחדים. לעניין זה קובע הסעיף כי צרכן בעל מאפיינים

מיוחדים הוא אחד מאלו:

- אזרח ותיק - מי שמלאו לו 65.

- עולה חדש – מי שטרם חלפו חמש שנים מיום שניתנה לו תעודת עולה או תעודת זכאות כעולה

ממשרד העלייה והקליטה.

- אדם עם מוגבלות - כהגדרתו בחוק שוויון זכויות לאנשים עם מוגבלות, התשנ"ח-1998.
- קטין – מי שמלאו לו 18 שנים, בהתאם לסעיף 34כד לחוק העונשין.
- חסר ישע – מי שמחמת גילו, מחלתו, או מוגבלותו הגופנית או הנפשית, ליקויו השכלי או מכל סיבה אחרת, אינו יכול לדאוג לצרכי מחייתו, לבריאותו או לשלמו, בהתאם לסעיף 368א לחוק העונשין.
- צרכן שאינו יודע את השפה שבה נקשרה העסקה באופן מספק לשם הבנת העסקה.

2. ההפרה בוצעה תוך שימוש באמצעי הפחדה ואיום.

3. ההפרה גרמה לנזק למספר רב של צרכנים.

4. ההפרה גרמה לנזק משמעותי לצרכן.

בסעיף קטן (ג) מוצע לקבוע מהו המידע שעל הממונה לפרט בהודעה על כוונתו לקבוע כי העוסק הוא מפר בנסיבות מחמירות ובכלל זה מוצע לקבוע כי בין היתר, יפרט הממונה בהודעה מהו המעשה או המחדל המהווה את ההפרה ומהן אותן נסיבות מחמירות שבגינן נמסרת לעוסק הודעת הכוונה. כמו כן מוצע לקבוע כי הודעת הכוונה תכלול התייחסות לזכותו של העוסק לטעון את טענותיו בכתב בהתאם לסעיף קטן (ה).

על פי המוצע בסעיף קטן (ד), הודעת הכוונה תימסר גם לנותן שירותי תשלום למוטב שהוא גוף פיננסי מפוקח על מנת שיוכל לפעול בהתאם לחובות המוטלות עליו בחוק שירותי תשלום, ולהפסיק את העברת הכספים לעוסק. הודעת הכוונה תימסר לכל נותן שירותי תשלום שהוא גוף פיננסי מפוקח במטרה למנוע מהעוסק להעביר את הסליקה המבוצעת לטובתו מנותן שירותי תשלום אחד לאחר ובכך לסכל את השחיית העברת הכספים שנשלקים לטובתו. המטרה היא למנוע מאותו עוסק לקבל שירותי סליקה מכל נותן שירותי תשלום למוטב ולא רק מאותו אחד שביצע עבורו את הסליקה ערב קבלת הודעת הכוונה. עוד מוצע בס"ק (ד) להחיל את הוראות סעיף 18א(א) לחוק שירותי תשלום כך שמרגע קבלת הודעת הכוונה תופסק העברת הכספים מנותן שירותי התשלום למוטב. הסעיף אינו קובע כי נותן שירותי התשלום למוטב יפסיק את כל תהליך הסליקה של הכספים עבורו, אלא שהכספים שהועברו לטובת העוסק יישארו בידי נותן שירותי התשלום למוטב והוא לא יעבירם אליו. קביעה זו נועדה להגן על הכספים של הצרכנים שעה שידוע כי נגד העוסק עומדת הודעת כוונה שטרם הוכרע בה. מטרת הסעיף היא לאפשר השבה של כספים לצרכנים מקום בו בסופו של יום יוחלט בהתאם לס"ק (ז) לקבוע כי העוסק הוא מפר בנסיבות מחמירות ובכך למזער את הנזק שנגרם לצרכנים מאותה הפרה.

כמו כן מוצע כי הודעת הכוונה תימסר גם למנהל מערכת הוצאה לפועל, על מנת שזה יעכב את הליכי הגבייה והעברת הכספים בתיקים שבהם העוסק הוא הזוכה, בין אם מדובר בתיקים פעילים ובין אם מדובר בתיקים שעתידיים להיפתח לאחר קבלת הודעת הכוונה.

בסעיף קטן (ה) מוצע להסדיר את זכות הטיעון של העוסק שלגביו קיימת הודעה כי בכוונת הממונה לקבוע כי הוא מפר בנסיבות מחמירות (להלן-הודעת כוונה). הסעיף קובע את זכותו של העוסק להגיש את טענותיו

בכתב בתוך 14 ימים מיום קבלת הודעת הכוונה בעניינו. עוד מוצע בסעיף זה להסמיך את הממונה להאריך את התקופה הקבועה בסעיף לבקשתו של העוסק בתקופה נוספת שלא תעלה על 14 ימים. קביעת סד זמנים קצר לעניין זה נועדה לאפשר מנגנון יעיל שלא יוחזקו בו כספים לתקופות ארוכות וכן נועדה להבטיח כי צרכנים שנגבו מהם סכומים במסגרת עסקאות שבוצעו תוך הפרה בנסיבות מחמירות יוכלו לקבל את כספיהם בחזרה בתקופה סבירה מרגע מסירת הודעת הכוונה לעוסק. בנוסף קביעה כאמור מבטיחה הכרעה מהירה בעניינו של העוסק ובהתאם מבטיחה את הפסקת הפעילות המהווה פגיעה כלכלית בצרכנים.

בסעיף קטן (ו) מוצע לקבוע כי החלטת הממונה בעניינו של העוסק תתקבל לאחר שקילת הטיעונים שהעלה, מקום בו העוסק בחר לעשות כן. החובה כאמור נועדה להבטיח כי החלטת הממונה תיעשה תוך הבטחת זכות הטיעון של העוסק והגעה לכלל מסקנה בעניינו בלב פתוח ונפש חפצה.

בסעיף קטן (ז) מוצע לקבוע כי מקום בו החליט הממונה, לאחר מתן זכות שימוע כאמור בסעיף קטן (ו), לקבוע כי עוסק הוא מפר בנסיבות מחמירות - תימסר לו הודעה מנומקת על כך.

בסעיף קטן (ח) מוצע לקבוע כי ההודעה על הקביעה תימסר גם לנותן שירותי תשלום שהוא גוף פיננסי מפוקח. לעניין זה מוצע לקבוע כי מקום בו נמסרה הודעה על קביעה כאמור יחול על נותן שירותי התשלום כאמור סעיף 18א(ב) לחוק שירותי תשלום המחייב את נותן שירותי התשלום כאמור להפסיק את ביצוע פעולת התשלום לטובת המוטב ואוסר על נותן שירותי תשלום למוטב להתקשר עם עוסק כאמור לתקופה של 3 שנים מיום קבלת ההודעה על הקביעה.

הוראה זו נועדה למנוע מעבר של עוסק מפר בנסיבות מחמירות מנותן שירותי תשלום אחד לאחר ובכך למנוע ממנו להמשיך לפעול במתכונת שבגינה נקבע כי הוא מפר בנסיבות מחמירות. עוד מוצע כי עם מסירת הודעה על קביעה כאמור, יחול על נותן שירותי תשלום למשלם סעיף 18א(ג) לחוק שירותי תשלום הקובע כי עליו להשיב למשלם את הכספים שטרם הועברו למוטב ממועד קבלת הודעת הכוונה.

עוד מוצע לקבוע בסעיף קטן (ח) כי הודעה על קביעת הממונה תימסר גם למנהל מערכת ההוצאה לפועל. עם מסירת ההודעה כאמור יחול סעיפים 78ב(ב) לחוק ההוצאה לפועל לפיו לא יפתחו עוד תיקי הוצאה לפועל חדשים שבהם העוסק המפר הוא הזוכה והליכי גבייה והעברת כספים בתיקים קיימים שבהם העוסק המפר הוא הזוכה ימשיכו להיות מעוכבים עד לסגירתם, בכפוף לאמור בסעיף קטן (ג) המסדיר את זכות הטיעון של עוסק ובכפוף לסעיף קטן (ד) הקובע חריג למצב בו תיק ההוצאה לפועל נפתח בהתאם לפסק דין שניתן במעמד שני הצדדים להליך ובכפוף להמצאת האסמכתאות הרלוונטיות.

בנוסף, מוצע לקבוע כי הודעה על קביעת הממונה תפורסם גם באתר האינטרנט של הרשות. עם פרסום ההודעה מוצע להחיל את סעיף 18א(ב) לחוק שירותי תשלום גם על נותן שירותי תשלום שאינו גוף פיננסי מפוקח. הוראה זו מרחיבה למעשה את התחולה של סעיף 18א(ב) גם על נותן שירותי תשלום שאינו גוף פיננסי מפוקח ולא קיבל את הודעת הכוונה בהתאם לסעיף קטן (ד) באופן שעוסק מפר לא יוכל להתקשר עמו לצורך המשך פעילותו ובאופן שאם התקשר עמו טרם הפרסום, ההתקשרות עמו תופסק תופסק ובהתאם יופסקו גם פעולות התשלום לטובתו.

התייחסות זו נדרשת לאור העובדה כי חלקם של נותני שירותי התשלום אינם מפוקחים ולכן יש קושי לאתר אותם ולעדכן אותם באשר לקביעת הממונה כי עוסק הוא מפר בנסיבות מחמירות. יחד עם זאת חוק שירותי תשלום מחיל הגנות צרכניות שונות ללא קשר לשאלת הפיקוח והרישוי של נותן שירותי התשלום ועל כן נכון להחיל עליהם את החובה המהותית. קביעת המנגנון לפיו קביעת הממונה כי עוסק הוא מפר בנסיבות מחמירות תפורסם באתר האינטרנט של הרשות נועדה להתגבר על הקושי לעדכן את נותני שירותי התשלום שאינם מפוקחים בקיומה של קביעת הממונה במטרה להחיל עליהם את החובה הקבועה בסעיף 18א(ב) לחוק שירותי תשלום.

בסעיף קטן (ט) מוצע לקבוע כי מקום בו החליט הממונה שלא לקבוע כי העוסק הוא מפר בנסיבות מחמירות יודיע על כך לנותן שירותי התשלום שהוא גוף פיננסי מפוקח. מוצע לקבוע כי מתן הודעה כאמור תחייב את נותן שירותי התשלום לפעול בהתאם לסעיף 18א(ד) לחוק שירותי תשלום באופן שהכספים שנשלחו עבורו בתקופת השימוע וטרם הועברו לידיו – יועברו עם קבלת ההודעה כאמור.
עוד מוצע כי הודעה כאמור תועבר גם לידיעת מנהל מערכת ההוצאה לפועל על מנת שעיכוב הליכי הגבייה ועיכובי הכספים עליהם הורה המנהל עם קבלת הודעת הכוונה בתיקים שבהם העוסק המפר הוא הזוכה – יבוטלו.

בסעיף קטן (י), פסקה (1) מוצע לקבוע חזקה לפיה עוסק שהוא בעל "זיקה" כהגדרתה בסעיף 2ב לחוק עסקאות גופיים ציבוריים או במקרה של כהונה של אותו אדם בנושא משרה בשני העוסקים או היותו של העוסק או בעל השליטה בו קרוב של העוסק האחר או בעל השליטה בו, ייחשב עוסק מפר בנסיבות מחמירות אם התקיים לגביו אחת מאלה:

1. העוסק המפר בנסיבות מחמירות העביר לו את עיקר פעילותו.
 2. אופן פעילותו העסקית של העוסק בעל הזיקה דומה במהותו לאופן פעילותו של העוסק המפר בנסיבות מחמירות.
- בפסקה (2) לסעיף זה מוצע להסמיך את הממונה למסור לעוסק בעל הזיקה הודעה מנומקת כי האמור בפסקה 1 מתקיים לגביו ובהתאם מתקיימת לגביו החזקה כי הוא עוסק מפר בנסיבות מחמירות.
- בפסקה (3) מוצע לקבוע כי עם מסירת הודעה כאמור לעוסק יחולו הוראות סעיפים 21ה(ד) עד (ט). החלת סעיפים אלו משמעה כי המנגנון שנקבע לגבי עוסק מפר בנסיבות מחמירות יחול במלואו לגבי עוסק שהוא בעל זיקה ושניתנה לו הודעה כי מתקיימת לגביו החזקה הקבועה בסעיף זה, בשינויים המחוייבים.
- בהתאם, ההודעה על קיומה של החזקה וכן ההחלטה בעניינו של העוסק לאחר זכות הטיעון השמורה לו, יועברו לנותן שירותי תשלום שהוא גוף פיננסי מפוקח וכן למנהל מערכת ההוצאה לפועל. ההחלטה שתתקבל בעניינו של עוסק בעל זיקה לאחר שנשמעו טענותיו תפורסם גם באתר האינטרנט של הרשות.
- סעיף זה נועד למנוע מצב דברים שבו עוסק מפר בנסיבות מחמירות ממשיך את פעילותו בזהות עסקית חדשה - תופעה המוכרת לרשות להגנת הצרכן ולסחר הוגן.
- מטרתה של קביעת החזקה אחת היא - לאפשר את הפסקת הפעילות שהועברה מעוסק מפר בנסיבות מחמירות לעוסק אחר בתוך זמן קצר.

בסעיף קטן (יא) מוצע לקבוע כי על קביעת הממונה תהיה אפשרות לערער לבית המשפט בהתאם לסעיף 22כ לחוק, בתוך 30 ימים מיום מסירת קביעת הממונה לפי סעיף קטן(ז) לעוסק. החלת סעיף 22כ משמעה כי הגשת ערעור כאמור לא תשהה את קביעת הממונה והשלכותיה, אלא אם ביהמ"ש הורה אחרת. המשמעות היא כי כל עוד הקביעה קיימת הצעדים האופרטיביים הנגזרים ממנה ממשיכים להתקיים ובכלל זה כנגד עוסק שנקבע לגביו כי הוא מפר בנסיבות מחמירות יחולו כל הוראות התיקון המוצע ובכלל זה כספים שהוחזקו אצל נותן השירותים יושבו לצרכן, תופסק הסליקה, ייסגרו התיקים הרלוונטיים במערכת ההוצאה לפועל וכו', כל זאת אף אם הוגש ערעור כנגד החלטת הממונה.

עוד מוצע לתקן את סעיף 22כא לחוק באופן שיאפשר לממונה לפרסם מידע רלוונטי אודות קביעה כי עוסק הוא מפר בנסיבות מחמירות ואודות קביעה כי עוסק הוא בעל זיקה ובכלל זה דבר קיומה של קביעה כאמור, מהות ההפרה שבגינה נקבעה הקביעה, פרטים אודות המפר ושמו ועוד.

דברי הסבר לתיקון לחוק שירותי תשלום

כללי

חוק שירותי תשלום, התשע"ט-2019, החליף את חוק כרטיסי חיוב, התשמ"ו-1986 ויצר הסדרה חדשה ורחבה לשירותי תשלום שונים. החוק מסדיר היבטים חוזיים וצרכניים שבין נותן שירותי התשלום לבין הלקוח וקובע הוראות צרכניות רבות ומפורטות, במטרה להגן על הלקוח ועל-מנת להעניק לצרכנים הגנה מלאה שתבטיח הגינות ותגביר את אמון הציבור באותם אמצעי תשלום מתקדמים.

החוק עוסק בעיקרו בשירותי התשלום הניתנים ללקוח, במנותק מעסקת היסוד והיחסים החוזיים שבין המשלם למוטב, למעט סעיפים מיוחדים הנוגעים לעסקת היסוד וקיימים כבר היום בחוק- סעיפים 17 ו-18. סעיפים אלו עוסקים בזכות של הלקוח לבטל את פעולת התשלום המובטחת, ביחס להוראת תשלום שכבר ניתנה, בנסיבות מיוחדות בהן יש פגם כלשהו בעסקת היסוד- כישלון תמורה או חשש מפני כישלון תמורה בשל הליך חדלות פירעון. סעיפים אלו מסדירים את התהליך במסגרתו נותן שירותי תשלום חייב להפסיק לבצע את פעולת התשלום המובטחת וזאת במטרה לשמור על זכויותיו של הלקוח המשלם.

התיקון המוצע מבקש לקבוע נסיבות נוספות, בהן נותן שירותי התשלום יהיה מחויב להפסיק לבצע פעולת תשלום, ביחס להוראת תשלום שכבר ניתנה. מוצע לקבוע כי נותן שירותי תשלום יפסיק לבצע פעולת תשלום, מקום שבו הממונה על הגנת הצרכן (להלן- הממונה) הודיע למוטב על כוונתו לקבוע כי הוא עוסק מפר בנסיבות מחמירות או כי הוא עוסק מפר בנסיבות מחמירות (אופן הפסקת ביצוע פעולת התשלום משתנה בהתאם לסוג ההודעה, כפי שיפורט בהמשך). הודעת הממונה תינתן מקום שבו עוסק פעל מול לקוחותיו בדרך של הטעיה או הפעלת השפעה בלתי הוגנת או בהפרה של הוראות שונות של חוק הגנת הצרכן בנסיבות מחמירות, כפי שמפורט בתיקון המוצע לחוק הגנת הצרכן, התשמ"א-1981. ההנחה היא כי בנסיבות מסוימות בהן עסקת היסוד התגבשה תוך הפרה של הוראות מהותיות בחוק הגנת הצרכן והלקוח עומד בפני שוקת שבורה אל מול המוטב בהעדר יכולתו להפסיק את ביצוע הוראת התשלום שנתן בעקבות אותה התקשרות בעייתית, אין זה סביר להמשיך ולחייב את הלקוח בגין אותה עסקה. לצד הכלים

המשפטיים הנוספים הקיימים ללקוח כמו פנייה לערכאות, מוצע לעשות שימוש בכלים הקיימים בתחום שירותי התשלום, שהינם כלים שמאפשרים לעצור את הנזק שנגרם ללקוח בזמן אמת, בכדי לעצור את המשך החיובים העתידיים של הלקוח.

תיקון זה הינו תיקון משלים לתיקון המוצע בחוק הגנת הצרכן, התשמ"א-1981 המקנה לממונה על הגנת הצרכן את הסמכויות הנדרשות לצורך הפעלת המנגנון המוצע בחוק שירותי תשלום.

סעיף 3

לסעיף 18א המוצע

סימן ב' לפרק ד' בחוק שירותי תשלום עוסק בהפסקת ביצוע של הוראות תשלום. מוצע להוסיף לסימן את סעיף 18א המוצע, העוסק בחובה של נותן שירותי תשלום להפסיק לבצע פעולת תשלום במקרה שהממונה הודיע על כוונתו לקבוע כי הוא עוסק מפר בנסיבות מחמירות או כי הוא עוסק מפר בנסיבות מחמירות כאשר אופן הפסקת ביצוע פעולת התשלום משתנה בהתאם לסוג ההודעה. יובהר כי סעיף זה חל ביחס לכל פעולת תשלום, ובכלל זה פעולת תשלום מובטחת, והוא אינו בא לגרוע מהחובות המוטלות על נותן שירותי תשלום לפי סעיפים 17 ו-18 לחוק שירותי תשלום.

בסעיף קטן (א) מוצע לקבוע כי אם הודיע הממונה לנותן שירותי תשלום למוטב שהוא גוף פיננסי מפוקח כי בכוונתו לקבוע כי הוא עוסק מפר בנסיבות מחמירות (להלן- הודעת כוונה) יפסיק נותן שירותי התשלום למוטב להעביר את הכספים האמורים להיות משולמים למוטב במסגרת פעולת תשלום, החל ממועד קבלת הודעת הממונה. הוראה זו תחול גם ביחס להוראות תשלום שניתנו לפני הודעת הממונה, כל עוד הכספים האמורים להיות משולמים מכוח אותה הוראת תשלום לא הועברו. במצב זה, המשלם ימשיך להיות מחויב על ידי נותן שירותי התשלום שלו והכספים יועברו לנותן שירותי התשלום למוטב, אך נותן שירותי התשלום למוטב יחזיק את הכספים אצלו ולא יעבירם למוטב וזאת עד להחלטה סופית של הממונה (כי הוא החליט לקבוע שהוא עוסק מפר נסיבות מחמירות או כי הוא החליט שלא לקבוע כמור). סעד זה מאזן את הצורך לשמור על כספי המשלם והיכולת העתידית שלו לקבלם בחזרה במקרה שהממונה יקבע כי המוטב הוא אכן עוסק מפר בנסיבות מחמירות, לבין העובדה כי הודעת כוונה ניתנת על בסיס ראיות מנהליות, ברף הוכחה של סבירות ("יסוד סביר להניח") ולפני שלמוטב היתה הזדמנות להשמיע את טענותיו באופן רשמי. יובהר כי ככל שנותן שירותי התשלום למוטב מנהל את חשבון התשלום של המוטב, אין הכוונה כי הוא ימנע מהמוטב לעשות שימוש בכספיו המוחזקים בחשבון התשלום שלו. החובה על נותן שירותי התשלום למוטב להפסיק להעביר את הכספים המיועדים למוטב חלה ביחס לכספים שטרם התקבלו בחשבון המוטב. הוראה זו חלה על נותן שירותי תשלום למוטב שהוא גוף פיננסי מפוקח ואשר בהיותו כזה קיבל את הודעת הכוונה מאת הממונה בהתאם לסעיף 21ה(ד) לחוק הגנת הצרכן.

בסעיף קטן (ב) מוצע לקבוע כי עם קביעת הממונה כי מוטב מסוים הוא מפר בנסיבות מחמירות יפסיק נותן שירותי התשלום את ביצוע פעולת התשלום החל ממועד מסירת ההודעה על הקביעה לנותן שירותי

התשלום למוטב שהוא גוף פיננסי מפוקח או החל ממועד פרסום ההודעה על קביעת הממונה באתר האינטרנט של הרשות, לפי המוקדם. כלומר, מקום שבו הודעת הממונה הינה סופית, לאחר השימוע שנערך למוטב, החובה המוטלת היא רחבה יותר - נותן שירותי תשלום למשלם צריך להפסיק בביצוע פעולת התשלום ולהפסיק לחייב את המשלם, לצד החובה של נותן שירותי התשלום למוטב להפסיק להעביר את הכספים למוטב. בנוסף מוצע לקבוע כי נותן שירותי תשלום למוטב לא יתקשר עם מוטב שהממונה קבע לגביו כי הוא מפר בנסיבות מתמירות בחוזה למתן שירותי תשלום לתקופה של 3 שנים מיום קבלת ההודעה, או פרסומה, לפי המוקדם. הוראה זו נועדה למנוע ממוטב מפר לעבור בין נותני שירותי התשלום השונים באופן ששירותי הסליקה נחסמו על ידי נותן שירותים אחד ומתאפשרים על ידי אחר.

בסעיף קטן (ג) מוצע לחייב נותן שירותי תשלום למשלם שהוא גוף פיננסי מפוקח אליו נשלחה הודעת הממונה לפי סעיף 21ה(ד) להשיב למשלם בהקדם האפשרי, אך לא יאוחר משמונה ימי עסקים מיום מתן ההודעה, את הכספים שהמשלם חויב בהם והעברתם למוטב הופסקה לפי סעיף קטן (א). יצוין, כי ההשבה נעשית רק ביחס לכספים שטרם הועברו לידי המוטב, שכן יש קושי להטיל את הנזק הכספי שנגרם ללקוח בעקבות התנהלות מפרה של מוטב בעסקת היסוד, על נותן שירותי התשלום. בידי הלקוח שמורה הזכות לעשות שימוש בכלים משפטיים אחרים שיש לו, לרבות פנייה לערכאות משפטיות, לשם קבלת כספים שכבר נגבו ושולמו למוטב.

סעיף קטן (ד) המוצע קובע כי במקרה שבו הממונה הודיע לנותן שירותי התשלום למוטב שהוא גוף פיננסי מפוקח כי החליט שלא לקבוע כי המוטב, לגביו ניתנה הודעת כוונה, הוא ספק מפר בנסיבות מתמירות, יעביר נותן שירותי התשלום למוטב את הכספים שהחזיק אצלו וכן את הכספים העתידיים הנוספים שאמורים להיות משולמים במסגרת אותה הוראה תשלום, ככל שישנם.

סעיף קטן (ה) המוצע קובע הוראה דומה להוראה הקבועה בסעיף 18(ג) הקיים, ומעגן את סמכותו של בית המשפט לקבוע כי נותן שירותי תשלום יחזור ויבצע פעולת תשלום שהופסקה אם נוכח לגבי עסקה מסוימת לא התקיימו הנסיבות הקבועות בסעיף 21ה(ב) לחוק הגנת הצרכן. כלומר שביחס לעסקה מסוימת לא התקיימו הנסיבות של הטעיה או ניצול מצוקה וכדו'.

לסעיף 24 לחוק

סעיף 24 לחוק העיקרי קובע את הסדר האחריות בנסיבות של שימוש לרעה באמצעי תשלום. הסעיף קובע הסדר ביטוחי, שחורג מדיני הנזיקין הכלליים ומטיל את עיקר האחריות על נותן שירותי התשלום. ההצדקה לכך היא שנותן שירותי התשלום הוא שיכול לפעול לצמצום השימוש לרעה באופן רחב לאור שליטתו בעיצוב אמצעי התשלום וכן לפזר את הנזק בין כלל המשתמשים באמצעי התשלום. זאת לעומת הלקוח, שאם יישא לבדו באחריות, הוא עלול לשאת בנזקים בלתי סבירים. הסדר זה גם עולה בקנה אחד עם תכלית החקיקה של הבטחת ההגינות והגברת אמון הציבור באמצעי תשלום מתקדמים במטרה לעודד את השימוש בהם.

סעיף קטן (ד) קובע חריגים מצומצמים להסדר האחריות המוגבל של המשלם, והם מתייחסים לנסיבות

בהן המשלם העמיד את הרכיב החיוני לרשותו של אחר, ולא למטרת שמירה בנסיבות סבירות (וכן לא לצורך מתן הוראת תשלום באמצעות המוטב).

בעקבות ריבוי מקרי ההונאה שנעשים באמצעות אמצעי תשלום, ובפרט הונאה מסוג fishing ("דיוג"), משרד המשפטים, בשיתוף עם בנק ישראל ורשות שוק ההון, הוציא לאחורונה חוות דעת משפטית הקובעת כי הסדר האחריות חל גם בנסיבות של הונאה מסוג fishing כאשר מבצע ההונאה התחזה לנותן שירותי התשלום של המשלם וכן בנסיבות בהן הוא התחזה למוטב וזאת גם אם המשלם העמיד את הרכיב החיוני לרשות המתחזה. פרשנות זו נשענת הן על לשון הסעיף (שמדברת על העברה "לאחר" ולא לנותן שירותי התשלום של המשלם או המוטב) והן על תכלית החקיקה. כיוון שהצעת החוק עוסקת במניעת ניצול ופגיעה כלכלית בצרכן והונאות המבוססות על התחזות הן נפוצות, בפרט ביחס לאוכלוסיות פגיעות (גילאים מבוגרים, לקוחות שאינם דוברי עברית ועוד) מוצע לתקן את סעיף 24 לחוק כך שיובהר כי בנסיבות בהן הרכיב החיוני הועמד לרשותו של אדם אחר שהתחזה בפני המשלם כנותן שירותי התשלום שלו או כמוטב הסדר האחריות יחול. כמו כן, מוצע להחיל את ההגנה גם במצב בו היתה התחזות לגורם אחר שסביר היה להעמיד לרשותו את הרכיב החיוני כמו למשל התחזות לגורם בטחוני (משטרה, רשות הסייבר וכדו'). למען הסר ספק, יובהר כי מדובר בתיקון מבהיר של החוק, כאשר חוות הדעת המתוארת לעיל עומדת גם ללא התיקון האמור.

לסעיף 39 לחוק

מוצע לתקן את סעיף 39 באופן שהוראות סעיף 18א יחולו גם לגבי דרישה של מוטב לבצע פעולת תשלום מכוח הרשאה לחיוב. כלומר, החובה על נותן שירותי תשלום להפסיק ביצוע של פעולת תשלום, בנסיבות בהן היתה הודעת כוונה של הממונה או הודעה על כך שקבע כי ספק הוא ספק מפר בנסיבות מחמירות, תחול גם ביחס לפעולת תשלום מכוח הרשאה לחיוב.

לסעיף 42

מוצע לקבוע כי ניתן יהיה להטיל עיצום כספי על נותן שירותי תשלום שהוא גוף פיננסי מפקח על הפרה של הוראות שונות הקבועות בסעיף 18א המוצע, כמפורט בסעיף.

דברי הסבר לתיקון לחוק ההוצאה לפועל

כללי

בהחלטת הממשלה מספר 450 התבקשה שורה של צעדים שמטרתם לאגם משאבים לצורך התמודדות עם תופעת עוקץ וניצול צרכנים ולמניעת פגיעה כלכלית בהם. לצורך כך הוצע כי במקביל לקביעת הממונה כי עוסק הוא מפר בנסיבות מחמירות ולצד הפסקת שירותי הסליקה לאותם עוסקים יינתנו סמכויות למנהל ההוצאה לפועל. מתן הסמכויות המבוקשות בתיקון זה נועד לצמצם את היקף הפגיעה הכלכלית בצרכנים שכעת נתבעים כחייבים בתיקים בהוצאה לפועל שבהם נקבע לגבי הזוכה כי הוא עוסק מפר בנסיבות מחמירות.

בתיקון זה, מבוקש להוסיף לחוק ההוצאה לפועל את סעיף 78 אשר בו מוסדרות סמכויותיו של מנהל

ההוצאה לפועל לאורך כל שלבי התהליך באשר להחלטה כי עוסק הוא מפר בנסיבות מחמירות ובכלל זה הסמכויות הנדרשות בשלב הודעת הכוונה, בשלב הקביעה הסופית וכן בשלב שבו בתום הליך השימוע נקבע כי אין מקום לקבוע כי העוסק הוא מפר בנסיבות מחמירות, והכל כפי שיפורט להלן.

סעיף 4

לסעיף 78 ב המוצע

בסעיף קטן (א) מוצע כי עם קבלת הודעת הכוונה של הממונה על הרשות להגנת הצרכן ולסחר הוגן (להלן - הממונה) בהתאם לסעיף 21ה(ד) לחוק הגנת הצרכן (להלן - הודעת הכוונה), יעכב מנהל מערכת ההוצאה לפועל את הליכי הגבייה והעברת הכספים בתיקים פעילים שבהם העוסק המפר הוא הזוכה ובתיקים שייפתחו לאחר קבלת הודעת הכוונה.

הוראת הסעיף נועדה למנוע מהזוכה לבצע הליכי גבייה כלפי צרכנים בשל פעילות עסקית שבגינה נמסרה לגביו הודעת הכוונה. בשלב זה שבו טרם נקבע לגביו באופן סופי כי הוא עוסק מפר בנסיבות מחמירות מוצע כי ההליכים בעניינו יעוכבו, עד לקבלת הכרעה סופית.

בסעיף קטן (ב) מוצע לקבוע כי עם מסירת הודעתו הסופית של הממונה כי זוכה הוא עוסק מפר בנסיבות מחמירות בהתאם לסעיף 21ה(ח)(2) לחוק הגנת הצרכן מנהל מערכת ההוצאה לפועל ינקוט בצעדים הבאים:

1. יורה שלא לפתוח תיקים חדשים שבהם העוסק המפר הוא הזוכה.
2. ימשיך לעכב הליכי גבייה והעברת כספים בתיקים קיימים עד לסגירתם.
3. בחלוף 14 ימים ממשלוח ההודעה בהתאם לסעיף קטן(ג) - יסגור תיקים בהם העוסק המפר הוא הזוכה היחיד ויסיר את שמו של העוסק המפר מתיקים בהם קיים זוכה נוסף.

בסעיף קטן (ג) מוצע לקבוע כי מנהל מערכת ההוצאה לפועל ישלח לזוכה שלגביו ניתנה קביעת הממונה כי הוא עוסק מפר בנסיבות מחמירות הודעה בה יצוין כי מרגע קבלת ההודעה על הקביעה:

- לא ייפתחו תיקים חדשים שבהם הוא הזוכה.
- ימשיכו להיות מעוכבים כספים והליכים בתיקים קיימים.
- בתיקים בהם קיים זוכה נוסף, שמו של העוסק המפר יימחק.
- בתיקים בהם העוסק המפר הוא הזוכה היחיד והתקבלו בתיק כספים הם יושבו לחייב.
- בתום 14 ימים ממשלוח ההודעה תיקים שבהם העוסק המפר הוא הזוכה היחיד - יימחקו.

בסעיף קטן (ד) מוצע לקבוע כי הוראות סעיף קטן (ב) לא יחולו מקום בו תיק הוצאה לפועל נפתח בעקבות פסק דין שניתן במעמד שני הצדדים ואשר לבקשת הביצוע צורפו המסמכים כאמור בסעיף 6 לחוק ההוצאה לפועל. החוראה מבקשת למעשה להחריג את ההסדר המוצע בסעיף 78 באופן שלא יחול על תיקים שנפתחו לאחר שבית המשפט שמע את שני הצדדים וקבע כי צד מהצדדים הוא הזוכה בהליך. במצב דברים זה נתונה עדיפות להכרעת בית המשפט ובלבד שכאמור מדובר בפסק דין שניתן

במעמד שני הצדדים מתוך הנחה ששניהם טענו טענותיהם טרם מתן ההכרעה בעניינם. במצב דברים שבו נפתח תיק ההוצאה לפועל טרם ניתנה קביעת הממונה מוצע לקבוע כי הזוכה יוכל להמציא מסמכים המעידים על כך שהתיק נפתח בהתאם לפסק דין שניתן במעמד שני הצדדים בתוך 14 ימים ממועד משלוח ההודעה לפי סעיף קטן (ג).

בסעיף קטן (ה) מוצע לקבוע כי מקום שבו הממונה מודיע על החלטתו שלא לקבוע כי הזוכה הוא עוסק מפר בנסיבות מחמירות יבוטל עיכוב ההליכים וכן יבוטל עיכוב הכספים בתיקים שנפתחו טרם מתן הודעה על החלטת הממונה כאמור וזאת על מנת לאפשר לזוכה לפרוע את חובותיו.

בסעיף קטן (ו) מוצע לקבוע כי על החלטותיו של מנהל מערכת ההוצאה לפועל לפי סעיפים קטנים (א) ו-(ב) ניתן להגיש ערר לרשם ההוצאה לפועל בתוך 7 ימים. הגשת ערר כאמור תחול מקום בו לעמדת הזוכה תיק ההוצאה לפועל אינו נוגע לפעילות העסקית שבגינה ניתנה הודעת הממונה.

בסעיף קטן (ז) בפסקה (1) מוצע לקבוע כי מקום בו הוגש ערר על החלטת מנהל מערכת ההוצאה לפועל כאמור בסעיף קטן (ו) ועד להכרעה בערר לא ייסגר התיק שלגביו הוגש הערר. בפסקה 2 לסעיף זה מוצע לקבוע כי לצורך הכרעה בשאלה האם התיק לגביו הוגש הערר נוגע לפעילות העסקית שבגינה ניתנה הודעת הממונה, רשאי הרשם לפנות לממונה לצורך קבלת מידע הנוגע להודעת הכוונה או להודעה על הקביעה כי העוסק הוא מפר בנסיבות מחמירות. בפסקה (3) לסעיף זה מוצע לקבוע כי אם שוכנע הרשם כי התיק אינו נוגע לפעילות העסקית שבגינה ניתנה הודעת הממונה יורה על ביטול עיכוב הליכי גבייה, על ביטול עיכוב של העברות כספים וכן על פתיחת תיק בין אם נסגר ובין אם ניתנה החלטה שלא לפתוח אותו. בפסקה (4) לסעיף זה מוצע לקבוע כי במקרה שבו נדחה הערר ייסגר התיק בתוך 14 ימים ממועד מתן ההחלטה הדוחה את הערר. מתן שהות כאמור נועדה לאפשר לזוכה לגשת לבית המשפט ולקבל החלטה על עיכוב ביצוע.

תזכיר חוק

א. שם החוק המוצע

תזכיר חוק הגנת הצרכן (תיקון מס'...) (מסירת מסמך עיקרי עסקה בשפה שבה נעשתה הפניה שיווקית), התשפ"ב - 2022.

ב. מטרת החוק המוצע, הצורך בו, עיקרי הוראותיו והשפעתו על הדין הקיים

מטרת הצעת החוק היא לחייב עוסק הפונה בפניה שיווקית לצרכן, שלא בבית העסק, בשפה שאינה השפה העברית, לספק לו מסמך המפרט את עיקרי העסקה באותה שפה בה נעשתה הפניה השיווקית. חובת תרגום המסמך לשפה בה בוצעה הפניה השיווקית תחול רק מקום בו קיימת חובה מכוח החוק או רישיון או דין אחר לספק לצרכן מסמך המסמך המפרט את עיקרי העסקה.

הצעת חוק זו באה ליישם את החלטת הממשלה 450 מיום 18.10.2020, בעניין תכנית חירום לחיזוק המאבק נגד עוקץ וניצול צרכנים אזרחים ותיקים וצרכנים פגיעים אחרים. מטרת החלטת הממשלה היתה לאגם את כל הפעולות הדרושות להעמדת כלים נוספים באכיפה, בחקיקה ובהסברה לשם מיגור התופעה עד תום, וכן לאפשר לרשות להגנת הצרכן ולסחר הוגן להילחם בתופעות דומות שעלולות לצוץ כנגד צרכנים פגיעים, כגון אזרחים ותיקים או צרכנים שאינם יודעים את השפה שבה נקשרה העסקה במידה מספקת לשם הבנת העסקה. סעיף 9 להחלטה כאמור, מטיל על שר הכלכלה והתעשייה לקדם תיקון לחוק הגנת הצרכן לפיו, עוסק הפונה באופן יזום לצרכן בהצעה שיווקית בשפה שאינה השפה העברית, יחויב לספק את עיקרי העסקה במסמך בכתב באותה שפה וזאת בתנאי שהעוסק מחויב מכוח החוק או רישיון לספק מסמך בכתב כאמור.

עיקרי החוק המוצע –

1. מוצע לחייב עוסק, הפונה לצרכן בפניה שיווקית, שלא בבית העסק, שיש לגביה חובה מכוח חוק או רישיון או דין אחר למסור לצרכן מסמך המפרט את עיקרי עסקה, לאפשר לצרכן לקבל את המסמך בשפה שבה נעשתה הפניה השיווקית.
2. מוצע לקבוע סעיף עיצום כספי על הפרת הוראות בעניין מסירת מסמך עיקרי עסקה כאמור.

ג. השפעת החוק המוצע על קבוצות אוכלוסייה מסוימות – הצעת החוק עשויה להטיב עם אוכלוסייה של עולים חדשים וכן עם מי שאינו דובר את השפה העברית על בוריה, כאשר באוכלוסייה כאמור נמנים אזרחים ותיקים רבים.

ד. השפעת תזכיר החוק המוצע על התקציב ועל התקן המנהלי של המשרד היוזם, משרדים אחרים ורשויות אחרות – לא רלוונטי

ה. להלן נוסח תזכיר החוק המוצע ודברי הסבר

הצעת חוק מטעם משרד הכלכלה והמשרד לשוויון חברתי:

הצעת חוק הגנת הצרכן (תיקון מס'...)(מסירת מסמך עיקרי עסקה בשפה שבה נעשתה הפניה השיווקית), התשפ"ב - 2022

הוספת סעיף 1א16 .1 בחוק הגנת הצרכן, התשמ"א-1981¹ (להלן – החוק העיקרי), אחרי סעיף 16א יבוא:

"מסירת מסמך 1א16.1 (1) עוסק הפונה לצרכן בפניה שיווקית, שלא בבית עיקרי עסקה העסק, בשפה שאינה עברית, יאפשר לצרכן לקבל מסמך בשפה שבה נעשתה הפניה השיווקית (להלן – מסמך עיקרי עסקה) בשפה בה בוצעה הפניה בעברית ובין אם בשפה זרה. לעניין סעיף זה, "פניה שיווקית" – פניה של עוסק לצרכן בכל דרך שהיא במטרה להתקשר בעסקה, בין תוך כדי הפניה ובין במועד מאוחר יותר ובכלל זה הצעה לקבל נכס או שירות ללא תמורה, בהנחה או תוך מתן הטבה;

(2) עוסק כאמור בפסקה (1) יציע לצרכן לקבל את מסמך עיקרי העסקה בשפה העברית או בשפה בה בוצעה הפניה השיווקית והעוסק יספק לצרכן מסמך עיקרי עסקה בשפה אותה בחר הצרכן;

(3) החובה לאפשר קבלת מסמך עיקרי עסקה בשפה בה בוצעה הפניה השיווקית, כאמור בפסקאות (1) ו-(2), תחול על כל עסקה שנעשתה עם צרכן, אף אם הפניה השיווקית, כאמור, נעשתה לעניין עסקה מסוימת בלבד.

(4) סעיף זה לא יחול על עסקה שאין לגביה חובה על עוסק מכוח חוק, רישיון, היתר או דין אחר, למסור לצרכן מסמך עיקרי עסקה.

תיקון סעיף 22ג .2 בסעיף 22ג בסעיף קטן (א), אחרי פסקה (35ה) יבוא -

"(35) לא מסר לצרכן מסמך עיקרי עסקה בניגוד להוראת סעיף 1א16.

¹ ס"ח התשמ"א, עמ' 248; התשע"ח, עמ' 748.

דברי הסבר

כללי

ביום 18.10.2020, החליטה הממשלה בהחלטה שמשפרת 450, על תכנית חירום לחיזוק המאבק נגד עוקץ וניצול צרכנים אזרחים ותיקים וצרכנים פגיעים אחרים, שמטרתה לאגם את כל הפעולות הדרושות להעמדת כלים נוספים באכיפה, בחקיקה ובהסברה לשם מיגור התופעה עד תום, וכן לאפשר לרשות להגנת הצרכן ולסחר הוגן להילחם בתופעות דומות שעוללות לצורך כנגד ציבור הצרכנים, והצרכנים הפגיעים בפרט.

סעיף 9 להחלטה כאמור, מטיל על שר הכלכלה והתעשייה לקדם תיקון לחוק הגנת הצרכן שלפיו עוסק הפונה באופן יזום לצרכן בהצעה שיווקית בשפה נוספת מלבד השפה העברית, יחויב לספק את עיקרי העסקה במסמך בכתב באותה שפה נוספת וזאת בתנאי שהעוסק מחויב מכוח החוק או רישיון לספק מסמך בכתב כאמור.

לפיכך מוצע כי בכל עסקה בה העוסק פונה לצרכן בפניה שיווקית, שלא בבית העסק, בשפה שאינה השפה העברית והוא נדרש לספק מסמך עיקרי עסקה לצרכן למשל, בעסקאות מתמשכות לפי סעיף 13ג, בעסקאות מתמשכות בעניין שירותי רפואה לפי סעיף 13ה, בעסקאות בעניין רכישה של יחידת נופש לפי סעיף 14א, בעסקאות מכר מרחוק לפי סעיף 14ג, בעסקת רוכלות לפי סעיף 14, רישיונות והיתרים של משרד התקשורת ומועצת הכבלים והלוויין, ודינים אחרים, יחויב העוסק להציע לצרכן מסמך עיקרי עסקה בשפה בה נעשתה הפניה השיווקית. מסמך זה יימסר לצרכן במועד הקבוע בהוראה החוקית כאמור.

הרשות זיהתה כי קיימת תופעה לפיה במסגרת פניה שיווקית (בכל דרך שהיא – אינטרנט, פלאיירים, טלפון) פונה העוסק לצרכן בשפה מסוימת כדי לשכנע אוכלוסיות הדוברות את אותה שפה להתקשר בעסקה, אולם לאחר ביצוע העסקה עם הצרכן, מסמכי הגילוי/עיקרי העסקה אותם מחויב העוסק למסור לצרכן, נמסרים לצרכן בשפה העברית, ולא בשפה שבה נעשתה הפניה השיווקית. פרקטיקה זו אינה מאפשרת לצרכן לעבור על עיקרי העסקה בכתב, ולבחון בין היתר האם הם תואמים את עיקרי השיחה בע"פ, והאם הוא רוצה להישאר בעסקה או לבטלה מקום בו קיימת לו זכות שכזו.

בהתאם מוצע כאמור לחייב עוסק להעביר לצרכן מסמך ובו פירוט של עיקרי העסקה בשפה שבה נעשתה הפניה השיווקית.

סעיף 1

לסעיף 1א16 המוצע

ס"ק (א) - מוצע לחייב עוסק, הפונה לצרכן בפניה שיווקית שלא בבית העסק ויש לגביו חובה מכוח חוק או רישיון או דין אחר, למסור לצרכן מסמך בכתב, לרבות תופס גילוי הכולל את עיקרי העסקה, לאפשר לצרכן לקבל מסמך המפרט את עיקרי העסקה בשפה בה פנה העוסק לצרכן בפניה השיווקית כהגדרתה בסעיף זה.

הסעיף יחול אף אם העסקה עצמה נעשתה בשפה העברית, שכן קיימת הנחה לפיה הפניה השיווקית בשפה השגורה אצל הצרכן היא ששכנעה את הצרכן ליצור קשר עם העוסק.

פניה שיווקית על פי סעיף זה היא - פניה של עוסק לצרכן בכל דרך שהיא במטרה להתקשר בעסקה, בין תוך כדי הפניה ובין במועד מאוחר יותר ובכלל זה הצעה לקבל נכס או שירות ללא תמורה, בהנחה או תוך מתן הטבה יובהר כי מסמך עיקרי העסקה יימסר לצרכן ביחס לכל עסקה שנעשתה עמו, אף אם הפניה השיווקית של העוסק בשפה שאינה עברית היתה לעסקה מסוימת בלבד. על פי הסעיף הפניה השיווקית יכולה להיות למשל באינטרנט (אתר אינטרנט או מודעת פרסום באינטרנט), פלאייר, בטלפון.

יובהר כי סעיף זה לא יחול על פניה שיווקית בבית העסק כלומר כאשר צרכן נכנס לבית העסק והעוסק פונה אליו בשיחה בשפה אותה דובר הצרכן.

ס"ק (ב) – מוצע לקבוע כי עוסק שפנה בפניה שיווקית בשפה שאינה עברית כאמור, יציע לצרכן לקבל את מסמך עיקרי העסקה בשפה העברית או בשפה בה בוצעה הפניה השיווקית והעוסק יספק לצרכן מסמך עיקרי עסקה בשפה על פי בחירת הצרכן.

ס"ק (ג) - מוצע לקבוע כי החובה לאפשר מסירת מסמך עיקרי עסקה בשפה בה בוצעה הפניה השיווקית, תחול על כל עסקה שנעשתה עם צרכן, אף אם הפניה השיווקית, כאמור, נעשתה לעניין עסקה מסוימת בלבד. יכול להיות מצב בו הפניה השיווקית נעשתה לעניין מסוים אולם במהלך השיחה שלאחר הפניה השיווקית משכנע העוסק את הצרכן להתקשר בעוד עסקה או בעסקה אחרת. יובהר כי חובה זו תחול גם אם בסופו של דבר נעשתה עסקה בעניין השונה ממה שהוצע בפניה השיווקית.

ס"ק (ד) סעיף זה מבהיר כי החובה לאפשר מסמך בשפה בה בוצעה הפניה השיווקית תחול רק מקום בו מלכתחילה חלה חובה למסירת מסמך כאמור למשל מכוח חוק, רישיון, היתר או דין אחר. החובה הקבוע בסעיף זה לא תחול כאשר לא קיימת חובה למסירת מסמך בכתב.

סעיף 2

מוצע לתקן את סעיף 22 לחוק ולהוסיף למדרג הנמוך של העיצומים הכספיים שבסעיף 22(א), עיצום כספי בשל אי מסירת מסמך עיקרי עסקה לצרכן בניגוד להוראת סעיף 16א1.

סעיף 3

מוצע לקבוע כי תחילתו של חוק זה היא 90 ימים מיום פרסומו, זאת כדי לאפשר היערכות של עוסקים לקראת כניסתו לתוקף.

רשומות

הצעות חוק

ה מ מ ש ל ה

10 באוגוסט 2020

1356

כ' באב התש"ף

עמוד

הצעת חוק למניעת אלימות במשפחה (תיקון מס' 18 והוראת שעה) (מניעת אלימות כלכלית).
התש"ף-2020.....650

**הצעת חוק למניעת אלימות במשפחה (תיקון מס' 18 והוראת שעה)
(מניעת אלימות כלכלית), התש"ף-2020**

הוספת כותרת
פרק א'
1. בחוק למניעת אלימות במשפחה, התשנ"א-1991' (להלן – החוק העיקרי), לפני סעיף 1
תבוא הכותרת –

ד ב ר י ה ס ב ר

Council of Europe Convention on preventing and combating violence against women and domestic violence (להלן – האמנה), המכונה גם "אמנת איסטנבול" שמדינת ישראל בוחנת את אפשרות ההצטרפות אליה. האמנה נועדה להעניק הגנה משמעותית ומקיפה לנשים מפני כל צורה של אלימות נגדן, ובכלל זה אלימות כלכלית. האמנה מגדירה "אלימות במשפחה" ככוללת כל מעשה של אלימות גופנית, מינית, נפשית או כלכלית שנעשה בתוך המשפחה, בתוך הבית או בין בני זוג. מעשה אלימות על פי האמנה כולל בתוכו גם איום למעשה אלימות או מעשה כפיה.

החוק המוצע מבקש לקדם ולהגן על הזכות לחיים חופשיים מאלימות, וקביעת אלימות כלכלית כעוולה אזרחית ויצירת צו ייחודי למניעתה, כפי שמוצע, תואמות את דרישות האמנה לנקוט בוהירות הנדרשת ("due diligence") למניעת מעשי אלימות ולספק לקורבנות האלימות תרופות נאותות נגד מי שנוקט באלימות על צורותיה.

כאמור לעיל, המטרה העיקרית של החוק המוצע היא לתת מענה לבן זוג שנוקט כלפיו אלימות כלכלית בתוך מערכת היחסים הווגית לפי המאפיינים הקשורים למערכת הזו. ואולם כדי לסייע בטיפול באלימות כלכלית כמסגרת מערכות יחסים אחרות בתוך המשפחה, מוצע לתת מענה גם לבן משפחה שאינו בן זוג (להלן – בן משפחה אחר) שנוקט כלפיו אלימות, ובלבד שמדובר באלימות כלכלית המתבטאת באחת מההתנהגויות שהוגדרו כאלימות כלכלית.

יובהר כי הצעה זו אינה בהכרח נותנת מענה להליכים אחרים אשר מתנהלים כלפי בן הזוג שכלפיו ננקטה האלימות הכלכלית, למשל הליכי עיקול או הוצאה לפועל, בשל מי שנקט אלימות כלכלית.

ההוראות המוצעות בחוק זה יחולו על בתי דין דתיים לגבי צדדים שבעניינם הוא מוסמך לדון, וכן בית משפט לענייני משפחה ובית משפט שלום, כאמור בהגדרת "בית משפט" בחוק.

סעיף 1 למען הבהירות מוצע ליצור בחוק הקיים חלוקה לפרקים לפי כותרות. כך מוצע להוסיף כותרת לפני סעיף ההגדרות וליצור פרק שעניינו הגדרות.

בללי המטרה העיקרית של החוק המוצע היא לתת מענה לבן זוג שנוקט כלפיו "אלימות כלכלית" בתוך מערכת היחסים הווגית.

האלימות המתרחשת במסגרת יחסים בין בני זוג אינה מתמצה אך ורק בביטויים התנהגותיים אלימים ברמה הפיזית. אלימות יכולה לבוא לידי ביטוי בהתנהגויות נוספות, פוגעניות לא פחות, שאופיין מילולי, נפשי, רגשי וחברתי. ביטוי התנהגותי נוסף בעל היבטים פוגעניים ואלימים הוא בפן הכלכלי. אלימות הנושאת אופי כלכלי כלפי בן זוג עלולה להיות קשה לא פחות מסוגי אלימות אחרים, והיא מתקיימת לעתים לצד התנהגויות אלימות נוספות ואף יכולה להתקיים במסגרת יחסי בני הזוג באופן עצמאי.

החוק למניעת אלימות במשפחה, התשנ"א-1991 (להלן – החוק), נותן מענה למי שנוקט כלפיו אלימות כמפורט בסעיף 3 לחוק על ידי בן משפחתו. ניתן לראות בסעיף 3(ג) לחוק, כמתייחס, בין השאר, למי שנוקט כלפיו אלימות הנושאת אופי כלכלי המתבטאת בהתעללות נפשית מתמשכת או בהתנהגות אחרת שאינה מאפשרת לו ניהול סביר ותיקין של חייו.

הכלי הקיים כיום לבית המשפט לפי סעיף 2 לחוק הוא מתן צו הגנה כלפי מי שנוקט כלפיו אלימות כמפורט בחוק, האוסר על אדם להיכנס לדירה שבה מתגורר בן משפחתו או להימצא במרחק מסוים מאותה דירה, להטריד את בן משפחתו בכל דרך ובכל מקום, לפעול בכל דרך המונעת או מקשה את השימוש בכס המשותף כדין את בן משפחתו.

מוצע לתקן את החוק כך שיובהר בו מהי אלימות כלכלית ובמה היא מתבטאת, וכן כך שהוא ייתן מענה ייחודי למי שנוקט כלפיו אלימות כלכלית, באופן שיקבע בו כי בית המשפט יהיה רשאי לתת צו למניעת אלימות כלכלית המורה על הפסקת האלימות הכלכלית, הכולל כפי שיפורט בהמשך. עוד מוצע לקבוע שנקיטת אלימות כלכלית תהווה עוולה אזרחית אשר יהיה ניתן לתכוע בגינה בנויקין, ובכך החוק המוצע ייתן מענה נוסף למי שנוקט כלפיו אלימות כלכלית.

הצורך ליצור כלים להתמודדות עם אלימות כלכלית כלפי בן זוג מוצא ביטוי באמנה ייעודית של מועצת אירופה בדבר מניעה ומאבק באלימות נגד נשים ואלימות במשפחה

¹ ס"ח התשנ"א, עמ' 138: התשע"ח, עמ' 115.

- "פרק א': הגדרות".**
2. בסעיף 1 לחוק העיקרי, אחרי ההגדרה "חסר ישע" יבוא:
"נכס" – מקרקעין, מיטלטלין, זכויות ובכלל זה כספים;²
3. לפני סעיף 2 לחוק העיקרי תבוא הכותרת:
"פרק ב': בקשה למתן צו הגנה".
4. בסעיף 2(ח1) לחוק העיקרי, המילים "לעניין בן משפחתו" – יימחקו.
5. בסעיף 2א לחוק העיקרי, אחרי סעיף קטן (ב) יבוא:
"ב1) על אף האמור בסעיף קטן (ב), בית המשפט רשאי, מטעמים שיירשמו, להורות על מתן התחייבות לקבלת טיפול אף אם לא הוגש לו תסקיר כאמור בסעיף קטן (ב) ובכלל שנוכח כי המחויב על פי צו ההגנה מתאים לטיפול, מסכים ומבין את תנאיו ואת מהותו של הטיפול, וכי קיימת מסגרת לטיפול בו".
6. בסעיף 3 לחוק העיקרי, במקום "או על פי חוק ההגנה על חוסים, התשכ"ו-1966" יבוא "על פי חוק ההגנה על חוסים, התשכ"ו-1966,² או על פי חוק הסעד (טיפול באנשים עם מוגבלות שכלית-התפתחותית), התשכ"ט-1969".³
7. לפני סעיף 8 לחוק העיקרי תבוא הכותרת:
"פרק ג': הוראות שונות".
8. תחילתו של חוק זה שישה חודשים מיום פרסומו (להלן – יום התחילה).

ד ב ר י ה ס ב ר

במועד מאוחר יותר, לאחר שהוגש לו תסקיר עובד סוציאלי המוסמך לאותו עניין, ולאחר שנוכח כי המחויב על פי צו מסכים לטיפול, מבין את תנאיו ואת מהותו של הטיפול וכי קיימת מסגרת לטיפול בו. מוצע כעת לתת שיקול דעת רחב יותר לבית המשפט, כך שיוכל להורות על התחייבות לקבלת טיפול גם בלא תסקיר עובד סוציאלי כאמור, מטעמים שיירשמו. אפשרות זו נועדה לאפשר לבית המשפט להורות על התחייבות לקבלת טיפול בסמוך למומן צו בלי להמתין לתסקיר עובד סוציאלי, במקרים שאין הוא זקוק או נדרש לכך.

סעיף 6 (תיקון סעיף 3 לחוק) – מוצע לתקן את סעיף 3 לחוק העיקרי ולהוסיף לצד העובדים הסוציאליים המנויים בסעיף זה אשר באפשרותם להגיש בקשה לצו הגנה (עובד סוציאלי שהתמנה על פי חוק הנוער (טיפול והשגחה), התש"ך-1960, או על פי חוק ההגנה על חוסים, התשכ"ו-1966) גם עובד סוציאלי שהתמנה על פי חוק הסעד (טיפול באנשים עם מוגבלות שכלית-התפתחותית), התשכ"ט-1969. הוראה זו נועדה לאפשר גם לעובד סוציאלי זה להגיש בקשה בנוגע לאדם עם מוגבלות שכלית-התפתחותית.

סעיף 7 מוצע להוסיף כותרת לפני סעיף 8 לחוק וליצור פרק שעניינו "הוראות שונות", תחתיו יכללו סעיפים 8 עד 13 לחוק.

סעיף 8 מוצע לקבוע כי תחילתו של חוק זה היא שישה חודשים מיום פרסומו. זאת כדי לאפשר היערכות

סעיף 2 (תיקון סעיף 1 לחוק) – כיום המונח נכס המופיע בחוק אינו מוגדר. לפי ההגדרה המוצעת, נכס הוא מקרקעין, מיטלטלין, זכויות ובכלל זה כספים. הגדרה כאמור היא הגדרה רחבה אשר משאירה שיקול דעת לבית המשפט לגבי זכויות נוספות שאליהן הוא עשוי להידרש.

סעיף 3 מוצע להוסיף כותרת לפני סעיף 2 לחוק וליצור פרק שעניינו "בקשה למתן צו הגנה", תחתיו יכללו סעיפים 2 עד 7 לחוק.

סעיף 4 (תיקון סעיף 2(ח1) לחוק) – מוצע למחוק את המילים "לעניין בן משפחתו" כך שבית המשפט אשר דן בבקשה שלפניו, יוכל לתת צו למניעת הטרדה מאיימת, בהתאם להוראות בחוק הטרדה מאיימת, התשס"ב-2001. ככלל, סמכויות לפי חוק למניעת הטרדה מאיימת ניתנות לבית משפט השלום, ובעניין נפגע שהוא בן משפחה של הפוגע, גם בית המשפט לענייני משפחה ובתי דין דתיים. התיקון המוצע מבקש להשאיר שיקול דעת לבית המשפט המוסמך (בית משפט שלום, בית משפט לענייני משפחה או בית דין דתי) לתת צו למניעת הטרדה מאיימת כלפי כל אדם, או כלפי בן משפחה, בהתאם להוראות חוק למניעת הטרדה מאיימת.

סעיף 5 (תיקון סעיף 2א לחוק) – סעיף 2א לחוק קובע כי בית המשפט רשאי להורות למחויב על פי צו ההגנה לתת התחייבות שיקבל טיפול מגורם שיקבע בית המשפט. בית המשפט רשאי להורות כן עם מותן הצו או

² ס"ח התשכ"ו, עמ' 56.

³ ס"ח התשכ"ט, עמ' 132.

9. בתקופה שמיום התחילה עד תום 4 שנים מהיום האמור יקראו את החוק העיקרי כך:

(1) בסעיף 2(ח1) לחוק העיקרי, בסופו יקראו:

”וכן רשאי לתת גם צו למניעת אלימות כלכלית לפי פרק ב'1”;

(2) אחרי סעיף 7 לחוק העיקרי יקראו:

”פרק ב'1: בקשה למתן צו למניעת אלימות כלכלית

אלימות כלכלית 7א. בפרק זה, אלימות כלכלית היא (להלן – אלימות כלכלית) –

(1) התנהגות מתמשכת של אדם כלפי בן זוגו, תוך הטלת אימה, הפעלת כפייה או הפעלת שליטה עליו, המתבטאת באחת או יותר מאלה:

(א) התנהגות המונעת או מקשה על מימוש התנהלות כלכלית עצמאית של בן הזוג, ובכלל זה על יציאה לעבודה או על פתיחת חשבון בנק;

(ב) התנהגות המונעת או מקשה על שימוש בנכס שיש לבן הזוג זכות בו או גישה אליו, בכלל זה מניעת החזקת כרטיס אשראי או שימוש בו, הסתרת קיומו של נכס כאמור של פעולה בנוגע אליו או של התחייבות לגביו וכן מניעת גישה למידע על הנכס, על פעולה כאמור או על התחייבות כאמור;

(ג) התנהלות כלכלית המונעת ניהול סביר ותקין של חייו של בן הזוג, בכלל זה בדרך של שליטה על התנהלותו הכלכלית של בן הזוג בחיי היום-יום;

ד ב ר י ה ס ב ר

לפסקה (2)

מוצע להוסיף אחרי סעיף 7 לחוק פרק נוסף שכותרתו ”בקשה למתן צו למניעת אלימות כלכלית” ותחתיו להוסיף לחוק את סעיפים דא עד די שיהיו בתוקף לאורך תקופת תוקפה של הוראת השעה.

מוצע להגדיר בסעיף 7א לחוק מהי אלימות כלכלית לצורך פרק זה. מוצע להגדיר אלימות כלכלית כהתנהגות מתמשכת של אדם כלפי בן זוגו תוך הטלת אימה, הפעלת כפייה או הפעלת שליטה עליו בנסיבות שלהלן:

1. התנהגות המונעת או מקשה על מימוש התנהלות כלכלית עצמאית של בן הזוג. למשל על יציאה לעבודה או על פתיחת חשבון בנק;

2. התנהגות המונעת או מקשה על שימוש בנכס שבו יש זכות לבן הזוג או גישה אליו, ובכלל זה מניעת החזקת כרטיס אשראי, הסתרת קיומו של נכס כאמור, של פעולה בנוגע אליו או של התחייבויות לגביו וכן מניעת גישה למידע על הנכס, על פעולה או על התחייבות כאמור;

3. התנהלות כלכלית המונעת ניהול סביר ותקין של חייו של בן הזוג, בכלל זה בדרך של שליטה על התנהלותו הכלכלית של בן הזוג בחיי היום-יום.

של הגורמים העוסקים בנושא לקראת כניסתו של החוק לתוקף, ובכלל זה ביצוע הכשרות מקצועיות הנדרשות לגורמי המקצוע לצורך יישום חוק זה.

סעיף 9 בשל מורכבותו וחדשנותו של נושא האלימות הכלכלית, מוצע לקבוע את ההסדר בעניין הזה כהוראת שעה כך שתקופת תוקפו תהיה מיום התחילה עד תום 4 שנים מהיום האמור (להלן – תקופת תוקפה של הוראת השעה). במהלך התקופה האמורה יהיה ניתן לבצע הערכה לגבי ההיקפים של יישום החוק, יעילות ההסדר במתן מענה להתמודדות עם התנהגות של אלימות כלכלית וכיצד הוא השפיע על מארג היחסים בין בני המשפחה.

לפסקה (1)

מוצע לתקן את סעיף 2(ח1) לחוק כך שבתקופת תוקפה של הוראת השעה, נוסף על הרשות שיש לבית המשפט הדין בבקשה למתן צו הגנה לתת צו למניעת הטרדה מאיימת, הוא יהיה רשאי לתת גם צו למניעת אלימות כלכלית לפי פרק ב'1. בית המשפט יהיה רשאי לעשות כן במסגרת הדיון בבקשה למתן צו הגנה, ואף אם לבסוף צו ההגנה עצמו לא ניתן.

(2) התנהגות כאמור בפסקה (1) החלה כלפי בן משפחה שאינו בן זוג.

תחולת פקודת הניזקין
7ב. נקיטת אלימות כלכלית היא עוולה אזרחית, והוראות פקודת הניזקין [נוסח חדש] יחולו עליה.

7ג. צו מניעת אלימות כלכלית
(א) בית המשפט רשאי לתת צו למניעת אלימות כלכלית, אם ראה כי ננקטה אלימות כזו (להלן – צו למניעת אלימות כלכלית).

(ב) בצו למניעת אלימות כלכלית רשאי בית המשפט להורות לאדם להימנע מלעשות מעשה הנכלל באחת או יותר מההתנהגויות המפורטות בסעיף 7א, לעשות מעשה להפסקת התנהגויות כאמור ובכלל זה להורות לו בצו למסור למי שננקטה כלפיו האלימות הכלכלית את המידע, בנוגע לנכס שיש למי שננקטה כלפיו האלימות כאמור זכות בו וכן להורות לו על סוג המידע שאותו עליו למסור בנוגע לנכס ועל התקופה שלגביה יש לעשות כן.

ד ב ר י ה ס ב ר

המשפחה שכלפיו ננקטה האלימות הכלכלית. לענין זה, די כי בית המשפט סבר כי לבן המשפחה האמור יש זכות בנכס ואין הכרח כי הנכס יהיה רשום על שמו של אותו בן משפחה, זאת כדי לאפשר לבית המשפט להשתמש בצו זה הן ככלי לבחינת העילה הנטענת והן בתום הדיון בבקשה, בין אם ניתן צו למניעת אלימות כלכלית ובין אם לאו, ככל שיראה לנכון בנסיבות שלפניו. החליט בית המשפט לתת צו למסירת מידע כאמור, יפרט בצו את סוג המידע שיש למסור, ובנוגע לאיזו תקופה נדרש למסור את המידע. סוג המידע לדוגמה יכול להיות פירוט על אודות הנכס עצמו, וכן על השימושים שנעשו בנכס, ובכלל זה חובות. נתן בית המשפט צו כאמור, יפנה בן המשפחה שכלפיו נטען כי ננקטה האלימות לגוף שלו ניתן הצו, בבקשה למסירת מידע כמפורט בצו.

מוצע לאמץ את ההוראות הקיימות לענין דרישה לערובה בצו הגנה (סעיפים 2(ב), (ג) ו-10) ולקבוע בסעיף קטן (ד) כי בית המשפט יכול לכלול בצו למניעת אלימות כלכלית דרישה לערובה הן לקיומו של הצו והן להתנהגות טובה או כל הוראה אחרת שדרושה לדעתו לצורך הפסקת האלימות הכלכלית. צו זה אף יכול להכיל הוראות בדבר הסידורים הנדרשים כתוצאה ממתן הצו. כלל בית המשפט דרישה למתן ערובה כאמור, יפרט בצו את תנאי הערובה לרבות חילוט. כמו כן, בית המשפט רשאי, בנימוקים מיוחדים שיפורטו בהחלטתו, להאריך את תקופת תוקפה של ערובה להתנהגות טובה לתקופה שלא תעלה על שנה מיום שיפוג תוקפו של הצו למניעת אלימות כלכלית.

עוד מוצע לקבוע כי אלימות כלכלית היא התנהגות בין בני משפחה אחרים, שבאה לידי ביטוי באחת או יותר מההתנהגויות כאמור מעלה.

מוצע לקבוע בסעיף 7ב כי נקיטת אלימות כלכלית היא עוולה אזרחית שפקודת הניזקין [נוסח חדש] חלה עליה.

בסעיף 7ג, בסעיף קטן (א) מוצע להסמיך את בית המשפט לתת במסגרת החוק "צו למניעת אלימות כלכלית" אם ראה כי התקיימה "אלימות כלכלית" כלפי בן זוג או בן משפחה אחר באחת מהדרכים המפורטות בסעיף 7א. בסעיף קטן (ב) מוצע לקבוע כי בצו למניעת אלימות כלכלית בית המשפט יהיה רשאי להורות לאדם להימנע מלעשות מעשה הנכלל בגדר ההתנהגויות המפורטות בסעיף 7א, לעשות מעשה להפסקת התנהגויות כאמור, ובכלל זה למסור מידע למי שננקטה כלפיו האלימות בנוגע לנכס שיש למי שננקטה כלפיו האלימות זכות בו. זכות זו יכולה להיות למשל זכות קניינית או זכות אובליגטורית, בלא הבחנה על שם מי רשומה הזכות או רשום חשבון הבנק. נוסף על כך, מוצע כי בית המשפט המורה למסור מידע כאמור יורה גם על סוג המידע שאותו יש למסור בנוגע לנכס ועל התקופה שלגביה יש לעשות כן.

כדי לאפשר לבן המשפחה שכלפיו ננקטה האלימות גישה למידע על נכס שיש לו זכות בו, ולשמור על תכלית הצו כצו הנועד למניעת מצבים של אלימות כלכלית כמוגדר בחוק, מוצע בסעיף קטן (ג) לאפשר לבית המשפט הדין בבקשה למתן צו למניעת אלימות כלכלית להורות בצו לתאגיד בנקאי או לנותן שירותי תשלום, למסור מידע לבן

⁴ דיני מדינת ישראל, נוסח חדש 10, עמ' 266.

(ג) (1) בית המשפט הדן בבקשה למתן צו למניעת אלימות כלכלית רשאי להורות בצו, לאחד או יותר מאלה, למסור, למי שננקטה כלפיו האלימות הכלכלית מידע בנוגע לנכס שבית המשפט סבר כי יש לו בו זכות (להלן בסעיף קטן זה – צו למסירת מידע); צו למסירת מידע יכול להינתן לצורך בחינת הבקשה או בתום הדיון בה, לפי העניין.

(א) לתאגיד בנקאי, כהגדרתו בחוק הבנקאות (שירות ללקוח), התשמ"א-1981⁵;

(ב) לנותן שירותי תשלום כמשמעותו בחוק שירותי תשלום, התשע"ט-2019⁶.

(2) החליט בית המשפט לתת צו למסירת מידע, יציין בו מהו סוג המידע שאותו יש למסור ומהי התקופה שלגביה יש למסור את המידע.

(ד) צו למניעת אלימות כלכלית יכול שיכיל גם דרישה לערובה הן לקיומו והן להתנהגות טובה, או כל הוראה אחרת הדרושה, לדעת בית המשפט, להפסקת האלימות הכלכלית, ויכול שיכיל גם הוראות בדבר הסידורים הנדרשים כתוצאה ממתן הצו, ויחולו לעניין זה, הוראות סעיף 2(ג) ו-1(ג) בשינויים המחויבים.

(ה) צו למניעת אלימות כלכלית לא יכיל הוראה לעניין מזונות, לרבות מזונות זמניים או הוראה בעניין חלוקת הרכוש בין בני זוג לפי חוק יחסי ממון בין בני זוג, התשל"ג-1973⁷ (להלן – חוק יחסי ממון), ולפי הוראות כל דין; לעניין זה, "דין" – לרבות הלכה פסוקה.

מבקש הצו 77. אלה רשאים לפנות לבית משפט בבקשה למתן צו למניעת אלימות כלכלית:

- (1) בן משפחה;
- (2) היועץ המשפטי לממשלה או נציגו;
- (3) תובע משטרה;
- (4) עובד סוציאלי כמשמעותו בסעיף 3.

ד ב ר י ה ס ב ר

להוראות הדין והפסיקה. ההפרדה בין ההליכים השונים אף נדרשת כדי למנוע שימוש לרעה בהליך של צו למניעת אלימות כלכלית לפתרון הסוגיות האמורות.

מוצע לקבוע בסעיף 7ד כי מגיש הבקשה יכול להיות בן משפחה, היועץ המשפטי לממשלה או נציגו, תובע משטרה או עובד סוציאלי כמשמעותו בסעיף 3 לחוק, וזאת בדומה לגורמים הרשאים להגיש בקשה למתן צו הגנה כאמור בסעיף 3 לחוק.

מוצע להבהיר בסעיף קטן (ה) כי בצו למניעת אלימות כלכלית לא ניתן לכלול הוראה לעניין מזונות, לרבות מזונות זמניים, או הוראה לעניין חלוקת רכוש לפי חוק יחסי ממון, התשל"ג-1973, ולפי הוראות כל דין לרבות הלכה פסוקה, ובכלל זה חוקת השיתוף. הליך של בקשה לצו למניעת אלימות כלכלית לא נועד לתת מענה לסוגיית המזונות ולסוגיית הזכויות והחובות של כל אחד מבני הזוג ברכוש, ועליהן להתברר במסגרת הליך נפרד, כפי שנעשה עד כה. בית המשפט אשר ידון בסוגיות אלה, ינהג בהתאם

⁵ ס"ח התשמ"א, עמ' 258.

⁶ ס"ח התשע"ט, עמ' 201.

⁷ ס"ח התשל"ג, עמ' 267.

7ה.	הודעה למשטרת ישראל	בית המשפט רשאי למסור למשטרת ישראל הודעה על צו למניעת אלימות כלכלית שניתן לפי פרק זה אם סבר כי יש בנסיבות העניין כדי להוות סיכון לשלומו של מי שננקטה כלפיו האלימות הכלכלית.
17.	התחייבות לקבל טיפול	ניתן צו כאמור בפרק זה יחול סעיף 2א בשינויים המחויבים.
17.	סדרי דין	(א) צו למניעת אלימות כלכלית יינתן רק במעמד שני הצדדים, אלא אם כן הוזמן המשיב כדין ולא התייצב לדיון. (ב) בית המשפט לא ידחה בקשה למתן צו למניעת אלימות כלכלית אלא לאחר שנתן למבקש או לבא כוחו הזדמנות להשמיע את טענותיו בעל פה, זולת אם ראה שמתקיימות נסיבות חריגות ומטעמים שיירשמו.
7ח.	תקופת תוקף	תוקפו של צו למניעת אלימות כלכלית לא יעלה על שישה חודשים; בית המשפט רשאי להאריך את תוקפו של הצו מפעם לפעם, ובלבד שהתקופה הכוללת לא תעלה על שנה; ואולם, מנימוקים מיוחדים שיפורטו בהחלטתו, רשאי הוא להאריך את תוקפו של הצו למניעת אלימות כלכלית לתקופה כוללת שלא תעלה על שנה אחת נוספת.

ד ב ר י ה ס ב ר

לחוק. מוצע לקבוע כי צו למניעת אלימות כלכלית יינתן לאחר קיום דיון במעמד שני הצדדים, אלא אם כן המשיב הוזמן כדין ולא התייצב לדיון. כמו כן מוצע לקבוע כי בית המשפט לא ידחה בקשה לצו למניעת אלימות כלכלית אלא לאחר שנתן למבקש או לבא כוחו הזדמנות להשמיע את טענותיו בעל פה זולת אם ראה שמתקיימות נסיבות חריגות ומטעמים שיירשמו.

הוראה זו רומה לצו הגנה שניתן לפי סעיף 3(ג) לחוק, כאמור בסעיף 4(ג) ו-7(ד) לחוק.

כמו כן מוצע לקבוע בסעיף 7ח כי תוקפו של צו למניעת אלימות כלכלית לא יעלה על שישה חודשים, ובית המשפט יהיה רשאי להאריך את תקופתו כוללת שלא תעלה על שנה ואף יהיה רשאי, מנימוקים מיוחדים שיפרט בהחלטתו, להאריך את תקופתו כוללת שלא תעלה על שנה אחת נוספת. תוקפו של הצו יהיה אפוא לכל היותר שנתיים. מוצע לקבוע תוקף לצו למניעת אלימות כלכלית בשל ההגבלות או הדרישות המוטלות על בן המשפחה שנקט אלימות כלכלית בצו זה. מכיוון שמדובר בהגבלות או דרישות חמורות פחות מאלה הניתנות במסגרת צו הגנה, מוצע לקבוע את תוקף הצו לשישה חודשים עם אפשרות הארכה כמוצע בסעיף.

על פי המוצע בסעיף 7ה, בית המשפט יהיה רשאי להודיע על הצו למניעת אלימות כלכלית למשטרת ישראל אם סבר כי יש בנסיבות העניין כדי להוות סיכון לשלומו של מי שננקטה כלפיו האלימות הכלכלית.

יובהר כי הפרת צו הגנה למניעת אלימות כלכלית כמורה כהפרת הוראה חוקית, אשר לפי סעיף 287(א) לחוק העונשין, דין המפר הוא מאסר שנתיים או כסירוב לציית לצו בית משפט שחל עליו פקודת ביזיון בית המשפט.

עוד מוצע לקבוע בסעיף 17 כי בית המשפט יהיה רשאי להורות למחויב על פי צו למניעת אלימות כלכלית לתת התחייבות שיקבל טיפול מגורם שיקבע בית המשפט, וזאת לאחר שהתקיימו התנאים שנקבעו בחוק לגבי התחייבות לקבלת טיפול במסגרת צו הגנה כאמור בסעיף 2א (להורות כאמור עם מתן הצו או במועד מאוחר יותר, לאחר שהוגש לו תסקיר או גם אם לא הוגש מטעמים שיירשמו, לאחר שנוכח כי המחויב על פי צו למניעת אלימות כלכלית מתאים לטיפול, מסכים ומבין את תנאיו ואת מהותו של הטיפול וכי קיימת מסגרת לטיפול בו).

בסעיף 17 מוצע לקבוע סדרי דין לעניין דיון בבקשה למתן הצו; לעניין סדרי דין נוספים, יודגש כי לשר המשפטים סמכות להתקין תקנות לביצוע החוק בהתאם לסעיף 13

לצורך החלטה בבקשה למתן צו אלימות כלכלית לפי פרק זה, רשאי בית המשפט לצוות על עובר סוציאלי כמשמעותו בסעיף 3 להכין תסקיר בכתב על ההיבטים הסוציאליים הנוגעים לאלימות הכלכלית עד למועד שיקבע בכל דבר הקשור למתן צו אלימות כלכלית, והוראות חוק הסעד (סדרי דין בענייני קטינים, חולי נפש ונעדרים), התשט"ו-1955, יחולו בשניוניים המחויבים על הכנתו, אף אם התסקיר התבקש לגבי מי שאינו כלול בחוק האמור.

בית משפט הדין בבקשה למתן צו למניעת אלימות כלכלית לפי חוק זה, רשאי לתת גם צו הגנה לפי פרק ב' או צו מניעת הטרדה מאיימת לאדם לפי חוק מניעת הטרדה מאיימת, התשט"ב-2001⁶;

(3) בסעיף 11 לחוק העיקרי, ברישה -

- (א) במקום "דחה בית משפט בקשה למתן צו הגנה" יקראו "דחה בית משפט בקשה למתן צו הגנה או בקשה למתן צו למניעת אלימות כלכלית";
- (ב) במקום "להטיל על מי שביקש הגנה" יקראו "להטיל על מי שביקש צו כאמור";

דברי הסבר

בקשה לצו הגנה שלגביה קבע כי היא בקשה קנטרנית, היוצאות לטובת המדינה ולצד שנפגע וכן פיצוי נאות למי שנפגע מהגשת בקשה למתן צו הגנה. מוצע לתקן את החוק ולקבוע כי הסמכות האמורה תחול גם במקרה של תביעה קנטרנית בבקשה למתן צו למניעת אלימות כלכלית, וזאת כדי להרתיע מפני הגשת בקשות סרק להוצאת צווי מניעת אלימות כלכלית אשר יכבידו על מערכת בתי המשפט שלא לצורך.

בפסקה (4) מוצע להוסיף פרק שכותרתו "תיקונים עקיפים" ויכלול את הוראות סעיפים 13א עד 15.

מוצע להוסיף את סעיף 13א ולפיו יתוקן סעיף 5א(ב)(1) לחוק יחסי ממון בין בני זוג, התשל"ג-1973. סעיף 5א(א) לחוק יחסי ממון האמור קובע את התנאים שלפיהם ייקבע מועד לזכות לאיזון משאבים אף בטרם פקיעת הנישואין. סעיף 5א(ב) לחוק האמור מאפשר הקדמה של המועד האמור בהתקיים נסיבות שונות, ובכלל זה אם ניתן צו הגנה לפי החוק (פסקה (1) בסעיף 5א(ב)). ברומה לכך, מוצע לקבוע כי לתקופת תוקפה של הוראת השעה, תתאפשר הקדמה של המועד שבו קמה הזכות לאיזון משאבים גם אם ניתן צו למניעת אלימות כלכלית.

עוד מוצע להוסיף את סעיף 13ב ולפיו יתוקן סעיף 2 לחוק להסדר התדיינויות בסכסוכי משפחה (הוראת שעה), התשע"ה-2014 (להלן - החוק להסדר התדיינויות). מטרתו של החוק להסדר התדיינויות היא לסייע לבני זוג ולהורים וילדיהם ליישב סכסוך משפחתי ביניהם בהסכמה ובדרכי

בסעיף 7ט מוצע לקבוע כי בית המשפט יהיה רשאי לצורך הליך למתן צו למניעת אלימות כלכלית, לצוות על עובר סוציאלי כמשמעותו בסעיף 3 לחוק להכין תסקיר בכתב על ההיבטים הסוציאליים הנוגעים לאלימות הכלכלית הקשורים למתן צו למניעת אלימות כלכלית.

עובר סוציאלי שהצטווה כאמור יהיה רשאי להשתמש בסמכויות לפי חוק הסעד (סדרי דין בענייני קטינים, חולי נפש ונעדרים), התשט"ו-1955, לצורך הכנת התסקיר אף אם התסקיר התבקש לגבי מי שאינו כלול בחוק האמור ובכלל זה להיכנס לכל מקום שבו נמצא או עשוי להימצא מי שננטה כלפיו אלימות כלכלית, ולחקור כל אדם שהוא סבור שיש לו ידיעות הנוגעות לעניין.

כמו כן, בסעיף 7י מוצע לאפשר לבית המשפט הדין בבקשה למתן צו למניעת אלימות כלכלית, לתת גם צו הגנה בהתאם להוראות החוק או צו מניעת הטרדה מאיימת לאדם בהתאם להוראות חוק מניעת הטרדה מאיימת, התשט"ב-2001, ככל שהוא רואה לנכון. בית המשפט רשאי לתת את כל אחד מהצווים האמורים במסגרת דיון בבקשה למתן צו אלימות כלכלית, ואף אם לבסוף הצו למניעת האלימות הכלכלית עצמו לא ניתן.

לעניין פסקה (3), מוצע לערוך תיקון לסעיף 11 לחוק כך שבתקופת תוקפה של הוראת השעה ייוספו סמכויות לבית המשפט לתת הוצאות ופיצויים בפניית סרק, גם אם מדובר בבקשה למניעת אלימות כלכלית. סעיף 11 לחוק קובע את סמכותו של בית המשפט להטיל במקרה של

⁶ ס"ח התשט"ו, עמ' 126.

⁷ ס"ח התשט"ב, עמ' 6.

(4) אחרי סעיף 13 לחוק העיקרי יקראו:

"פרק ד': תיקונים עקיפים

- תיקון חוק יחסי ממוון
13א. בחוק יחסי ממוון, בסעיף 5א(ב1), אחרי "צו הגנה" יבוא "או צו למניעת אלימות כלכלית".
- תיקון חוק להסדר התדיינות בסכסוכי משפחה (הוראת שעה)
13ב. בחוק להסדר התדיינות בסכסוכי משפחה (הוראת שעה), התשע"ה-2014¹⁰, בסעיף 2, בהגדרה "תובענה בעניין של סכסוך משפחתי", אחרי פסקה (5) יבוא:
- "(6) אלימות כלכלית לפי פרק ב'1 לחוק למניעת אלימות במשפחה, התשנ"א-1991, למעט תובענה לפי פקודת הנוזיקין [נוסח חדש]."

ד ב ר י ה ס ב ר

מבית המשפט למניעת האלימות הכלכלית. הצורך בתיקון התקנות הוא לאפשר במקרים רחופים להגיש בקשה למתן צו למניעת אלימות כלכלית בלא בקשה ליישוב סכסוך לצד האמורה לפי תקנה 16(א10) לתקנות, קיימת סמכות ליחידת הסיוע להמליץ על קיצור תקופת עיכוב ההליכים הקבועה בחוק להסדר התדיינות.

ההסדר המוצע מבקש לאזן בין הרובד המיירי אשר עשוי להיות בבקשה לצו למניעת אלימות כלכלית, לבין אלימות מתמשכת שבה אין רובד מיירי, יחד עם מתן מענה לחשש שעלול להיות שימוש לרעה בבקשות המוגשות מכוח החוק המוצע לעקיפת המנגנון שנקבע בחוק להסדר התדיינות.

יובהר כי אין באמור כדי לשנות מהמצב הקיים בנוגע לבקשה למתן צו הגנה, שהוא סעד דחוף מעצם טיבו ומוחרג מהחוק להסדר התדיינות, וכי אין במוצע כדי להפנות ליחידות הסיוע בקשות ליישוב סכסוך טרם הגשת תובענה נזיקית בגין עוולה של אלימות כלכלית בין בני משפחה.

שלום ולצמצם את הצורך בקיום התדיינות משפטית, אשר מטיבה עלולה להסלים את הסכסוך בין הצדדים.

לפיכך, מוצע לתקן את החוק להסדר התדיינות כך שבתקופת תוקפה של הוראת השעה, ההגדרה "תובענה בעניין של סכסוך משפחתי" תכלול גם אלימות כלכלית לפי החוק המוצע. משמעות הדבר היא כי כל מי שנכנס בגדרי החוק להסדר התדיינות (בני זוג, בין הורים או בין הורים לילדיהם הקטינים) יגיש בקשה ליישוב סכסוך טרם הגשת בקשה לצו למניעת אלימות כלכלית. אין באמור כדי להחיל את החוק להסדר התדיינות על בני משפחה נוספים שבאפשרותם לפנות בבקשה למתן צו למניעת אלימות כלכלית.

בעקבות הגשת בקשה ליישוב סכסוך יופנו הצדדים לפגישת מהו"ת ראשונה ביחידת הסיוע שליד הערכאה השיפוטית. במקביל לתיקון עקיף זה, תיבחן האפשרות לערוך תיקון בתקנות להסדר התדיינות בסכסוכי משפחה (הוראת שעה), התשע"ו-2016 (להלן – התקנות), כדי לאפשר במקרים הדחופים והמיידים אפשרות לקבל סעד

¹⁰ ס"ח התשע"ה, עמ' 116; התש"ף, עמ' 92.

רשומות

הצעות חוק

ה מ מ ש ל ה

14 ביוני 2022

1559

ט"ו בסיוון התשפ"ב

עמוד

הצעת חוק הרשות לקידום מעמד האישה (תיקון מס' 2) (תיקון שם הרשות ותיקונים במבנה הארגוני של הרשות), התשפ"ב-2022. 1196

הצעת חוק הרשות לקידום מעמד האישה (תיקון מס' 2) (תיקון שם הרשות ותיקונים במבנה הארגוני של הרשות), התשפ"ב-2022

1. תיקון השם בחוק הרשות לקידום מעמד האישה, התשנ"ח-1998 (להלן – החוק העיקרי), בשם החוק, אחרי "מעמד האישה" יבוא "ולשויון מגדרי".

דברי הסבר

כל אלה הביאו לאימוץ אסטרטגיית פעולה חדשה לקידום השוויון בין גברים לנשים, המכונה "הטמעת חשיבה מגדרית". על פי גישה זו קידום השוויון ייעשה על ידי הכרה באופיים הממוגרד של מבנים חברתיים, חשיפת הסדרים מפלים והסדרת חסמים מגדריים, פורמליים ובלתי פורמליים.

אם כן, המונח "קידום מעמד האישה" משקף דפוסי חשיבה ופעולה ישנים שאינם מביאים בחשבון את השפעתם של מבנים חברתיים על הפערים בין גברים לנשים, ועל כן מוצע להוסיף את המונח "קידום שוויון מגדרי". תיקון שם הרשות, שהוקמה לפי חוק הרשות לקידום מעמד האישה התשנ"ח-1998 (להלן – החוק), כך שישקף גם את השינוי בתפיסות ובדרכי הפעולה לצמצום אי-השוויון המגדרי, מהווה שלב המשגתי חשוב, התואם את התפיסות המקצועיות כיום ובכוונו להביא לעיצוב מציאות חברתית ונורמטיבית חדשה. זאת, תוך שימור המטרה הראשונה – קידום של נשים.

יצוין כי הביטוי העדכני "שוויון מגדרי" נכלל בשם של מוסדות ויחידות ממשלתיות ברחבי העולם העוסקים בתחומים דומים לאלה שעוסקת בהם הרשות. ראו למשל: European Institute for Gender Equality (האיחוד האירופי); The Office for Gender Equality (קרוואטיה); The Department of Gender Equality (צ'כיה); The Department of Gender Equality (דנמרק); The Department of Equality Policy (אסטוניה); Swedish Gender Equality Agency (שבדיה), ועוד.

תיקון החקיקה שלהלן מוצע בהמשך להחלטת ממשלה מס' 2331 בדבר קידום שוויון מגדרי והטמעת חשיבה מגדרית, מיום כ"ב בכסלו התשע"ה (14 בדצמבר 2014), שעניינה שינוי שם הרשות והגדרת הגופים המייעצים לה, תחומי פעולתה ותפקידיה, והחלטת ממשלה מס' 36 בדבר העברת שטחי פעולה וסמכויות למשרד לאזרחים ותיקים ולשרה לאזרחים ותיקים מיום ה' בסיוון התשע"ה (26 במאי 2015) (להלן – החלטת ממשלה מס' 36).

בהצעת חוק זו מוצע תיקון שם הרשות, תיקונים הנוגעים להעברת שטח הפעולה והסמכויות למשרד לשוויון חברתי ולשר לשוויון חברתי (שם העדכני של השר והמשרד לאזרחים ותיקים, בהתאמה); עוד מוצע לבטל את "מינהלת הרשות" הקבועה בסעיף 17 לחוק, ולהעביר חלק מתפקידיה, בהתאמה נדרשות, לרשות ולוועדה המייעצת הקבועה בחוק.

כללי החברה בישראל עוברת זה שנים שינויים גדולים בתפיסת הציבור את מעמד האישה. בהקמת הרשות לקידום מעמד האישה (להלן – הרשות) לפני למעלה מ-20 שנה ראה המחוקק לנגד עיניו את הפערים החברתיים והכלכליים בין גברים לנשים, ואת הצורך להשלים את המערך העוסק בקידום מעמד האישה, אשר התבסס עד אז בעיקר על ארגוני מגזר שלישי ועל ועדה שהוקמה לעניין זה בכנסת. בחלוף השנים חלו תמורות בתפיסות חברתיות וכלכליות הנוגעות לנשים; ישנן יותר נשים מבעבר בעמדות מפתח בחברה, במשק, במגזר הציבורי, במערכת המשפט, במערכת הפוליטית, בתקשורת, ועוד, וכל זאת הודות לשינויים בנורמות החברתיות והחקיקתיות. עם זאת, הפערים בין נשים לגברים עדיין משמעותיים. כך למשל, שכרה החודשי הממוצע של אישה בשנת 2018 עמד על כ-68% משכרו של גבר, והשכר השעתי הממוצע של אישה עמד על כ-84% משכרו של גבר; בשירות המדינה, שבו קיים רוב נשי בקרב העובדים, נכון לשנת 2020 נשים מהוות כ-44% בלבד ממשורות הסגל הבכיר; בשנת 2017 נשים היוו כ-17% בלבד מכלל המנהלים במשק; גם במוסדות להשכלה גבוהה, שם, בכל שלושת התארים, נשים מהוות למעלה ממחצית מכלל הסטודנטים והסטודנטיות, הנתונים הקיימים מעלים כי בסגל האוניברסיטאות בישראל נשים מהוות כ-29% בלבד ובסגל המכללות המתוקצבות בישראל נשים מהוות כ-39% בלבד; כמו כן נשים מהוות רק כ-18% מהפרופסורים מן המניין באוניברסיטאות. במהלך השנים, חלו שינויים בתפיסות ובדרכי הפעולה לצמצום אי-השוויון המגדרי. בראשית הדרך, תבעו נשים שוויון פורמלי לפני החוק. בהמשך, התברר כי השוויון הפורמלי אינו תנאי מספיק להשגת המטרה, והחל מעבר למדיניות של הערפה מתקנת והבטחת ייצוג הולם לנשים. תפיסת ההערפה המתקנת מכירה בחסמים בלתי פורמליים העומדים לפני נשים ובהפליה ארוכת השנים כלפיהן ותובעת מהמערכת לתקן מצבים של תתייצוג באמצעים אקטיביים וחותרת לשוויון תוצאתי.

בהמשך נטען כי גישה זו מתאפיינת ב"עיוורון מגדרי" כאשר היא פועלת לקידום נשים בתוך מוסדות ומערכות ניטרליים לכאורה, ואולם הלכה למעשה הם עוצבו מסיבות היסטוריות על פי אמות מידה גבריות והם נשענים על סדר חברתי ממוגרד (שאינו ניטרלי מבחינה מגדרית). נוסף על כך, נמצא כי גם ייצוג הולם אינו תנאי מספיק לקידום שוויון מגדרי וכי יש להבטיח שהשיקול המגדרי יישקל בעת קבלת ההחלטות.

¹ ס"ח התשנ"ח, עמ' 171; התשס"ה, עמ' 35.

- הוספת סעיף 1א 2. אחרי סעיף 1 לחוק העיקרי יבוא:
- "הגדרות 1א. בחוק זה -
- "חוק הרשויות המקומיות" - חוק הרשויות המקומיות (יועצת לקידום מעמד האישה), התש"ס-2000;
- "חוק שיווי זכויות האישה" - חוק שיווי זכויות האישה, התשי"א-1951²;
- "יועצת לקידום מעמד האישה ולשוויון מגדרי" - מי שמונתה לפי חוק הרשויות המקומיות להיות יועצת לקידום מעמד האישה ולשוויון מגדרי;
- "השר" - השר לשוויון חברתי.
- 1 תיקון סעיף 1 3. בסעיף 1 לחוק העיקרי, במקום "הן לקדם את השוויון" יבוא "הן לקדם את שוויון הזכויות לנשים ממוגון קבוצות האוכלוסייה ואת השוויון המגדרי", במקום "במעמד האישה" יבוא "בנושאי השוויון המגדרי" ואחרי "למניעת אלימות" יבוא "מבוססת מגדר ובפרט אלימות".
- 2 החלפת סעיף 2 4. במקום סעיף 2 לחוק העיקרי יבוא:
- "הרשות לקידום מעמד האישה ולשוויון מגדרי 2. במשרד לשוויון חברתי תפעל הרשות לקידום מעמד האישה ולשוויון מגדרי (להלן - הרשות).
- 3 תיקון סעיף 3 5. בסעיף 3 לחוק העיקרי -
- (1) סעיף קטן (א) - בטל;

ד ב ר י ה ס ב ר

בהחלטת ממשלה מס' 36 הוחלט בהתאם לסעיף 31(ד) לחוק-יסוד: הממשלה, להעביר ממשרד ראש הממשלה למשרד לאזרחים ותיקים את שטח הפעולה: קידום מעמד האישה ובכלל זה האחריות על הרשות לקידום מעמד האישה. עוד הוחלט בהתאם לסמכות הממשלה לפי סעיף 31(ב) לחוק-יסוד: הממשלה, להעביר לשר לאזרחים ותיקים את הסמכויות הנתונות לראש הממשלה לפי החוק, החלטה שאושרה כגדרש על ידי הכנסת. בהמשך שונה שם המשרד לאזרחים ותיקים, בהחלטת ממשלה מס' 335 בדבר שינוי שם המשרד לאזרחים ותיקים ל"המשרד לשוויון חברתי", מיום י"ט באב התשע"ה (4 באוגוסט 2015).

התיקון המוצע מבקש ליישם החלטות אלה וכן לעדכן את שמה של הרשות לקידום מעמד האישה, ולקבוע כי הרשות לקידום מעמד האישה ולשוויון מגדרי תפעל במשרד לשוויון חברתי.

סעיפים הניסיון שנצבר בדרך פעולתה של הרשות מאז 18(ו) ו-18 הוקמה מלמד על סרבול מבני המקשה על פעילותה באופן מיטבי. זאת, לנוכח שני מוסדות שנקבעו בחוק ושיוחדו להם תפקידים שונים בחפיפה מסוימת עם תפקידי הרשות, והם הוועדה המייעצת ומינהלת הרשות. הוועדה המייעצת היא גוף בן 35 חברים נציגי ממשלה וגופי ציבור, ולצידה מינהלת הרשות בת תשעה חברים מקרב חברי הוועדה המייעצת, ומנהלת הרשות יושבת בראשה.

כמו כן מוצע לבצע ערכונים שונים לגבי מינוי, כחונה וניגוד עניינים בקשר לוועדה המייעצת וזאת, בין השאר לנוכח תבנית החקיקה למשרדי הממשלה לעניין זה.

לבסוף מוצעים תיקונים עקיפים להטמעת שינוי שם הרשות בחקיקה הרלוונטית.

סעיף 1 מוצע לתקן את שם החוק כך שייקרא "חוק הרשות לקידום מעמד האישה ולשוויון מגדרי, תיקון שנעשה בהתאם לתיקון שמה של הרשות ומבטא את התפיסות שפורטו לעיל.

סעיף 2 מוצע להוסיף לחוק כמה הגדרות לקיצור למונחים שבשימוש בהוראותיו; כמו כן מוצע להגדיר את השר לשוויון חברתי, בהתאם לתיקון המוצע לסעיף 24 לחוק כנוסחו בסעיף 22 להצעת חוק זו, הקובע את השר הממונה על ביצוע החוק כשר לשוויון חברתי.

סעיף 3 מוצע לתקן את סעיף 1 לחוק, הוא סעיף המטרה, כך שמטרות החוק ישקפו גם את השינוי בתפיסות ובדרכי הפעולה לקידום השוויון המגדרי בין נשים לגברים.

סעיף 4 מוצע להחליף את סעיף 2 לחוק, וזו לשונה "הקמת הרשות

2. מוקמת בזה במשרד ראש הממשלה הרשות לקידום מעמד האישה (להלן - הרשות).

² ס"ח התשי"א, עמ' 248.

(2) בסעיף קטן (ב) במקום "ראש הממשלה" יבוא "השר".

תיקון סעיף 4 בסעיף 4 לחוק העיקרי - 6.

(1) בסעיף קטן (א), אחרי "השוויון" יבוא "המגדרי", אחרי "נגד נשים" יבוא "וההפליה מבוססת מגדר", במקום "ובכלל זה" יבוא "וכן" ואחרי "אלימות נגד נשים" יבוא "על כל סוגיה";

ד ב ר י ה ס ב ר

(2) לפעול להגשמת מטרות החוק ולביצוע תפקידי הרשות, ולשם כך להכין תכניות דרכי פעולה;

(3) לעקוב אחר ביצוע תכניות ודרכי פעולה שאושרו, ואחר מסירת דיווחים לפי חוק זה;

(4) להמליץ על הקצאת התקציב שיועמד לרשות הרשות. סדרי עבודתה של מינהלת הרשות

19. (א) מינהלת הרשות תתכנס אחת לחודש, לפחות.

(ב) המניין החוקי של ישיבות מינהלת הרשות הוא שישה חברים ובהם היושבת ראש, ובהעדרה - ממלא מקומה.

(ג) החלטות מינהלת הרשות יתקבלו ברוב דעות של המשתתפים בהצבעה; היו הדעות שקולות, תכריע דעת היושבת ראש, ובהעדרה - ממלא מקומה.

(ד) כל חבר הוועדה המייעצת יקבל עותק מהחלטות מינהלת הרשות בסמוך לאחר קבלתן.

(ה) מבלי לגרוע מהוראות סעיף קטן (א), תתכנס מינהלת הרשות, אם דרש זאת שליש מחברי הוועדה המייעצת וטרון בנושאים שנדרשה לדון בהם.

(ו) מינהלת הרשות רשאית להזמין לדיוניה גם מי שאינו חבר בה.

(ז) מינהלת הרשות תקבע לעצמה את סדרי עבודתה, ככל שלא נקבעו לפי חוק זה.

מנין חוקי

20. מינהלת הרשות רשאית להתכנס ולקבל החלטות אף אם פחת מספר חבריה, ובלבד שלא פחת משישה.

סעיפים בהמשך להעברת הסמכויות לשר ולמשרד 5(2), 8, 9, לשוויון חברתי מכוח החלטת ממשלה מס' 20 ו-36, ובהמשך לתיקון שם הרשות כך שיכלול התייחסות גם לשוויון מגדרי, וכן בהמשך לביטול מינהלת הרשות, מוצעים תיקונים טכניים להתאמת נוסח סעיפים אלה לאמור.

סעיף 6 סעיף 4 לחוק קובע את תחומי פעולתה של הרשות. מוצע לבצע התאמה בתחומים האמורים כך שישקפו גם את השינוי בתפיסות וברכי הפעולה לקידום השוויון בין המינים. כמו כן מוצע לערוך בהתאם להחלטת ממשלה מס' 36 את זהות השר שלפניו תציג הרשות מדיניות שתגבש באחד מתחומי פעולתה במטרה להביאה לאישור הממשלה.

האלימות כלפי נשים אינה מתמצה אך בביטויים התנהגותיים אלימים ברמה הפיזית באופן ישיר; היא יכולה

אף על פי שנקבע בחוק כי מנהלת הרשות נדרשת להתכנס אחת לחודש לפחות (סעיף 19(א)), וכי הוועדה המייעצת תתכנס ארבע פעמים בשנה לפחות (סעיף 15(א)), הלכה למעשה קם קושי לעמוד בחובות אלה, בעיקר לנוכח ריבוי חבריהן. מעבר לכך, בחינה מהותית של תפקידי המינהלת לעומת תפקידי הוועדה המייעצת ותפקידי הרשות בכללותה, מלמדת על חפיפה מסוימת או כפילות שלא לצורך ביניהם.

משכך מוצע לבטל את מינהלת הרשות, לצד צמצום הרכב הוועדה המייעצת ועדכון תפקידיה.

מוצע לבטל את סעיפים 3(א), 17 עד 20.

להלן נוסח סעיף 3(א) שאותו מוצע לבטל בסעיף 15(1) להצעת החוק:

5'. (1) תפקידי הרשות יבוצעו ביד מנהלת הרשות, והיא תסתייע במינהלת הרשות בוועדה המייעצת;

להלן נוסח סעיפים 17 עד 20 שאותם מוצע לבטל בסעיף 18 להצעת החוק:

מינהלת הרשות

17. (א) ראש הממשלה ימנה לרשות את מינהלת הרשות מקרב חברי הוועדה המייעצת; מינהלת הרשות תהיה בת תשעה חברים ואלה הם:

(1) מנהלת הרשות, והיא תהיה היושבת ראש;

(2) חמישה מבין חברי הוועדה המייעצת המכהנים על פי סעיף 9(ב)(2) או (3) וכל עוד הם מכהנים בה, ובלבד שאחד מהם יהיה נציג משרד העבודה והרווחה;

(3) שלושה מבין חברי הוועדה המייעצת מקרב הארגונים והגופים הלא ממשלתיים, המכהנים על פי סעיף 9(ב)(4), וכל עוד הם מכהנים בה.

(ב) ראש הממשלה רשאי למנות, מקרב חברי מינהלת הרשות שמונו לפי הוראות סעיף קטן 2(א), ממלא מקום ליושבת ראש.

(ג) ראש הממשלה רשאי להחליף את חברי מינהלת הרשות, למעט את היושבת ראש, בחברים אחרים של הוועדה המייעצת שמונו לפי סעיף 9(ב)(2) עד (4).

תפקידי מינהלת הרשות

18. תפקידיה של מינהלת הרשות הם:

(1) להתוות את המדיניות, לאחר שהתייעצה בוועדה המייעצת;

(2) בסעיף קטן (ב), במקום "ראש הממשלה" יבוא "השר".

בסעיף 5 לחוק העיקרי, אחרי פסקה (11) יבוא:

"(12) להמליץ לשר ולפי שיקול דעת מנהלת הרשות – גם לממשלה, על מדיניות כוללת בתחומי פעילותה של הרשות;

(13) להקים מאגר שיכלול פרטים של נשים ממגוון קבוצות האוכלוסייה, ככל הניתן, שנתנו את הסכמתן לכך, ואשר יחולו לגבי ההוראות הקבועות בסעיף 16(ב) לחוק שיווי זכויות האישה, בשינויים המחויבים, במטרה לקדם את –

(א) מועמדותן של נשים לכהונה בתפקידים בכירים;

(ב) מועמדותן של נשים לשמש כמומחיות;

(ג) מועמדותן של נשים לכהן בוועדות ציבוריות בהתאם לסעיף 16(ב) לחוק שיווי זכויות האישה;

(14) לפעול לאישור תוכנית הכשרה מקצועית ליועצות לקידום מעמד האישה ולשוויון מגדרי ולביצועה, בהתאם לסעיף 3(ב) לחוק הרשויות המקומיות;

(15) לקדם שיח עם ארגוני חברה אזרחית הפועלים בתחומי פעולתה של הרשות."

בסעיף 6 לחוק העיקרי, בסעיף קטן (ב), אחרי "האישה" יבוא "ולשוויון מגדרי".

ד ב ר י ה ס ב ר

האמור: קידום מועמדות של נשים לתפקידים בכירים, וקידום נשים כמומחיות בתחומים שונים, וזאת בהתאם לסעיף ג להחלטת ממשלה מס' 454 בדבר קידום ייצוג הולם לנשים בשירות המדינה ואצילת סמכות הממשלה מיום ל' בתשרי התשפ"א (18 באוקטובר 2020). כאמור, מדובר במאגר אחד לקיום התכליות המנויות בסעיף, הכולל את המאגר הקבוע כאמור בחוק שיווי זכויות האישה, ומשכך מוצע להחיל על המאגר, בסעיף זה, את ההוראות החלות עליו לפי סעיף 16(ב) לחוק שיווי זכויות האישה, בשינויים המחויבים. מדובר בהוראות הכוללות התייחסות לפרטים שעל המאגר לכלול, אופן הכללתן של נשים במאגר ועוד; (3) לפעול לאישור תוכנית הכשרה מקצועית ליועצות לקידום מעמד האישה ולביצועה כאמור בסעיף 3(ב) לחוק הרשויות המקומיות (יועצות לקידום מעמד האישה), התש"ס-2000; החוק האמור קובע כי רשות מקומית תמנה יועצת לקידום מעמד האישה ברשות המקומית שתפקידה לפעול בתחום הרשות המקומית, בקרב אוכלוסיית הרשות המקומית ועובדיה, לקידום מעמד האישה והשוויון בין המינים, לביעור ההפליה נגד נשים ולמניעת אלימות נגד נשים; עוד קובע החוק האמור כי היועצת לקידום מעמד האישה תקבל בתוך זמן סביר מתחילת כהונתה הכשרה מקצועית בתחומי הפעולה של התפקיד וכי הרשות אחראית לאישור תוכנית ההכשרה ולביצועה. אם כן, מוצע להגדיר את תפקידי הרשות בהתאם לחוק האמור ובחלק מיישומי, לעניין זה, ראו תיקון עקיף לחוק האמור, בסעיף 27 להצעת חוק זו, אשר בין השאר מבקש להתאים את תפקידה של היועצת כך שיתייחס לקידום מעמד האישה ולשוויון מגדרי; (4) לקדם שיח עם ארגוני חברה אזרחית הפועלים בתחומי פעולתה של הרשות.

לבוא לידי ביטוי בהתנהגויות נוספות פוגעניות לא פחות שאופיין מילולי, נפשי, רגשי וחברתי או בזירה הציבורית כגון במקרה של השחתת מודעות מטעמים מגדריים. על כן, מוצע להבהיר כי תחום הפעולה של מניעת אלימות נגד נשים מתייחס לאלימות על כל סוגיה. כמו כן מוצע להוסיף לתחום הפעולה של "ביעור הפליה כנגד נשים" גם "ביעור הפליה מבוססת מגדר" התואם את שינוי התפיסה בעניין קידום השוויון המגדרי בין נשים לגברים בישראל, זאת תוך שימור המטרה הראשונה – ביעור הפליה כנגד נשים.

סעיף 7 סעיף 5 לחוק מגדיר את תפקידי הרשות; מוצע להוסיף לתפקידי הרשות את התפקידים המנויים בסעיף, והם: (1) להמליץ לשר ולפי שיקול דעת מנהלת הרשות – גם לממשלה, על מדיניות כוללת בתחומי פעילותה של הרשות. יצוין כי בנוסח הקיים של החוק תפקידה של מנהלת הרשות היה להתוות את המדיניות לאחר שהתייעצה בוועדה המייעצת, ולאחר ביטול המינהלת מוצע לעגן תפקיד כאמור לעניין המלצה על מדיניות כוללת כתפקידה של הוועדה המייעצת, וזאת נוסף על הקבוע בסעיף 4 לחוק; (2) להקים מאגר שיכלול פרטים של נשים ממגוון קבוצות האוכלוסייה, ככל הניתן, שנתנו את הסכמתן, במטרה לקדם את מועמדותן של נשים לכהונה בתפקידים בכירים או לשמש כמומחיות או לכהן בוועדות ציבוריות. יצוין כי תפקיד זה כולל את התפקיד שהוטל על הרשות בסעיף 16(ב) לחוק שיווי זכויות האישה, התשי"א-1951 (להלן – חוק שיווי זכויות האישה), להקים מאגר נשים מועמדות לוועדות המצוינות בסעיף האמור. לצד התכלית שקבועה בחוק שיווי זכויות האישה, מוצע לקבוע תכליות נוספות למאגר

- תיקון סעיף 7 .9 בסעיף 7 לחוק העיקרי –
- (1) בסעיף קטן (א), במקום "ראש הממשלה" יבוא "השר" ואחרי "לקידום מעמד האישה" יבוא "ולשוויון מגדרי";
- (2) בסעיף קטן (ב), אחרי "שר" יבוא "משרי הממשלה";
- (3) בסעיף קטן (ד), המילים "או במינהלת הרשות" – יימחקו.
- תיקון סעיף 9 .10 בסעיף 9 לחוק העיקרי –
- (1) בסעיף קטן (א), במקום "ראש הממשלה" יבוא "השר", במקום "35 חברים" יבוא "15 חברים" ובסופו יבוא "במינוי חברי הוועדה המייעצת יינתן ביטוי הולם, במידת האפשר, לייצוגן של נשים ממגוון קבוצות האוכלוסייה";
- (2) בסעיף קטן (ב) –
- (א) פסקה (1) – תימחק;
- (ב) בפסקה (2), במקום "המנויים להלן" יבוא "כמפורט להלן" ובמקום הקטע החל במילים "משרד ראש הממשלה" ועד הסוף יבוא "משרד המשפטים, זרוע העבודה אשר במשרד הכלכלה והתעשייה, ושלושה משרדי ממשלה אחרים כפי שיקבע השר";
- (ג) בפסקה (3), המילים "צבא הגנה לישראל" והקטע החל במילים "שירות התעסוקה" ועד "הארגונים הכלכליים" – יימחקו;
- (ד) במקום פסקה (4) יבוא:
- "(4) שישה נציגי ציבור בעלי רקע וניסיון אקדמי, מקצועי או מעשי בתחום מתחומי פעולתה של הרשות, ובהם:
- (א) שלושה נציגים לפחות מקרב ארגונים וגופים לא ממשלתיים העוסקים בתחומי פעולתה של הרשות;
- (ב) נציגה מקרב היועצות לקידום מעמד האישה ולשוויון מגדרי";

דברי הסבר

מבחינת הייצוג בוועדה המייעצת, מוצע לצמצם את ייצוג משרדי הממשלה מ-11 חברים ל-5, ושניים מהם יהיו נציגים מטעם משרד המשפטים וזרוע העבודה אשר במשרד הכלכלה והתעשייה, ושלושה חברים נוספים ממשרדי ממשלה אחרים כפי שיקבע השר לשוויון חברתי; כמו כן מוצע לצמצם את מספר נציגי הגופים המנויים כיום בסעיף קטן (ב)(3) ו-(4); בהתאם לסעיף קטן (ב)(3), יכהנו בוועדה המייעצת נציגים של שמונה גופים המפורטים בחוק, ומוצע לצמצם קביעה זו לכדי ארבעה מהגופים המפורטים בחוק (כך שלא ייכללו יותר נציגים מטעם צבא הגנה לישראל, שירות התעסוקה, ארגון העובדים הגדול ביותר המייצג את המספר הגדול ביותר של עובדים ולשכת התיאום של הארגונים הכלכליים); בהתאם לסעיף קטן (ב)(4) חברי הוועדה המייעצת יכללו 16 נציגי ציבור, 13 מהם מקרב ארגונים וגופים לא ממשלתיים העוסקים בתחומי פעולתה של הרשות, ו-3 בעלי רקע וניסיון אקדמי, מקצועי או מעשי של חמש שנים לפחות, בתחום מתחומי פעולתה של הרשות. מוצע לצמצם את מספר נציגי הציבור כאמור

סעיף 10 סעיף 9 לחוק עניינו במינוי הוועדה המייעצת והרכבה. כאמור לעיל, הוועדה המייעצת מונה כיום 35 חברים, ובהם מנהלת הרשות, נציגי משרדי ממשלה, צה"ל, משטרת ישראל, המוסד לביטוח לאומי, שירות התעסוקה, ארגון עובדים ומרכז השלטון המקומי, וכן נציגי ציבור. כדי לייעל את עבודת הוועדה המייעצת, מוצע לצמצם את הרכבה לכדי 15 חברים (בלי לכלול את מנהלת הרשות), ולקבוע כי בהרכב הוועדה המייעצת יינתן ביטוי הולם, במידת האפשר, לייצוגן של נשים ממגוון קבוצות האוכלוסייה.

כמו כן, החוק קובע חובה של ייצוג לכל אחד מהמינים של לפחות ארבעים אחוזים בהרכב החברים של הוועדה המייעצת, שאינו כולל את נציגי הציבור מוצע לקבוע כי יובטח רק לנשים ייצוג של 50 אחוזים בוועדה המייעצת וחובה זו תחול על כלל הרכב החברים כולל נציגי הציבור. עוד מוצע לקבוע כי הגורם שימנה את יושבת הראש של הוועדה המייעצת ואת ממלא מקומה יהיה השר, במקום הוועדה המייעצת עצמה כפי שקבוע היום.

(3) במקום סעיף קטן (ג) יבוא:

"(ג) השר ימנה יושבת ראש לוועדה המייעצת, וכן ממלא מקום ליושבת הראש כאמור, מקרב נציגי הציבור המנויים בסעיף קטן (ב)(4).";

(4) בסעיף קטן (ד) –

(א) בפסקה (1), במקום "נציבות" יבוא "ונציבות", והמילים "ושירות התעסוקה" – יימחקו;

(ב) בפסקה (2), במקום "הנציגים של צבא הגנה לישראל ושל" יבוא "נציג", במקום "ימונו" יבוא "ימונה" ובמקום "בגופים אלה" יבוא "בגוף זה";

(5) בסעיף קטן (ה), במקום "שימונו לפי סעיף קטן (ב)(2) ו-(3)" יבוא "של הוועדה המייעצת", במקום "לכל אחד מהמינים" יבוא "לנשים" ובמקום "ארבעים" יבוא "חמישים";

(6) אחרי סעיף קטן (ה) יבוא:

"(ו) לא ימונה לחבר הוועדה המייעצת מי שהורשע בעבירה פלילית או בעבירת משמעת שמפאת מהותה, חומרתה או נסיבותיה אין הוא ראוי לכהן כחבר הוועדה המייעצת, או שהוגש נגדו כתב אישום או קובלנה בעבירה כאמור וטרם ניתן פסק דין סופי בעניינו";

תיקון סעיף 10 .11 בסעיף 10 לחוק העיקרי –

(1) בפסקה (1), במקום "למינהלת הרשות" יבוא "לרשות" ובסופה יבוא "של הרשות";

(2) פסקה (2) – תימחק;

(3) אחרי פסקה (3) יבוא:

"(4) ליעץ לרשות בנושאים שונים לפי בקשת מנהלת הרשות או לפי בקשת השר; המלצות שניתנו על ידי הוועדה המייעצת לפי פסקה זו בהתאם לבקשת השר, יימסרו גם לשר;

דברי הסבר

כי תפקיד הוועדה המייעצת יהיה ליעץ לרשות, ולא למינהלת הרשות, בעניינים של מדיניות או בכל עניין אחר הנוגע לפעולותיה של הרשות; שנית, מוצע לקבוע כי ייעוץ יכול שיינתן בנושאים שונים לפי בקשת השר או מנהלת הרשות; שלישית, מוצע להוסיף לתפקידי הוועדה המייעצת את התפקידים שלהלן שהיו נתונים למינהלת הרשות עד כה: מעקב אחר ביצוע תוכניות ודרכי פעולה שאושרו לרשות ואחר מסירת דיווחים על ידי הרשות לפי החוק; ורביעית, מוצע למחוק את התפקיד הקבוע בפסקה (2) "להמליץ למינהלת הרשות בדבר הקצאת המשאבים שיועמדו לרשות הרשות והשימוש בהם".

עם ביטולה המוצע של מינהלת הרשות וכפועל יוצא ביטול תפקיד המינהלת בדבר המלצה על הקצאת התקציב שיועמד לרשות הרשות (המעוגן בסעיף 10(4) לחוק כיום), אין עוד צורך בקביעת התפקיד הנגזר מכך לוועדה המייעצת. הרשות, במסגרת פעילותה הכללית, פועלת לגיוס המשאבים הדרושים לפעילותה.

לשישה, בעלי רקע וניסיון אקדמי, מקצועי או מעשי בתחום מתחומי פעולתה של הרשות (בלא דרישת ותק הקיימת כיום), ובהם שלושה נציגים לפחות מקרב ארגונים וגופים לא ממשלתיים העוסקים בתחומי פעולתה של הרשות, ונציגה מקרב היועצות לקידום מעמד האישה ולשוויון מגדרי.

עוד מוצע לקבוע כי בתפקיד של חבר ועדה מייעצת לא יכהן מי שהורשע או שהוגש נגדו כתב אישום בעבירה פלילית או בעבירה משמעתית אשר מפאת מהותה, חומרתה או נסיבותיה אין הוא ראוי לכהן בה. תכליתו של הסעיף היא להבטיח כי בתפקיד זה, שהוא תפקיד ציבורי, יכהן אדם הראוי לכהונה זו, וזאת לרבות בהיבט הערכי-נורמטיבי, בין השאר כדי להבטיח את אמון הציבור במערכת השלטונית (לעניין זה ראו בג"ץ 4646/08 לביא נ' ראש הממשלה, פסקה 11 (ניתן ביום 12.10.2008)).

לבסוף, מוצע לעדכן, בהתאם להחלטת ממשלה מס' 36, מי השר המוסמך למנות את הוועדה המייעצת הקבועה בחוק.

סעיף 11 מוצע לתקן את סעיף 10 לחוק בעניין תפקידי הוועדה המייעצת: ראשית, מוצע להתאים את נוסח הסעיף לנוכח ביטול מינהלת הרשות ולקבוע

(5) לעקוב אחר ביצוע תוכניות הרשות ודרכי פעולה שאושרו לה;

(6) לעקוב אחר עמידת הרשות בחובות הדיווח החלות עליה לפי חוק זה.

החלפת סעיפים 11 ו-12	12. במקום סעיפים 11 ו-12 לחוק העיקרי יבוא:
11. תקופת כהונתו של חבר הוועדה המייעצת שמונה לפי סעיף 9 תהיה ארבע שנים, ורשאי השר להאריך את תקופת כהונתו לתקופת כהונה נוספת, ובלבד שלא יכהן יותר משתי תקופות כהונה רצופות.	"תקופת כהונה של חבר הוועדה המייעצת
12. (א) חבר הוועדה המייעצת יחדל לכהן לפני תום תקופת כהונתו, בהתקיים אחד מאלה:	הפסקת כהונה לפני תום תקופת הכהונה

(1) הוא התפטר במסירת כתב התפטרות לשר;

(2) הוא חדל להיות עובד המשרד הממשלתי או עובד או חבר הגוף שאותו הוא מייצג בוועדה המייעצת, ואם הוא נציג ציבור – הוא התמנה לעובד המדינה.

(ב) התקיימה נסיבה מהנסיבות כמפורט להלן לגבי חבר הוועדה המייעצת, יעבירו השר מכהונתו לפני תום תקופת הכהונה ובסמוך למועד התקיימות הנסיבה, בהודעה בכתב:

(1) הוא הורשע בעבירה פלילית או בעבירת משמעת שמפאת מהותה, חומרתה או נסיבותיה אין הוא ראוי לכהן כחבר הוועדה המייעצת, או הוגש נגדו כתב אישום או קובלנה בעבירה כאמור;

(2) נבצר ממנו דרך קבע למלא את תפקידו;

(3) התקיימו נסיבות אחרות הפוסלות אותו לפי חוק זה לכהן כחבר הוועדה המייעצת.

ד ב ר י ה ס ב ר

כהונתו תמה יוסיף לכהן עד למינוי חבר אחר במקומו או עד למינויו מחדש, לפי הענין.

(ב) חבר הוועדה המייעצת יכול שימונה מחדש לתקופת כהונה נוספת בדרך הקבועה בסעיף 9.

תום כהונה לפני תום תקופת הכהונה

12. חבר הוועדה המייעצת יחדל לכהן לפני תום תקופת כהונתו באחת מאלה:

(1) התפטר במסירת כתב התפטרות למנהלת הרשות;

(2) אם נתמנה בהיותו עובד המדינה – חדל להיות עובד המשרד הממשלתי שאותו הוא מייצג בוועדה או פרש, או הושעה מן השירות;

(3) אם נתמנה בהיותו עובד, חבר או ממלא תפקיד בגוף מסוים – סיים עבודתו, או חדל להיות חבר או ממלא תפקיד באותו גוף;

סעיפים מוצע להתאים את החוק, בכל הנוגע לסדרי 12 עד 17 המינוי, הכהונה, סדרי הפעולה וניגוד העניינים בוועדה המייעצת, לנורמות החקיקה העדכניות בנושא, ולהחליף את הוראות החוק הקיימות בהוראות העדכניות כפי שהנחה משרד המשפטים בנושא.

סעיפים מוצע להחליף את סעיפים 11 ו-12 לחוק, שעניינם 12 ו-13 "תקופת כהונתו של חבר הוועדה המייעצת" ו"תום כהונה לפני תום תקופת הכהונה", ולבטל את סעיפים 13 ו-14 לחוק שעניינם "העברה מכהונה לפני תום תקופת הכהונה" ו"החלפת חבר" (ועדה מייעצת), בהתאמה.

חו לשונם של סעיפים 11 עד 14 לחוק;

"תקופת כהונתו של חבר הוועדה המייעצת

11. (א) תקופת כהונתו של חבר הוועדה המייעצת תהיה שלוש שנים מיום מינויו, ואולם חבר הוועדה שתקופת

(ג) השה בהתייעצות עם יושבת ראש הוועדה המייעצת, רשאי להעביר את חבר הוועדה המייעצת מכהונתו לפני תום תקופת הכהונה אם חבר הוועדה המייעצת נעדר בלא סיבה מוצדקת משלוש ישיבות רצופות של הוועדה המייעצת.

(ד) השר לא יפסיק את כהונתו של חבר הוועדה המייעצת לפי סעיפים קטנים (ב) עד (ג) אלא לאחר שנתן לו הזדמנות לטעון את טענותיו לעניין זה.

(ה) הפסיק חבר הוועדה המייעצת לכהן לפי הוראות סעיף זה, יפעל השר בהתאם להוראות סעיף 9, למינוי חבר אחר במקומו, בהקדם האפשרי.

ביטול סעיפים 13 ו-14 לחוק העיקרי – בטלים.

הוספת סעיף 14א .14. אחרי סעיף 14 לחוק העיקרי יבוא:

דברי הסבר

בסעיף 12 המוצע, מוצע לקבוע את הנסיבות שבהן יחדל חבר הוועדה המייעצת לכהן לפני תום תקופת כהונתו. מוצע לקבוע כי חבר ועדה מייעצת שיבקש להתפטר יעשה זאת במסירת כתב התפטרות לשר (ולא למנהלת הרשות כקבוע כיום). כמו כן מוצע לקבוע את הנסיבות המאפשרות לשר להעביר את חבר הוועדה המייעצת מכהונתו לפני תום תקופת הכהונה: בנסיבות שבהן חבר הוועדה המייעצת הורשע בעבירה פלילית או בעבירה משמעת שמפאת מהותה, חומרתה או נסיבותיה אין הוא ראוי לכהן כחבר הוועדה המייעצת, או הוגש נגדו כתב אישום או קובלנה בעבירה כאמור, וכן אם נבצר ממנו דרך קבע למלא את תפקידו. מוצע להוסיף לכך גם כאשר נתקיימו נסיבות אחרות הפוסלות אותו לפי החוק מלכהן כחבר המועצה.

כיום סעיף 13(2) לחוק קובע כי גם אם חבר הוועדה המייעצת נעדר ללא סיבה מוצדקת מארבע ישיבות רצופות של הוועדה המייעצת, ראש הממשלה יעבירו מכהונתו. מוצע לעדכן הוראה זו ולקבוע, בסעיף 12(ג) המוצע, כי השה בהתייעצות עם יושבת ראש הוועדה המייעצת, יהא רשאי להעביר את חבר הוועדה המייעצת מכהונתו לפני תום תקופת הכהונה אם חבר הוועדה המייעצת נעדר בלא סיבה מוצדקת משלוש ישיבות רצופות של הוועדה המייעצת.

בסעיף קטן (ד) מוצע לעגן את החובה ליתן לחבר וועדה מייעצת הזדמנות לטעון את טענותיו לפני העברתו מכהונה על ידי השר.

סעיף קטן (ה) המוצע קובע כי מקום שבו הפסיק חבר הוועדה המייעצת לכהן, יפעל השר בהקדם האפשרי למנות חבר אחר תחתיו, בהתאם לסעיף 9 לחוק, וזאת כדי שלא להותיר את הוועדה המייעצת בלא איוש ובאופן שיפגע בתפקודה.

סעיפים 14 ו-15 מוצע להוסיף את סעיף 14 לחוק ולקבוע כי קיום הוועדה המייעצת, סמכויותיה, תוקף החלטותיה ופעולותיה לא ייפגעו בשל הפסקת כהונתו של חבר מחברי הוועדה המייעצת או מחמת ליקוי

(4) אם נתמנה כנציג של גוף מהגופים המנויים בסעיף 9(ב) ו-3) – העומד בראש אותו גוף הודיע בכתב לראש הממשלה ולמנהלת הרשות, כי הוא מציע להחליף את נציגו בנציג אחר.

העברה מכהונה לפני תום תקופת הכהונה

13. ראש הממשלה יעביר מכהונתו חבר בוועדה המייעצת לפני תום תקופת כהונתו באחת מאלה:

- (1) נבצר ממנו דרך קבע למלא את תפקידו;
- (2) נעדר ללא סיבה מוצדקת מארבע ישיבות רצופות של הוועדה המייעצת;
- (3) הורשע בעבירה, אשר לפי חומרתה או נסיבותיה, אין הוא ראוי לשמש עוד בתפקידו כחבר הוועדה המייעצת.

החלפת חבר

14. חדל חבר הוועדה המייעצת לכהן או הועבר מכהונתו, יתמנה במקומו חבר אחר, באותה הדרך שבה נתמנה אותו חבר הוועדה המייעצת, וליתרת תקופת המינוי של אותו חבר.

מוצע לעגן את ההוראות הערכניות בנושאים אלה תחת סעיפים 11 ו-12.

בסעיף 11 המוצע, מוצע לקבוע כי תקופת הכהונה של חבר הוועדה המייעצת תהיה ארבע שנים עם אפשרות הארכה לתקופת כהונה נוספת אך לא יותר משתי תקופות כהונה רצופות. זאת, לעומת הקבוע בחוק כיום, ולפיו המינוי הוא לתקופה בת שלוש שנים הניתנות להארכה בתקופות נוספות, בלא הגבלה בחוק.

הסעיף נועד להגביל את תקופת כהונתם של חברים בוועדה המייעצת. הגבלת תקופת הכהונה נועדה לאפשר ריענון שורות ולהבטיח החלפה של חברי הוועדה המייעצת. הדבר חיוני הן כדי לאפשר גיוון דעות ועמדות והן בשל העובדה שחברות בוועדה המייעצת מהווה משאב ציבורי שאין מקום להקנותו לגורם בלעדי למשך תקופה ממושכת מדי.

תוקף פעולות 14.א. קיום הוועדה המייעצת, סמכויותיה ותוקף החלטותיה ופעולותיה לא ייפגעו בשל הפסקת כהונתו של חבר מחברי הוועדה המייעצת, או מחמת ליקוי במינויו או בהמשך כהונתו, ובלבד שמכהנים בה רוב חבריה.

תיקון סעיף 15 15. בסעיף 15 לחוק העיקרי -

(1) בסעיף קטן (ב), במקום "מינהלת הרשות" יבוא "מנהלת הרשות";

(2) אחרי סעיף קטן (ב) יבוא:

"(ב1) המניין החוקי בישיבות הוועדה המייעצת הוא רוב חבריה ובהם יושבת ראש הוועדה המייעצת או ממלא מקומה";

(3) בסעיף קטן (ג), במקום "של המשתתפים" יבוא "החברים המשתתפים" ובמקום "דעת היושב ראש, ובהעדרו - דעת ממלא מקומו" יבוא "דעתה של יושבת הראש, ובהיעדרה - דעתו של ממלא מקומה";

(4) בסעיף קטן (ה), במקום "לעצמה את סדרי עבודתה ופעולתה ככל שלא נקבעו לפי חוק זה" יבוא "את דרכי עבודתה וסדרי דיוניה אם לא נקבעו לפי חוק זה; דרכי עבודת הוועדה המייעצת וסדרי דיוניה יפורסמו באתר האינטרנט של הרשות".

החלפת סעיף 16 16. במקום סעיף 16 לחוק העיקרי יבוא:

16. חבר הוועדה המייעצת שאינו עובד המדינה, עובד גוף מתוקצב או עובד גוף נתמך, יהיה זכאי לתשלום מאת המשרד לשוויון חברתי בעד השתתפות בישיבות הוועדה המייעצת, בהתאם להוראות של החשב הכללי במשרד האוצר החלות לעניין חברי ועדות ציבוריות; בסעיף זה, "עובד המדינה", "עובד גוף מתוקצב" ו"עובד גוף נתמך" - בהגדרתם בסעיף 32 לחוק יסודות התקציב, התשמ"ה-1985.⁵

ג'מול והחזר הוצאות

ד ב ר י ה ס ב ר

סעיף 16 מוצע להחליף את סעיף 16 לחוק, וזו לשונה:

"שכר והוצאות"

16. חבר הוועדה המייעצת לא יהיה זכאי לתמורה בעד שירותיו לפי חוק זה, אך יהיה זכאי להחזר הוצאות סבירות שהוציא במילוי תפקידו, כפי שיקבע ראש הממשלה.

בשל הזמן והמאמץ הנדרשים מחברי הוועדה המייעצת לשם ביצוע תפקידם כיאות, מוצע לעגן את האפשרות לשלם גמול או החזר הוצאות לחברי הוועדה שאינם עובדי המדינה, עובד גוף מתוקצב או עובד גוף נתמך, וזאת בהתאם להוראות שקבע החשב הכללי במשרד האוצר לעניין חברי ועדות ציבוריות. הוראה זו אינה חלה על חברי הוועדה שהם עובדי המדינה, עובדי גוף מתוקצב או גוף נתמך לנוכח ההבנה ששכר העבודה המשולם להם ממעבידם מגלם גם את התשלום בגין השתתפותם בישיבות המועצה.

במינויו או בהמשך כהונתו, ובלבד שמכהנים בה רוב חבריה. סעיף 14 המוצע נועד לשמור על רצף תפקודה ותוקף החלטותיה של הוועדה המייעצת במקרה שבו התפנה מקומו של מי מחבריה, ובלבד שמכהנים בה רוב חבריה.

נוסף על כך מוצעים כמה תיקונים לסעיף 15 לחוק, הן כחלק מההתאמות הנדרשות עקב ביטול מינהלת הרשות כמוצע בהצעת חוק זו, והן כאמור לנוכח הוראות החקיקה הערכניות יותר בנושא.

מוצע להוסיף לסעיף 15 את סעיף קטן (ב1) ולקבוע כי המניין החוקי המזערי שבו יכולה הוועדה המייעצת לפעול ולקבל החלטות הוא רוב חבריה ובהם יושבת הראש או ממלא מקום יושבת הראש, זאת במטרה להבטיח את תקינות עבודת הוועדה המייעצת, בהיבט החבריים המכהנים בה.

עוד מוצע לקבוע כי דרכי עבודת הוועדה המייעצת וסדרי דיוניה יפורסמו באתר האינטרנט של הרשות.

⁵ ס"ח התשמ"ה, עמ' 60.

- "החלת דינים"
א.א. חברי הוועדה המייעצת שאינם עובדי המדינה, דינם, בפעולתם כחברי הוועדה המייעצת, כדין עובדי המדינה, לעניין חיקוקים אלה ולעניין פעולותיהם בוועדה המייעצת:
- (1) חוק שירות הציבור (מתנות), התש"ם-1979⁴;
 - (2) חוק העונשין, התשל"ז-1977⁵ - ההוראות הנוגעות לעובדי הציבור;
 - (3) חוק שירות הציבור (הגבלות לאחר פרישה), התשכ"ט-1969⁶;
 - (4) חוק שירות המדינה (סיוג פעילות מפלגתית ומגבית כספים), התשי"ט-1959⁷ - ההוראות הנוגעות לכלל עובדי המדינה;

דברי הסבר

עובד הציבור שרכש בתוקף תפקידו לפני פרישתו; לגבי חוק שירות המדינה (סיוג פעילות מפלגתית ומגבית כספים), התשי"ט-1959 - החוק מתייחס לקטגוריות שונות של עובדי המדינה ומחיל עליהן איסורים שונים. כפי שקובע ההסדר בסעיף, על חברי הוועדה המייעצת שאינם עובדי המדינה, יחולו החובות והאיסורים החלים מכוח החוק על כלל עובדי המדינה - איסור על השתתפות בבחירות (למעט חשאיות) ב"גוף בחר" (סעיף א); איסור לעסוק בפעילות מפלגתית בתחומם של נכסי הציבור (סעיף ב); איסור לארגן הפגנה או תהלוכה בעלת אופי מדיני (סעיף ג); איסור להתרים כספים זולת לאוצר המדינה (סעיף ד); לגבי פקודת הראיות [נוסח חדש], התשל"א-1971 (להלן - הפקודה) - משמעות החלטה על חברי הוועדה המייעצת שאינם עובדי המדינה נוגעת בעיקרה ליתעודת עובד ציבור, כפי שבאה לידי ביטוי בסימן ג' בפרק ב' לפקודה שבו נקבע, בין השאר, כי בית המשפט רשאי לקבל כראיה תעודה על דבר שנרשם במסמך רשמי, וכי התעודה תהיה חתומה בידי עובד הציבור שעשה את הרישום או את המעשה (סעיף 23 לפקודה), וכי דין תעודת עובד הציבור כדין עדות, כלומר עובד הציבור לא נדרש להתייצב לעדות בבית המשפט, אלא אם כן יידרש להיחקר בחקירה נגדית (סעיף 25 לפקודה); לגבי חוק הבחירות לכנסת [נוסח משולב], התשכ"ט-1969 - בחוק הבחירות לכנסת נקבעו הגבלות על זכותם של עובדי המדינה להתמודד לכנסת ועל יכולתם להשתתף בתעמולת בחירות. לעניין ההגבלה על הזכות להתמודד לכנסת יצוין כי לגבי חברי הוועדה המייעצת שאינם עובדי המדינה תחול ההגבלה הקבועה בסעיף 56(ב) לחוק הבחירות לכנסת, כפי שהיא חלה לגבי עובדי המדינה שאינם בכירים. ככלל, ההגבלה הקבועה בסעיף 56(א) לחוק, אשר הוחלה על עובדי המדינה הבכירים, לא תחול על חברי הוועדה המייעצת שאינם עובדי המדינה. כמו כן,

סעיף 17 מוצע להוסיף לחוק את סעיף 16א בעניין "החלת דינים" ואת סעיף 16ב בעניין "ניגוד עניינים", כמפורט להלן.

לסעיף 16א המוצע

מוצע להחיל על חברי הוועדה שאינם עובדי המדינה שורה של דינים שמטרתם היא ככלל שמירה על טוהר המידות בשירות הציבורי ושמירת עצמאותו המקצועית. להלן יובא הסבר על החלתו של כל אחד מדברי החקיקה בסעיף המוצע:

לגבי חוק שירות הציבור (מתנות), התש"ם-1979 - החוק קובע כי על עובד ציבור וכן על בן או בת זוגו ומי סמוך על שולחנו חל איסור על קבלת מתנה הניתנת לו נוכח תפקידו כעובד הציבור. החוק נועד למנוע פגיעה בטוהר המידות ובכלל זה למנוע תופעה פסולה של הענקת מתנה או גמול לעובד ציבור על מנת להטות את שיקול דעתו ולהשפיע על הליך קבלת ההחלטות; לגבי חוק העונשין, התשל"ז-1977 - החוק קובע שורה של עבירות העוסקות, בין השאר בעובדי ציבור, חלק מהעבירות הן ייחודיות לעובדי ציבור ובהן העבירה של מרמה והפרת אמונים, גילוי בהפרת חובה, שימוש לרעה בכוח המשרה, לחץ של עובד ציבור, גניבה בידי עובד ציבור, וחלקן נועדו לתת הגנה מוגברת לעובד ציבור ובהן העבירה של תקיפת עובד ציבור, הפרעה לעובד ציבור והעלבת עובד ציבור; לגבי חוק שירות הציבור (הגבלות לאחר פרישה), התשכ"ט-1969 - חוק זה קובע שורה של הגבלות על מעבר של פורש משירות הציבור אל גופים אשר הפורש עסק בעניינם או היה מעורב במתן זכות להם במסגרת תפקידו הציבורי. זאת, בהתאם למטרתו של החוק, שהיא שמירה על טוהר המידות ואמון הציבור במערכת, ומניעת תופעות שליליות הכרוכות בניצול קשרים אישיים של

⁴ ס"ח התש"ם, עמ' 2.

⁵ ס"ח התשל"ז, עמ' 226.

⁶ ס"ח התשכ"ט, עמ' 144.

⁷ ס"ח התשי"ט, עמ' 190.

(5) פקודת הראיות [נוסח חדש], התשל"א-1971* – ההוראות הנוגעות לתעודת עובד הציבור;

(6) חוק הבחירות לכנסת [נוסח משולב], התשכ"ט-1969*.

ניגוד עניינים 16ב. (א) בסעיף זה –

"בן משפחה" – בן זוג, הורה, הורה ההורה, בן או בת ובני זוגם, אח או אחות וילדיהם, גיס, גיסה, דוד או דודה וילדיהם, חותן, חותנת, חם, חמות, נכד או נכדה, לרבות קרוב כאמור שהוא שלוב;

"בעל עניין" – כהגדרתו בחוק ניירות ערך, התשכ"ח-1968⁹;

"טיפול" – לרבות קבלת החלטה, העלאת נושא לדיון, נוכחות בדיון, השתתפות בדיון או בהצבעה, או עיסוק בנושא מחוץ לדיון;

"ניגוד עניינים", של חבר הוועדה המייעצת – ניגוד עניינים בין מילוי תפקידו בוועדה המייעצת לבין עניין אישי או תפקיד אחה שלו או של קרובו;

"קרוב", של חבר הוועדה המייעצת – כל אחד מאלה:

(1) בן משפחה של חבר הוועדה המייעצת;

(2) אדם שלחבר הוועדה המייעצת יש עניין במצבו הכלכלי;

(3) תאגיד שחבר הוועדה המייעצת, בן משפחתו או אדם כאמור בפסקה (2) הם בעלי עניין בו;

ד ב ר י ח ס ב ר

אינו שולל במפורש את האיסור על ניגוד עניינים באותם מקרים – לא מן הנמנע שהאיסור יחול במקרים אלה מכוח כללי הצדק הטבעי.

סעיף קטן (א) הוא סעיף הקובע את ההגדרות הדרושות לסעיף המוצע. הוא יוצק תוכן להגדרת המונח "ניגוד עניינים", ומבהיר כי יש לבחון את קיומו של ניגוד עניינים ביחס למילוי תפקידו של חבר הוועדה המייעצת, בהתחשב בענייניו האישיים או בתפקיד אחה שלו או של קרובו, וכן קובע מי יחשב "קרוב" לעניין זה. משמעות הדברים היא כי חבר הוועדה המייעצת עלול להיות במצב של ניגוד עניינים גם כאשר אין לחבר הוועדה עצמו עניין אישי, אך יש לו עניין במצב של אדם אחה הנכלל בהגדרת "קרוב" (ובכלל זה, כאשר מדובר בחבר קרוב). הסעיף קובע הגדרה רחבה ומקיפה של גורמים אשר יש לבחון את ענייניהם ביחס לתפקידו של חבר הוועדה, אך יש להדגיש כי לא בכל מקרה שיש לקרוב עניין אישי אכן מתעורר חשש סביר לניגוד עניינים, ויש לבחון את פוטנציאל ההשפעה של העניין האישי בהתחשב גם במידת הקרבה.

יחול המנגנון הקבוע בסעיף 56(ב) לחוק האמורה שמשמעותו היא שחברותם של חברי הוועדה המייעצת תופסק מיום הגשת רשימת המועמדים עד יום הבחירות לכנסת ואם יבחרו לכנסת – כל זמן היותם חברי הכנסת.

לסעיף 16ב המוצע

מוצע להחיל על חבר הוועדה המייעצת את העיקרון האוסר על עובדי ציבור להימצא במצב של ניגוד עניינים. האיסור מתייחס למצב שבו יש חשש סביר שעובד הציבור יימצא בניגוד עניינים – הן כאשר מדובר בעניין אישי שלו או של קרובו והן כאשר מדובר בתפקיד אחר של אותו אדם. הוראות הסעיף מעגנות ומפרטות הן את העיקרון האוסר על הימצאות במצב של ניגוד עניינים והן את קשת הזיקות הרחבה שביחס אליה יש לבחון אם מתקיים ניגוד עניינים. ואולם בנסיבות נתונות, בבחינת השאלה אם מתקיים בפועל חשש סביר לניגוד עניינים, יש לתת את הדעת גם לריחוק הזיקה ולמכלול נסיבות העניין. יובהר כי ייתכנו נסיבות שבהן חשש לניגוד עניינים יתעורר גם ביחס לזיקות רחוקות שלא נכללו במפורש בהגדרות אלה, וכיוון שהחוק

⁹ דיני מדינת ישראל, נוסח חדש 18, עמ' 421.

⁹ ס"ח התשכ"ט, עמ' 103.

¹⁰ ס"ח התשכ"ח, עמ' 254.

(4) גוף שחבר הוועדה המייעצת, בן משפחתו או אדם כאמור בפסקה (2) הם מנהלים או עובדים אחראים בו.

(ב) לא ימונה לחבר הוועדה המייעצת ולא יכהן כחבר כאמור מי שבשל כהונתו יימצא, באופן תדיה, במצב של ניגוד עניינים אשר ימנע ממנו למלא את עיקר תפקידו בוועדה המייעצת.

(ג) חבר הוועדה המייעצת לא יטפל במסגרת תפקידו בנושא שהטיפול בו יגרום לו להימצא במצב של ניגוד עניינים.

(ד) נודע לחבר הוועדה המייעצת כי הוא עלול להימצא במצב של ניגוד עניינים כאמור בסעיפים קטנים (ב) או (ג), יודיע על כך בהקדם האפשרי ליושבת ראש הוועדה המייעצת; הייתה חברת הוועדה המייעצת האמורה יושבת הראש – תודיע על כך לשר.

(ה) על אף האמור בסעיף זה, רשאי חבר הוועדה המייעצת להביא בחשבון גם את ענייניו של הגוף שהוא נציג, אם הם קשורים לתפקידי הוועדה המייעצת, ולא יראו אותו כמצוי במצב של ניגוד עניינים בשל כך בלבד.

ביטול סעיפים 17 ו-18. סעיפים 17 עד 20 לחוק העיקרי – בטלים.

תיקון סעיף 21 ו-19. בסעיף 21 לחוק העיקרי –

(1) בכל מקום, המילה "מינהלת" – תימחק, ובמקום "ראש הממשלה" יבוא "השר";

ד ב ר י ה ס ב ר

צעדים אחרים שאינם שוללים את הטיפול באותו עניין, כגון קבלת החלטות בשיתוף עם גורם אחר, גילוי נאות, מתן הנמקה מיוחדת וכיוצא בזה.

סעיף קטן (ד) מתייחס לחובת ההודעה המוקדמת המוטלת על חבר הוועדה כאשר הוא עלול להימצא במצב של ניגוד עניינים. לפי הסעיף, בכל מצב שבו נודע לחבר המועצה על אפשרות להימצאות במצב של ניגוד עניינים, הוא נדרש לעדכן את הגורם הממנה, ובהתאם לכך יהיה מקום לגבש בעניינו הסדר למניעת ניגוד עניינים כמפורט לעיל.

סעיף קטן (ה) מתייחס לחבר אשר מונה מתוקף תפקידו כבעל תפקיד בגוף מסוים או כמייצג גוף או מגזר מסוים. במקרה זה, מונחת ההנחה כי חברותו של חבר זה היא חשובה ובעלת תועלת, בין השאר כדי שייצג ויביא לפני חברי הוועדה גם את זווית הראייה של אותו מגזר או אותה אוכלוסייה. לכן, במצב כאמור אין לראות ניגוד עניינים כעצם העובדה שחבר הוועדה המייעצת מייצג גוף או ציבור מסוים. ואולם, לא מן הנמנע שעניין אישי של אותו נציג יעורר חשש לניגוד עניינים אישי, גם אם עניין זה קשור לעניינו הכללי של המגזר.

סעיף 19 מוצע לתקן את סעיף 21 לחוק ולקבוע כי הרשות היא שתמסור דין וחשבון על פעולותיה לממשלה ולוועדה המייעצת, וזאת חלק ממינהלת הרשות שתפקיד זה

סעיף קטן (ב) אוסר על מינוי של חבר לוועדה אם הוא עלול להימצא באופן תדיר במצב של ניגוד עניינים, באופן שימנע ממנו למלא את עיקר תפקידו. ככלל, ההנחה היא שזיקות שיש לחבר הוועדה לתפקיד עשויות להצריך הטלת הגבלות על חבר הוועדה במילוי תפקידו, אשר יבוא לידי ביטוי בהסדר ניגוד עניינים שייערך בעבורו. לפי סעיף קטן זה, רק אם חבר הוועדה יימצא במצב של ניגוד עניינים שלא ניתן למנוע אותו במסגרת הסדר ניגוד עניינים, או שהסדר ניגוד העניינים ימנע ממנו למלא את עיקר התפקיד, לא יהיה ניתן למנותו או לאפשר את כהונתו.

סעיף קטן (ג) מתייחס לאופן שבו יש לנהוג במקרה של חשש לניגוד עניינים במהלך הכהונה, וקובע כי חבר הוועדה לא יטפל בנושאים שהטיפול בהם יגרום לו להימצא במצב של ניגוד עניינים. בהתאם להגדרת "טיפול" בסעיף קטן (א), על חבר הוועדה להימנע מכל סוג של מעורבות באותו נושא, לרבות נוכחות בדיון לעניין אותו נושא. לצד זאת, יובהר כי סעיף קטן זה אינו מיתר את הצורך בעריכת הסדר למניעת ניגוד עניינים, אשר במסגרתו יש להתייחס לכל הזיקות הרלוונטיות ולקבוע כיצד על חבר הוועדה לנהוג כדי להימנע מלהימצא במצב של ניגוד עניינים. הסדר ניגוד עניינים עשוי לכלול צעדים אישיים (כגון התפטרות ממילוי תפקיד מקביל או שינוי באופן הפעילות) או הימנעות מטיפול באותו עניין, כאמור בסעיף קטן זה. לצד זאת, במקרים המתאימים ניתן לנקוט

(2) בסוף סעיף קטן (א) יבוא "דין וחשבון לפי סעיף קטן זה יכלול גם סיכום של הדוחות שהוגשו לרשות, לגבי אותה שנה, על ידי היועצות לקידום מעמד האישה, בהתאם לסעיף 4(ד) ו-ה) לחוק הרשויות המקומיות;

(3) בסעיף קטן (ב), אחרי "מעמד האשה" יבוא "ולשויון מגדרי".

תיקון סעיף 22 20. בסעיף 22 לחוק העיקרי, בסעיף קטן (ב), במקום "משרד ראש הממשלה" יבוא "המשרד לשויון חברתי".

ביטול סעיף 23 21. סעיף 23 לחוק העיקרי – בטל.

תיקון סעיף 24 22. בסעיף 24 לחוק העיקרי, במקום "ראש הממשלה" יבוא "השר" ואחרי "מעמד האשה" יבוא "ולשויון מגדרי".

תיקון חוק שיווי זכויות האישה, התשי"א-1951 בסעיף 126 – 23.

(1) בסעיף קטן (א), בכל מקום, אחרי "מעמד האישה" יבוא "ולשויון מגדרי";

(2) בסעיף קטן (ב1), בסוף פסקה (2) יבוא "השתייכות לאוכלוסייה הזכאית לייצוג הולם על פי דין, וסוג ההשתייכות".

תיקון חוק שירות המדינה (מינויים) 24. בחוק שירות המדינה (מינויים), התשי"ט-1959¹¹, בסעיף 15א –

(1) בסעיף קטן (ד), אחרי "מעמד האישה" יבוא "ולשויון מגדרי";

(2) בסעיף קטן (ט), במקום ההגדרה "הרשות לקידום מעמד האישה" יבוא:

"הרשות לקידום מעמד האישה ולשויון מגדרי" – כמשמעותה בחוק הרשות לקידום מעמד האישה ולשויון מגדרי, התשנ"ח-1998".

ד ב ר י ה ס ב ר

סעיפים מוצעים תיקונים עקיפים לחוקים שלהלן, עד 23 שנועדו לעדכן, בכל המקומות שבהם מופיע שם הרשות לקידום מעמד האישה, את שמה העדכני – הרשות לקידום מעמד האישה ולשויון מגדרי, ובהתאמה, גם את תפקידן של היועצות לקידום מעמד האישה לפי חוק הרשויות המקומיות (יועצות לקידום מעמד האישה), התש"ס-2000; סקירת החקיקה העלתה צורך בתיקון כאמור לחוקים אלה:

חוק שירות המדינה (מינויים), התשי"ט-1959; פקודת הסטטיסטיקה [נוסח חרש], התשל"ב-1972; חוק שויון ההזדמנויות בעבודה, התשמ"ח-1988; חוק הרשויות המקומיות (יועצות לקידום מעמד האישה), התש"ס-2000; חוק לעידוד של שילוב וקידום של נשים בעבודה ושל התאמת מקומות עבודה לנשים, תשס"ח-2008, וחוק שיווי זכויות האישה, התשי"א-1951. כמו כן מוצע לבצע תיקון בחוק שיווי זכויות האישה ולפיו המאגר הקבוע בסעיף 126 לחוק האמור יכלול, נוסף על הפרטים על אודות הנשים המנויות במאגר שניתנו לפי הסכמתן, גם פרטים בדבר השתייכותן לאוכלוסייה הזכאית על פי דין לייצוג הולם,

היה מוטל עליה וכעת מוצע לבטלה. עוד מוצע לקבוע כי הדין והחשבון יכלול גם סיכום של הדוחות שהוגשו לרשות על ידי היועצות לקידום מעמד האישה, בהתאם לחובת הרשות לפי סעיף 4(ה) לחוק הרשויות המקומיות (יועצות לקידום מעמד האישה), התש"ס-2000.

כמו כן מוצעות התאמות לנוסח הסעיף עקב קביעת השר לשויון חברתי כמי שימסור לממשלה את הדין והחשבון השנתי ויניחו על שולחן הכנסת, והתאמת שם "הוועדה לקידום מעמד האישה" בכנסת בהתאם לשמה הנוכחי: "הוועדה לקידום מעמד האישה ולשויון מגדרי".

סעיף 21 מוצע לבטל את סעיף 23 לחוק, שהיה נכון לעת כניסתו לראשונה לתוקף של החוק, וזו לשונו:

"מועד למינוי חברי מוסדות הרשות

23. (א) הממשלה תמנה את מנהלת הרשות תוך 45 ימים מיום פרסומו של חוק זה.

(ב) ראש הממשלה ימנה את הוועדה המייעצת ואת מינהלת הרשות תוך 45 ימים מיום מינויה של מנהלת הרשות".

¹¹ ס"ח התשי"א, עמ' 248.

¹² ס"ח התשי"ט, עמ' 86.

25. בפקודת הסטטיסטיקה [נוסח חדש], התשל"ב-1972¹⁵, בסעיף 7א(ד), בכל מקום, אחרי "מעמד האישה" יבוא "ולשויון מגדרי".
26. בחוק שוויון ההזדמנויות בעבודה, התשמ"ח-1988¹⁴, בסעיף 118 –
- (1) בסעיף קטן (ב), בפסקה (ו), אחרי "מעמד האישה" יבוא "ולשויון מגדרי";
- (2) בסעיף קטן (ז), במקום ההגדרה "הרשות לקידום מעמד האישה" יבוא:
- "הרשות לקידום מעמד האישה ולשויון מגדרי" – הרשות כמשמעותה בחוק הרשות לקידום מעמד האישה ולשויון מגדרי, התשנ"ח-1998¹⁵.
27. בחוק הרשויות המקומיות (יועצת לקידום מעמד האישה), התש"ס-2000¹⁵ –
- (1) בשם החוק, אחרי "מעמד האישה" יבוא "ולשויון מגדרי";
- (2) בכל מקום, למעט בסעיף 3א(א), אחרי "מעמד האישה" יבוא "ולשויון מגדרי";
- (3) בסעיף 3א, בסעיף קטן (א), אחרי "היועצת לקידום מעמד האישה" יבוא "ולשויון מגדרי" ואחרי המילה "ולשויון" יבוא "המגדרי".
28. בחוק לעידוד של שילוב וקידום של נשים בעבודה ושל התאמת מקומות עבודה לנשים, התשס"ח-2008¹⁶, בסעיף 2, בהגדרה "הרשות", בכל מקום, אחרי "לקידום מעמד האישה" יבוא "ולשויון מגדרי".
- תיקון פקודת הסטטיסטיקה
- תיקון חוק שוויון ההזדמנויות בעבודה
- תיקון חוק הרשויות המקומיות (יועצת לקידום מעמד האישה)
- תיקון חוק לעידוד של שילוב וקידום של נשים בעבודה ושל התאמת מקומות עבודה לנשים

ד ב ר י ה ס ב ר

החרדית ושל עולים חדשים. בהתאם לתיקון המוצע, יבטא המאגר לפי חוק שיווי זכויות האישה השתייכות של נשים המנויות בו לקבוצות האוכלוסייה כאמור ובכך יספק מידע שיסייע בקידומן של אלה בהתאם לתכליות המאגר כמפורט לעיל.

וטוג ההשתייכות. כך למשל, בחוק שירות המדינה (מינויים), התשי"ט-1959, קיימת התייחסות לייצוג הולם של בני שני המינים, של אנשים עם מוגבלות, של בני האוכלוסייה הערבית, לרבות הדרוזית והצ'רקסית, של מי שהוא או שאחד מהוריו נולדו באתיופיה, של בני האוכלוסייה

¹⁵ דיני מדינת ישראל, נוסח חדש מס' 24, עמ' 500.

¹⁴ ס"ח התשמ"ח, עמ' 38.

¹⁵ ס"ח התש"ס, עמ' 278.

¹⁶ ס"ח התשס"ח, עמ' 482; התשפ"א, עמ' 236.

רשומות

הצעות חוק

ה מ מ ש ל ה

22 ביוני 2022

1563

כ"ג בסיוון התשפ"ב

עמוד

הצעת חוק חוזה הביטוח (תיקון מס' 12) (ריבית מיוחדת והתיישנות), התשפ"ב-2022 1238

**הצעת חוק חוזה הביטוח (תיקון מס' 12) (ריבית מיוחדת והתיישנות),
התשפ"ב-2022**

1. תיקון סעיף 31 בחוק חוזה הביטוח, התשמ"א-1981, בסעיף 31, האמור בו יסומן "(א)", ואחריו יבוא:
- "(ב) על אף הוראות סעיף קטן (א), הוגשה תלונה לממונה על שוק ההון ביטוח וחסכון לפי סעיף 60 לחוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח), התשמ"א-1981,¹ לא תסתיים תקופת ההתיישנות של תביעה לתגמולי ביטוח בעניין שלגביו הוגשה התלונה לפני שעברה שנה מיום הגשת התלונה, ובלבד שתקופת ההתיישנות הכוללת של התביעה לא תעלה על ארבע שנים מיום תחילתה לפי סעיף קטן (א), ולעניין ביטוח חיים כאמור באותו סעיף קטן, ביטוח מפני מחלות ואשפוז וביטוח סיעודי – לא תעלה על שש שנים מהיום כאמור"
2. תיקון חוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח) התשמ"א-1981, בסעיף 62, אחרי סעיף קטן (א) יבוא:
- "(1א) (1) בלי לגרוע מהוראות סעיף קטן (א), מצא הממונה במסגרת בירור תלונה כי מבטח לא שילם את תגמולי הביטוח שלא היו שנויים במחלוקת בתום לב, במועדים שבהם היה עליו לשלם לפי סעיף 27 לחוק חוזה הביטוח, רשאי הוא לחייב את המבטח בתשלום ריבית מיוחדת בשיעור שלא יעלה על השיעור המרבי שמוסמך בית המשפט לחייב בו בהתאם לסעיף 28 לחוק חוזה הביטוח, והוראות הסיפה של הסעיף האמור יחולו בעניין חישוב הריבית המיוחדת ותשלומה."

ד ב ר י ה ס ב ר

את הצורך בהגשת תביעה לבית המשפט על ידי המבוטח או המוטב, ובכך לחסוך בהוצאות הן של הצרכנים והן של המבטחים ולהקל את העומס המוטל על בתי המשפט. יצוין כי במקרים שבהם מוגשת לממונה תלונה על מבטח, מיודע המבטח על כך ויכול לשמור את החומר הרלוונטי לצורך בירור תביעה בבית המשפט (אם תוגש) ועל כן אין הוא צפוי להיפגע בהיבט זה. נוסף על כך צפויה ההצעה לנטרל חשש של מבוטחים כי פנייה לממונה תפגע בהם בשל כך שתקופת ההתיישנות עלולה להסתיים בזמן בירור התלונה אצל הממונה.

סעיף 2 סעיף 62 לחוק הפיקוח על הביטוח שעניינו תוצאות בירור תלונה שהוגשה לממונה, קובע בסעיף קטן (א) כי אם מצא הממונה שהתלונה הייתה מוצדקת, רשאי הוא להורות למי שהתלונה עליו לתקן ליקוי שהעלה בירור התלונה.

מוצע להרחיב את סמכות הממונה לפי סעיף 62 האמור ולהסמיכו גם לחייב מבטח בתשלום ריבית מיוחדת, אם מצא במסגרת בירור תלונה נגד המבטח כי לא שילם את תגמולי הביטוח שלא היו שנויים במחלוקת בתום לב, במועדים שבהם היה עליו לשלם לפי סעיף 27 לחוק חוזה הביטוח. זאת בצד הסמכות הנתונה כיום לבית המשפט

סעיף 1 סעיף 31 לחוק חוזה הביטוח, התשמ"א-1981 (להלן – חוק חוזה הביטוח), שעניינו התיישנות, קובע כי, ככלל, תקופת ההתיישנות של תביעה לתגמולי ביטוח היא שלוש שנים לאחר שקרה מקרה הביטוח, ולעניין ביטוח חיים, ביטוח מפני מחלות ואשפוז וביטוח סיעודי – חמש שנים לאחר שקרה מקרה הביטוח. מוצע לתקן את סעיף 31 לחוק חוזה הביטוח ולקבוע הוראה מיוחדת למקרה של תביעה לתגמולי ביטוח בעניין שלגביו הוגשה תלונה לממונה על שוק ההון ביטוח וחסכון כמשמעותו בחוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח), התשמ"א-1981 (להלן – הממונה), בהתאם לסעיף 60 לחוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח), התשמ"א-1981 (להלן – חוק הפיקוח על הביטוח). לפי המוצע, במקרה כאמור לעיל לא תסתיים תקופת ההתיישנות של התביעה לפני שעברה שנה מיום הגשת התלונה לממונה, ובלבד שתקופת ההתיישנות הכוללת לא תעלה על ארבע שנים מיום תחילתה, ולעניין ביטוח חיים, ביטוח מפני מחלות ואשפוז וביטוח סיעודי – לא תעלה על שש שנים מיום תחילתה.

ההוראה המוצעת תאפשר לממונה, במקרים שבהם הוגשה תלונה כאמור, למצות את הליכי בירור התלונה גם אם הוגשה בשלהי תקופת ההתיישנות. האפשרות למיציוי בירור התלונה עשויה לייתר במקרים המתאימים

¹ ס"ח התשמ"א, עמ' 94; התשפ"א, עמ' 106.
² ס"ח התשמ"א, עמ' 208; התשע"ט, עמ' 160.

- (2) הוטל על מבטח עיצום כספי לפי הוראות סעיף 92א(א) בשל אי-תשלום תגמולי הביטוח כאמור בפסקה (1) במועדים כאמור בה, יביא זאת הממונה בחשבון בבואו לחייב את המבטח גם בריבית מיוחדת לפי פסקה (1).
- (3) בסעיף קטן זה –

“חוק חרזה הביטוח” – חוק חרזה הביטוח, התשמ”א–1981.

ד ב ר י ה ס ב ר

שהעלה בירור התלונה, מייתרת פעמים רבות את הצורך בפנייה לבית המשפט, והסמכת הממונה לחייב בתשלום ריבית מיוחדת עשויה למנוע מצב שבו מבוטחים יעדיפו להגיש תביעה לבית המשפט רק בשל סמכותו של בית המשפט לחייב בתשלום ריבית מיוחדת כאמור.

מוצע להעניק לממונה סמכות זאת כסמכות שברשות, כחלק מתוצאות בירור תלונה נגד מבטח. עוד מוצע כי אם הוטל על מבטח עיצום כספי בשל אי-תשלום תגמולי ביטוח במועד לפי הוראות סעיף 92א(א) לחוק הפיקוח על הביטוח, יהיה על הממונה להביא זאת בחשבון בבואו לחייב את המבטח גם בריבית מיוחדת. זאת, בין השאר, כדי שיבחן אם קיימת הצדקה לשימוש בכלי מינהלי נוסף נגד מבטח למטרת הרתעה וענישה.

לפי סעיף 28 לחוק חרזה הביטוח ובשיעור שלא יעלה על השיעור המרבי הקבוע בסעיף האמור בדומה לריבית מיוחדת שמוסמך לחייב בית המשפט, גם הריבית המיוחדת לפי הסעיף המוצע תחושב על תגמולי הביטוח ועל תוספת הפרשי ההצמדה על תגמולים אלה לפי סעיף 28 לחוק חרזה הביטוח, מהמועדים שבהם היה על המבטח לשלם עד תשלום בפועל, ותשלום נוסף על הריבית האמורה בסעיף 28 לחוק חרזה הביטוח.

התיקון המוצע נועד להגביר את ההרתעה מפני עיכוב או אי-תשלום של תגמולי ביטוח למבוטח בחוסר תום לב ולשמש מנגנון ענישה על ביצוע מעשים אלה. זאת לצד העובדה שבתי המשפט ממעטים מאוד בשימוש בסמכותם על פי סעיף 28 לחוק חרזה הביטוח. כמו כן, סמכות הממונה להורות למי שהתלונה עליו לתקן ליקוי

רשומות

הצעות חוק

ה מ מ ש ל ה

22 ביוני 2022

1563

כ"ג בסיוון התשפ"ב

עמוד

הצעת חוק הוזה הביטוח (תיקון מס' 12) (ריבית מיוחדת והתיישנות), התשפ"ב-2022. 1238

**הצעת חוק חוזה הביטוח (תיקון מס' 12) (ריבית מיוחדת והתיישנות),
התשפ"ב-2022**

1. תיקון סעיף 31 בחוק חוזה הביטוח, התשמ"א-1981, בסעיף 31, האמור בו יסומן "(א)", ואחריו יבוא:
- "(ב) על אף הוראות סעיף קטן (א), הוגשה תלונה לממונה על שוק ההון ביטוח וחסכון לפי סעיף 60 לחוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח), התשמ"א-1981,² לא תסתיים תקופת ההתיישנות של תביעה לתגמולי ביטוח בעניין שלגביו הוגשה התלונה לפני שעברה שנה מיום הגשת התלונה, ובלבד שתקופת ההתיישנות הכוללת של התביעה לא תעלה על ארבע שנים מיום תחילתה לפי סעיף קטן (א), ולעניין ביטוח חיים כאמור באותו סעיף קטן, ביטוח מפני מחלות ואשפוז וביטוח סיעודי – לא תעלה על שש שנים מהיום כאמור"
2. תיקון חוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח) על סעיף 62, אחריו יבוא:
- "(א1) (1) בלי לגרוע מהוראות סעיף קטן (א), מצא הממונה במסגרת בירור תלונה כי מבטח לא שילם את תגמולי הביטוח שלא היו שנויים במחלוקת בתום לב, במועדים שבהם היה עליו לשלם לפי סעיף 27 לחוק חוזה הביטוח, רשאי הוא לחייב את המבטח בתשלום ריבית מיוחדת בשיעור שלא יעלה על השיעור המרבי שמוסמך בית המשפט לחייב בו בהתאם לסעיף 28 לחוק חוזה הביטוח, והוראות הסיפה של הסעיף האמור יחולו בעניין חישוב הריבית המיוחדת ותשלומה.

ד ב ר י ה ס ב ר

את הצורך בהגשת תביעה לבית המשפט על ידי המבוטח או המוטב, ובכך לחסוך בהוצאות הן של הצרכנים והן של המבטחים ולהקל את העומס המוטל על בתי המשפט. יצוין כי במקרים שבהם מוגשת לממונה תלונה על מבטח, מיועד המבטח על כך ויכול לשמור את החומר הרלוונטי לצורך בירור תביעה בבית המשפט (אם תוגש) ועל כן אין הוא צפוי להיפגע בהיבט זה. נוסף על כך צפויה ההצעה לנטרל חשש של מבוטחים כי פנייה לממונה תפגע בהם בשל כך שתקופת ההתיישנות עלולה להסתיים בזמן בירור התלונה אצל הממונה.

סעיף 2 סעיף 62 לחוק הפיקוח על הביטוח שעניינו תוצאות בירור תלונה שהוגשה לממונה, קובע בסעיף קטן (א) כי אם מצא הממונה שהתלונה הייתה מוצדקת, רשאי הוא להורות למי שהתלונה עליו לתקן ליקוי שהעלה בירור התלונה.

מוצע להרחיב את סמכות הממונה לפי סעיף 62 האמור ולהסמיכו גם לחייב מבטח בתשלום ריבית מיוחדת, אם מצא במסגרת בירור תלונה נגד המבטח כי לא שילם את תגמולי הביטוח שלא היו שנויים במחלוקת בתום לב, במועדים שבהם היה עליו לשלם לפי סעיף 27 לחוק חוזה הביטוח. זאת בצד הסמכות הנתונה כיום לבית המשפט

סעיף 1 סעיף 31 לחוק חוזה הביטוח, התשמ"א-1981 (להלן – חוק חוזה הביטוח), שעניינו התיישנות, קובע כי, ככלל, תקופת ההתיישנות של תביעה לתגמולי ביטוח היא שלוש שנים לאחר שקרה מקרה הביטוח, ולעניין ביטוח חיים, ביטוח מפני מחלות ואשפוז וביטוח סיעודי – חמש שנים לאחר שקרה מקרה הביטוח. מוצע לתקן את סעיף 31 לחוק חוזה הביטוח ולקבוע הוראה מיוחדת למקרה של תביעה לתגמולי ביטוח בעניין שלגביו הוגשה תלונה לממונה על שוק ההון ביטוח וחסכון כמשמעותו בחוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח), התשמ"א-1981 (להלן – הממונה), בהתאם לסעיף 60 לחוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח), התשמ"א-1981 (להלן – חוק הפיקוח על הביטוח). לפי המוצע, במקרה כאמור לעיל לא תסתיים תקופת ההתיישנות של התביעה לפני שעברה שנה מיום הגשת התלונה לממונה, ובלבד שתקופת ההתיישנות הכוללת לא תעלה על ארבע שנים מיום תחילתה, ולעניין ביטוח חיים, ביטוח מפני מחלות ואשפוז וביטוח סיעודי – לא תעלה על שש שנים מיום תחילתה.

ההוראה המוצעת תאפשר לממונה, במקרים שבהם הוגשה תלונה כאמור, למצות את הליכי בירור התלונה גם אם הוגשה בשלהי תקופת ההתיישנות. האפשרות למיציא בירור התלונה עשויה לייתר במקרים המתאימים

¹ ס"ח התשמ"א, עמ' 94; התשפ"א, עמ' 106.
² ס"ח התשמ"א, עמ' 208; התשע"ט, עמ' 160.

- (2) הוטל על מבטח עיצום כספי לפי הוראות סעיף 92א(א) בשל אי־תשלום תגמולי הביטוח כאמור בפסקה (1) במועדים כאמור בה, יביא זאת הממונה בחשבון בבואו לחייב את המבטח גם בריבית מיוחדת לפי פסקה (1).
- (3) בסעיף קטן זה –

”חוק חוזה הביטוח” – חוק חוזה הביטוח, התשמ”א–1981.

ד ב ר י ה ס ב ר

שהעלה בירור התלונה, מייטרת פעמים רבות את הצורך בפנייה לבית המשפט, והסמכת הממונה לחייב בתשלום ריבית מיוחדת עשויה למנוע מצב שבו מבוטחים יעדיפו להגיש תביעה לבית המשפט רק בשל סמכותו של בית המשפט לחייב בתשלום ריבית מיוחדת כאמור.

מוצע להעניק לממונה סמכות זאת כסמכות שברשות, כחלק מתוצאות בירור תלונה נגד מבטח. עוד מוצע כי אם הוטל על מבטח עיצום כספי בשל אי־תשלום תגמולי ביטוח במועד לפי הוראות סעיף 92א(א) לחוק הפיקוח על הביטוח, יהיה על הממונה להביא זאת בחשבון בבואו לחייב את המבטח גם בריבית מיוחדת. זאת, בין השאר, כדי שיבחן אם קיימת הצדקה לשימוש בכלי מינהלי נוסף נגד מבטח למטרת הרתעה וענישה.

לפי סעיף 28 לחוק חוזה הביטוח ובשיעור שלא יעלה על השיעור הנרבי הקבוע בסעיף האמור. ברומה לריבית מיוחדת שמוסמן לחייב בית המשפט, גם הריבית המיוחדת לפי הסעיף המוצע תחושב על תגמולי הביטוח ועל תוספת הפרשי ההצמדה על תגמולים אלה לפי סעיף 28 לחוק חוזה הביטוח, מהמועדים שבהם היה על המבטח לשלם עד תשלום בפועל, ותשולם נוסף על הריבית האמורה בסעיף 28 לחוק חוזה הביטוח.

התיקון המוצע נועד להגביר את ההרתעה מפני עיכוב או אי־תשלום של תגמולי ביטוח למבוטח בחוסר תום לב ולשמש מנגנון ענישה על ביצוע מעשים אלה. זאת לצד העובדה שבתי המשפט ממעטים מאוד בשימוש בסמכותם על פי סעיף 28 לחוק חוזה הביטוח. כמו כן, סמכות הממונה להורות למי שהתלונה עליו לתקן ליקוי

רשומות

הצעות חוק

ה מ מ ש ל ה

31 בינואר 2022

1508

כ"ט בשבט התשפ"ב

עמוד

הצעת חוק המקרקעין (תיקון מס' 35) (התקנת מעלית מטעמים מיוחדים), התשפ"ב-2022 594.

**הצעת חוק המקרקעין (תיקון מס' 35) (התקנת מעלית מטעמים מיוחדים),
התשפ"ב-2022**

1. תיקון סעיף 159 בחוק המקרקעין, התשכ"ט-1969 (להלן – החוק העיקרי), בסעיף 159, אחרי סעיף קטן (א) יבוא:

"(א1) על אף הוראות סעיף קטן (א), ביקש בעל דירה שמתקיים בו אחד מאלה להתקין מעלית ברכוש המשותף, ומתקיימים התנאים שבסעיף קטן (א)(1) ו-(2), רשאים רוב בעלי הדירות בבית המשותף להחליט באסיפה הכללית על התקנת מעלית ברכוש המשותף:

(1) מלאו לו 67 שנים;

(2) הוא או בן משפחתו המתגורר עימו הוא אדם עם מוגבלות, ורופא, פיזיותרפיסט או מרפא בעיסוק אישר בחתימתו במסמך הערוך לפי הטופס שבחלק ד' לתוספת השנייה, כי התקנת המעלית דרושה לו או לבן משפחתו, לפי העניין, לשם נגישותו הבטוחה והעצמאית לדירה או לרכוש המשותף המשמש אותה; לעניין זה, "אדם עם מוגבלות", "מרפא בעיסוק", "פיזיותרפיסט" ו"רופא" – כהגדרתם בסעיף 159ג(א).

2. בתוספת השנייה לחוק העיקרי –

(1) בכותרת, במקום "(סעיף 159ג)" יבוא "(סעיפים 159 ו-159א1(2))";

(2) בחלק ד', בטופס המובא בו, במקום סעיף ג יבוא:

ג. ההתאמה היא:

כמפורט בפרט לחלק בתוספת השנייה לחוק המקרקעין, התשכ"ט-1969;

התקנת מעלית לפי סעיף 159א(1) לחוק המקרקעין, התשכ"ט-1969.

ד ב ר י ה ס ב ר

והבנייה, התשכ"ה-1965, את אופן חלוקת ההוצאות בין בעלי הדירות בשל התקנת המעלית ובשל תחזוקתה והפעלתה ואת סמכות המפקח על רישום מקרקעין לדון ולהכריע בסכסוכים בין בעלי הדירות לפי סעיף קטן (א) המוצע.

מטרת התיקון המוצע היא להקל על אזרחים ותיקים שמלאו להם 67 שנים, ועל אנשים עם מוגבלות שהתקנת מעלית דרושה להם עקב מוגבלותם, בגיוס הרוב הנדרש לשם התקנת מעלית בבית משותף, באמצעות הפחתת רף ההסכמות הנדרש. זאת, כדי לסייע לאנשים עם מוגבלות כאמור, בהתניידות עצמאית ובטוחה לדירותיהם, וכן כדי לסייע לאזרחים ותיקים המבקשים לשפר את איכות ההתניידות שלהם בבניין כחלק מחיים פעילים ואיכותיים בגיל השלישי.

בהמשך להוספת סעיף קטן (א1) לסעיף 159 לחוק, המפנה, לעניין אדם עם מוגבלות, לטופס אישור רופא, פיזיותרפיסט או מרפא בעיסוק שבחלק ד' לתוספת השנייה, מוצע לערוך את ההתאמות הטכניות הנדרשות בטופס האמור

סעיפים על פי ההסדר הקיים בסעיף 159 לחוק המקרקעין, ו-2 התשכ"ט-1969 (להלן – החוק), לשם קבלת החלטה על התקנת מעלית בבית משותף נדרשת הסכמה של שני שלישים לפחות מקרב בעלי הדירות. מוצע לתקן את הסעיף האמור ולהוסיף בו את סעיף קטן (א1), אשר יתייחס למצב שבו קבלת החלטה על התקנת מעלית בבית משותף נעשית לבקשת בעל דירה שמלאו לו 67 שנים, או שהוא או בן משפחתו המתגורר עימו הוא אדם עם מוגבלות שהתקנת המעלית דרושה לו עקב מוגבלותו (לפי אישור רופא, פיזיותרפיסט או מרפא בעיסוק).

בסעיף קטן (א1) החדש מוצע להפחית את הרוב הדרוש לשם קבלת החלטה על התקנת מעלית בבית משותף במקרים האמורים, כך שיהיה ניתן להסתפק ברוב רגיל של בעלי הדירות.

יובהר כי שאר ההוראות הקבועות בסעיף 159 לחוק בעניין התקנת מעלית ברכוש המשותף, יהולו גם לגבי החלטה על התקנת מעלית מהטעמים המפורטים לעיל לפי סעיף קטן (א1) המוצע. הוראות אלה כוללות, בין השאר את הדרישה לקבלת היתר בנייה להתקנת המעלית לפי חוק התכנון

¹ ס"ח התשכ"ט, עמ' 259; התשפ"א, עמ' 244.

תזכיר חוק

א. שם החוק המוצע

חוק החברות הממשלתיות (תיקון), התשפ"ב-2022.

ב. מטרת החוק המוצע, הצורך בו, עיקרי הוראותיו והשפעתו על הדין הקיים

הצעת החוק מבקשת לתקן את חוק החברות הממשלתיות, התשל"ה-1975, כך שחובת הייצוג ההולם בקרב העובדים בחברות הממשלתיות ובתאגידים שהוקמו בחוק, הקבועה בנוסחו של החוק כיום ביחס לבני האוכלוסייה הדרוזית וביחס למי שהוא או אחד מהוריו נולדו באתיופיה, תחול גם על אוכלוסיות נוספות לגביהן נקבעה זה מכבר חובת ייצוג הולם בחוק שירות המדינה (מינויים), תשי"ט-1959. ההצעה מבקשת לקבוע כי ביחס לחברות הממשלתיות החובה האמורה תחול על חברות כאמור המעסיקות מעל 100 עובדים.

כן מבקשת הצעת החוק לקבוע כי דיווח רשות החברות הממשלתיות באשר לייצוג הולם בקרב עובדי החברות הממשלתיות יוגש, בין היתר, לוועדת הכספים של הכנסת.

ג. השפעת תזכיר החוק המוצע על התקן המנהלי של המשרד היוזם, משרדים

אחרים ורשויות אחרות.

אין.

ד. השפעת תזכיר החוק המוצע על קבוצות אוכלוסייה מסוימות

החוק המוצע צפוי להעלות את שיעורי ההעסקה בחברות הממשלתיות של עובדים מקרב האוכלוסיות המנויות בהצעת החוק.

ה. להלן נוסח תזכיר החוק המוצע ודברי הסבר:

תזכיר חוק החברות הממשלתיות (תיקון מס'...)(ייצוג הולם בקרב עובדי החברות
הממשלתיות), התשפ"ב-2022

תיקון סעיף 50א 1. בחוק החברות הממשלתיות, התשל"ה-1975¹ (להלן – החוק העיקרי), בסעיף
א-50 -

(1) בסעיף קטן (א), במקום הסיפה שתחילתה במילים "לייצוגם של
מי שהוא" יבוא "לייצוגם של בני שני המינים, של אנשים עם מוגבלות,
של בני האוכלוסייה הערבית, לרבות הדרוזית והצ'רקסית, של מי שהוא
או שאחד מהוריו נולדו באתיופיה, של בני האוכלוסייה החרדית ושל
עולים חדשים (בפרק זה – ייצוג הולם). לעניין זה, "אנשים עם
מוגבלות", "בן האוכלוסייה החרדית" ו"עולה חדש" – כהגדרתם בסעיף
15א לחוק שירות המדינה (מינויים), התשי"ט-1959.

(2) בסעיף קטן (ד) במקום "המעסיקה יותר מ-50 עובדים" יבוא –
"המעסיקה יותר מ-100 עובדים".

תיקון סעיף 50ב 2. בסעיף 50ב(ב) לחוק העיקרי -

(א) המילים "הנוגעת בדבר" ו-"כמפורט להלן" ימחקו;

(ב) פסקאות (1) ו-(2) ימחקו.

תחילה 3. תחילתו של חוק זה תוך 6 חודשים מיום פרסומו ברשומות.

דברי הסבר

כללי

בהתאם לנוסח הקיים של חוק החברות הממשלתיות, התשל"ה-1975 (להלן – חוק החברות
הממשלתיות), בקרב העובדים בחברות ממשלתיות המעסיקות מעל 50 עובדים, בכלל
המשרות והדירוגים, יינתן ביטוי הולם, בנסיבות העניין, לייצוגם של מי שהוא או שאחד
מהוריו נולדו באתיופיה או שהוא בן העדה הדרוזית. לעניין זה קובעת הוראת החוק כי על
הדירקטוריון לפעול לקידום ייצוג הולם בהתאם ליעד שיקבע ולשם כך לנקוט את האמצעים
הנדרשים בנסיבות העניין אשר יש בהם כדי לאפשר ולעודד ייצוג הולם, לרבות ייעוד משרות
אשר יועסקו בהן, ככל האפשר, רק מועמדים מקרב קבוצה הזכאית לייצוג הולם, ומתן
עדיפות למועמדים מקרב קבוצה הזכאית לייצוג הולם, כאשר הם בעלי כישורים דומים
לכישוריהם של מועמדים אחרים בהתאם למפורט בסעיף. ההוראות חלות על כל דרכי

¹ ס"ח התשל"ה, עמ' 132; התשע"ה, עמ' 504.

הקבלה לעבודה והקידום בעבודה בחברה הממשלתית.

הצעת החוק מבקשת להחיל את ההוראות האמורות על אוכלוסיות נוספות - בני שני המינים, אנשים עם מוגבלות, בני האוכלוסייה הערבית, לרבות הצירקסית, בני האוכלוסייה החרדית ועולים חדשים. יצויין שלעניין אוכלוסיות אלו, וכן האוכלוסיות שכלולות כבר כיום בחוק החברות הממשלתיות, נקבעה זה מכבר חובת ייצוג הולם בחוק שירות המדינה (מינויים), תשי"ט-1959.

על מנת שלא להטיל נטל כבד מדי על חברות ממשלתיות קטנות, מבקשת הצעת החוק לקבוע כי חובת הייצוג האמורה תחול על חברות המעסיקות מעל 100 עובדים, ולא מעל 50 עובדים כפי שקבוע בנוסח החוק כיום.

יוער כי סעיפים 18א, 18א1 ו-18א2 לחוק החברות הממשלתיות, קובעים חובת ייצוג הולם בדירקטוריונים של החברות הממשלתיות ביחס לכל האוכלוסיות האמורות.

כן יובהר, כי לעניין עובדים בחברות הממשלתיות מוחלת כבר כיום חובת ייצוג הולם לבני שני המינים מכוח חוק שיווי זכויות האשה, התשי"א-1951, ולאנשים עם מוגבלות מכוח חוק שוויון זכויות לאנשים עם מוגבלות, התשנ"ח-1998.

חשוב להבהיר, כי מכוח סעיף 60ב לחוק החברות הממשלתיות מוחלות ההוראות לעניין ייצוג הולם בקרב העובדים גם לעניין עובדים בתאגידים שהוקמו בחוק, בשינויים המחויבים לפי העניין ובשינויים המפורטים בחוק, והכל בכפוף להוראות החוק שמכוחו מוקם התאגיד. משכך, חובת הייצוג ההולם של האוכלוסיות הנוספות תוחל גם על תאגידים שהוקמו בחוק.

המדינה רואה חשיבות רבה בשילוב מגזרים שונים כעובדים בחברות הממשלתיות ובתאגידים שהוקמו בחוק. במקביל, בהתאם לחוק החברות הממשלתיות, חברות ממשלתיות נדרשות לפעול לפי שיקולים עסקיים לפיהם נוהגות לפעול חברות לא ממשלתיות. הצעת החוק מאזנת בין הרצון לשלב אוכלוסיות שונות בתעסוקה, לבין החובה לפעול לטובת החברה בדרך של מינוי אנשים מתאימים, ובפרט בדרגים הניהוליים, וכן באילוצים השונים הנובעים מכורח המציאות, ומאפשרת לדירקטוריונים של החברות לפעול לקידום הייצוג ההולם בהביאו בחשבון את הנסיבות הקיימות בכל חברה.

תזכיר החוק הוא תוצר של עבודה משותפת של דרגי המקצוע במשרד האוצר ובמשרד לשוויון חברתי.

סעיף 1

בהתאם לאמור לעיל, מוצע להחיל את הוראות סעיף 50א(א) לחוק החברות הממשלתיות, שעניינו ייצוג הולם בקרב עובדי חברות ממשלתיות, שמוחל כיום רק על מי שהוא או שאחד מהוריו נולדו באתיופיה או שהוא בן העדה הדרוזית, גם על בני שני המינים, אנשים עם

מוגבלות, בני האוכלוסייה הערבית, לרבות הצ'רקסית, בני האוכלוסייה החרדית ועולים חדשים. מוצע להפנות להגדרות הרלוונטיות בחוק שירות המדינה (מינויים), התשי"ט-1959.

כאמור, על מנת שלא להטיל נטל כבד מדי על חברות ממשלתיות קטנות, מבקשת הצעת החוק לקבוע כי חובת הייצוג האמורה תחול על חברות המעסיקות מעל 100 עובדים, ולא על חברות המעסיקות מעל 50 עובדים כפי שקבוע בנוסח החוק כיום.

סעיף 2

הוראות סעיף 250 לחוק החברות הממשלתיות עוסקות בדיווח ומעקב לעניין ייצוג הולם בקרב העובדים בחברות הממשלתיות. בין היתר נקבע כי יוגש דיווח אחת לשנה לוועדת העלייה, הקליטה והתפוצות של הכנסת, בנוגע לייצוג הולם של מי שהוא או שאחד מהוריו נולדו באתיופיה, ולוועדת החוקה חוק ומשפט של הכנסת בנוגע לייצוג הולם של בני העדה הדרוזית.

בשל הרחבת חובת הייצוג ההולם לאוכלוסיות נוספות, מוצע כי כלל הדיווחים לעניין הייצוג ההולם לאוכלוסיות השונות יוגשו לוועדת הכספים של הכנסת (זאת במקביל לדיווח הקיים בנוסח החוק כבר כיום, לממשלה ולנציבות שוויון הזדמנויות בעבודה כמשמעותה בחוק שוויון ההזדמנויות בעבודה, התשמ"ח-1988).

סעיף 3

לצורכי התארגנות החברות הממשלתיות והתאגידים שהוקמו בחוק, מוצע כי מועד תחילת החוק יהיה ששה חודשים מיום פרסומו ברשומות.

מזכירות הממשלה

ירושלים, ט"ו בכסלו התשס"ח
25 בנובמבר 2007

אל: המנהל הכללי, המשרד לענייני גמלאים

שלום רב,

הנני מתכבד להביא לתשומת-לבכם את החלטה מס. חק/1385 של ועדת שרים לענייני חקיקה ואכיפת החוק מישיבתה ביום א', ח' בכסלו התשס"ח (18.11.2007):

חק/1385. הרשאות לפי חוק נכסי המדינה, התשי"א-1951 לנושאי משרה במשרד לענייני גמלאים

מ ח ל י ט י ם, בהתאם לסעיף 6(א)(2) לחוק נכסי המדינה, התשי"א-1951, להרשות את נושאי המשרה ובעלי התפקידים המפורטים להלן לייצג את הממשלה בכל עסקה מהעסקאות שמדובר בהן בסעיפים 4 ו-5 לחוק נכסי המדינה, למעט עסקאות במקרקעין, בתחום הפעילות של המשרד לענייני גמלאים (להלן: "המשרד"), ולחיתום בשם המדינה על המסמכים הנוגעים לעסקאות האמורות כמפורט להלן:

א. המנהל הכללי של המשרד ביחד עם חשב המשרד או סגנו - ללא הגבלה בסכום.

ב. סגן המנהל הכללי של המשרד ביחד עם חשב המשרד או סגנו - עד לסכום של 500,000 ש"ח.

ב נ ר כ ה,

מזכיר ועדת השרים
ליאון נתן

העתקים: החשב הכללי, משרד האוצר
חשב המשרד לענייני גמלאים

פרק 6- כללים בדבר מניעת ניגוד עניינים של שרים וסגני שרים

הכללים למניעת ניגוד עניינים של שרים וסגני שרים הם כללים שאושרו בידי ממשלות ישראל ומבוססים בעיקרם על המלצותיה של ועדה ציבורית בראשות שופט בית המשפט העליון שלמה אשר מיום 11.8.1977. כללים אלו אומצו עוד באותה שנה על ידי הממשלה ומאז תוקנו מספר פעמים.⁴ בפעם האחרונה תוקנו הכללים בהחלטת ממשלה מס' 2801(תמ/61) מיום 28.11.02.⁵

הכללים, שאישרה הממשלה, בנוסחם המלא והמעודכן, פורסמו על ידי מזכיר הממשלה ביום 16.1.03 בילקוט הפרסומים התשס"ג.⁶

להלן עיקרי הכללים:

1. חילוי תפקיד ללא משוא פנים – שר ינהג במילוי תפקידו ללא משוא פנים, תוך גישה הוגנת כלפי הכול ובלא שיהיה לו עניין אישי בהחלטותיו או בפעולותיו אף למראית עין.
2. החובה להימנע מניגוד עניינים – בכל מקרה שהשר מצוי בניגוד עניינים, אסור לו להשתתף בכל דרך שהיא בפעולה או בקבלת ההחלטה, אלא אם נקבע אחרת בהסדר למניעת ניגוד עניינים שהוא חתום עליו.
3. עניין אישי – על השר להצהיר על כל עניין אישי שיש לו בנושא שהוא נדרש אליו, ולפעול בהתאם להנחיות היועץ המשפטי לממשלה.
4. ייחוד הכהונה – שר יקדיש את כל זמנו ומרצו למילוי תפקידו וימנע מעיסוק בכל עסק ומשרה, זולת משרת השר. השר לא יעסוק תמורת תשלום, בהשמעת נאומים או הרצאות, בכתיבת מאמרים או בפעילות ספרותית, אלא באישור ועדת ההיתרים המפורטת בכללים הנ"ל.

⁴ "כללים למניעת ניגוד עניינים של שרים וסגני שרים" פורסמו לראשונה בילקוט הפרסומים מס' 2382 בעמ' 314, ביום כ"ו בחשוון תשל"ח, 7.11.1977 (הודעה על הכללים נחתמה על ידי מזכיר הממשלה ביום כ"א בחשוון תשל"ח, 2.11.1977); תיקון הכללים לראשונה פורסם בילקוט הפרסומים מס' 2646 בעמ' 2120, ביום י"א באב תשי"ם, 24.7.1980 (ההודעה על תיקון הכללים נחתמה על ידי מזכיר הממשלה ביום כ"ב בתמוז תשי"ם, 6.7.1980); תיקון הכללים בפעם השנייה פורסם בילקוט הפרסומים מס' 4936 בעמ' 462, ביום א' בכסלו התשס"א, 28.11.2000 (ההודעה על תיקון הכללים נחתמה על ידי מזכיר הממשלה ביום ד' בחשוון התשס"א, 2.11.2000).

⁵ במהלך כהונתה של הממשלה ה-31 נעשה ניסיון לעדכן את כללי ניגוד העניינים החלים על חברי הממשלה, ולפיכך הוחלט על הקמת ועדה ציבורית לצורך גיבוש קוד אתי חדש. בהתאם, בהחלטת ממשלה מס' 194 מיום 25.6.06, הורתה הממשלה על הקמת ועדה ציבורית לגיבוש כללי אתיקה לחברי הממשלה בראשות נשיא בית המשפט העליון (בדימוי), כבי שופט שמגר. הוועדה הגישה המלצותיה בחודש אפריל 2008, ובהחלטת הממשלה ה-32 (החלטה מס' 789 מיום 12.10.09) מונתה ועדת שרים בראשות שר המשפטים יעקב נאמן, לבחון את המלצות הוועדה, לנסח מכוחן קוד אתי חדש ולהביאו לאישור הממשלה. ועדת השרים הגישה את נוסח הקוד האתי שהוכן על ידה לראש הממשלה ביום 24.8.11 – אולם קוד זה לא הובא לאישור הממשלה.

⁶ בילקוט הפרסומים התשס"ג, מס' 2382 בעמ' 1136-1139.

5. הוראות מיוחדות:

- א. על השר יחולו איסור כהונה בגוף שמטרתו השגת רווחים ואיסור כהונה בגוף אחר, למעט כהונה כחבר בהנהלת מפלגה.
- ב. על השר חל איסור קבלת שכר והכנסות אחרות.
- ג. שר לא יחזיק כספים או ניירות ערך, אלא באמצעות "נאמנות עיוורת".
- ד. על השר חל איסור שימוש במידע שאינו נחלת הכלל.
- ה. שר לא ירכוש ולא יקבל נכסי מדינה, מלבד נכסים שיש לציבור אפשרות שווה לרכוש או לקבל.

6. הסדרים למניעת ניגוד עניינים:

- א. על השר להצהיר על העניין האישי שלו. בכל מקרה שהשר מצוי בניגוד עניינים, אסור לו להשתתף בכל דרך שהיא בפעולה או בקבלת ההחלטה.
- ב. היה השר במצב של ניגוד עניינים, ונתונה לו סמכות על פי חיקוק, ניתן, לאחר חוות דעתו של היועץ המשפטי לממשלה, להעביר את סמכויות השר באותו עניין לשר אחר, לפי סעיף 31(ב) לחוקיסוד: הממשלה. היה ניגוד העניינים זמני, ניתן לקבוע כי ראש הממשלה ימלא את התפקיד או שר אחר, לפי סעיף 24(ב) לחוקיסוד: הממשלה.
- ג. היה לשר ניגוד עניינים באשר להפעלת סמכות שלא על פי חיקוק, ניתן, לאחר קבלת חוות דעת היועץ המשפטי לממשלה,⁷ לפעול באחת הדרכים הבאות:
 1. להסמיך ועדת שרים להפעיל את הסמכות, והשר לא ישתתף בדיון ובהחלטה.
 2. שר אחר, לפי קביעת הממשלה, יפעיל את הסמכות.
 3. העברת שטח פעולה למשרד אחר לפי סעיף 31(ד) לחוקיסוד: הממשלה.

7. הצהרות:

- השר יגיש למבקר המדינה, בתוך 60 יום מתחילת כהונתו, הצהרה על הון, נכסים, זכויות, והתחייבויות שיש לו ולבני משפחתו ביום כניסתו לתפקיד.

⁷ בחודש יולי 2018 פרסם משרד המשפטים המלצות שלפיהן יש לפרסם בפומבי את חוות הדעת למניעת ניגוד עניינים שנערכות לחברי הממשלה על ידי היועץ המשפטי לממשלה – בכפוף להסכמתם (ראו סעיף 17 בעמ' 4 וכן עמ' 68-71 בדו"ח "הצוות לחשיבה מחודשת בהיבטי ניגוד עניינים", שפורסם בחודש יולי 2018 ושאוּמַץ על ידי היועץ המשפטי לממשלה בסעיף 13 של הנחיית היועץ המשפטי לממשלה מס' 3.1005 שכותרתה "מתן פומבי להסדרים למניעת ניגוד עניינים של עובדי מדינה"). יצוין כי נקבע שהמלצה זו, בדבר פרסום יזום של הסדרי ניגוד עניינים, תעמוד בעינה למשך שנתיים, קרי עד חודש יולי 2021, ובמועד זה תיבחן מחדש. בנוסף יצוין כי גם לפני שהוחל בפרסום יזום כאמור, ההסדרים שנערכו לחברי הממשלה פורסמו בפועל בעקבות בקשות חופש מידע שהוגשו תדיר בעניין זה.

הפרק המובא להלן נלקח מתוך "ינוהל העברת תפקיד בעת חילופי שרים ובעת כינון ממשלה חדשה" שנכתב על ידי היועצת המשפטית של משרד ראש הממשלה

8. חובות השר עם כניסתו לתפקיד:

- א. התפטרות מתפקידים קודמים והפסקת עיסוק שלא בהתאם לכללים.
- ב. מכירת עסק ומניות.
- ג. העברת ניירות ערך וכספים לנאמנות.
- ד. הגשת הצהרת הון, נכסים, זכויות והתחייבויות.

9. ועדת היתרים :

תמונה ועדה למתן היתרים לחריגה מכללים אלו, על ידי מבקר המדינה.

הנחיות היועץ המשפטי לממשלה	משפט מינהלי ממשלה – מינויים בשירות הציבורי
תאריך: סיון התשס"ו, יוני 2006 עדכון: מאי 2008 מרץ 2013 אוגוסט 2015 יוני 2019 יוני 2021 דצמבר 2021 מספר הנחיה: 1.1555	עריכת הסדרים למניעת ניגוד עניינים בשירות הציבורי

עריכת הסדרים למניעת ניגוד עניינים בשירות הציבורי

כללי

1. עובד ציבור עלול להימצא במצב של חשש לניגוד עניינים בעבודתו הציבורית כאשר עניין עליו הוא מופקד בתפקידו הציבורי עלול להתנגש עם עניין אחר שלו או עם תפקיד אחר שהוא ממלא.¹
2. העיקרון האוסר על עובד הציבור להימצא במצב של חשש לניגוד עניינים בעבודתו הציבורית מוצא את ביטויו במספר רב של הוראות חקוקות. בבג"ץ 531/79 סיעת "הליכוד" בעריית פתח תקוה נ' מועצת עיריית פתח תקוה² (להלן: עניין סיעת הליכוד) קבע בית המשפט כי ההוראות החקוקות הן בית קיבול לעיקרון האוסר על המצאות במצב של חשש לניגוד עניינים, אך אין הוא מתמצה בהן. זהו עיקרון מהותי המהווה חלק מהמשפט הציבורי, ואשר ממנו נגזרות זכויות הפרט מזה וסמכויות השלטון מזה. שתיקתו של המחוקק אין בה כדי להוות הסדר שלילי לגבי תחולתו של עיקרון זה, ושלילת תחולתו מחייבת קיומה של הוראה מפורשת בחיקוק.³
3. האיסור החל על עובד ציבור להימצא במצב של חשש לניגוד עניינים מבוסס על מספר מקורות, ובהם כללי הצדק הטבעי, האוסרים על עובד הציבור להימצא במצב בו קיימת אפשרות למשוא פנים או דעה משוחדת, וכן על קיום יחסי אמון בין עובד הציבור לבין הציבור, מהם נובע כי עובד הציבור חב כלפי הציבור חובות מסוימים.⁴ מקורות נוספים עליהם מבוסס הכלל הם כללי המינהל התקין וחובת ההגינות ותום הלב.⁵
4. בית המשפט הסביר כי טעמו של האיסור להימצא במצב של חשש לניגוד עניינים הוא כפול: הטעם הראשון הוא פרגמטי. עובד הציבור שבידו הופקדה סמכות חייב להפעיל את סמכותו

¹ להרחבה בנושא ראה גם: טנה שפניץ וורדה לוטסהויז "ניגוד עניינים בשירות הציבורי" ספר אורי ידן 315 (אהרן ברק וטנה שפניץ עורכים, 1990).

² בג"ץ 531/79 סיעת הליכוד בעיריית פתח תקוה נ' מועצת עיריית פתח תקוה, פ"ד לד(2), 566 (1980).

³ שם, בעמ' 573.

⁴ שם, בעמ' 569-571.

⁵ דברי כבי' השופטת נתניהו בבג"ץ 35/82 ישפאר בע"מ נ' שר הביטחון, פד"י לז(2), 505, 518-519 (1982).

תוך שהוא מעמיד לנגד עיניו את מכלול השיקולים הרלוונטיים להפעלתה של אותה סמכות, ושיקולים אלה בלבד. הטעם השני הוא טעם ערכי. קיומו של שירות ציבורי סדיר, אחראי ובעל עמדה ציבורית נאותה, מחייב את אמון הציבור בכך שהחלטות עובדי הציבור הן ענייניות, ונעשות ביושר ובהגינות.⁶ עם זאת, באיזון בין שיקולים אלה יש לתת משקל רב יותר לשיקול הפרגמטי, ולבסס את החלטה בדבר קיומו של חשש לניגוד עניינים בעיקר על האפשרות הסבירה להטיית שיקול הדעת של המועמד, תוך מתן משקל פחות (אם כי לא אפסי) לחשש מפני פגיעה בטעם הערכי של פגיעה באמון הציבור, כשזה עומד בפני עצמו בלבד.⁷

5. בית המשפט תיחס את תחולת הכלל בדבר מניעת ניגוד עניינים והתווה את גבולותיו. כך, הורה כי תחולת הכלל אינה מוגבלת לניגוד עניינים בין אינטרס שלטוני לאינטרס אישי אלא משתרעת גם על מצב שבו עובד הציבור מופקד על שני אינטרסים שלטוניים.⁸ עוד הדגיש כי מטרתו של הכלל הינה למנוע את הרע בטרם יארע, ולכן אין צורך להוכיח קיומו של ניגוד עניינים בפועל, אלא די בכך שקיים חשש אובייקטיבי לניגוד עניינים. בית המשפט לא הכריע בשאלה האם נדרשת אפשרות ממשית של ניגוד עניינים, או שמא די בחשש סביר כי עלול להתקיים ניגוד עניינים.⁹ לצד זאת, הנטייה בפסיקת בית המשפט היא שמקום בו ניגוד העניינים נובע מאינטרס אישי נוגד, להבדיל מאינטרס מוסדי או ציבורי, די להצביע על כך שמתקיים "חשש סביר".¹⁰

6. בית המשפט הוסיף כי תוצאותיו של האיסור להימצא במצב של חשש לניגוד עניינים משתרעות על שטחי המשפט כולם. כך, למשל, בתחומי המשפט המנהלי עשויה התנהגות שיש בה חשש לניגוד עניינים להביא לביטולה של פעולה שכבר בוצעה, או למניעת פעולה שטרם בוצעה, ואף לפגום בעצם המינוי או הבחירה של עובד הציבור המצוי בניגוד עניינים לאותו תפקיד; בתחומי המשפט הפלילי, עשויה התנהגותו של עובד ציבור תוך ניגוד עניינים לקיים את היסודות של עבירת השוחד והפרת האמונים,¹¹ ולעיתים להוות עבירה משמעתית;¹² בתחומי המשפט הפרטי עשויה התנהגות שיש בה ניגוד עניינים לשמש בסיס לזכות השבה של כספים שנתקבלו תוך הפרתו של הכלל.¹³

⁶ עניין **סיעת הליכוד**, לעיל ה"ש 2, בעמ' 571.

⁷ משרד המשפטים **דין וחשבון הצוות לחשיבה מחודשת בהיבטי ניגוד עניינים** 14-16 (2018) (להלן: **דו"ח חשיבה מחודשת בהיבטי ניגוד עניינים**).

⁸ עניין **סיעת הליכוד**, לעיל ה"ש 2, בעמ' 571-572.

⁹ שם, בעמ' 573; בבג"ץ 244/86 **רביבו נ' ראש המועצה המקומית אופקים**, פ"ד מב(3) 183 (1988), התגלו הבדלי השקפה בין שופטי בית המשפט העליון באשר למידת החשש הדרושה כדי ליצור מצב המחייב פסילה מכהונה מקבילה כאמור. האסכולה המקלה, הצדיקה ניתוק בין שני התפקידים אך ורק כאשר קיימת דרגה גבוהה של חשש לניגוד עניינים - דרגה של אפשרות ממשית. האסכולה המחמירה סברה שדי בחשש סביר לצורך זה. בית המשפט קבע כי בנסיבות המקרה אין צורך להכריע בין שתי האסכולות; בעש"מ 6529/03 **קליגר נ' נציבות שרות המדינה**, פ"ד נח(1) 734 (2003), קבע בית המשפט כי יש מקום להבחין בין ניגוד בין שני אינטרסים שלטוניים של עובד ציבור המכהן בשני תפקידים, לבין ניגוד העניינים הקיים בין אינטרס שלטוני לבין אינטרס אישי. בית המשפט הורה כי במקרה של התנגשות בין אינטרס שלטוני לאינטרס אישי, המבחן המקובל, שהוא גם המבחן הראוי, הוא מבחן "החשש הסביר".

¹⁰ בג"ץ 3056/20 **התנועה למען איכות השלטון בישראל נ' היועץ המשפטי לממשלה**, (פורסם בנבו 25.3.2021), פסקה 36 לפסק דינה של כב' הנשיאה חיות (להלן: **עניין התנועה למען איכות השלטון**).

¹¹ דנ"פ 1397/03 **מדינת ישראל נ' שבס**, פ"ד נט(4) 385 (2004).

¹² בד"מ 87/15 **בן שמואל נ' ברוך צבי ליברמן** (פורסם בנבו, 31.10.2018).

¹³ עניין **סיעת הליכוד**, לעיל ה"ש 2, בעמ' 573.

7. פסיקה מאוחרת לעניין **סיעת הליכוד** המשיכה בביסוס מעמדו של הכלל למניעת ניגוד עניינים ובחיזוקו.¹⁴

מהו הסדר למניעת ניגוד עניינים

8. הסדר למניעת ניגוד עניינים הינו מסמך בו חושף המועמד להיות עובד הציבור (להלן: **המועמד**) את ענייניו האחרים או תפקידיו האחרים שעלולים לגרום לו להיות במצב של חשש לניגוד עניינים במילוי תפקידו הציבורי, ומתחייב לקבל על עצמו מגבלות מסוימות, בעבודתו הציבורית או בתחום האישי, שימנעו את ניגוד העניינים האמור.

9. הסדר למניעת ניגוד עניינים נערך על ידי היועץ המשפטי של המשרד הממשלתי או היחידה הממשלתית הנוגעים בדבר, בשיתוף עם המועמד. ואולם, יובהר כי בהתאם לנקבע בפסיקה גיבוש ההסדר נוגע בעיקרו להפעלת מבחנים משפטיים שנקבעו בפסיקה ביחס לכלל האוסר על הימצאות בניגוד עניינים ויישומו על נסיבות המקרה. לפיכך, ככל שמתעוררת מחלוקת ביחס לפרטי הגבלות הקבועות בהסדר ניגוד העניינים ההכרעה בעניין היא הכרעה משפטית הנתונה לגורם המשפטי.¹⁵ בהתאם לנסיבות, יערב היועץ המשפטי בעריכת ההסדר את היועץ המשפטי לממשלה או מי שהוא הסמיך לכך ובמידת הצורך גם את היועץ המשפטי של נציבות שירות המדינה.¹⁶

10. מן הראוי שמינוי המועמד לתפקיד, חתימת חוזה העסקה עימו או כניסתו לתפקיד בפועל, ייעשו **רק לאחר** שהיועץ המשפטי של הגוף הנוגע בדבר בדק את שאלת ניגוד העניינים ולאחר שהמועמד חתם על הסדר מתאים למניעת ניגוד עניינים, ככל שהוא נדרש לכך.

11. **למען הסר ספק יודגש, כי יש לבדוק את שאלת ניגוד העניינים, ובמידת הצורך לערוך הסדר מתאים למניעת ניגוד עניינים, גם למי שהוא כבר עובד ציבור, ככל שהתעורר בעניינו חשש לניגוד עניינים.**

יישום הכלל בדבר מניעת ניגוד עניינים

12. ככלל, ככל שניגוד העניינים בין תפקידו של המועמד לבין העניין האחר שלו הוא מתמיד ובתחום נרחב ומרכזי הרי שאין מנוס מלפסול את המועמד מכהונה בתפקיד הציבורי. ואולם פתרון זה, שהינו הקיצוני ביותר, עלול להרחיק אנשים טובים ומוכשרים מתפקידים אותם מתאימים הם למלא. לכן, יש ליישם את הכלל בצורה זהירה ואחראית, ובמקרים בהם ניתן לערוך למועמד הסדר למניעת ניגוד עניינים, במסגרתו יושתו עליו מגבלות שימנעו את ניגוד

¹⁴ ראו לדוגמה: עניין **ישפאר**, לעיל ה"ש 5. בפסק דין זה מנתה כבי' השופטת נתניהו את המקורות לכלל בדבר מניעת ניגוד עניינים והוסיפה לכללי האמון וכלל משוא פנים גם מקורות אחרים כמו כללי המינהל התקין וחובת ההגינות ותום הלב; בג"ץ 11269/03 **כמאל נ' שר המשפטים**, נט(3) 205 (2004); בג"ץ 971/99 **התנועה למען איכות השלטון נ' ועדת הכנסת**, נו(6) 117 (2002); בג"ץ 1100/95 **קאסוטו נ' ראש עיריית ירושלים**, פ"ד מט(3) 691 (1995).

¹⁵ עניין התנועה למען איכות השלטון, לעיל ה"ש 10, פסקה 29.

¹⁶ במשרות שמינויין הוא בידי הממשלה או טעון אישורה או בידי שר משרי הממשלה כמפורט בסעיף 11.96 לתקשייר, לא יובא המינוי בפני הממשלה או השר, לפי העניין, בטרם נבחנה סוגיית ניגוד העניינים על ידי היועץ המשפטי בתיאום עם היועץ המשפטי לממשלה או מי שהוא מינה לכך, ובמידת הצורך עם היועץ המשפטי של נציבות שירות המדינה; נסמן 13.631(ג) לתקשייר.

העניינים, וזאת מבלי לפגוע בפעילות השוטפת והתקינה של הגוף הנוגע בדבר, הרי שיש לבחור בדרך זו.¹⁷

13. יודגש כי ניגוד העניינים הנבחן הוא אובייקטיבי, ופסילת עובד ציבור מלשמש בשתי כהונות או מלקבל החלטה מסוימת שהוא נגוע בה, אין בה משום הטלת דופי אישי באותו עובד.

14. ככלל, טרם קבלת החלטה בדבר פסילתו של מועמד מלכהן בתפקיד צריך ליתן לו אפשרות, בכתב או בעל פה, להסביר את עניינו ולהתמודד עם הקביעה לפיה הוא פסול מכהונה כאמור; לכך יש משנה תוקף כאשר החשש לניגוד עניינים התעורר לאחר מינויו של עובד הציבור או לאחר תחילת כהונתו בתפקיד.

עריכת הסדרים למניעת ניגוד עניינים

15. ככלל, קיימים שני שלבים עיקריים בעריכת הסדרים למניעת ניגוד עניינים: בשלב הראשון – יש לאתר את הנושאים בהם עלול להיווצר ניגוד העניינים בין תפקידו של המועמד לשירות הציבורי לבין עניינו האחרים, ולברר את מהותו של ניגוד העניינים בכל אחד מנושאים אלה; בשלב השני – יש לנסות למצוא פתרון הולם ל"נטרולי" ניגוד העניינים שאותר. להלן נתייחס ביתר פירוט לשלבים השונים.

שלב 1: איתור ניגוד העניינים ובחינת מהותו

כללי

16. איתור ניגוד העניינים נעשה בדרך של השוואה בין מערכת התפקידים המוטלים על עובד הציבור בתפקידו הציבורי למערכת עניינו האחרים. לשם איתור ניגוד העניינים, יש לתאר באופן מפורט ומדויק, ככל שניתן, את התפקיד הציבורי ואופן מילוי בפועל, ולאסוף את כל הנתונים לגבי עניינו האחרים של המועמד. מההשוואה בין שתי מערכות אלה עשוי להתבהר ניגוד העניינים האפשרי שביניהן, ככל שקיים כזה.

17. דרך מקובלת ויעילה לחשיפת התחומים בהם עלול להיווצר ניגוד עניינים היא באמצעות שאלון עליו יידרש המועמד להשיב. רצוף להנחיה זו שאלון לדוגמא שעשוי לסייע באיתור התחומים בהם עלול להיווצר ניגוד עניינים בשירות המדינה. חשוב לציין כי הגורמים המבררים את סוגיית ניגוד העניינים רשאים להתאים שאלון זה, לפי הצורך, לנסיבות המקרה שבפניהם. כמובן שבמידת הצורך על היועץ המשפטי של המשרד לדרוש מן המועמד הבהרות לתשובותיו, פרטים נוספים או התייחסות לעניינים נוספים, בכתב או בעל-פה.

איתור ניגוד עניינים

18. המעגל הראשון והמיידי לאיתור ניגוד העניינים נוגע למועמד עצמו. על היועץ המשפטי שעורך את ההסדר למניעת ניגוד עניינים לברר עם המועמד כל מידע רלוונטי שיש בו כדי לתרום לביורר האם קיים חשש לניגוד עניינים בין תפקידו בשירות הציבורי לבין עניינו האישיים או תפקידים

¹⁷ ע"א 6983/94 פחימה נ' פרץ, פ"ד נא(5) 829, 854 (1998).

אחרים בהם הוא מכחן. המועמד נדרש לפרט בכתב, בין היתר, את עסקיו ועיסוקיו, השקעותיו, שותפיו, הספקים עימם הוא עבד, הלקוחות להם נתן שירותים וכל מידע רלוונטי אחר. בעניין זה יצוין כי אי קבלת שכר, כשלעצמה, עבור ביצוע תפקיד מסוים אינה שוללת את האפשרות של קיום ניגוד עניינים בקשר אליו.

19. מעגל נוסף לאיתור ניגוד עניינים נוגע לקרוביו ולמקורביו של המועמד. העיקרון הכללי הוא שגם ענייניהם של קרובים של המועמד או של מקורבים אליו עשויים להעמיד אותו במצב של חשש לניגוד עניינים. ההגדרה מיהם אותם קרובים ואותם מקורבים אשר עניינם עשוי להקים חשש לניגוד עניינים עשויה להשתנות על פי נסיבות המקרה וטיב ההחלטה.

20. ככלל, קרובי המשפחה שעניינים עשוי לעורר חשש לניגוד עניינים הם בן או בת-זוג (לרבות ידועה/בציבור), הורה, בן, בת, הורי הורה, את, אחות, גיס, גיסה, חותן, חותנת, חם, חמות, חתן, כלה, נכד, נכדה, דוד, דודה, אחיין, אחיינית, בן דוד ובת דוד (ככלל, מוצע לעשות שימוש ברשימה זו לצורך הגדרת קרוב משפחה בנהלים ובדברי חקיקה). הגדרה זו אמנם רחבה ומתייחסת גם לקרובי משפחה שלעיתים אדם מן השורה אינו מצוי עימם בקשר קרוב, אך ההנחה היא שעניין אישי של קרובים אלו עשוי לעורר לכל הפחות ספק בשאלה האם מתקיים חשש לניגוד עניינים והאם יש צורך לנקוט צעדים מתאימים.

21. על מנת לתת ביטוי להבדלים בטיב הקרבה בין המועמד לבין קרובי המשפחה השונים, יש להבחין ביניהם על בסיס השתייכותם לאחד מבין שלושת מעגלי קרבת המשפחה, אשר יפורטו להלן. מעגלי הקרבה מעידים, מבחינה אובייקטיבית, על טיב החשש ועוצמת החשש לניגוד עניינים של המועמד שנוצר כתוצאה מעניינו של קרוב המשפחה. מטבע הדברים, ככל שמדובר במעגל קרוב יותר, כך החשש עוצמתי יותר, והמגבלה שתוטל תהיה מחמירה ורחבה יותר בהתאם:¹⁸

(א) **המעגל הראשון** – בן או בת זוג (לרבות ידועה/בציבור), הורה, בן או בת.

(ב) **המעגל השני** – אחים, גיסים, חותנים (חם, חמות, חתן, כלה), הורה הורה, נכד.

(ג) **המעגל השלישי** – דודים, אחיינים ובני דודים.¹⁹

בשאלון לאיתור חשש לניגוד עניינים, המצורף להנחיה זו, ככלל – נדרש דיווח מפורט בנוגע לענייניהם האישיים של קרובי משפחה מהמעגל הראשון, ודיווח בנוגע לקרובי משפחה מהמעגלים האחרים נדרש רק אם לענייניהם האישיים יש קשר למשרד או לתפקיד. במקרים המתאימים, קרוב משפחה מהמעגל הראשון עשוי להידרש גם למסור רשימת לקוחות, לצורך בדיקת ניגוד עניינים, ואילו קרובי משפחה אחרים, ככלל, לא יידרשו לכך (למעט חריגים אחדים).

¹⁸ ביטוי להבחנות בין סוגי המגבלות שיש להטיל עקב עניין של קרובי משפחה ניתן למצוא במסמך אמות המידה לעריכת הסדרים למניעת ניגוד עניינים, שמופץ מעת לעת על-ידי מחלקת ייעוץ וחקיקה (משפט ציבורי-מנהל), ואשר צורף גם כנספח ב' לדו"ח חשיבה מחודשת בהיבטי ניגוד עניינים, לעיל ה"ש 7.

¹⁹ דו"ח חשיבה מחודשת בהיבטי ניגוד עניינים, לעיל ה"ש 7, בעמ' 25-30.

22. בדומה לקרבת משפחה, גם יחסים של **חברות קרובה** בין בעל התפקיד לבין אדם עלולים ליצור ניגוד עניינים.²⁰ עם זאת, ברור כי לא כל היכרות אישית מביאה לקיומו של חשש לניגוד עניינים, והחשש יתעורר רק מקום בו מדובר חברות שהיא קרובה.²¹ השאלה הרלוונטית בהקשר הזה היא האם יש בקשרי החברות כדי לבסס חשש סביר שבעל התפקיד יכרוך שיקולים אישיים שעשויים להשפיע על שיקול-דעתו. במקרים רבים, הערכה של טיב החברות היא עניין סובייקטיבי. לעניין זה, ככלל, די בהערכה של בעל התפקיד שהקשר עם אותו חבר עשוי להביא לכך שהוא יכרוך שיקולים אישיים בהחלטות הנוגעות אליו, בכדי לקבוע שהוא מנוע מלטפל בעניינו. עם זאת, במקום שבו בעל התפקיד אינו סבור כי המדובר בקשר קרוב שעשוי להעמידו במצב של חשש לניגוד עניינים, או במקום שבו ניתן דיווח סתמי על קשרי חברות ללא הערכה לגבי טיב החברות, על היועץ המשפטי העורך את ההסדר לבחון בזהירות הנדרשת האם אכן מדובר ביחסי חברות קרובה כמפורט לעיל, וזאת על מנת להימנע מהטלת מגבלות שלא לצורך. לשם הבחינה האמורה, יוכל היועץ המשפטי להיעזר באמות המידה המובנות אשר יפורטו להלן:

(א) **עומק הקשר** – מפגשים אישיים, בלויים וחופשות משותפות, קשרים בין המשפחות,

הזמנות לאירועים אישיים;

(ב) **משך זמן** – תקופת החברות;

(ג) **תדירות וסדירות** – תדירות מפגשים, תדירות שיחות, דפוסים קבועים של פעילות משותפת;

(ד) **נסיבות ההיכרות** – ככל שנסיונות ההיכרות הן במסגרת מקצועית ועל רקע עבודה משותפת, יידרשו אינדיקציות משמעותיות יותר לעוצמת החברות.²²

23. במקרים מיוחדים, שבהם עובד הציבור צפוי לעסוק בעיסוקים נוספים במקביל לתפקידו הציבורי (כגון, עובד המתמנה במשרה חלקית, חבר מועצה או ועדה קבועה, יועץ חיצוני וכדומה), יש לתת את הדעת גם לעניינים האישיים שיתעוררו אצלו בשלב מאוחר יותר, כתוצאה מעיסוקים אלה. במקרים כאלו, על היועץ המשפטי להעריך את החשש לניגוד עניינים העלול לבוע מן העיסוקים הנוספים של אותו עובד, ולקבוע בהסדר ניגוד העניינים הוראות המחייבות מסירת מידע ועדכונים לגבי העיסוקים הנוספים של העובד, לרבות עדכונים שוטפים בדבר התקשרויות עם מעסיקים או עם לקוחות חדשים. במקרים המתאימים, יש צורך להתנות התקשרויות נוספות או עיסוקים חדשים באישור מראש של היועץ המשפטי, על מנת למנוע מראש סיטואציה אפשרית של ניגוד עניינים עתידי.²³

24. יודגש כי על היועץ המשפטי שעורך את ההסדר להזהיר את המועמד כי האחריות להימנע מהיקלעות למצב של ניגוד עניינים מוטלת עליו. לכן על המועמד מוטלת האחריות לדווח ליועץ

²⁰ בג"ץ 7678/16 זרוקר נ' הממונה על יישום חוק חופש המידע במשרד ראש הממשלה, (פורסם בנבו, 7.8.2017); יצחק זמיר "ניגוד עניינים בשירות הציבורי" ניגוד עניינים במרחב הציבורי – משפט, תרבות, אתיקה, פוליטיקה 225, 244 (דפנה ברק-ארוז, דורון נבות ומרדכי קרמניצר עורכים, 2009).

²¹ טנה שפניץ ניגוד עניינים במגזר הציבורי למעשה ולהלכה 295 (2013).

²² דו"ח חשיבה מחודשת בהיבטי ניגוד עניינים, לעיל הי"ש 7, בעמ' 31-36.

²³ במקרה של עיסוק נוסף כאמור יש לבחון את הצורך בקבלת היתר עבודה פרטית בהתאם לקבוע בהוראות פרק משנה 42.4 לתקשי"ר.

המשפטי על כל עניין שבידיעתו שעלול להעמידו במצב של חשש לניגוד עניינים עם התפקיד, וזאת אף אם לא נשאל לגביו במפורש.

מהותו של ניגוד העניינים

25. לאחר שאותרו נקודות המגע הפוטנציאליות בין התפקיד אותו מיועד המועמד למלא לבין ענייניו האחרים, יש להתייחס לשלושה היבטים נוספים: **פמות** העניינים שלגביהם קיים חשש לניגוד עניינים (מאליו מובן שהפתרון שיוצע יהא מחמיר יותר ככל שהנושאים בהם מתעורר ניגוד עניינים רבים יותר וחשובים יותר); **סוג** הנושאים לגביהם קיים ניגוד עניינים (קרי, האם הנושאים בהם עלול להתעורר החשש הם בעלי חשיבות בתפקיד אותו מיועד המועמד למלא או שהם שוליים בהתייחס לכלל פעילותו הציבורית והאם ניתן לבדד את הנושאים הללו); **האינטנסיביות** של המגע בין שתי המערכות (קרי, האם החשש לניגוד עניינים עלול להתקיים לעיתים נדירות או לעיתים תכופות).

שלב 2: פתרונות אפשריים למצב של ניגוד עניינים

26. כאמור, הדרך הפשוטה והקיצונית ביותר למנוע מצב של ניגוד עניינים היא לפסול את המועמד מלכהן בתפקיד הציבורי או לנתק אותו באופן מוחלט מעניינו האחר. ואולם, נוכח מחירו של פתרון זה, ככלל יש לנקוט בו במשורה, רק מקום בו ניגוד העניינים הוא מתמיד ובתחום נרחב ומרכזי בתפקיד אותו מיועד המועמד למלא. לכן, טרם פסילתו של המועמד, יש מקום לנסות לבחון האם ניתן להגביל אותו, בתפקידו הציבורי או בעניין האחר שלו, במידה הנדרשת כדי למנוע את ניגוד העניינים. זאת, מבלי לפגוע בפעילות השוטפת והתקינה של הגוף הנוגע בדבר.

27. קיימים מספר פתרונות למניעת ניגוד עניינים, הן במערכת הציבורית והן במערכת הפרטית, בהם ניתן לנקוט כדי לצמצם את החשש מפני ניגוד העניינים. כמובן שפתרונות אלה אינם ממצים, וניתן לשכללם ולגזור מהם פתרונות מתאימים יותר לנסיבות העניין. להלן נבחן פתרונות אלה.

28. פתרונות במערכת הציבורית:

א. **פסילת בעל התפקיד מלכהן בתפקידו** – דרך זו, שהיא כאמור הקיצונית ביותר, תינקט רק כאשר התפקידים אותם מיועד המועמד למלא אינם מתיישבים מעצם מהותם עם העניינים האחרים שלו, וכאשר קיימת התנגשות בין שתי המערכות בנושאים מרכזיים או בנושאים רבים בצורה תדירה. במצב דברים זה, בו פתרון של הימנעות מטיפול בנושאים עלול לשתק את פעילותו של עובד הציבור במילוי תפקידו או להגבילה במידה משמעותית עד כדי פגיעה של ממש ביכולת למלא את התפקיד הציבורי, מתבקשת התוצאה שהמועמד ייפסל מלכהן בתפקיד הציבורי.

ב. **הימנעות מהשתתפות בקבלת החלטות או בביצוען** – במקרים בהם ניגוד העניינים מוגבל לעניין מסוים שאין הכרח שעובד הציבור יהיה מעורב בו באופן אישי, ניתן לדרוש מהעובד שיימנע מליטול חלק בטיפול ובהחלטה באותו נושא. כמובן שעובד ציבור שעלול להיות

במצב של ניגוד עניינים בטיפול בעניין מסוים לא יכול לקבל החלטות או לתת הוראות בנושא זה. במרבית המקרים יש לדרוש מהעובד להימנע גם מלהשתתף בדיונים לגבי עניין זה, ואין להעביר לידיעתו העתק של פרוטוקול הישיבה המתיחס לעניין בו הוא מנוע מלטפל או תכתובות הנוגעות לעניין זה. למותר לציין כי על עובד הציבור להימנע מכל צורת טיפול שהיא בעניין שעלול להעמידו במצב של חשש לניגוד עניינים, וזאת גם מחוץ לדיונים הפורמאליים הנערכים בנושא. במקרים חריגים, בהתחשב בעוצמת ניגוד העניינים, יכול שעובד הציבור יידרש להימנע מלטפל בתחום מסוים בכללותו, ולא רק בהחלטות מסוימות הנוגעות לעניין הפרטני.

כאשר עובד ציבור נדרש להימנע מלעסוק בעניין או בנושא מסוים, יש צורך לתת את הדעת לשאלה מי יהיה הגורם שיטפל במקומו באותו העניין או הנושא. השאלה הרלוונטית לעניין זה היא האם גורם הכפוף לבעל התפקיד עשוי להפעיל שיקול דעת עצמאי או שבשל הנסיבות יש לקבוע כי גם הוא עצמו מצוי בניגוד עניינים בגלל כפיפותו לבעל העניין, מפאת האפשרות שיפעל בכדי להפיס את דעת הממונה עליו. בפועל, רק במקרים חריגים עוצמת ניגוד העניינים תהיה כה חזקה כך שלא ניתן יהיה להסתפק בהפעלת הסמכות על ידי גורם כפוף, ואולם ההכרעה בדבר הפתרון המתאים בכל מקרה לגופו צריכה להיעשות על ידי היועץ המשפטי העורך את ההסדר. על מנת לקבל את ההכרעה יהיה על היועץ המשפטי לתת את דעתו לשיקולים הבאים: היקף העניין המועבר; הבעת דעה של עובד הציבור המנוע באותו עניין; עוצמת הזיקה של עובד הציבור המנוע לאותו עניין; הפגיעה בתפקוד הממשלתי בהתחשב בהעברת העניין לעובד ציבור מסוים.²⁴

יודגש כי ככל שהעובד מנוע מלהפעיל סמכויות המסורות לו בתפקידו הציבורי על-פי דין, הרי שראשית לכל יש לוודא שהחוק אכן מאפשר העברתן לבעל תפקיד אחר או מינוי ממלא מקום שיוכל להפעילן במקומו של העובד (כשמדובר בעובדי מדינה, בהעדר מענה בחקיקה הספציפית, ניתן להסמיק את בעל התפקיד האחר בהתאם להוראות סעיף 23 לחוק שירות המדינה (מינויים), התשי"ט-1959).

ג. **פעולה בשיתוף עם בעל תפקיד אחר** – במקרים מסוימים ניתן לפתור את החשש לניגוד עניינים בכך שעובד הציבור לא יפעל לבדו בנושא שהוא עלול להימצא בו בניגוד עניינים. כך למשל, אם ניגוד העניינים הוא באינטנסיביות נמוכה בנושא שעובד הציבור חייב להשתתף בו, יתכן וטיפול בשיתוף עם גורם אחר או טיפול במסגרת של ועדה יהווה פתרון מספק.

ד. **חובת גילוי** – במקרים שהחשש לניגוד עניינים הוא מרוחק וקלוש, ניתן למנוע אותו בדרך של גילוי העניין שיש לעובד לגוף או לבעל תפקיד שייקבע לכך מראש, ובמקרים המתאימים בהשתתפות דיווח לגוף זה על פעולות שנקט המועמד בנושא. ככלל, על הגילוי להיעשות בתחילת ההליך ובטרם תחילת הדיונים והטיפול באותו עניין.

ה. **הנמקה מיוחדת** – ישנם מקרים בהם ניתן לעשות שימוש בפתרון של הנמקה מיוחדת, הכוללת הצהרה או הסבר שמשקף את הזיקה האישית של עובד הציבור והתייחסות לטעמי

²⁴ דו"ח חשיבה מחודשת בהיבטי ניגוד עניינים, לעיל הי"ש 7, בעמ' 46-51.

ההכרעה. פתרון זה יהא רלוונטי במקרים של חשש קל לניגוד עניינים, תוך ניסיון שלא לפגוע באופן משמעותי באופן קבלת החלטות הרגיל.

1. **פרסום הסדרים** – במקרים מסוימים בהם מדובר בחשש קל לניגוד עניינים, ניתן לשקול את האפשרות להציע לעובד הציבור לפרסם את הסדר ניגוד העניינים שלו באופן יזום, ובהתאם להטיל עליו מגבלה קלה יותר. זאת, מתוך תפיסה של חיזוק השקיפות והפיקוח הציבורי באופן שיכול לתת מענה לחשש קל לניגוד עניינים, המתעורר בעיקרו כתוצאה מחשש לפגיעה באמון הציבור. פתרון זה רלוונטי במקרים מסוימים בלבד, בעיקר כאשר מדובר במועמד למשרה בכירה אשר לציבור יש עניין בתפקודו, ומכל מקום יש לנקוט בו בזהירות.²⁵

29. פתרונות במערכת האישית:

א. **הגבלת העיסוק בעניין האישי או בתפקיד האחר** – לעיתים, הפתרון למניעת חשש לניגוד עניינים בין תפקידו וסמכויותיו של המועמד לבין ענייניו האחרים עשוי להיות בכך שהמועמד יקבל על עצמו מגבלות הנוגעות לענייניו האחרים. הדרך הקיצונית, בהקשר זה, היא לדרוש מהמועמד להתנתק מכל עניין אחר שעלול להעמידו במצב של חשש לניגוד עניינים במילוי תפקידו הציבורי. כך לדוגמא, ככל ש"העניין האחר" הינו עסק הנמצא בבעלותו של המועמד, ניתן לדרוש ממנו למכור את העסק או, במקרים פחות חמורים, להסתפק בהתחייבות של העסק או של המועמד בשם העסק, שלא לקיים קשרים עסקיים עם הגוף בו הוא ממלא תפקיד ציבורי. התחייבות לגבי העיסוק האישי עשויה להיות חשובה במקרה שבו התפקיד הציבורי אינו מהווה משרה מלאה, והמועמד צפוי להמשיך בעיסוקים שיש להם זיקה למשרד או לתפקיד שאותו הוא ממלא.

ב. **החזקה ב"נאמנות עיוורת"** – במקרים בהם "עניינו האחר" של המועמד הוא בנכסים סחירים במהותם שניתן להמירם תוך פרק זמן קצר יחסית, דוגמת ניירות ערך, הרי שבמקרים מסוימים אין צורך להורות לו להתנתק מהם באופן מוחלט, וניתן להסתפק בהעברת הנכסים לניהול בצורה של "נאמנות עיוורת". בנאמנות מסוג זה, המועמד נשאר הבעלים של הנכס, אולם אינו מעורב בניהולו של הנכס או בקבלת החלטות הנוגעות לו. היות שנכסים אלה הינם סחירים מעצם טיבם, הרי שהמועמד, למעשה, לא יודע מהו הנכס שנמצא ברשותו ולכן אינו נמצא במצב של ניגוד עניינים (כמובן שפתרון זה אינו ישים לגבי נכסים שלגביהם אין להניח שהנאמן ייקח על עצמו חירויות למכרם, דוגמת מפעלים, בתים להשכרה, מניות יסוד). רצוי שה"נאמנות העיוורת" תיעשה באמצעות בעלי מקצוע מורשים ומונחים על ידי כללי אתיקה דוגמת עורכי דין, רואי חשבון, מנהלי תיקי השקעות וכיו"ב.

30. מתווה מעשי ליישום הפתרונות שהובאו לעיל במסגרת עריכת הסדרים למניעת ניגוד עניינים מוצע במסגרת מסמך "אמות מידה לעריכת הסדרים למניעת ניגוד עניינים", אשר מציג

²⁵ לגבי פתרונות העזר המפורטים כאן – ראו בהרחבה בדו"ח חשיבה מחודשת בהיבטי ניגוד עניינים, לעיל הי"ש 7, בעמ' 60-51.

פתרונות אפשריים להסדרת החשש לניגוד עניינים בהתייחס למקרים השונים המתעוררים באופן תדיר, מופץ מעת לעת למשרדי הממשלה וליחידות הסמך על ידי מחלקת ייעוץ וחקיקה (משפט ציבורי-מנהלי) ומפורסם באתר משרד המשפטים. אמנם, המדובר בפתרונות מוצעים שניתן לסטות מהם בנסיבות העניין, אך אלה מהווים הנחייה עקרונית ואחידה, אשר צריכה להוות נקודת מוצא לפתרון החששות לניגוד עניינים במצבים השונים.

31. טרם סיום נדגיש כי על היועץ המשפטי שעורך את ההסדר למניעת ניגוד עניינים להזהיר את המועמד, הן בעל-פה והן בציון מפורש בגוף ההסדר, כי האחריות להימנע מהיקלעות למצב של ניגוד עניינים מוטלת עליו. לכן, בכל מקרה בו יתעורר ספק בדבר יישום הוראות ההסדר או סוגיות שלא נצפו מראש שעשויות להעמידו במצב של חשש לניגוד עניינים, עליו להיוועץ ביועץ המשפטי ולפעול לפי הנחיותיו. כן יזהיר היועץ המשפטי את המועמד כי אם חל שינוי בתוכן הצהרותיו בשאלון, מחובתו לפנות אל היועץ המשפטי, למסור לו, בכתב, את מלוא המידע הרלוונטי ולפעול לפי הנחיותיו.

32. כן נבקש להזכיר כי בכל הנוגע למתן פומבי להסדרים למניעת ניגוד עניינים יש לפעול לפי הקבוע בהנחיית היועץ המשפטי לממשלה מספר 3.1005.

התחייבויות נוספות לשמירה על טוהר המידות

33. מקום שנערך לעובד ציבור הסדר למניעת ניגוד עניינים, מן הראוי לכלול בהסדר גם הצהרות בנושאים אחרים הנוגעים לשמירת טוהר המידות – התחייבות לשמור על סודיות ולהימנע משימוש פסול במידע פנים, והתחייבות לפעול על פי הוראות חוק שירות הציבור (הגבלות לאחר פרישה), התשכ"ט-1969 (להלן: **חוק הצינון**). אמנם, עניינים אלה אינם מהווים חלק אינהרנטי מהסדר ניגוד העניינים, ועובד מדינה מחויב אליהם ממילא מכוח החיקוקים הרלוונטיים (סעיף 17 לחוק העונשין, התשל"ז-1977, חוק הצינון) אך הדעת נותנת כי במסמך בו מצהיר העובד על חובתו להפריד כנדרש בין ענייניו האישיים לתפקידו הציבורי, יצהיר העובד גם על חובתו לקיים את הדינים הללו.

34. בנוסף, בכל סיטואציה שבה העובד ממשיך לעסוק בעיסוקים נוספים במקביל לתפקידו הציבורי (כגון, עובד המתמנה במשרה חלקית, חבר מועצה או ועדה קבועה, יועץ חיצוני וכדומה), יש לקבוע בהסדר ניגוד העניינים הוראה המחייבת אותו להימנע מלקבל טובת הנאה מגורם שהוא, או עובד אחר הכפוף אליו, מוסמך להעניק לו זכות או להמליץ על הענקת זכות לאותו גורם אלא בחלוף שנתיים ממועד הטיפול באותו גורם, או בחלוף תקופה קצרה יותר, באישור היועץ המשפטי של המשרד (וראו לעניין זה את הוראות הנתיית היועץ המשפטי לממשלה 1.1711, לעניין קיצור תקופת הצינון במקרים המתאימים, בשינויים המחויבים לנסיבות מיוחדות אלה). כפי שצוין לעיל, ישנם מקרים שבהם נכון יהיה להתנות מראש כי התקשרות נוספת או עיסוק חדש של העובד יהיו באישור היועץ המשפטי של המשרד לצורך מניעת ניגוד עניינים והסדר כזה עשוי לסייע גם לצורך מניעת הסיטואציה הפסולה לפי סעיף 4 לחוק הצינון.

35. דרישות אלה מתבקשות, על רקע הוראות סעיף 4 לחוק הצינון, האוסר על עובד שפרש לקבל טובת הנאה מגורם שהעובד (או עובד אחר הכפוף לו) מוסמך להעניק לו זכות, או להמליץ על הענקת זכות, למעט אם חלפו שנתיים ממועד הטיפול באותו גורם, אם חלפה שנה מיום פרישתו של העובד, או אם ניתן היתר מיוחד לפי חוק הצינון. יוטעם: חוק הצינון, על פי לשונו הפשוטה, חל על עובד שפרש בלבד, ואולם קבלת טובת הנאה בנסיבות האמורות לעיל על ידי עובד מכהן עלולה לפגוע באמון הציבור בשירות הציבורי באותה מידה, והיא פסולה בדיוק מאותן הסיבות שבגינן נאסרה בחוק לעובד שפרש (אם לא למעלה מכך). אשר על כן, מן ההכרח שעובד מכהן העשוי לקבל טובת הנאה ולעסוק בעיסוקים נוספים, ינקוט את ההתחייבות האמורה לעיל, כך שהוא יימנע מלקבל טובת הנאה בנסיבות האסורות לפי חוק הצינון.

פרק 7 - חוק חופש המידע

חוק חופש המידע, התשנ"ח-1998 (להלן: "החוק") מעגן את זכותו של כל אזרח או תושב, לקבלת מידע המצוי בידי רשויות ציבוריות. החוק מטיל על הרשות מספר חובות, ובכללן טיפול בבקשות חופש מידע על פי ההסדר הקבוע בחוק.

החוק קובע כי הכלל הוא שהרשות תענה בחיוב לבקשה, אלא אם חשיפת המידע נאסרה עליה כדי למנוע פגיעה באינטרס המוגן על פי החוק, כגון: בטחון המדינה, יחסי החוץ, בטחון הציבור או ביטחונו או שלומו של אדם, או פגיעה בפרטיות. בנוסף, קובע החוק נושאים שבהם יש לרשות שיקול דעת אם לגלות את המידע.

על מנת להגשים את תכליות החוק ביעילות ובעקביות מטיל החוק על מנכ"לי המשרדים הממשלתיים את החובה לבחור עובד מקרב עובדי המשרד אשר ישמש כממונה על העמדת המידע לרשות הציבור, על טיפול בבקשות לקבלת מידע ועל יישום הוראות חוק זה.

כמו כן קובע החוק כי על כל משרד ממשלתי לפרסם דין וחשבון שנתי, שיכלול מידע על אודות פעילותו, תחומי אחריותו והסבר על תפקידיו וסמכויותיו. דין וחשבון זה יכלול גם דיווח של הממונה המשרדי על הפעלת חוק חופש המידע באותה השנה (הממונה רשאי לבחור לפרסם דיווח זה בנפרד מן הדו"ח המשרדי הכללי).

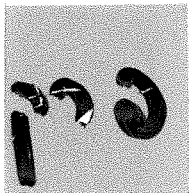
המועדים הקבועים בחוק:

ככלל, על הרשות לספק את המידע למבקש תוך 30 יום. במקרה הצורך, רשאי הממונה על יישום חוק חופש המידע במשרד (להלן: "הממונה"), תוך מתן הודעה מנומקת למבקש, להורות על הארכת המועד למענה לבקשה בפרק זמן של עד 30 יום נוספים (סה"כ 60 יום). אם בחלוף 60 יום לא ניתן למסור את המידע למבקש בשל מורכבותו או היקפו, רשאי מנכ"ל המשרד להאריך את המועד למתן מענה בפרק זמן של עד 60 יום נוספים (סה"כ 120 יום), בהחלטה מנומקת שתישלח למבקש בתוך התקופה.

אם החליטה הרשות שניתן למסור את המידע, עליה למסרו תוך זמן סביר מקבלת החלטתה, ולא יאוחר מ 15 ימים נוספים ממועד קבלת ההחלטה, אלא אם קבע הממונה, מטעמים מיוחדים, כי מסירת החומר תעשה במועד מאוחר יותר.

החלטת הרשות:

הנחת המוצא העומדת בבסיסו של החוק היא שלכל אזרח או תושב הזכות לקבל מידע המוחזק בידי רשות ציבורית. עם זאת עקרון השקיפות העומד בבסיס החוק אינו מוחלט והוא עשוי להידחות מפני אינטרסים מוגנים אחרים בהתאם לסייגים המנויים בסעיפים 8 ו-9 לחוק.

סייגים אלו נתלקים לשלושה סוגים:

- סייגים הנוגעים לזמינות החומר ולמשאבים הכרוכים בטיפול בבקשה (הרשות רשאית לדחות בקשה לקבלת מידע, לאחר הערכה כמותית של המשאבים הנדרשים לטיפול בה, למשל כאשר מדובר בבקשה שהטיפול בה כרוך בהקצאת משאבים בלתי סבירה);
- סייגים מוחלטים, המנויים בסעיף 9(א) לחוק (על הרשות להימנע מלמסור את המידע, למשל, כאשר מדובר במידע שבגילוי יש חשש לביטחון המדינה);
- סייגי רשות, המנויים בסעיף 9(ב) לחוק (הרשות רשאית, אך אינה חייבת, למסור את המידע, למשל מידע על אודות מדיניות בשלבי עיצוב).

במקום שבו יש לרשות שיקול דעת שלא למסור מידע בשל החריגים המנויים בסעיפים 8 ו-9 לחוק, הרשות חייבת לשקול, לפני מתן מענה שלילי למבקש המידע, מהו העניין שיש למבקש במידע ומהו העניין הציבורי שבגילוי המידע המבוקש. על הרשות לבחון האם ייתכן מצב שבו למרות החריגים בחוק, קיים עניין, פרטי או ציבורי, המצדיק את מסירת המידע למבקש.

כמו כן, במקום שבו הרשות רשאית שלא למסור את המידע שהתבקש או שהרשות חייבת שלא למסור את המידע (כפי שקבוע בסעיף 9(א) לחוק), עליה לבחון האם יש בידה לגלות את המידע במגבלות. כלומר, על הרשות לבדוק האם יש בידה, ללא השקעת משאבים בלתי סבירה, להשמיט פרטים מהמידע המבוקש כך שניתן יהיה למסור את יתרתו. אם הרשות עשתה שינויים במידע המבוקש אשר יאפשרו את מסירתו, יש לציין כי נעשו שינויים במידע, אלא אם אין לגלות עובדה זו מטעמים של חשש לפגיעה בביטחון המדינה, ביחסי החוץ שלה, בביטחון הציבור או בביטחוננו או בשלמו של אדם.

בעת מענה לבקשת חופש מידע הדוחה את הבקשה או מקבלת אותה באופן חלקי בלבד, על המענה להיות מנומק ולשקף את מכלול השיקולים שבגינם החליטה הרשות הציבורית לדחות את בקשת חופש המידע, כולה או חלקה. בנוסף, על הרשות ליידע את המבקש על זכותו לעתור נגד ההחלטה לפי הוראות חוק בתי משפט מנהליים, התשי"ס-2000. אי מתן מענה לבקשת חופש מידע במועדים המנויים לעיל עלולה גם היא להוות עילה לעתירה.

חסירת מידע שיש בו פרטים שחשיפתם עלולה לפגוע בצד שלישי:

במקרה שבו הרשות שוקלת למסור מידע שיש בו פרטים שחשיפתם עלולה לפגוע בצד ג', עליה לפנות בכתב אל אותו גורם ולעדכן אותו על כוונת הרשות למסור את המידע ועל זכותו להתנגד למסירת המידע. במקביל, על הרשות לעדכן את מבקש המידע בדבר הפניה לצד ג' ועל משמעות הפניה לעניין משך הטיפול בבקשה.

לצד ג' יש זכות להתנגד להחלטת הרשות תוך **21 יום**, אשר עוצרים את מרוץ הזמן של השלמת הטיפול בבקשה. ככל שהרשות החליטה לדחות את התנגדות צד ג', עליה להודיע לו על כך בכתב, וליידע אותו על זכותו לעתור לבית המשפט. אין להעביר למבקש את המידע בטרם

הפרק המובא להלן נלקח מתוך "ינוהל העברת תפקיד בעת חילופי שרים ובעת כינון ממשלה חדשה" שנכתב על ידי היועצת המשפטית של משרד ראש הממשלה

חלפה התקופה להגשת העתירה (45 יום), או בטרם הכריע בית המשפט בעתירה זו, אלא אם הודיע צד ג' בכתב כי הוא מוותר על זכותו להגיש עתירה.

גופים שהחוק לא חל עליהם:

חוק חופש המידע חל על כל רשות ציבורית, כהגדרתה בחוק, ובכלל זה הוא חל על כל משרדי הממשלה ויחידות הסמך שלהם; על הכנסת; על בתי המשפט ובתי הדין; על מבקר המדינה; על הרשויות המקומיות; על תאגידים וחברות ממשלתיות; על המוסדות להשכלה גבוהה ועוד. עם זאת יש גופים, ובהם גופים הכפופים למשרד ראש הממשלה, אשר הוראות חוק חופש המידע אינן חלות על עליהם, ואינן חלות על כל מידע שנוצר, שנאסף או שמוחק בידיהם.

הגופים שהוחרגו מן החוק כוללים, בין היתר, גופים המחזיקים מידע הקשור ביחסי החוץ של מדינת ישראל וגופים ביטחוניים. יצוין כי החוק לא חל גם על מידע שהעבירה רשות ציבורית לארכיון המדינה, וסדרי החשיפה של חומר ארכיוני כפופים להוראותיו של חוק הארכיונים, התשט"ו-1955 והתקנות שהותקנו מכוחו.

מבין כלל הגופים המנויים בסעיף ישנם מספר גופים הכפופים למשרד ראש הממשלה: שירות הביטחון הכללי; המוסד למודיעין ולתפקידים מיוחדים; הוועדה לאנרגיה אטומית; ומערך הסייבר הלאומי. במעמד מיוחד נמצאים המטה לביטחון לאומי; המזכירות הצבאית במשרד ראש הממשלה; המכון למחקר ביולוגי; היועץ המדינה לראש הממשלה; הממונה על קבילות סייענים; ולשכת הקשר – נתיב (למעט מחלקת האשרות). כל אלו מוחרגים מתחולת החוק על פי סעיף 14(א)(5) ומכוח צו חופש המידע (יחידות במשרד ראש הממשלה אשר החוק לא יחול עליהן), התשנ"ט-1999.

לבסוף יצוין כי לעיתים גופים מוחרגים מוסרים מידע במענה לבקשות שהופנו אליהם (כאשר אין בכך משום חשיפת מידע חסוי או מסווג).

עתירה לבית המשפט לעניינים מנהליים:

על פי סעיף 7(ו) וסעיף 17 בחוק עומדת למבקש המידע הזכות לעתור כנגד המשרד בבית המשפט לעניינים מנהליים וזאת במקרים האלה:

- א. החליט המשרד לדחות את בקשת המבקש, כולה או חלקה.
- ב. לא השיב המשרד לבקשת המבקש בהתאם למועדים הקבועים בחוק.

על דרך הכלל, במהלך הדיון בעתירה המנהלית רשאי בית המשפט לקבל לידיו את כל המידע המבוקש ולעיין בו, וכן הוא רשאי להורות על מתן המידע המבוקש, כולו או חלקו, בתנאים שיקבע, אם לדעתו העניין הציבורי בגילוי המידע, עדיף וגובר על הטעם לדחיית הבקשה.

מסירת תוכנו של יומן פגישות של נבחר ציבור או בעל תפקיד במשרד:⁸

מקרה ספציפי של מסירת מידע מכוח חוק חופש המידע שראוי לדגש מיוחד הוא מסירתם של יומני פגישות שמנהלים רה"מ, שר או סגן שר במשרד וכן מסירתם של יומני הפגישות של עובדי המשרד.

כחלק משגרת העבודה של בעלי תפקיד במשרדי הממשלה נשמר מידע רב ביומני הפגישות שאותם מנהלים בעלי התפקיד. יומנים אלו הם כלי עזר שנועד להקל על בעל התפקיד ועל העובדים עמו, בקביעת ישיבות ופעילויות נוספות – ופעמים רבות יומנים אלו כוללים פעילויות ציבוריות ואישיות כאחד.

בשנים האחרונות ארגונים אזרחיים החלו מבקשים בסוף כל רבעון לקבל לידיהם עותק של יומן הפגישות השייך לשרים, סגני שרים ומנכ"לים בכל משרדי הממשלה עבור הרבעון שחלף (ובכלל זה מתבקש דרך קבע גם יומנו של ראש הממשלה).

על פי החוק והפסיקה תוכן יומנים אלו עונה להגדרת "מידע" אשר המשרד חייב במסירתו לעיון הציבור, ועל כן בשנים האחרונות מוסר המשרד את יומני השרים וסגני השרים שכיחנו במשרד, כמו גם את יומניהם של מנכ"לי המשרד (ועובדים נוספים שיומנם מתבקש מעת לעת).

מטבע הדברים תוכנו של יומן פגישות עשוי להיות מגוון ולכלול פגישות בעלות אופי שונה, שעל חלקן ייתכן שחלים סייגים מרשימת הסייגים המנויה בחוק המאפשרים שלא לפרסם פרטי מידע ספציפיים אלו או אף אוסרים לפרסמם.⁹

להלן הסייגים השכיחים שעשויים לחול על הפרטים הכלולים ביומן ואופן יישומם:

🕒 הגנת הפרטיות – סעיף 9(א)(3) לחוק:

1. פרטיות בעל היומן –

בסוף כל רבעון על בעל היומן שיומנו התבקש על ידי הציבור לבחון את הפגישות ביומנו (בעצמו או על ידי אדם מטעמו שמינה לכך). בחינה זו נועדה לזהות פגישות אישיות של בעל היומן או פגישות פוליטיות (אם מדובר ביומן נבחר ציבור), ולאחר זיהוין רשאי בעל היומן למחוק את המידע מיומנו ולצד כל מחיקה לסמן כי המחיקה נעשתה בעילת "פרטיות" על פי סעיף 9(א)(3) בחוק. יצוין כי ככלל יש להפעיל סייג זה ולמחוק מידע מן היומן רק כאשר מדובר בפעילות פרטית של בעל היומן, שלא נעשתה במסגרת תפקידו ואין לה כל זיקה

⁸ להרחבה ראו את נוהל היחידה הממשלתית לחופש המידע במשרד המשפטים שכותרתו "נוהל מענה לבקשה למסירת יומן" – נוהל מס' 13, 26.1.2022.

⁹ יצוין כי על פי סעיף 11 לחוק, כאשר חל אחד הסייגים המצדיק אי מסירת מידע, אין פרוש הדבר כי מותר למחוק או להשמיט בהכרח את כל תוכן הישיבה, אלא יש לשאוף לנטרל באופן נקודתי את מקור הפגיעה ולמסור את מירב המידע האפשרי תוך השמטה מינימלית, לצד ציון עילת ההשמטה. רק במקרים שהדבר אינו אפשרי, יש להשחיר את כל הפגישה ולציין את סיבת ההשמטה.

לתפקידו (כגון אירוע משפחתי, בדיקה רפואית או פעילות פוליטית של נבחר ציבור שאין לה זיקה לתפקידו המיניסטריאלי של בעל היומן).
טרם בחינת היומן יקבל בעל היומן או נציגו הדרכה מן הממונה על יישום חוק חופש המידע במשרד באשר לקווים המנחים שנקבעו בחוק בתקנות ובפסיקה שלאורם יש לבחון את תוכן היומן. במקרה הצורך ביכולתו של בעל היומן אף להתיעץ עם הלשכה המשפטית במשרד.

2. פרטיות צדדים שלישיים שפרטיהם מופיעים ביומן –

לאחר שהשמיט בעל היומן כל פרט מידע הנוגע לצנעת חייו ולפרטיותו, בוחנים נציגי הלשכה המשפטית במשרד את היומן בשנית על מנת לאתר רשומות יומן המכילות מידע פרטי של צדדים שלישיים (כגון מידע נלווה לפגישה מקצועית דוגמת מספרים סולרניים, מספרי רכב, מספרי זהות וכן כתובות דוא"ל פרטיות של משתתפים). גם מידע זה ימחק מן היומן טרם למסירתו ולצד כל מחיקה תצוין עילת המחיקה - "פרטיות צד ג'".

⊗ **חשש לפגיעה בביטחון המדינה, יחסי החוץ או שלומו של אדם** – סעיף 9(א)(1) לחוק :

אם בגילוי קיומה או פרטיה של פגישה מתקיים "חשש לפגיעה בביטחון המדינה, יחסי החוץ, ביטחון הציבור או ביטחונו או שלומו של אדם", אין למסור את המידע. שימוש בסייג זה ייעשה, למשל, על מנת להשמיט דיונים מסווגים, משתתפים או מיקום של פגישות שעלול לחשוף מתקנים מסווגים או נוכחות של אישיות מאובטחת, וכן כל עניין אחר אשר בחשיפתו מתקיים חשש לפגיעה בביטחון המדינה, ביחסי החוץ שלה או בביטחונו או שלומו של אדם.

בחינה זו לאיתור רשומות שיש לחסותן מטעמי ביטחון מידע ויחסי חוץ נעשית על ידי גורמי המשרד האמונים על תחומים אלו, כאשר באחריותו של הממונה על יישום חופש המידע במשרד לוודא כי יומן שהתבקש עבר את בחינתם בטרם יפורסם.

להשלמת התמונה יצוין כי ישנם סייגים נוספים, שכיחים פחות, שעשויים לחול על הפריטים הכלולים ביומן, ובהם: **מדיניות בשלבי עיצוב** (סעיף 9(ב)(2) לחוק); **פגיעה באינטרס מקצועי**, **כלכלי או מסחרי** (סעיף 9(ב)(6) לחוק); **שיבוש התפקוד התקין של הרשות** (סעיף 9(ב)(1) לחוק).

אם כן, ככלל, יומנים המוחזקים בידי הרשות מהווים "מידע" כהגדרתו בחוק, ובאופן עיתי מתקבלת בקשה למסירתם על ידי גופים אזרחיים. עם קבלת בקשה לקבלת העתק יומן יפנה הממונה על יישום חוק חופש המידע במשרד אל בעל היומן (או אל לשכתו) וידריך אותו באשר לאופן ייצוא היומן ממערכות המשרד ובאשר לשלבי הבחינה שיעבור היומן בטרם יפורסם לעיון הציבור.

ה. דגשים מתוך הנחיות היועץ המשפטי לממשלה

בנושאים הנוגעים לעבודת הממשלה¹³

עקרון האחריות המשותפת

1. מחויבות שרים להחלטות ממשלה (הנחיה מס' 1.1000)

עיקרון האחריות המשותפת מחייב כל חבר ממשלה לתמוך בהחלטות הממשלה ולהימנע מלחלוק עליהן לאחר שנתקבלו. עיקרון זה נקבע בסעיף 4 לחוק יסוד: הממשלה (להלן: "חוק יסוד: הממשלה"). עם תחילת כהונתו של חבר כנסת כשר בממשלה, מוותר חבר הכנסת על החופש הבלתי מוגבל בהבעת דעתו, שכן דברי שר על ענייני הממשלה מחייבים במידה רבה את חבריו לממשלה ואת הממשלה עצמה.

שר המתנגד להחלטה שהתקבלה בממשלה, רשאי להתפטר ממשרתו או להמשיך במילוי חובותיו כחבר ממשלה ולקבל עליו את תוקף ההחלטה. גם סגן שר מחויב ברוח עיקרון האחריות המשותפת, שכן מכוח תפקידו הוא מסייע בידי השר בביצוע עבודתו בכנסת ובמשרד הממשלתי. תקנון עבודת הממשלה אוסר על שר או על סגן שר לחלוק, בהופעתו במליאה ובוועדות הכנסת, על החלטת הממשלה, או לבקרה.

עמדת הממשלה באשר להצעות חוק פרטיות תקבע על ידי ועדת השרים לענייני חקיקה, אשר החלטותיה מקבלות תוקף של החלטת ממשלה. עמדה זו מחייבת את השרים.

הוועדה יכולה לעיין מחדש בהחלטותיה ולשנותן, ואף הממשלה במליאתה יכולה כמובן לשנות את העמדה שהתקבלה בוועדה, והכל בהתאם לאמור בתקנון לעבודת הממשלה. הוועדה רשאית גם לקבוע כי לא תהיה עמדה לממשלה, וכי לשרים ולחברי הכנסת מן הקואליציה יינתן חופש הצבעה. כל עוד הדבר לא נעשה, אין שר או סגן שר רשאי להצביע נגד עמדת הממשלה.

2. מעמד החלטת הממשלה בעניין מסוים כלפי השר המוסמך באותו עניין

(הנחיה מס' 1.1001)

שאלת מעמד החלטת ממשלה בעניין מסוים, העומדת בניגוד לדעתו של השר המוסמך באותו עניין, עשויה להתעורר ביחס לשני סוגים של סמכויות:

¹³ ראו נספח לנוהל זה שכותרתו "הנחיות היועץ המשפטי לממשלה" ובו רשימה מלאה של הנחיות היועץ הכלולות בפרק זה, כמו גם המועד האחרון בו עודכנה כל הנחיה.

סמכויות שהחוק הקנה לממשלה כולה, והממשלה אצלה אותן לשר מסוים – סעיף 33(א) לחוק יסוד: הממשלה קובע כי הממשלה רשאית לאצול מסמכויותיה לשרים. הלכה פסוקה היא כי רשות שאצלה מסמכותה לרשות אחרת, עדיין רשאית להפעיל את הסמכות, לצד סמכות הרשות הנאצלת. כאן יש להבחין בין שני מצבים: כאשר הממשלה נזקקת לאותה סמכות, עוד לפני שהשר נזקק לה - הרי שהיא רשאית לעשות זאת ולהפעיל את הסמכות לפי שיקול דעתה. אך כאשר הממשלה נזקקת לאותה סמכות לאחר שהשר הפעיל את סמכותו, הממשלה רשאית לבטל או לשנות את ההחלטה הראשונית של השר בתנאי שאין בחוק שהעניק את הסמכות כוונה אחרת המונעת את הביטול או השינוי. בנוסף, השינוי כפוף לכללי המשפט המנהלי ובכללם כי ההחלטה תתקבל משיקולים ענייניים, תהא סבירה, תוך התייחסות לאפשרות שינוי מצב לרעה של צד שלישי שהסתמך על ההחלטה, וכד'.

סמכויות שהחוק הקנה במישרין לשר – הממשלה רשאית לקבל החלטה גם בעניין שנמסר על פי חוק לסמכותו של שר מסוים ואותו שר חייב לפעול בעניין זה על פי החלטת הממשלה. עם זאת, החלטה אשר התקבלה על ידי שר בניגוד לעמדת הממשלה, היא החלטה תקפה שאינה מתבטלת מאליה בעקבות עמדת הממשלה. על פי חוק יסוד: הממשלה, אין באפשרות הממשלה ליטול לעצמה סמכות אשר הוקנתה בחוק לשר מסוים, אולם באפשרותה להורות לשר כיצד להפעיל את סמכותו, או להעביר סמכות זו לשר אחר באישור הכנסת.

שר אשר אינו מוכן להפעיל את סמכותו בהתאם להחלטת הממשלה, ראוי כי יתפטר מן הממשלה. שר אשר אינו מקבל את מרות הממשלה אך מסרב להתפטר ממנה, ניתן להפעיל כנגדו סנקציות שונות, וביניהן העברה מכהונתו על ידי ראש הממשלה.

3. הצטרפות שר וסגן שר להצעות חוק פרטיות (הנחיה מס' 1.1002)

בהתאם לסעיף 75(א) לתקנון הכנסת ולנוהג הקיים בעניין, שר וסגן שר אינם רשאים להציע הצעות חוק פרטיות או להצטרף אליהן. נוהג זה נובע מעקרונות המשטר הפרלמנטארי בישראל, מעיקרון הפרדת הרשויות ומעיקרון האחריות המשותפת של חברי הממשלה, שעל פיהם השרים וסגניהם אינם רשאים להשיל מעצמם את אחריותם כחברי הרשות המבצעת וליזום חקיקה פרטית על דעת עצמם.

ממשלה מחליטה אפוא כגוף אחד על יוזמת חקיקה, ולכן שר או סגן שר, המבקש ליזום חקיקה חייב לבקש את אישור הממשלה בדרך שנקבעה. באפשרותו להגיש הצעת חוק ממשלתית לפי הקבוע בתקנון עבודת הממשלה, אך הוא אינו רשאי להגיש הצעת חוק על דעת עצמו ולחייב בכך את הממשלה כולה.

חבר כנסת אשר מונה לתפקיד שר או סגן שר והיה מעורב בהצעת חוק או יזם אותה, יחולו עליו הוראות סעיף 96 לתקנון הכנסת, ויהיה זה כאילו חזר בו מהצעתו לחקיקה פרטית.

4. הפרת עקרון האחרייות המשותפת (הנחיה מס' 1.1004)

דינו של שר או סגן שר המפר את עיקרון האחרייות המשותפת על ידי הצבעה כנגד הצעת הממשלה בעת דיון בכנסת, או הימנעות מהצבעה על הצעת הממשלה, שלא בהסכמה מוקדמת, כדין התפטרות מן הממשלה, ובלבד שהממשלה תמסור על כך הודעה לכנסת בתוך שבועיים.

יוצא אפוא כי שר או סגנו רשאים להצביע נגד הצעת הממשלה בהסכמה מוקדמת של הממשלה. כמו כן, בהעדר הסכמה מוקדמת או במצב של הימנעות מהצבעה, הפעלתה של הסנקציה הננקטת כנגדם אינה מחויבת אלא תלויה בשיקולים פוליטיים בלבד, אשר יופעלו באם הממשלה תמצא לנכון על ידי הודעה לכנסת - ורק אז ייחשבו השר או סגנו כמתפטרים מן הממשלה (כך שלמעשה אין סנקציה פורמאלית כנגד מהלך זה, באם לא הגישה הממשלה הודעה בתוך שבועיים כאמור לעיל).

יתרה מזאת, הסנקציה דלעיל אינה עומדת לממשלה כלפי שר המביע בכנסת דעה הנוגדת את עמדת הממשלה אם בפועל אין הוא מצביע נגד הצעת הממשלה או נמנע מהצבעה. במצב זה קיימות רק הסנקציה הכללית המופיעה בסעיף 22(ב) לחוק-יסוד: הממשלה, המקנה לראש הממשלה סמכות להעביר שר (או סגן שר בהתאם לסעיף 26(3)) מכהונתו.

באשר לסיעה, שעליה נמנה חבר הממשלה, אשר הצביעה בעד הצעה להביע אי אמון בממשלה או אשר נמנעה מהצבעה זו, או אשר הצביעה במליאת הכנסת כנגד הצעת הממשלה או נמנעה מהצבעה שלא בהסכמה מוקדמת של הממשלה בעניינים שפורטו בסעיף 11(ז)(3) לחוק המעבר, התשי"ט-1949, רשאית הממשלה להחליט בתוך 7 ימים מאותה הצבעה האם מעשה זה מהווה הפרת עיקרון האחרייות המשותפת. דינו של חבר ממשלה אשר סיעתו הצביעה באופן כאמור לעיל, כדין מי שהתפטר מהממשלה, אולם גם זאת רק מן היום שהממשלה תמסור על כך הודעה בפני הכנסת. הודעה כזו יכול שתמסר בכנסת רק תוך שבועיים מהחלטת הממשלה.

5. הופעת נציגי הממשלה בפני ועדות הכנסת (הנחיה מס' 1.1005)

עובד במשרד ממשלתי אינו רשאי להביע בפני ועדה מוועדות הכנסת עמדה שיש בה משום התנגדות להצעת חוק ממשלתית או סטייה מהותית ממנה, שכן הצעות חוק שאושרו בידי הממשלה מחייבות את כל השרים מכוח האחרייות המשותפת, עקרונות המשפט וסדרי ממשל תקינים.

אם במקרים מסוימים יש בקרב נציגי ממשלה חילוקי דעות או נטייה לשנות הוראה של הצעת חוק, באפשרותם להתייעץ, בטרם הדיון בוועדה, עם היועץ המשפטי לממשלה או עם מי שהוסמך על ידו, או לבקש דיון בין-משרדי מחוץ למסגרת ועדת הכנסת כדי לברר אפשרות של סטייה מוסכמת מן העמדה שאושרה על ידי הממשלה.

בדרך זו יש לנהוג גם בעניינים אחרים שבהם קיימת עמדה רשמית של הממשלה, כגון עמדה כלפי הצעות חוק פרטיות או כלפי תקנות הדורשות אישור של ועדה מוועדות הכנסת.

שרים

ממלא מקום שר – המעמד והסמכויות (הנחיה מס' 1.1101)

מעמדו של ממלא מקום של שר הנעדר מן הארץ –

סעיף 24 לחוקיסוד: הממשלה, קובע כי אין מוטלת חובה למנות ממלא מקום לשר השוהה בחו"ל, וגם אם מונה ממלא מקום, אין חובה להעביר לממלא המקום את כל סמכויותיו של השר. מילוי המקום נועד למצבים שבהם על אף אמצעי התקשורת המודרניים השר הנמצא בחו"ל, אינו יכול למלא את תפקידו, אם מחמת היעדרות ממושכת, או מחמת סבירות שיידרש למלא תפקידים שאינם סובלים דיחוי ודורשים את נוכחותו הפיזית.

עקרונית, ממלא מקום השר מקבל את התפקידים והסמכויות של השר באופן זמני בעת היעדרותו של השר מהארץ. עם זאת, שר היוצא מן הארץ במסגרת תפקידו, מכהן עדין כשר, ולפיכך מן הראוי לראות את תפקידו של ממלא המקום כמוגבל לעניינים שהכרח לעסוק בהם בימי היעדרותו של השר, ועליו להימנע מהחלטות מהותיות הסובלות דיחוי.

מילוי מקום של שר הנעדר מן הארץ לעניין הצבעה בממשלה –

סעיף 18(ד) לתקנון עבודת הממשלה קובע כי ממלא מקום שקיבל מהשר רשות או הרשאה כללית להצביע רשאי לעשות כן. באין הרשאה כאמור, תחול על השר האחריות לתאם עם ממלא מקומו את הצבעה.

כאשר ממלא מקום קיבל רק חלק מסמכויותיו או תפקידו של השר, וחלק זה אינו כולל את זכות ההצבעה בעניינים מסוימים, מובן שממלא המקום לא יהיה רשאי להצביע בעניינים אלה. כמו כן, אם מסר השר הודעה מראש על הצבעתו בעניין פלוני פשיטא שלא יוכל ממלא המקום להצביע אף הוא.

הצבעה כפולה של ממלא מקום שר –

שר הממלא מקום של שר אחר, אשר נעדר מן הארץ או שנבצר ממנו זמנית למלא את תפקידו, רשאי להצביע בישיבת הממשלה ובוועדות השרים פעמיים. הן במקומו של השר, והן בתפקידו שלו. ראוי להבהיר, שהדברים האמורים לעיל מתייחסים רק לגבי שר שהוא ממלא

הפרק המובא להלן נלקח מתוך "נוהל העברת תפקיד בעת חילופי שרים ובעת כינון ממשלה חדשה" שנכתב על ידי היועצת המשפטית של משרד ראש הממשלה

מקום של שר אחר ולא לגבי שר שהופקד מלכתחילה על שני משרדים. כמו כן, הם אינם חלים במקרה של שר שממלא את מקומו של שר שחדל לכהן.

תקופת מילוי המקום –

תקופת מילוי המקום של שר שחדל לכהן או שנבצר ממנו זמנית למלא את תפקידו מוגבלת לשלושה חודשים בלבד, הנמנים ממועד החדילה או הנבצרות של השר, ולא ניתן להאריכה. לפיכך בחלוף תקופת מילוי המקום יש למנות שר קבוע למשרד, בין על דרך צירוף שר נוסף לפי סעיף 15 לחוקיסוד: הממשלה ובין בדרך של שינוי חלוקת התפקידים בין השרים המכהנים לפי סעיף 31(א) לחוקיסוד: הממשלה. שתי הדרכים האמורות מחייבות אישור של מליאת הכנסת.

מילוי מקום ראש הממשלה –

סעיף 16 לחוקיסוד: הממשלה קובע כי אם נעדר ראש הממשלה מן הארץ, מוסמך ממלא מקומו לזמן את ישיבות הממשלה ולנהל אותן. אין לממלא מקום ראש הממשלה סמכויות נוספות.

לעומת זאת, במצב של נבצרות זמנית, המוגדרת כתקופה של עד 100 יום, ימלא את מקומו של ראש הממשלה ממלא מקומו. לשר הממלא את מקומו של ראש הממשלה במקרה של נבצרות זמנית, נתונות כל הסמכויות של ראש הממשלה, לרבות הצבעה בשמו של ראש הממשלה בישיבות הממשלה או בוועדות שרים, נוסף להצבעה בשמו שלו.

אם לא מונה ממלא מקום לראש הממשלה – תמנה הממשלה שר אחר שהוא חבר כנסת למלא את תפקידיו אלו.

אתיקה

1. חברות בגופים ציבוריים (הנחיה מס' 1.1702)

בהנחיה נקבע כי שרים, סגני שרים וממלאי תפקידים בכירים בשירות המדינה, ראוי שיימנעו מחברות בגופים קבועים של מוסדות הנתמכים על ידי המדינה או מחברות בגוף שעשויה לעורר ולו למראית עין חשש להעדפתו של אותו גוף על פני הדומים לו. גופים אקדמאים, כמו גם גופים אחרים, נתמכים בידי המדינה, ואין מקום שבגופים קבועים של מוסדות אלה ישתתפו שרים ובעלי תפקידים כאמור.

תשומת הלב להוראה בכללים למניעת ניגוד עניינים של שרים וסגני שרים, המגבילה כהונה של שר בגופים שונים.¹⁴

2. השתתפות שרים בתשדירי פרסום (הנחיה מס' 1.1703)

הנחת יסוד היא שעל המשאבים הציבוריים המוקצים לעבודת משרדי הממשלה לשמש לקידום מטרות המשרד בלבד, וכי אין לנצלם לקידום מטרות אישיות או פוליטיות של נבחרי הציבור או עובדי המדינה. לפיכך פרסום של תשדירים או מודעות מטעם משרדי הממשלה, הנעשה באמצעות לשכת הפרסום הממשלתית, מותנה בכך שהדגש בפרסום יהיה על פעילות המשרד כגוף ממשלתי, או על תפקידים מסוימים של המשרד – וזאת מבלי לייחס את הישגיו של המשרד לאדם מסוים. בהתאם, כל פרסום מעין זה ישמור על תדמית ניטרלית ונטולת פניות או מסרים פוליטיים, ועליו לשקף נאמנות לחוק ולמדיניות הרשמית של המשרד הממשלתי אשר יזם את הפרסום.

חל איסור על פרסום בהשתתפות נבחרי ציבור בטלוויזיה; בהפקות דפוס של ספרים (וכן הפקות דפוס אחרות המיועדות לטווח זמן ארוך משנה אחת); בכרזות; בעלוני המופצים לציבור הרחב; בלוחות שנה; ובשלטי חוצות. עם זאת, פרסום של פרסומים בהשתתפות נבחרי ציבור מותרת אם מדובר בהפקות דפוס המיועדות לטווח זמן קצר משנה, ואם הם בעלי מימד מקצועי מובהק. פרסום מסוג זה יתבצע על ידי ציון שמו ותוארו של נבחר הציבור, אך ללא צירוף תמונתו של נבחר הציבור - בכפוף לקבל אישורה של היועצת המשפטית למשרד על כך שאכן התקיימו התנאים המתאימים לפרסום.

אם כן, ככלל שרי הממשלה או נבחרי הציבור עצמם לא ישתתפו בפרסומים ממשלתיים (למעט הפקות דפוס המיועדות לטווח קצר משנה בתנאים המנויים לעיל), אולם במקרים חריגים שבחריגים, שבהם הפרסום קיבל את אישורו של היועץ המשפטי לממשלה, לאחר שהובאה בפניו חוות דעתה של היועצת המשפטית של המשרד, ייתכן פרסום מעין זה בהתקיים תנאים שלהלן:

1. השתתפות נבחר הציבור חיונית לעניין בו מדובר ומקדמת אותו כשלעצמו.
2. אין בנמצא חלופה סבירה ומידתית אחרת לפרסום.
3. האישור ניתן למקרה בודד להעברת מסרים מצומצמים בלבד, המוגבלים בכמות ובזמן.

יודגש כי מותר לפרסם פרסומים בהשתתפות של נבחרי ציבור של תכנים המהווים תיעוד אותנטי של דיווחים "חדשותיים", אינפורמטיביים, שוטפים ויומיומיים וזאת בקידום אורגני באתרי האינטרנט וברשתות חברתיות. בגדר דיווחים מותרים יהיו דיווחים על אירועים במועד התרחשותם, אולם גם על דיווחים מותרים יחולו הנחות היסוד המופיעות לעיל: תוכן הפרסום יהיה ניטרלי, אמין, מדויק ומעודכן, קצר, צנוע וענייני.

3. **פרסום מודעות וברכות** (הנחיה מס' 1.1705)

ככלל, עובד ציבור אינו רשאי לפרסם מודעות מתקציב משרד ממשלתי, אשר אין להן קשר לעבודת המשרד, ושתוצאתן היא פרסומת אישית של עובד הציבור או קידומו בפני מגזר כלשהו באוכלוסייה.

בנוגע לברכות לקראת ראש השנה, נקבע בהחלטת ממשלה מיום 03.09.1978 כי "הממשלה תפרסם מודעת ברכה אחת לאזרחי המדינה בעיתונים".

לפיכך, על משרדי הממשלה, שרים, סגני שרים, ומנכ"לים – להימנע מפרסום כל מודעת ברכה, השתתפות בצער או בשמחה, ברכות לחגים, וכן להימנע מפרסום כל מודעה אחרת אשר אינה קשורה בקשר בהדוק וברור לעבודת המשרד. כל החלטה לפרסום מודעה כזאת, יש להביא לאישורו של היועץ המשפטי של המשרד.

4. **שימוש בנייר רשמי ובסמל המדינה** (הנחיה מס' 1.1706)

איש ציבור אינו רשאי לעשות שימוש בסמל ונייר המכתבים של המדינה או של המוסד הציבורי שבו הוא עובד למטרה מסחרית, אישית, או לפעילות ציבורית שאינה נעשית במסגרת תפקידו. שימוש מעין זה עלול להטעות את הציבור. האמור חל גם על שרים וסגני שרים, שהם חברי כנסת, ואשר מבקשים לפנות לציבור בוחריהם תוך שימוש בתקציב "הקשר לבוחר" המוקצה להם על ידי הכנסת.

כאשר עורך שר או סגן שר פנייה למטרות פוליטיות רשאי הוא לעשות שימוש בתארו, וזאת על גבי נייר מכתבים רשמי של הכנסת. יובהר כי אין כל מניעה שנבחר ציבור יעשה שימוש בתארו לכל צורך ציבורי.

5. **פעילות מפלגתית בלשכות השרים** (הנחיה מס' 1.1704)

על השר, או סגן השר לצורך הנחיה זו, להפריד ככל שניתן בין מילוי תפקידו השלטוני-מיניסטרילי לבין פעילותו המפלגתית. אין לבצע פעילות מפלגתית מתוך הלשכה, זאת כדי למנוע פוליטיזציה של השירות הציבורי ושל המנגנון המשרדי וכן כדי לשמור על התדמית הבלתי פוליטית של משרדי הממשלה. ניתן להשלים, ככורח המציאות, עם פעילות מפלגתית של השר מתוך הלשכה ושימוש במשאב הממשלתי, רק ככל שמדובר בפעילות מצומצמת ומוגבלת בהיקפה. על כל פנים יש לבחון בכל עת האם מאפייני הפעולה או השימוש במשאב ממשלתי, נועד בעיקרם למטרה המיניסטרילית או שמא למטרה פוליטית.

העוזרים המקצועיים המסייעים לשר בפעילותו המקצועית במשרד, הם עובדי מדינה, ועל כן חלות עליהם המגבלות החלות על עובדי מדינה כך שהם אינם רשאים, ככלל, לעסוק בפעילות פוליטית. עם זאת הם רשאים לסייע לשר בפעילותו המפלגתית במסגרת הפעילות המנהלית של לשכת השר, המותרת בהיקף מצומצם ומוגבל כאמור והנלוות

לפעילותו המקצועית בלשכה (למשל, הם רשאים לתאם פגישה פוליטית או להדפיס נאום מפלגתי במהלך הפעילות המנהלית בלשכת השר).

שר רשאי לקבוע כי אחד או שניים מעוזריו ישמשו כעוזרים פוליטיים (ש אחד מהם יכול לשמש כדובר ויועץ תקשורת לשר), אשר אינם עובדי מדינה. העוזרים הפוליטיים רשאים כמובן לסייע לשר בפעילותו הפוליטית. עם זאת, בעוד שמקום מושבם העיקרי לא יהיה בתחומי המשרד הממשלתי, לא יוקצה להם משרד קבוע, שירותי מזכירות, רכב ממשלתי, מחשב וטלפון, הרי שבעת שהם נמצאים במשרד הממשלתי, הם כן רשאים לעשות שימוש במשאבי המשרד ההכרחיים הדרושים לעבודתם, כגון חדר בלשכה (שאינו קבוע), שירותי מזכירות וטלפון.

לבסוף יצוין כי אין לגייס את העוזר הפוליטי (וכל שכן העוזר המקצועי) לביצוע פעילות פוליטית כללית במסגרת המפלגתית של השר, אשר חורגת מגבולות הסיוע האמורים לשר עצמו.

6. מעורבות עובדי מדינה במו"מ קואליציוני¹⁵

מושכלת יסוד היא שהמשא והמתן הקואליציוני והסכמים קואליציוניים שנחתמים בעקבותיו נערכים בין מפלגות לבדן, ואילו משרדי הממשלה אינם צד להסכם. כמו כן, מכיוון שפעילות מפלגתית אסורה על עובדי מדינה, עליהם להימנע מלנקוט עמדה ואף להימנע מלהיות מעורבים במשא ומתן קואליציוני.

עם זאת, לא ניתן להתעלם מהעובדה שהסתייעות של נבחרי הציבור בדרג המקצועי הבכיר בשירות המדינה, עשויה לעתים להיות חיונית מבחינה עניינית, לצורך מתן תשתית עובדתית ומקצועית הרלוונטית למשא ומתן, כמו גם לכך שיגובשו הסכמים שיש להם היתכנות מעשית ושעומדים במגבלות הדין והתקציב.

נוכח האמור גובשו הוראות ביצוע מעשיות שיאפשרו לנבחרי הציבור להסתייע ברמה מסוימת בדרגים המקצועיים לצורך גיבוש הסכם קואליציוני, אך בה בעת יבטיחו את היעדר מעורבותם של עובדי המדינה בפעילות מפלגתית האסורה על-פי הדין.

מעורבות הדרג המקצועי בהליך המו"מ הקואליציוני תותר אפוא רק בהתאם למתווה שיפורט להלן:

✓ לצורך המשא ומתן הקואליציוני ישמש מנכ"ל המשרד כאיש קשר עם המפלגות השונות. לחילופין רשאי מנכ"ל המשרד למנות כאיש קשר עובד מדינה אחר תחתיו - ובלבד שהוא הנמנה על הדרג המקצועי הבכיר במשרד ובקיא במכלול פעילות המשרד (יודגש כי עובדי מדינה המכהנים במשרות אמון בלשכת השר לא ישמשו כאנשי הקשר ויימנעו לחלוטין ממעורבות במו"מ הקואליציוני);

¹⁵ ראו מכתבו של היועמ"ש מיום 16.4.2019, ובעקבותיו – נסמן 42.392 בתקשי"ר.

- ✓ על מנכ"ל המשרד הממשלתי למסור למזכירות הממשלה הודעה על אודות זהותו של איש הקשר מטעם משרדו וכן את פרטי ההתקשרות עמו – וזאת על מנת שפרטים אלו יועמדו לרשות נציגי המפלגות;
- ✓ הקשר בין נציגי המפלגות לבין הדרגים המקצועיים במשרד ייעשה רק באמצעות איש הקשר (עם זאת תיתכן שיחה משותפת של נציגי המפלגות עם בעלי תפקידים אחרים במשרד, בליווי איש הקשר, אם המידע הרלוונטי מצוי בידי אותם בעלי תפקידים או מפאת מורכבות העניין);
- ✓ איש הקשר יעמוד בקשר אך ורק עם ראש המפלגה שמנהלת מו"מ קואליציוני או עם גורם שהוסמך לכך על ידי יושב ראש אותה מפלגה;
- ✓ איש הקשר המשיב לפניה בנוגע למו"מ ימסור לנציגי המפלגות הפונים אליו מידע עובדתי ומידע מקצועי כגון מגבלות מעשיות שעשויות להשפיע על היתכנות מהלך, משמעויות, יתרונות וחסרונות של מהלך מוצע; וסקירה כללית בתחומים מקצועיים שבאחריות המשרד. עם זאת, איש הקשר יימנע מלהעלות ביוזמתו הצעות לצדדים במשא ומתן הקואליציוני, בנוגע לנושאים שהוא לא נשאל לגביהם. כמובן, מידע זה יעמוד לרשות כל מפלגה המעורבת במו"מ אם תבקש לקבלו;
- ✓ איש הקשר, וכן כל עובד מדינה אחר, לא ייטול חלק במו"מ ולא ינכח במקום המו"מ;
- ✓ פעולות איש הקשר הנוגעות למו"מ והמענה שניתן על ידי לפניות טעונים כלל תיעוד בכתב. תיעוד זה יישלח למשמורת אצל היועצת המשפטית של המשרד (וכן אל מנכ"ל המשרד – במקום בו מונה איש קשר תחתיו);
- ✓ היענות איש הקשר לפניות מאת נציגי המפלגות תיעשה באופן שוויוני וללא משוא פנים.

7. העסקת יועצי חינוך ויועצים בתשלום (הנחיה מס' 1.1707)

הכלל הוא כי על שרים או על סגני שרים להימנע מהעסקת יועצים חיצוניים, בין בשכר ובין שלא בשכר – וזאת בשל קשיים וסיכונים משפטיים לשרים, לשירות המדינה וליועצים עצמם. יובהר כי האיסור חל על ייעוץ ממוסד ושיטתי, ואין מניעה שתברי ממשלה יתייעצו מעת לעת עם אדם זה או אחר, מומחה, מכר או ידיד, באופן לא פורמלי. במקרים חריגים ניתן להעסיק יועצים חיצוניים לשרים לפי הוראות התקשייר ובאישור נציבות שירות המדינה, לרבות עמידה בהוראות הקשורות בבדיקת ניגוד עניינים, ובנקיטת צעדים למניעת היווצרותם של יחסי עובד ומעביד בין השר והיועץ.

8. חברותם של שרים בעמותה או בוועד מנהל של עמותה (הנחיה מס' 1.1701)

שר לא יכול להימנות על ועד מנהל של עמותה אם היא מקבלת תרומות כלשהן, או נתמכת על ידי המדינה - גם אם התמיכה עקיפה.

לגבי חברות גרידא בעמותה (ומכוחה גם חברות באסיפה הכללית של העמותה), יש לבחון כל מקרה לגופו. מכל מקום, גם במקרה שבו החברות בעמותה אינה אסורה, כפוף השר לשורת נורמות וכללים, שיכולה להיות להם השלכה על ההחלטה אם להיות חבר עמותה. בין הכללים ניתן למנות איסור קבלת שכר, הכנסות, או טובת הנאה, איסור לסייע לגוף לקבל תרומות והחובה למלא את תפקידו ללא משוא פנים.

בכל מקרה שיש לשר עניין אישי בהחלטה או בפעולה, אשר בעקבותיה מוענקת טובת הנאה לעמותה, חובתו של השר להצהיר על העניין האישי, ואסור לו להשתתף בכל דרך שהיא בקבלת ההחלטה. יודגש כי שרים המעוניינים להיות פעילים במסגרת עמותה בדרך כלשהי, ראוי שיפנו למבקר המדינה, הממונה על אכיפת הכללים לניגוד עניינים.

9. הגבלות על טיפול בפניות חברי גוף בוחר על ידי נבחר ציבור (הנחיה מס' 1.1708)

לצורך הנחיה זו "חבר גוף בוחר" הוא כל אדם החבר בגוף שתפקידו, או אחד מתפקידיו, הוא לבחור מועמדים לכנסת, או לכהונת שר או סגן שר בממשלה (למעט בחירות ישירות שבהן משתתפים כלל החברים של מפלגה או גוף מדיני [פריימריז]) או לחלופין הוא אדם שאינו משמש בתפקיד בגוף בוחר, אך הוא בעל השפעה על חברי הגוף הבוחר, או שהוא בעל השפעה של ממש על בחירת מועמדים לכנסת ולממשלה, אף בהעדר גוף בוחר רשמי.

נבחר ציבור נדרשים להימנע מטיפול בפניות של חברי גוף בוחר אליהם.

לשם הדגמה להלן מספר מקרים שבהם כל טיפול בפנייה של חבר גוף בוחר אינו תקין, ועלול לגרור תוצאות משפטיות בתחום הרחב שבין המשפט המנהלי, הדין המשמעתי, ועד למשפט הפלילי: פניות לקידום עניינים אישיים, פניות לקידום אינטרסים עסקיים-כלכליים ופניות של שתדלנות בשכר.

יודגש, כי על מנת לצמצם את החששות העולים בהקשרים שפורטו לעיל, על נבחר הציבור, עובד לשכתו או מנכ"ל המשרד שקיבלו פנייה של חבר גוף בוחר העוסקת באינטרס אישי או עסקי-כלכלי שלהם או אחר, לפעול על פי הנחיות ביצוע המפורטות בהרחבה בהנחיית היועץ המשפטי לממשלה מס' 1.708.

שכר שרים וסגני שרים

סעיף 36 לחוק יסוד: הממשלה קובע כי משכורתם של השרים וסגני השרים ותשלומים אחרים שישולמו להם בתקופת כהונתם או לאחריה ייקבעו בחוק, או בהחלטה של הכנסת או של ועדה מוועדותיה שהכנסת הסמיכה לכך.

בתוקף סמכותה לפי סעיף זה, החליטה הכנסת ביום 26.03.2003 להסמיך את ועדת הכספים לקבוע את משכורתם של השרים וסגני השרים ותשלומים אחרים שישולמו להם בתקופת כהונתם או לאחריה או לשאיריהם לאחר מותם. בהתאם, ועדת הכספים קבעה את שכר השרים בהחלטת שכר שרים וסגני שרים, התשמ"ב-1982.

1. שימוש ברכב צמוד על ידי בני משפחה של שרים וסגני שרים (הנחיה מס' 1.1600)

בהחלטה של ועדת השרים לכלכלה מיום 23.07.2001 (כל/24) נקבע כי בני זוג של שרים יהיו רשאים לנהוג ברכב השרד הצמוד של השרים, וכן כי בני משפחה מדרגה ראשונה של סגני שרים יהיו רשאים אף הם לנהוג ברכב השרד הצמוד של סגני השרים.

יובהר כי להבדיל מרכב השרד, דינו של הנהג הצמוד לכל שר מעט שונה: על נהג להסיע את חבר הממשלה לכל מקום כחלק מתפקידו ומדרישות האבטחה, לרבות נסיעות פרטיות ולרבות נסיעות לאירועים פוליטיים. בנוסף, רשאי חבר הממשלה להיעזר בנהג עזרה מנהלית, כסיוע אישי לחבר הממשלה בעצמו לשם ביצוע תפקידו, בזמן שחבר הממשלה עסוק במילוי תפקידו הממלכתי. עם זאת, נהג לא ישמש להסעת בני משפחתו של חבר הממשלה, למעט במקרים שבהם חבר הממשלה נוכח ברכב.

2. החזר הוצאות לשר עבור שכירת דירה בירושלים (הנחיה מס' 1.1601)

בהחלטת ועדת השרים לכלכלה מיום 14.09.1992, שקיבלה תוקף של החלטת ממשלה מס' 202 (כל/6) נקבעו הוראות באשר לדיוור שרד לשרים. שר שמקום מגוריו נמצא במרחק של יותר מ-70 ק"מ מירושלים יהיה זכאי להחזר הוצאותיו לשכירת דירה בירושלים (כן נקבעו הוראות בנוגע לשטח הדירה המקסימאלי ובנוגע להחזר ההוצאות עבור הדירה).

ועדת השרים לענייני כלכלה, אשר קבעה את המגבלה של 70 ק"מ, רשאית לאשר סטייה ממגבלה זו בנוגע לשר, אם תמצא טעם ראוי לכך. הסיבה לכך היא שהחלטת ועדת השרים היא מעין הנחיה פנימית של הממשלה, ובתור שכזו ניתן לסטות ממנה, אם יש טעם ענייני וראוי לכך. הסטייה יכולה להיות כללית, או קונקרטי. הועדה רשאית להחליט גם על סטייה חלקית בלבד מההחלטה, במובן של קביעת הגבלה שונה על גודל הדירה מזו הקבועה בהחלטה (120 מ"ר) או הגבלה על סכום החזר שיקבל השר; זאת, אם אין הדירה מיועדת למגורי משפחת השר, אלא למגוריו הוא, בימים שהוא נזקק להישאר בירושלים, במקום להשתכן בבית מלון.

3. ויתור על חלק מהשכר (סעיפים 5(ה) ו-5(ו) להחלטת שכר שרים וסגני שרים)

שר או סגן שר רשאים לוותר רק על חלק מהשכר הנובע מעדכון השכר באותה שנה, וזאת בהודעה לחשב משרד ראש הממשלה.

שר אינו רשאי לוותר על רכיב אחר בשכרו על פי רצונו, וחשב משרד ראש הממשלה, המשלם את שכר השרים, אינו מוסמך לקצץ או להפחית משכרו של שר על פי בקשתו, שלא בהתאם להחלטת שכר שרים וסגני שרים.

הסמכות לאפשר לשר להפחית או לקצץ משכרו מסורה על פי החוק לוועדת הכספים של הכנסת. הוויתור יחול ממועד ההודעה לחשב משרד ראש הממשלה, בהתייחס לאותה שנה.

ועדות שרים

1. השתתפות בדיוני ועדות שרים (הנחיה מס' 1.1202)

השתתפות סגני שרים – סגן שר רשאי לפעול בשם השר בכנסת ובמשרד, אולם אין הוא רשאי להפעיל את סמכויותיו החוקיות של השר בממשלה או בוועדה מוועדותיה. סגן השר רשאי להשתתף בדיוני ועדת שרים ולהביע דעותיו אולם אין הוא יכול להצביע בהצבעותיה של הוועדה (לפירוט נוסף ראו הנחיה 1.1302 להלן).

השתתפות חברי כנסת – חבר כנסת שאינו שר אינו רשאי להשתתף דרך קבע בישיבת הממשלה ובוועדות שרים, שכן השתתפות מסוג זה פוגעת בעיקרון בדבר מניעת ניגוד עניינים - בשים לב, בין היתר, לתפקידה של הכנסת כמפקחת פיקוח פרלמנטרי על עבודת הממשלה.

השתתפות גורמים נוספים – ככלל, ישיבות הממשלה וועדות שרים הן ישיבות סגורות. עם זאת, שר רשאי - באישור ראש הממשלה או יו"ר ועדת השרים - להזמין לישיבות הממשלה או לוועדת השרים עובד משרד, או מומחה אחר שינכחו בשעת הדיון בנושא מסוים. כמו כן, רשאי יושב ראש הוועדה להזמין לישיבה מוזמנים שאינם עובדי ציבור, אם נוכחותם חיונית. במקרה זה ישמיעו המוזמנים את דבריהם, אך לא יהיו נוכחים בעת ההצבעה ובדיון הפנימי בין השרים, עובר לקיום ההצבעה.

2. דין החלטה של ועדת שרים "על דעת הממשלה" כדין החלטת ממשלה (העדר זכות ערעור)

(הנחיה מס' 1.1201)

לפי התקנון לעבודת הממשלה ככלל כל החלטה של ועדת שרים נתונה לערר בפני הממשלה, בכתב, תוך שבועיים מיום שנשלחה (אלא אם קבעה הממשלה הסדר ספציפי אחר לעניין ועדת שרים מסוימת).

דין מיוחד חל לעניין זכות הערר על החלטה של ועדת שרים שהיא "על דעת הממשלה". הממשלה רשאית לקבוע לגבי עניין מסוים או לגבי סוג עניינים כי החלטותיה של ועדת שרים תהיינה "על דעת הממשלה" ועליהן אין אפשרות לערור כפי שנקבע בתקנון הממשלה. עם זאת, ראש הממשלה רשאי להעלות את הנושא, בין ביוזמתו ובין בעקבות פניית השר, על סדר היום של הממשלה, מתוקף סמכותו לפי סעיף 1 לתקנון הממשלה, כנושא לדיון בממשלה.

יודגש, כי כאשר הממשלה מחליטה להעביר נושא מסוים לוועדת שרים שהחלטותיה הן "על דעת הממשלה" עליה לקבוע זאת בלשון מפורשת.

3. הרכבת ועדות שרים וקביעת סמכויותיהן (הנחיה מס' 1.1200)

קיימים שני סוגים של ועדות שרים:

א. **ועדות שרים הפועלות מכוח הוראות שנקבעו בחוק ספציפי (מכונות "ועדות שרים סטטוטוריות")** –

אלו ועדות אשר מוקמות מכוח חוק, ועל כן סמכויותיהן קבועות בדין והחלטותיהן לא מקבלות תוקף של החלטת ממשלה - אלא עומדות בפני עצמן. אין אפשרות לערור על החלטות ועדת שרים סטטוטורית.

בהתאם לפסיקת בית המשפט העליון, כאשר המחוקק הפקיד סמכות בידי ועדת שרים סטטוטורית, אין בידי הממשלה סמכות לעסוק בנושא. עם זאת, שר המעוניין בכך יכול להציע לראש הממשלה כי הממשלה תקיים דיון בנושא המסור לסמכותה של הוועדה, ותנחה את חברי ועדת השרים לקבל החלטה התואמת את עמדת הממשלה, ורק לאחר מכן יובא העניין לדיון בוועדת השרים.

ב. **ועדות שרים המוקמות על ידי הממשלה מכוח סמכותה לפי סעיף 31(ה) לחוק יסוד: הממשלה, אשר קובע כי הממשלה רשאית למנות ועדות שרים קבועות, זמניות, או לעניינים מסוימים** –

להבדיל מן הסוג הראשון דלעיל, עניינו של סוג זה הוא בוועדות שתפקידן, סמכויותיהן, תחומי פעילותן, והרכבן נקבעים על ידי הממשלה, כאשר חלקן מוקמות כוועדות קבועות וחלקן מוקמות כוועדות אד-הוק, בהתאם להחלטות הממשלה ביחס אליהן.

ועדת שרים שמונתה על ידי הממשלה רשאית להפעיל סמכות שהוקנתה בחיקוק לממשלה, בין אם הוסמכה לכך במפורש ובין אם לאו, וכל זאת בתנאי שמדובר בנושא השייך לתחום עיסוקה, שהממשלה לא קבעה כי אין בסמכותה של ועדת השרים להפעיל סמכות זו, שאין כוונה אחרת משתמעת מהחיקוק המסמך, ושאינ מדובר בסמכות שהוקנתה לממשלה לפי חוק יסוד: הממשלה (למעט הסמכות השיורית).

סגני שרים

1. **מעמדו של סגן שר** (הנחיה מס' 1.1300)¹⁶

סעיף 25 לחוק יסוד: הממשלה קובע כי שר רשאי בהסכמת ראש הממשלה ובאישור הממשלה למנות לאותו משרד מבין חברי הכנסת סגן שר.

¹⁶ לסקירה מקיפה על מעמדו של סגן השר ראו גם בג"ץ 3002/09 ההסתדרות הרפואית בישראל נ' ראש ממשלת ישראל (ניתן ביום 9.6.2009), בפסקאות כ"ו-ל"ב לפסק דינו של השופט רובינשטיין.

הפרק המובא להלן נלקח מתוך "נוהל העברת תפקיד בעת חילופי שרים ובעת כינון ממשלה חדשה" שנכתב על ידי היועצת המשפטית של משרד ראש הממשלה

מלשון החקיקה ומן הפסיקה בנושא עולה כי מהות תפקידו של סגן שר היא "יד עוזרת לשר במילוי תפקידו" ולא נטילת סמכות כלשהי מסמכויותיו של השר (ראו להלן התייחסות להסדר החוקי הספציפי במקרה שבו השר הוא ראש הממשלה).

2. היקף העניינים שניתן למסור לסגן שר (הנחיה מס' 1.1301)

לא ניתן להעביר או לאצול סמכויות סטטוטוריות משר (שאינו ראש ממשלה) לסגן שר, אלא להטיל עליו תפקידים בלבד. יש לשים לב כי גם מסירת תפקידים כאמור לסגן שר אין בה משום גריעה כלשהי מאחריותו של השר לענייני משרדו – הן בהיבט אחריות השר כלפי ראש הממשלה, והן בהיבט אחריות השר כלפי הכנסת.

ייעודו של סגן שר הוא לסייע לשר במילוי תפקידו וכל פעולותיו הן בשם השר שמינה אותו. בבג"ץ 5079/90 ביטון נ' ראש הממשלה (פ"ד מה(2) 827) נקבע כהאי ליסנא:

"היקף התפקידים שהשר רשאי להטיל על הסגן אינו מוגבל, ובלבד שמתקיימים ונשמרים שני תנאים: האחד – שהאחריות לענייני המשרד, הן כלפי ראש הממשלה והן כלפי הכנסת, מוטלת על השר, והשני – שסגן השר פועל בשמו של השר, מכוחו ועל דעתו".

בבג"ץ 3132/15 מפלגת יש עתיד בראשות יאיר לפיד נ' ראש ממשלת ישראל (פורסם בנבו, 23.08.2015), נפסק כי המתווה שהיה נהוג של "סגן שר במעמד שר", שכל ענייני המשרד מסורים בידיו - לא עולה בקנה אחד עם המסגרת הנורמטיבית הקבועה בחוק יסוד: הממשלה ועל כן הוא איננו חוקי.

עם זאת, בשנת 2018 תוקן סעיף 33(ג) לחוק יסוד: הממשלה, ונקבע בו, כי כאשר ראש ממשלה הוא שר הממונה על משרד, אזי רשאי הוא לאצול מסמכויותיו הסטטוטוריות (למעט הסמכות להתקין תקנות) לסגן שר. יובהר כי האפשרות לאצול סמכויות כאמור אינה משנה את המבנה המשטרי הקבוע בחוק יסוד: הממשלה, כמתואר לעיל.

3. איסור על הקניית סמכויות סטטוטוריות או אצילתן לסגן שר (הנחיה מס' 1.1304)

שר לא רשאי להקנות או לאצול מסמכויותיו הסטטוטוריות לסגן שר. מספר שיקולים עומדים בבסיס קביעה זו: להבדיל מעובד ציבור (שאינו נבחר ציבור) עבור האצלת סמכות לסגן שר אין מקור חוקי; אצילת סמכויות לסגן שר עלולה לפגוע במבנה ההיררכי הקבוע בחוק ולפיו שר יהיה ממונה על משרדו; וכן, מצב שבו יתנהל משרד ע"י סגן שר בלבד איננו ראוי.

עם זאת, בהתאם לסעיף 33 לחוק יסוד: הממשלה, כפי שתוקן בשנת 2018, כאשר ראש הממשלה הוא השר הממונה – הוא רשאי לאצול מסמכויותיו לסגן השר, למעט הסמכות להתקין תקנות.

הפרק המובא להלן נלקח מתוך "נוהל העברת תפקיד בעת חילופי שרים ובעת כינון ממשלה חדשה" שנכתב על ידי היועצת המשפטית של משרד ראש הממשלה

סגן שר אינו רשאי לשמש כיושב ראש הכנסת או כסגן יושב ראש הכנסת, אסור לו לדבר בכנסת בניגוד לעמדת הממשלה בעניין כלשהו, הוא אינו רשאי לשמש יושב ראש של ועדה קבועה של הכנסת. בנוסף, הוא אינו רשאי להגיש הצעת חוק פרטית, ואם הגיש הצעת חוק כאמור לפני היותו סגן שר, יחולו על הצעתו הוראות סעיפים 75 (א) ו-96 (ה) לתקנון הכנסת, כאילו חזר בו מהצעתו.

4. השתתפות סגן שר דרך קבע בכל ישיבות הממשלה (הנחיה מס' 1.1302)

סגן שר רשאי להשתתף בישיבות הממשלה, שעה שעומד על סדר היום של הישיבה עניין מענייני המשרד שנמסרו לו.

עם זאת, אין הדעת סובלת את השתתפותו דרך קבע של סגן שר בישיבות הממשלה בכל העניינים אשר על סדר יומה בישיבותיה, משל הוא שר מן המניין. אם השתתפותו של סגן השר המוזמן להשתתף דרך קבע בישיבות הממשלה היא על דרך השתתפותו של שר, והוא נוהג בישיבה כאלו היה שר לכל דבר: נוטל את רשות הדיבור (בעניינים שאינם נוגעים למשרדו), שואל שאלות, מבקש להעלות נושאים על סדר היום - כי אז השתתפות זו אינה עולה בקנה אחד עם הוראות החוק.

לבסוף יודגש כי סגן שר אינו רשאי - אף בעניינים המסורים לו - ליטול חלק בהצבעות ובהחלטות הממשלה.

5. חברי הכנסת המיועדים לכהן כסגני שרים (הנחיה מס' 1.1303)

סעיף 25(א) לחוק יסוד: הממשלה, קובע כי סגן שר ייכנס לתפקידו משהודיעה הממשלה בכנסת על מינויו. כל עוד לא ניתנה הודעה כאמור, נמנה חבר הכנסת על הרשות המחוקקת והוא אינו חלק מהרשות המבצעת.

נוכח האמור, על חברי הכנסת המיועדים לכהן כסגני שרים להימנע - כל עוד לא החלה כהונתם - מקביעת מושבם במשרד שבו הם אמורים לכהן, כמו גם מפעילות בענייני משרד שיש בה סממנים כלשהם של הפעלת סמכותם טרם הכניסה לתפקיד.

רציפות הממשלה וסמכויותיה

1. סמכויות הממשלה והשרים: העברה ואצילה (הנחיה מס' 1.1450)

סמכות סטטוטורית של שר - סעיף 31(ב) לחוק-יסוד: הממשלה קובע שסמכות הנתונה על פי חוק לשר אחד, רשאית הממשלה, באישור הכנסת, להעבירה לשר אחר או אף להעביר את הסמכות למספר שרים במשותף. עם זאת, במקרה שבו קבע המחוקק במפורש שהסמכות תהיה נתונה לשר מסוים, אין הממשלה יכולה להעביר את סמכותו הסטטוטורית של השר לוועדת שרים.

כאשר מדובר בסמכות סטטוטורית של הממשלה כולה – רשאית הממשלה לאצול את מסמכויותיה הסטטוטוריות שלה לשר. סמכות זו כוללת גם את הסמכות לבטל את האצילה ולשוב ולאצול את הסמכות לשר אחר. במקרה של ביטול אצילה שנעשתה לשר אחד ואצילת הסמכות לשר אחר, אין המדובר בהעברת שטח הפעולה ממשרד למשרד (לפי סעיף 31(ד) לחוק היסוד) ועל כן אין צורך באישור הכנסת, וגם אין חובת הודעה על כך לכנסת.

על החלטה של הממשלה לאצול סמכות מסמכויותיה לשר, בין שהיא סמכות סטטוטורית של הממשלה ובין שהיא סמכות שיורית שלה, וכן על החלטת הממשלה להעביר סמכות הנתונה על פי חוק משרד אחד, לשר אחר, יש לפרסם בהודעה ברשומות. אם המדובר בהעברת שטח פעולה, יש חובת הודעה לכנסת (זאת בנוסח לפרסום הודעה ברשומות).

2. אחריות שרים לביצוע חוק (הנחיה מס' 1.1451)

כאשר חוק קובע כי שני שרים יהיו ממונים על ביצועו, פירוש הדבר הוא כי האחריות לביצוע החוק היא משותפת - ואין שר אחד רשאי לעשות פעולה במסגרת חוק זה אלא אם אותה הפעולה יוחדה בגוף החוק לו לבדו.

כמו כן, כאשר האחריות לביצוע חוק משותפת לשני שרים, אין השרים רשאים לפעול בלי אישורו של השר האחר, לרבות התקנת תקנות, הגשת הצעות לממשלה בדבר מועמדים לתפקידים, פניות לממשלה ולוועדות הכספים וכו'.

3. סדר היום של הממשלה ושל ועדות השרים עם כינון ממשלה חדשה (הנחיה מס' 1.1401)

סדר היום של הממשלה היוצאת מתבטל מאליו עם כינון הממשלה החדשה, שכן סדר היום של הממשלה אינו בגדר החלטה של הממשלה שדין הרציפות חל עליה. לפיכך, אין ליחס לראש הממשלה החדש את הכוונה לקבוע על סדר היום של הממשלה החדשה נושאים שהועלו על סדר היום של הממשלה היוצאת על-ידי ראש הממשלה הקודם. הוא הדין, בשינויים המחויבים, לגבי סדר היום של ועדות השרים.

4. רציפות הממשלה (הנחיה מס' 1.1400)

העיקרון החוקתי הבסיסי הוא, כי הרשות השלטונית הקרויה "ממשלה" עומדת על מכונה ואינה משתנה, חרף שינויים בהרכבה הפרסונאלי, אם נולדו שינויים אלו תוך כהונתה של הכנסת ואם נולדו עקב בחירות. זהו המסד לעיקרון המשפטי של "רציפות הממשלה". פעולה משפטית שעשתה ממשלה קודמת אינה מתבטלת עם כינונה של ממשלה חדשה, שכן הפעולה היא פעולת "ממשלה", וזו אחת ובלתי משתנה. אותו דין חל על פעולותיו המשפטיות של שר יחיד. כך, לדוגמה, חקיקת-משנה מטעם הממשלה, ועדת שרים או שר יחיד, וכן אצילת סמכויות - בעיני עומדות, ואינן משתנות עם חילופי הממשל. עיקרון הרציפות חל גם על החלטות בעלות אופי מנהלי - שלטוני. כמו כן, נראה

כי מבחינה משפטית עיקרון הרציפות חל גם לעניין התקנון לעבודת הממשלה, כל עוד לא אישרה הממשלה תקנון חדש. בנוסף, עיקרון הרציפות חל גם על פעולותיה של הממשלה בתחומי המשפט הפרטי. על כן, משנכרת חוזה כדין, מכוח החלטה של הממשלה היוצאת או של שר משריה, החוזה עומד בעינו ובתוקפו.

מצב מיוחד מתקיים בעניין מינוי שעשתה הממשלה היוצאת, כאשר נושא המינוי הוא שר משריה. בעניין זה יש לנהוג כדלקמן:

א. כאשר המינוי הוא בציון תפקידו בלבד, המינוי אינו מתבטל עם כינונה של ממשלה חדשה.

ב. כאשר המינוי הוא בנקיבת שם השר ולא לפי תפקידו, המינוי מתבטל מאליו עם כינונה של הממשלה החדשה.

ג. כאשר המינוי הוא בנקיבת שמו של השר ובציון המשרד שעליו הוא ממונה, המינוי מתבטל עם כינונה של הממשלה החדשה. מהאמור עולה שמינוי שר בלי תיק בידי הממשלה היוצאת בטל מאליו עם כינונה של הממשלה החדשה.

מינויים בשירות הציבורי

1. בדיקת מינויים על ידי היועצים המשפטיים למשרדי הממשלה (הנחיה מס' 1.1500)

בדיקת מינוי על ידי היועצים המשפטיים של משרדי הממשלה נדרשת בכל פעם שבה מחליט שר או מחליטה הממשלה כולה על מינויו של אדם לוועדות או לגופים קבועים, בין שהוקמו מכוח חוק ובין בדרך אחרת - ובלבד שהמינוי אינו בדרך של מכרז או מעין מכרז (ועדה לאיתור מועמדים).

יודגש כי הנחיה זו אינה עוסקת במינוי חברים לוועדות ציבוריות שמוקמות אדהוק לצורך ייעוץ בנושא מסוים, ולעניין זה ראו את הנחיתת היועץ המשפטי לממשלה מספר 1.1502 "מינוי והרכב ועדות ציבוריות מייעצות ודרכי פעולתן" שלהלן.

בבסיס דרישה זו לבדיקת כל מינוי עומדת הגישה, כי על מינוי שאינו מתבצע בהליך תחרותי (קרי מכרז או מעין-מכרז) לעבור הליך של בדיקה מקדמית טרם כניסת המינוי לתוקפו – כאשר סוג הבדיקה יקבע לפי סוג הגורם הממנה: השר או הממשלה על פי שיקול דעתם גרידא לעומת השר או הממשלה על פי המלצת גוף או ארגון המנוי בחוק.

אם כן כאשר מדובר במינוי של אדם שאינו עובד מדינה קבוע הכשיר לתפקיד וכשמדובר במינוי שנתון בו שיקול דעת לשר, בין אם הוא הגורם הממנה ובין אם הוא רק הגורם המאשר או הממליץ, וכן בכל מינוי שנעשה על ידי הממשלה או הטעון את אישורה שלא נבדק על ידי ועדה לבדיקת מינויים – ייבדק המועמד על ידי השר הממנה או על ידי השר המעורב במינוי הנדון, באמצעות היועץ המשפטי של משרדו.

בדיקה מקדמית זו נועדה ליעץ לגורם הממנה (הממשלה או השר) בדבר התאמתו לתפקיד של המועמד, הן מבחינה מקצועית והן מבחינת טוהר המידות. על היועץ המשפטי של המשרד לבחון את התאמתו של המועמד לצרכיו המיוחדים של הגוף שאליו הוא אמור להתמנות הן מבחינת השכלתו וניסיונו המקצועי, והן בהתחשב ביכולתו של המועמד להקדיש את הזמן הראוי לתפקיד שלו הוא מיועד. בנוסף, על היועץ המשפטי לוודא כי המינוי ראוי מבחינת טוהר המידות. בהקשר זה על היועץ המשפטי לבחון, בין השאר, האם המועמד לא הורשע בעבירה פלילית שמפאת מהותה, חומרתה או נסיבותיה אין למנותו למשרה הנדונה, וכן לבחון אם המינוי מוצע עלול להעמיד את המועמד בניגוד עניינים עם עיסוקיו האחרים.

לבסוף, על היועץ המשפטי של המשרד לבחון אם המועמד המוצע יש זיקה אישית, עסקית או פוליטית לשר המעורב במינוי או לחבר אחר בממשלה. כלל אין להמליץ על מינוי מי שיש לו זיקה כאמור, זולת אם נמצא כי יש לו כישורים מיוחדים בתחומי פעולתו של הגוף שאליו הוא מיועד להתמנות, או שקיימים לגביו שיקולים של כשירות מיוחדת אחרת, בנוסף לתנאי הכשירות הנדרשים לאותה כהונה.

לעומת זאת, כאשר מדובר במינוי שנעשה על פי הצעת גוף או ארגון הנקוב בחוק, הרי שאין לשר או לממשלה מעורבות של ממש במינוי, ותפקידם כגורם הממנה הוא פורמלי בעיקרו. לפיכך, במקום שבו העניק המחוקק לגוף או לארגון המנוי באותו חוק זכות למינוי נציג מטעמו, לא חלות ההוראות הרגילות לבדיקת מינויים - וזאת מתוך רצונו של המחוקק לכבד את האוטונומיה של אותו הגוף או הארגון לקביעת נציגיהם. מרצון זה נגזרת גם התוצאה כי, ככלל, אל לה לממשלה להתערב בשאלת כישוריו והתאמתו של הנציג האמור.

על אף האמור, וכחריג לכלל, גם בסוג מינויים זה יש מקום לכך שהיועץ המשפטי של המשרד יערוך בדיקה מקדמית המוגבלת לשאלות טוהר המידות ולבחינת שאלת העמידה בדרישות המינוי המפורשות בלשון החוק. כמו כן, גם במקרים אלו יש מקום לבחון את סוגיית ניגוד העניינים ואת סוגיית העבר הפלילי.

2. מינוי והרכב ועדות ציבוריות מייעצות דרכי פעולתן (הנחיה מס' 1.1502)

שר ראשי להקים ועדות ציבוריות הכוללות מומחים, על מנת שיבחנו סוגיות ובעיות שונות ויגישו את המלצותיהן. יודגש, כי ועדות אלו יוקמו במסגרת הנושאים שעליהם מופקד השר.

חשוב להקפיד כי הרכב ועדה מסוג זה ישקף וישתף מגוון דעות של מגזרים שונים בחברה ובאקדמיה. להקפדה על הרכב מאוזן חשיבות רבה, וזאת לצורך בחינת ההחלטה המנהלית שנתקבלה. יש לבצע הבחנה בקביעת הרכב הוועדה המייעצת, בין חברי ועדה מומחים (אשר רצוי שיהיו נטולי עניין), ובין נציגים של מגזרים.

ההנחיה דנה בהרכב הוועדה ומפרטת בין היתר, מהן הבדיקות המקדמיות למינוי חבר לועדה – בדיקת זיקות לשר, זיקה אישית, עסקית או פוליטית, האם יש למועמד כישורים מיוחדים, או כשירות מיוחדת אחרת, וכן בחינה של ניגודי עניינים. כמו כן, על פי סעיף 16ג(ב) לחוק שיווי זכויות האישה, התשי"א-1951. בוועדות מעין אלה יינתן ביטוי הולם בנסיבות העניין, לייצוגן של נשים.

מבחינת דרך פעולתה של הוועדה, נקבע בהנחיה כי ככלל, יש למנות כמרכז הוועדה עובד מדינה אשר יבצע את הפעולות המחייבות הסמכה מנהלית שנדרשות לצורך גיבוש המלצות הוועדה.

3. ייצוג הולם למגזרים מסוימים (הנחיה מס' 1.1503)

עיקרון השוויון הוא עיקרון יסוד במשפט הישראלי. עיקרון זה אינו מתמצה באיסור אפליה, אלא מטיל חובה לנקוט, במקרה הצורך, בפעולה אקטיבית להשגת שוויון מהותי. בהתאם, סעיף 15א לחוק שירות המדינה (מינויים), התשי"ט-1959 קובע כך:

"בקרב העובדים בשירות המדינה, בכלל הדרגות והמקצועות, בכל משרד ובכל יחידת סמך, יינתן ביטוי הולם, בנסיבות העניין, לייצוגם של בני שני המינים, של אנשים עם מוגבלות, ושל בני האוכלוסייה הערבית, לרבות הדרוזית והצ'רקסית, של מי שהוא או אחד מהוריו נולדו באתיופיה, של בני האוכלוסייה החרדית ושל עולים חדשים..."

להלן נרחיב בנוגע לאוכלוסיות המנויות בסעיף זה:

✧ ייצוג הולם לנשים: סעיף 6 לחוק שיווי זכויות האשה, תשי"א-1951 הוא המקור החוקי המעגן את החובה להעניק ייצוג הולם לנשים. על פי חוק זה בכל גוף ציבורי ובכל ועדות המכרזים והמינויים של גוף ציבורי, יינתן ביטוי הולם בנסיבות העניין, לייצוגן של נשים בסוגי המשרות ובדירוגים השונים בקרב העובדים, ההנהלה, הדירקטוריון והמועצה. בנוסף, גם בוועדות בדיקה ממשלתיות, בוועדות ציבוריות

או בצוות שתפקידו עיצוב מדיניות לאומית, שמינו הממשלה; ראש הממשלה; שר; סגן שר או מנהל כללי של משרד ממשלתי - יינתן ביטוי הולם, בנסיבות העניין, לייצוגן של נשים ממגוון קבוצות האוכלוסייה.

במטרה לקדם את מימוש חובת הייצוג ההולם של נשים בוועדות כאמור הסמיך החוק את הרשות לקידום מעמד האישה להקים מאגר שיכלול פרטים של נשים שנתנו את הסכמתן לכך ואשר מתאימות על פי כישוריהן להיות מועמדות להתמנות כחברות בוועדות השונות. באופן זה אם לא איתר גוף ממנה אישה שתמונה כחברה בוועדה מוועדותיה תהיה באפשרותו לפנות אל הרשות ולקבל מן המאגר את פרטיהן של הנשים הרשומות בו והמתאימות לדרישות המינור.

בהמשך לאמור, קיימת חובה בכל מינוי או בחירה לתפקיד בשירות הציבורי, לרבות מינוי מנהל כללי בגוף ציבורי ובמשרד ממשלתי, להביא בחשבון את עיקרון הייצוג ההולם לנשים, ובכלל זה חיפוש אקטיבי של מועמדות מתאימות לתפקיד. בהקשר זה, במכתב שנשלח מאת המשנה ליועץ המשפטי לממשלה, עו"ד רז נזרי, ליועצים המשפטיים במשרד הממשלה ביום 13.05.2020, הודגש כי לקראת כניסת שרים חדשים למשרד הממשלה יש צורך בהבהרת החשיבות בהגברת הייצוג ההולם לנשים במשרות בכירות בשירות המדינה, לרבות בקרב דרג מנכ"ל משרד ממשלתי, וזאת נוכח בכירות התפקיד, חשיבותו והיקף השפעתו על המדיניות הממשלתית. במכתב הודגשה גם החשיבות לפעול לקידום הייצוג ההולם של אוכלוסיות נוספות הזכאיות לכך בקרב העובדים בשירות המדינה. המכתב נשלח גם למזכיר הממשלה על מנת שיעבירו לשרי הממשלה.

באופן ספציפי לגבי דירקטוריון של חברה ממשלתית, קובע סעיף 18א לחוק החברות כי "בהרכב דירקטוריון של חברה ממשלתית יינתן ביטוי הולם לייצוגם של בני שני המינים". לעניין זה קבע בית-המשפט כי המושג "ביטוי הולם" בהקשר לאמור, אין פירושו קביעת מכסות לייצוגם של שני המינים, אלא מתן ייצוג יחסי הולם לכל אחד מן המינים, בהתאם לאופיו, מטרותיו וצרכיו של הגוף הציבורי. בית-המשפט הוסיף וקבע, כי החובה למנות מועמדים בני המין שאינו מיוצג באופן הולם, אינה חובה מוחלטת אלא יחסית.

✪ **ייצוג אוכלוסייה ערבית (לרבות דרוזית וצ'רקסית):** סעיף 18א לחוק החברות הממשלתיות (תיקון מס' 11), התש"ס-2000 קובע כי "בהרכב דירקטוריון של חברה ממשלתית יינתן ביטוי הולם לייצוגה של האוכלוסייה הערבית". המושג "ביטוי הולם" בהקשר האמור, אין פירושו קביעת מכסות לייצוגה של האוכלוסייה הערבית, אלא ביטוי הולם על-פי נסיבותיו המיוחדות של כל מקרה. ואולם, אין כמובן לגרוס כי מתן ייצוג דל ואקראי גרידא לאוכלוסייה הערבית יש בו משום מתן ביטוי הולם לייצוגה. יש לציין, כי באיזון בין החובה להעדיף מינויים מקרב האוכלוסייה הערבית לבין ההתחשבות במגבלות שבמסגרתן על הממנים למלא חובה זו, יש ליתן ככל האפשר משקל בכורה לחובת ההעדפה כאמור.

✧ **ייצוג אנשים עם מוגבלויות:** סעיף 9 לחוק שוויון זכויות לאנשים עם מוגבלויות, התשנ"ח-1998, קובע את חובת הייצוג ההולם מעבר לשירות המדינה, וזה לשונו: "ראה מעביד כי בקרב עובדיו אין ביטוי הולם, בנסיבות העניין, לייצוגם של אנשים עם מוגבלויות, יפעל לקידום הייצוג ההולם, לרבות ביצוע התאמות". על פי ההגדרה של "מעביד" שבסעיף 9, ברור שהוראה זו חלה על רוב רובם של התאגידים הסטטוטוריים והחברות הממשלתיות. כמו כן, נקבע על ידי בית המשפט כי חובת המעביד לפעול לקידום הייצוג ההולם כוללת גם את שלב הפיטורין.

✧ **ייצוג האוכלוסייה הדרוזית ובני העדה האתיופית בקרב עובדי חברות ממשלתיות, תאגידים ציבוריים ורשויות מקומיות:** סעיף 50א לחוק החברות הממשלתיות קובע חובת ייצוג הולם לבני העדה האתיופית ולבני העדה הדרוזית בקרב עובדי החברות הממשלתיות בכלל המשרות והדירוגים, במסגרת זו יינתן ביטוי הולם לייצוגם של מי שהוא או שאחד מהוריו נולדו באתיופיה או שהוא בן העדה הדרוזית ויש חובה של הדירקטוריון לפעול לקידום ייצוג הולם בקרב העובדים בחברה. הוראות סעיף זה יחולו על כל דרכי הקבלה לעבודה והקידום בעבודה בחברה ממשלתית, כמו כן, הן יחולו על חברה ממשלתית המעסיקה יותר מ- 50 עובדים.

* סעיף 60ב לחוק מחיל הוראות אלה לעניין עובדים בתאגידים שהוקמו בחוק, בשינויים המחייבים.

* בתיקוני חקיקה נקבעו הוראות דומות לעניין עובדי רשויות מקומיות.

✧ **ייצוג אנשים עם מוגבלות, בני העדה האתיופית, בני האוכלוסייה החרדית ועולים חדשים – בדירקטוריונים של חברות ממשלתיות ובמועצות של תאגידים ציבוריים:** סעיף 2א18 לחוק החברות הממשלתיות קובע חובת ייצוג הולם לאנשים עם מוגבלות, לבני העדה האתיופית (מי שהוא או שאחד מהוריו נולדו באתיופיה), לבני האוכלוסייה החרדית ולעולים חדשים בדירקטוריונים של חברות ממשלתיות. סעיף זה חל גם על תאגידים ציבוריים ועל גופים אחרים שהוקמו בחיקוק והמנויים בתוספת השנייה לחוק החברות הממשלתיות, וזאת מכוח סעיף 60 א לחוק החברות הממשלתיות.

היועצים המשפטיים למשרדי הממשלה

1. היועצים המשפטיים למשרדי הממשלה (הנחיה מס' 9.1000)

תפקיד היועץ המשפטי במשרד ממשלתי הוא לייעץ ולהנחות את כלל גורמי המשרד בהיבטים המשפטיים של פעולתם. במסגרת זו עליו, בין השאר, לסייע ולהעמיד לרשות

המשרד את הכלים והאמצעים המשפטיים הדרושים ליישום מדיניות המשרד. במילוי תפקידו זה עליו לשמש גם "שומר סף", כדי להבטיח כי פעילות המשרד ונושאי המשרה בו תתבצע על-פי הדין וכללי המנהל התקין.

ככלל, על היועץ המשפטי למשרד לפעול לשם קיומו וחיזוקו של שלטון החוק. הנחיות היועץ המשפטי לממשלה והיועצים המשפטיים של המשרדים, מחייבות את המשרדים. חוות דעת הניתנת מאת יועץ משפטי של משרד ממשלתי, קובעת מבחינה משפטית את המצב הקיים עבור השר ועבור כל עובדי המשרד.¹⁷ באם התעורר קושי בנוגע לחוות הדעת, באפשרות השר או המנהל הכללי של המשרד, לפנות אל היועץ המשפטי לממשלה באמצעות היועץ המשפטי של המשרד, או ישירות תוך ידוע היועץ המשפטי של המשרד, ולבקשו לעיין בחוות הדעת ולהביע דעתו בעניין.¹⁸

הלכות בית המשפט העליון מעגנות אף הן את מעמדה של חוות דעתו של היועץ המשפטי של המשרד הממשלתי. בפסקי דין רבים עמד בית המשפט על כך שלחוות דעתו של היועץ המשפטי של המשרד יש אופי מעין-שיפוטי, וחוות דעתו מחייבת את הרשות המנהלית, אלא אם כן נקבע אחרת ע"י היועץ המשפטי לממשלה או ע"י בית המשפט. לפיכך פעולה של רשות מנהלית בניגוד לעמדתו של היועץ המשפטי כמוה כפעולה בניגוד לדין.

ככלל, יועצים משפטיים של המשרד הרלוונטי הם אלו שיבצעו את כל העבודות המשפטיות עבור המשרד הממשלתי וילוו בהיבטים המשפטיים את עבודתם של וועדות וצוותים בין-משרדיים לסוגיהם.

כאשר נושא תפקיד במשרד ממשלתי פונה בכתב אל נושא תפקיד במשרד ממשלתי אחר, בעניין אשר יש לו היבטים משפטיים, עליו לכתב את היועץ המשפטי לאותו המשרד. כמו כן, עובד ציבור אינו רשאי לבוא בדברים במישרין עם בית המשפט, אלא הוא חייב לעשות זאת באמצעות היועץ המשפטי של אותו הגוף שבו הוא משרת.

2. רכישת שירותים משפטיים חיצוניים על ידי משרדי הממשלה (הנחיה מס' 9.1001)

ככלל, עבודה משפטית הנדרשת למשרד ממשלתי תעשה על ידי הלשכה המשפטית של המשרד (כשבמקרי הצורך ייעשה הדבר גם בשיתוף גורמים מקצועיים ממשרד המשפטים). הסתייעות בעורך דין חיצוני למשרד היא אירוע חריג אפוא, שייתכן רק לצורך מתן שירותים ליועץ המשפטי עצמו, וכשמתן השירות נתון לפיקוחו ולהוראותיו.

כמו כן, רכישת שירותים משפטיים תעשה רק כשמדובר בעבודה משפטית מוגדרת הדרושת מומחיות מיוחדת שאינה מצויה בשירות המדינה, או לחילופין בשל עומס עבודה המוטל על הלשכה המשפטית. בכל מקרה, רכישת שירותים משפטיים במצבים אלו תעשה רק בנושאים שאין בהם רגישות מיוחדת, גיבוש מדיניות או עיסוק בפעילות המשפטית השוטפת של הלשכה המשפטית.

¹⁷ וראו בעניין זה גם את הוראות נסמן 40.331 בתקנון שירות המדינה.

¹⁸ וראו בעניין זה גם את הוראות נסמן 40.332 בתקנון שירות המדינה.

משפט מינהלי ממשלה – אתיקה	הנחיות היועץ המשפטי לממשלה
השתתפות נבחרי ציבור ועובדי מדינה בפרסום ממשלתי	תאריך: ה' תשרי התשס"ג, 11 בספטמבר 1999 עדכון: מרץ 2003 מרץ 2013 מאי 2020 יולי 2022 מספר הנחיה: 1.1703

השתתפות נבחרי ציבור ועובדי מדינה בפרסום ממשלתי

1. כללי

הנחיה זו מפרטת את התנאים החלים בכל הנוגע להשתתפות נבחר ציבור או עובד מדינה בפרסום ממשלתי לרבות בכתב, בהופעה חזותית או קולית (להלן: **פרסום בגוון אישי**), וזאת תוך הבחנה מתחייבת בין סוגי אמצעי התקשורת השונים.

בהנחיה זו:

"נבחר ציבור" – שר, סגן שר.

"פרסום ממשלתי" – פעולת תקשורת יזומה הנעשית על ידי הממשלה, המיועדת להעביר מידע או מסר לציבור באמצעות אמצעי תקשורת לרבות טלוויזיה, רדיו, עיתונות, פלטפורמות דיגיטליות (רשתות חברתיות, אתרי אינטרנט וכיוצא באלה), הפקות דפוס (ובכלל זה ספרים, חוברות, דו"חות, עלונים), שלטי חוצות, כרזות וכיוצא באלה.

2. המסגרת הנורמטיבית

א. נושא השימוש במשאבי המדינה לצורך פרסומים ממשלתיים מוסדר כיום במספר מקורות נורמטיביים: הוראת תכ"ם מס' 15.3.0.2 בדבר "פרסומים ממשלתיים שאינם מסחריים" (להלן: **הוראת התכ"ם**); הנחיית היועץ המשפטי לממשלה מס' 1.1705 בדבר "פרסום מודעות על-ידי עובדי ציבור ונושאי משרה"; חוק הגבלת פרסומים (גופים ציבוריים), התשנ"ו-1996; פרק 43.141 לתקנון שירות המדינה העוסק בפרסום מודעות ברכה או אבל ופרק 43.12 לתקשייר העוסק בשימוש בטפסים ובדואר רשמי; החלטת ממשלה מס' 912 מיום 4.9.1977 בדבר "ברכות לרגל השנה החדשה" והחלטת ממשלה מס' 987 מיום 3.9.1978 בדבר "ברכות לשנה החדשה" אשר עוסקות ביכולתם של חברי ומשרדי הממשלה לשלוח ברכות ולפרסם מודעות לרגל השנה החדשה. כן ראו והשוו גם הנחית היועץ המשפטי לממשלה מספר 1.1704 בנושא "פעילות מפלגתית בלשכות שרים" בהקשר של הסדרת השימוש במשאבים ובשירותים ממשלתיים לצרכים מפלגתיים-פוליטיים.

בנוסף, רלוונטיות גם הוראת סעיף 2א לחוק הבחירות (דרכי תעמולה), התשי"ט-1959 (להלן: **חוק התעמולה**). להוראה זו כפוף כל פרסום ממשלתי ועניינה איסור שימוש במשאבי הציבור בקשר עם תעמולת בחירות על הפרשנות והקווים המנחים שנקבעו לעניינה בפסיקה, לרבות בהחלטות יושבי ראש ועדת הבחירות המרכזית ובהנחיות היועץ המשפטי לממשלה (ראו במיוחד הנחיית היועץ המשפטי לממשלה מספר 1.1900 בדבר "איסור על תעמולת בחירות במימון כספי גוף מבוקר - פרסומים המופצים על ידי משרדי ממשלה").

ב. העקרונות המנחים החלים על כל סוג של פרסום ממשלתי הם שניים – ראשית, המשאבים הציבוריים המוקצים לעבודת משרדי הממשלה ישמשו לקידום מטרות המשרד ולא ינוצלו לקידום מטרות אישיות או פוליטיות של נבחרי הציבור ועובדי המדינה. לעניין זה יובהר, כי בגדרי ניצול "משאבים ציבוריים" אין הכוונה רק למימון כספי ישיר של הפרסום, אלא גם לשימוש במשאבי המשרד (דוגמת שימוש באתר האינטרנט המשרדי) ובעובדיו; שנית, הפרסום יבטא אך ורק את עמדת המשרד הממשלתי ויהיה קשור בקשר הדוק וברור לתחום פעילותו.

הרציונלים העומדים בבסיס ההגבלות הקבועות בהוראות האמורות הם שמירה על האבחנה שבין פעילות ממלכתית לבין פעילות פוליטית ומפלגתית, מניעת פוליטיזציה של השירות הציבורי, שמירה על התנדמית הא-פוליטית של משרדי הממשלה, ומניעת בזבוז משאבים תוך הקפדה על כך שהמימון הציבורי המוקצה לעבודת משרדי הממשלה ינוצל לקידום מטרות המשרד ולא לקידום מטרות אישיות או פוליטיות של נבחרי הציבור ועובדי המדינה.¹

תפיסה עקרונית זו מצאה ביטוי, בין היתר, בפסק דינו של בית המשפט המחוזי בירושלים ע"א (מחוזי-ים) 4459/98 **מדינת ישראל נ' פלסטיין פוסט בע"מ**, פ"מ התשס"א (2), 204 (2002). בפסק הדין חויב שר החקלאות דאז, באופן אישי, במימון מלא של עלות מודעה בעלת אופי פוליטי, שפורסמה ביוזמתו באמצעות לשכת הפרסום הממשלתית, בכסות של "שירות לציבור מטעם משרד החקלאות". הפרסום התבצע לפי כל הנהלים שהתייחסו לפרסום ממשלתי באותה עת, אולם בית-המשפט קבע כי הפרסום – כפי שנעשה – נעשה למטרות פוליטיות והיה נגוע במניעים פוליטיים ועל כן היה אסור. במסגרת זו קבע בית המשפט כי פרסום ממשלתי מטעם משרד החקלאות "חייב שיהיה פרסום מקצועי נטול פניות פוליטיות, כדי שישמר אמון הציבור במשרדי הממשלה שנועדו לשרתו [...] אין כל הבדל בין פרסום פוליטי לבין מינוי פוליטי או שיקול פוליטי, הנעשים על ידי מי שפרסומיהם מנוויהם ושיקוליהם צריכים להיות מקצועיים בלבד. בעשייתם כולם חורג העושה מסמכותו תוך הפרת אמון הציבור בו ובמערכת, בפוגעו בעקרון א-פוליטיות המינהל הציבורי, שהוא נכס מרכזי שלו ובסיס לקיומו."²

בחקשר זה יש להזכיר כאמור גם את הוראת סעיף 2א לחוק התעמולה, הנזכרת לעיל, והקובעת כדלקמן:

"לא ייעשה שימוש, בקשר עם תעמולת בחירות, בכספים או בנכסים מוחשיים או בלתי מוחשיים של גוף מבוקר כמשמעותו בפסקאות (1), (2), (3) ו-(4) לחוק מבקר המדינה, תשי"ח-1958 [נוסח משולב] או של תאגיד שהממשלה או רשות מקומית משתתפת בהנהלתו או בהונו, ולא ייעשה שימוש כאמור במקרקעין או במטלטלין המוחזקים למעשה על ידי גוף או תאגיד כזה..."

יצוין, כי תחולתו של סעיף 2א לחוק התעמולה אינה תחומה בזמן והוא חל בכל עת (בשונה מסעיפים אחרים בחוק התעמולה אשר חלים בתקופת 90 הימים שלפני יום הבחירות וביום הבחירות). עם זאת, נודעת בקשר עם יישומו של סעיף זה חשיבות רבה גם לממד הזמן, קרי עיתויה ביחס למועד הבחירות של הפעולה אשר נטען כי היא עולה כדי תעמולה אסורה. לעניין זה יצוין כי ממד הזמן הוא אחד מבין מבחני עזר שונים אשר נקבעו במרוצת השנים לשם סיווגה של פעולה מסוימת ובחינה אם אופייה הדומיננטי הוא תעמולת בחירות אסורה תוך שכל מקרה נבחן לפי נסיבותיו המיוחדות (ראו בפירוט הנחיית היועץ המשפטי לממשלה מספר 1.1900 הנזכרת לעיל). הרציונלים העומדים בבסיס הוראת סעיף 2א לחוק התעמולה דומים לרציונלים העומדים בבסיס הפרסום הממשלתי

¹ באשר לתכליות האמורות ראו גם את חוק שירות המדינה (סיווג פעילות מפלגתית ומגבית כספים), תשי"ט-1959; הנחיית היועץ המשפטי לממשלה מסי 1.1704 בדבר "פעילות מפלגתית בלשכות שרים"; פרק 42.3 לתקשייר.

² ע"א (מחוזי-ים) 4459/98 **מדינת ישראל נ' פלסטיין פוסט בע"מ**, פ"מ התשס"א (2), 204, פסקה 8 (2002).

וכוללים גם את השוויון בין מועמדים בבחירות ולצידו גם את טוהר השירות הציבורי ואמון הציבור.³ על בסיס רציונלים אלה עולה מן הפסיקה גישה מחמירה המרחיבה פרשנית את היקף האיסור (הגם שהסנקציה על הפרת חוק התעמולה עשויה להיות גם פלילית (ר' סעיף 17 לחוק התעמולה) ולא רק מנהלית). לעניין זה אמורים הדברים גם בהקשר של שילוב שם ותמונה של נבחר ציבור בפרסומי הרשות הציבורית.

על בסיס הוראת סעיף 2א האמורה ניתנה ביום 18.4.2018 החלטתה בתב"כ 2/21 רמי כהן נ' משרד התרבות על ידי יושב ראש ועדת הבחירות המרכזית לכנסת ה-21, המשנה לנשיאת בית המשפט העליון – השופט חנן מלצר (להלן: החלטת יו"ר ועדת הבחירות) אשר בה נקבע, בין היתר, כי השתתפות נבחר ציבור בתשדירים, אינה מתיישבת ככלל עם איסורי חוק התעמולה. זאת, בין היתר, נוכח קביעתו של השופט מלצר כי:

"הצגתו של נבחר ציבור בתקשורת מהווה יתרון לטובתו, ללא קשר לתוכן הדברים, וכאשר מדובר בהקשר חיובי, הרי מופק רווח פוליטי ישיר מהשתתפות זו. זאת ועוד – תשדיר רדיו בו מזמין נבחר הציבור (בקולו) את הציבור להשתתף באירוע, כורך באופן בלתי אמצעי את האירוע עם נבחר הציבור, כך שבפני הבוחר הסביר מוצג מצג כאילו נבחר הציבור עצמו הוא האחראי בלעדית לאירוע והוא, ולא הרשות הציבורית, יזם את האירוע"⁴

בהמשך לקביעתו זו, קבע השופט מלצר, כמפורט להלן, איסור גורף וכמעט קטיגורי על השתתפות נבחר ציבור בתשדירים בכל עת, למעט בתנאים חריגים ובתשדירי רדיו בלבד. זאת, אף שלרוב בהקשר של תעמולת בחירות אסורה לפי סעיף 2א, נבחן כל מקרה לפי נסיבותיו המיוחדות ותוך התחשבות במגוון רחב של משתנים ובכלל זאת ממד הזמן.⁵

3. התנאים לאישור פרסום בגוון אישי

אישורו של פרסום ממשלתי בגוון אישי מותנה בקיום התנאים הכלליים (מהותיים ופרוצדורליים) החלים על כל פרסום ממשלתי כפי שהם קבועים בהוראת התכ"ס (התנאים המהותיים מפורטים בעיקרם ולמען הסדר הטוב בסעיף קטן (א) להלן) וכן בקיום תנאי הסף הבסיסי המופיע בסעיף קטן (ב) להלן. ככל שמדובר בפרסום בהשתתפות נבחר ציבור, חלים בנוסף גם התנאים המפורטים בסעיף 4 להלן. ככל שמדובר בהשתתפות עובד מדינה חלים גם התנאים המפורטים בסעיף 5 להלן.

א. התנאים הכלליים לאישור פרסום ממשלתי

כפועל יוצא מהתפיסה העקרונית החולשת על פרסומים ממשלתיים, חייב כאמור כל פרסום ממשלתי (ובכלל זאת כמובן גם פרסום בגוון אישי) לעמוד בתנאים כלליים – מהותיים ופרוצדורליים – המפורטים בהוראת התכ"ס. התנאים המהותיים קבועים בסעיף 2.4 להוראת התכ"ס ולמען הסדר הטוב נביא גם בהנחה זו את עיקרם:⁶

"1.1.2.4 הפרסום תואם את הנחיות היועץ המשפטי לממשלה;

³ ראו החלטתה בתב"כ 2/21 רמי כהן נ' משרד התרבות (נבו) 18.4.2018, סעיפים 35 ו-36 להחלטתה.

⁴ שם, בסעיף 45.

⁵ ראו גם החלטתו של השופט מלצר בער"מ 11/21 תומר גלאם, ראש עיריית אשקלון ואח' נ' ד"ר שלמה סוויסה ואח' (נבו) 17.12.2019. בה עמדו לדיון שלטי חוצות.

⁶ לעניין הוראה 2.4.1.2. לפיה תוכן הפרסום צריך להיות אמין מדויק ומעודכן, ראו בהיבט של תעמולת בחירות החלטתו של השופט מלצר בתב"כ 3/21 עו"ד שחר בן מאיר נ' שר החינוך ואח' (נבו) 20.1.2019 שם נקבע כי "הכללתם של נתונים מגמתיים, שאינם מדויקים, מעידה על קלישות הערך האינפורמטיבי והשימושי שיש לציבור בפרסום מעין זה, ועל האפשרות כי תכליות אחרות, המונעות משיקולים תעמולתיים, עומדות מאחורי הפרסום".

- 2.4.1.2 תוכן הפרסום אמין, מדויק ומעודכן ;
- 2.4.1.3 הפרסום קצר, צנוע וענייני ;
- 2.4.1.4 הפרסום מבטא אך ורק את עמדת המשרד, מתייחס לפעילות המשרד בלבד וקשור בקשר הדוק וברור לעבודת המשרד ;
- 2.4.1.5 הדגש בפרסום הוא על פעילות המשרד כגוף או על תפקידים מסוימים של המשרד, ותוצאותיו אינן פרסומת אישית או קידום מטרות אישיות או פוליטיות ;
- 2.4.1.8 הפרסום אינו מייחס הישגי עבר של המשרד לאדם מסוים, או משווה בין פעילות המשרד הנוכחית לפעילות קודמת של המשרד, תוך מתן דגש למרכיבים אישיים הנוגעים לנושאי המשרה המכהנים כיום ;
- 2.4.1.9 הפרסום שומר על תדמית ניטרלית ונטולת פניות ומסרים פוליטיים, ומשקף נאמנות לחוק ולמדיניות הרשמית של המשרד הממשלתי, יוזם הפרסום ;
- 2.4.1.10 אופי הפרסום תואם את אמצעי התקשורת בו הוא מועבר ;
- 2.4.1.11 הכללת סמלי המשרד והמדינה במסגרת הפרסום, תהא בהתאם להנחיות היועץ המשפטי לממשלה, "שימוש בנייר רשמי ובסמל המדינה או מוסד ציבורי שלא לצורך מילוי תפקיד רשמי". מס' 1.1706 "

כמו כן, במסגרת בחינת הפרסום הממשלתי (בין בגוון אישי ובין אם לאו), המשרד הממשלתי לא ייצור כלפי הציבור מצג שלפיו פרסום ממשלתי נעשה על-ידי מפלגה. משמעות הדברים היא, שעל משרדי הממשלה חל איסור להשתמש במונחים וסיסמאות המזוהים באופן מובהק עם מפלגה, או מונחים וסיסמאות אשר במקביל לפרסום הממשלתי נעשה בהם שימוש במסגרת הפרסום המפלגתי. (ראו והשוו בהקשר זה ההחלטה בתב"כ 35/24 אחריות לאומית - ישראל הבית שלי בע"מ (חל"צ) נ' ח"כ בנימין נתניהו ואח' (נבו 16.03.2021) שאושרה בדעת רוב בבג"ץ 1931/21 נתניהו נ' יו"ר ועדת הבחירות המרכזית לכנסת העשרים וארבע (נבו 19.3.2021). במסגרת החלטות אלו נאסר, מכוח סעיף 2א לחוק התעמולה, שימוש בקמפיין מפלגתי בסיסמה "חוזרים לחיים" בה עשה משרד הבריאות שימוש במסע פרסום לעידוד חיסונים נגד נגיף הקורונה). בהקשר זה, יובהר כי יש להימנע משילוב גורמים מפלגתיים בפעילות תקשורתית הנערכת מטעמו של המשרד הממשלתי.

ב. תנאי הסף הבסיסי לפרסום בגוון אישי

התנאי הבסיסי לאישור פרסום בגוון אישי הוא כי קיים קשר ענייני בין נבחר הציבור או עובד המדינה לבין הפרסום הממשלתי וכי קיים ערך מוסף המצדיק את השתתפותו.

בהמשך לכך ועל בסיס התשתית המשפטית הכוללת כפי שפורטה בסעיף 2 לעיל, ובמגמה ליצור הסדרים המתאפיינים בוודאות, אחידות ובהירות עוצבו התנאים ליישום הדין אשר יפורטו להלן בכל הנוגע לפרסומים בגוון אישי, וזאת תוך ההבחנה המתחייבת בין סוגי אמצעי התקשורת השונים. עיצוב התנאים ליישום הדין נעשה, על בסיס התשתית המשפטית המתוארת לעיל, מתוך מתן המשקל המתחייב למאפיינים בדבר: היקף המשאבים הדרושים לשם הפרסום; מידת ההשפעה הצפויה לפרסום באותו מדיום; ואפשרות הניצול של פרסום באותו מדיום לקידום מטרה מפלגתית, פוליטית או אישית.

4. התנאים לפרסום בגוון אישי – השתתפות נבחר ציבור

א. פרסום ברדיו

החלטת יו"ר ועדת הבחירות קבעה בהתבסס על סעיף 2א לחוק התעמולה את הדברים הבאים :

"מכאן ולהבא אין לבצע תשדירים בהשתתפות נבחר ציבור, אלא במקרים חריגים שבחריגים שבהם : השתתפות כזו חיונית לעניין בו מדובר ומקדמת אותו כשלעצמו, אין בנמצא חלופה סבירה ומדתית אחרת, והשידור קיבל את אישורו של היועץ המשפטי לממשלה. גם במקרה כזה האישור יינתן רק לאירוע בודד ולהעברת מסרים מצומצמים בלבד, מוגבלים בכמות, בזמן ורק במדיה של רדיו".

בהחלטה זו נקבע אישור כמעט גורף על השתתפות נבחר ציבור בתשדירים. נוכח האמור ובישים לב להחלטת יו"ר ועדת הבחירות **חל אישור על פרסום בגוון אישי ברדיו של נבחר ציבור**, והוא יותר רק במקרים חריגים שבחריגים בהם מתקיימים התנאים המצטברים הבאים :

1. השתתפות נבחר הציבור חיונית לעניין בו מדובר ומקדמת אותו כשלעצמו ;
2. אין בנמצא חלופה סבירה ומידתית אחרת לפרסום ;
3. האישור ניתן לאירוע בודד להעברת מסרים מצומצמים בלבד, מוגבלים בכמות ובזמן ;
4. הפרסום קיבל את אישורו של היועץ המשפטי לממשלה לאחר שהובאה בפניו חוות דעתו של היועץ המשפטי של המשרד הממשלתי הרלוונטי.

ב. פרסום בטלוויזיה

פרסום בגוון אישי אסור בטלוויזיה. החלטת יו"ר ועדת הבחירות הבהירה כי תשדירים בהשתתפות שרים יותרו במקרים חריגים במדיה של רדיו בלבד, ומכאן כי הם אסורים בטלוויזיה. הוראה זו מתיישבת גם עם כך שפרסום בטלוויזיה הוא היקר ביותר מבין כלל אמצעי המדיה והוא בעל יכולת השפעה והתפוצה הרחבים ביותר.

ג. פרסום בעיתונות

הרציונל העומד בבסיס החלטתו של יו"ר ועדת הבחירות נראה כמתאים גם לפרסום בעיתונות (בין מודפסת ובין עיתונות אינטרנטית. למשל, אתרי חדשות באינטרנט), בהיותו אמצעי תקשורת המונית בעל עוצמה, המאופיינת בתפוצה רחבה ואפשרויות פילוח רבות הכרוכות בעלויות לא מבוטלות. לכן, ובהתבסס על הרציונל האמור כמו גם על התשתית המשפטית הכוללת החולשת על פרסומים ממשלתיים, יש לפעול לגבי **פרסום בגוון אישי בעיתונות, בהתאם לתנאים שנקבעו בהחלטת יו"ר ועדת הבחירות לעניין השתתפות נבחר ציבור בתשדירי רדיו כפי שפורטו לעיל בסעיף 4(א) להנחיה (להלן : כללי יו"ר ועדת הבחירות).**

ד. פרסום באמצעות באנרים

הרציונל העומד בבסיס החלטתו של יו"ר ועדת הבחירות נראה כמתאים גם לפרסום במדיה דיגיטלית באמצעות באנרים (מודעות פרסום גרפיות במדיות דיגיטליות) בהיותו אמצעי תקשורת המונית בעל עוצמה, המאופיין בתפוצה רחבה ואפשרויות פילוח רבות. לכן ובהתבסס על הרציונל האמור כמו גם על התשתית המשפטית הכוללת החולשת על פרסומים ממשלתיים, יש לפעול לגבי **פרסום בגוון אישי בבאנרים בהתאם לכללי יו"ר ועדת הבחירות.**

ה. פרסום מטעם המשרד הממשלתי באתרי אינטרנט או ברשתות חברתיות

הפרסום הממשלתי באינטרנט מתבצע בשתי דרכים מרכזיות :

קידום ממומן – פרסום המקודם ברשת בתשלום, לרבות באמצעות חברה שמטרתה לקדם באופן ייעודי את הפרסום.

קידום אורגני – תכנים אשר אינם מקודמים בתשלום ורק מועלים לאתר המשרד ולעמודי המשרד ברשתות החברתיות.

1. קידום ממומן

נוכח העלויות, יכולת ההשפעה המשמעותית והממוקדת שיש לקידום הממומן והחשש כי הפרסום הממומן עלול להיות מנוצל לקידום מטרות פוליטיות ואישיות של נבחר הציבור תוך שימוש בכספי ציבור – יש לפעול לגבי פרסום מסוג זה בהתאם לכללי יו"ר ועדת הבחירות.

2. קידום אורגני

א) נוכח האופי הדינמי של הפרסומים באתר המשרד הממשלתי או ברשתות החברתיות המשרדיות, העלות הנמוכה באופן יחסי של פרסום זה והפעילות השוטפת בפרסומים מסוג זה, פרסום בגוון אישי העומד בתכנים המותרים בסעיף קטן (ב) שלהלן ובתנאים המפורטים בו – מותר. לצד זאת, על פרסום בגוון אישי שאינו עומד בתכנים המותרים בסעיף קטן (ב) שלהלן ובכלל זאת פרסום בגוון אישי בסרטונים מבוימים – יש לפעול בהתאם לכללי יו"ר ועדת הבחירות.

ב) **התכנים המותרים לפרסום בקידום אורגני**: בכפוף לאישור הפרסום בהתאם לתנאים המפורטים בהוראת התכ"ם, לרבות אישור הגורם המקצועי כהגדרתו בהוראת התכ"ם ועמידה בתנאים הכלליים המפורטים בסעיף 2.4 להוראת התכ"ם, יותר פרסומם של תכנים המהווים תיעוד אותנטי של דיווחים "חדשותיים", אינפורמטיביים, שוטפים וימיומיים הנוגעים לפעילות המשרדית. משמעות הדברים, כי בפרסומים מסוג זה אין מניעה כי יכלול שמו של נבחר הציבור הרלוונטי, ואף תיעוד אותנטי מצולם או מוסרט מן האירוע הכולל אותו או ציטוט דברים שנאמרו בשמו (בניגוד ליצירת סרטון מבויים בהשתתפות נבחר הציבור) – והכול בגודל והיקף סבירים ומידתיים, ותוך עמידה בהוראת סעיף 2א לחוק התעמולה וכלל ההוראות הרלוונטיות בעניין. האפשרות לפרסום בקידום אורגני כאמור נשענת, בין היתר, על העובדה כי חשיפת הפרט לאתר או עמוד המשרד הממשלתי נעשית בהתאם להחלטתו הרצונית לבקר בהם, כמו גם על התפקידים השונים שממלאת הפלטפורמה המשרדית הכוללים גם הצגה של המכלול המשרדי. זאת, בשונה מהמדיומים האחרים בהם יוצא המשרד במסע פרסומי חיצוני המתמקד בעניין זה. לעניין נקודה אחרונה זו ראו והשוו דברי השופט מודריק, יושב ראש ועדת הבחירות האזורית דן-צפון, מיום 4.5.18, בעניין שימוש בדפי פייסבוק עירוניים בתר"מ 28/21 ליאורה פור נ' מוטי ששון ראש עיריית חולון, לפיהם:

"העירייה פועלת והיא צריכה לדווח את פעולותיה לתושבים; פעולות שיתרחשו ופעולות שהתרחשו. צריך לעודד פעילויות מסוימות ולשם כך צריך וראוי להשתבח בפעולות שבוצעו בהצלחה. לא מתקבל על הדעת שמערכת ההודעות והדיווחים הזאת "תנטרל" את ראש העירייה, משל אין לו תואר ואין לו דמות. והרי ראש העירייה הוא המנצח על מערכת הפעולה העירונית. לא מתקבל על הדעת שתמונת ראש העירייה "תיחתך" מתיעוד מצולם או מוסרט של אירוע שקיים בנוכחותו כאילו הוטל "איפול" על דמותו. לכן הפסיקה "סובלת" פרסומים שכאלה אם הם "מידתיים" עד שמגיעים למחצית

השנה האחרונה לפני הבחירות. במהלך ששת החודשים המקדימים את הבחירות, צריך לנקוט מדיניות פרסום זהירה ומצמצמת.⁷

הדברים נאמרו לעניין רשויות מקומיות אך הם יפים כמובן, בשינויים המחויבים, גם לעניין משרדי ממשלה.

מובן כי בכל מקרה של ספק או קושי, יש מקום לפנות ליועץ המשפטי של המשרד לשם קבלת עמדתו.

1. הפקות דפוס ופרסומים אחרים מטעם המשרד

פרסום בגוון אישי בהפקות דפוס של ספרים, הפקות דפוס אחרות המיועדות לטווח זמן ארוך משנה, וכן כרזות, עלונים המופצים לציבור הרחב, לוחות שנה ושלטי חוצות – אסור. לצד זאת, פרסום בגוון אישי בהפקות דפוס המיועדות לטווח זמן קצר משנה ובעלות מימד מקצועי יתאפשרו באמצעות ציון שמו ותוארו של נבחר הציבור, אך הוספת תמונתו להם אסורה. לאור מורכבות הבחינה האמורה הכוללת הן את היבטי התעמולה והן היבטים נוספים אשר פורטו לעיל, יש לקבל את אישור היועץ המשפטי למשרד כי התקיימו התנאים המתאימים לפרסום. הבחנה זו מתבצעת נוכח הצורך להבחין בין סוגי פרסומים שעתידים להישאר על המדפים שנים רבות או כאלה בעלי תפוצה ותהודה משמעותית (למשל, כרזות הנתלות במרחב הציבורי, עלונים המופצים לציבור הרחב, שלטי חוצות וכיוצא ב), לבין הפקות דפוס קצרות טווח ובעלות ממד מקצועי דומיננטי (למשל, דו"ח סיכום פעילות שנתית לרבות דו"חות אינטרנטיים). לגבי פרסומים מהסוג הראשון קיימת בעייתיות בהוספת ממד אישי ויש להותיר אותם ניטרליים ונטולי התייחסות אישית, בעוד שבפרסום מהסוג השני קיימת, לעיתים, חשיבות בהוספת דברי פתיחה מטעם נבחר הציבור. בנוסף, באשר ללוחות שנה, והגם שהם מיועדים לטווח זמן של שנה – פרסום בגוון אישי אסור ביחס אליהם, הואיל ולא נמצא טעם המצדיק השתתפות כאמור של נבחר הציבור בהם.

ויובהר, גם שילוב שם ודברי פתיחה בלבד בפרסומים מן הסוג השני, קרי, פרסומים קצרי טווח ובעלי מימד מקצועי דומיננטי, עלול לעיתים לעמוד בניגוד להוראת סעיף 2א לחוק התעמולה והפסיקה אשר פירשה אותה בהקשר של שילוב נבחר ציבור. לכן, האישור לכך יינתן בשים לב לתוכן הדברים ולאופי הפרסום כנדרש בהתאם לפסיקה בעניין סעיף 2א לחוק התעמולה.

5. תנאים לאישור פרסום בגוון אישי - השתתפות עובדי מדינה

פרסום בגוון אישי של עובדי מדינה יותר בכפוף לעמידתו של הפרסום בתנאים החלים על כל פרסום ממשלתי הקבועים בהוראת התכ"ם (ראו סעיף 3); בתנאי הסף הבסיסי לעניין פרסום בגוון אישי הקבוע בסעיף 3(ב), לפיו קיים קשר ענייני בין עובד המדינה לבין הפרסום הממשלתי וקיים ערך מוסף המצדיק את השתתפותו; ולאחר קבלת כלל האישורים הנדרשים לפי הוראת התכ"ם. במקרה שבו הבקשה לפרסום תעורר קושי או ספק ביחס לעמידתה בכלל ההנחיות המחייבות, יש לפנות אל ליועץ המשפטי של המשרד לשם קבלת חוות דעתו בעניין.

יחד עם זאת, ובהתאם לאיסור הזהה החל על נבחר ציבור, שילוב פרסום בגוון אישי על דרך פרסום תמונה של עובד המדינה בהפקות דפוס ממשלתיות אסור ככלל. יובהר כי אין בכך כדי לאסור על תמונות המבטאות תיעוד אותנטי של פעילות עובדי המשרד.

⁷ תרי"מ 28/21 ליאורה פור נ' מוטי ששון ראש עיריית חולון, החלטת השופט פרופ' מודריק בעמ' 4 (נבו 20.5.2018).

6. שמירת הוראות

יובהר, כי הנחיה זו שעניינה השתתפות נבחרי ציבור ועובדי מדינה בפרסום ממשלתי אינה גורעת מיתר ההוראות והתנאים הנוגעים לפרסומים ממשלתיים ובכלל זאת הוראת התכ"ס וההוראות החלות על פרסומים ממשלתיים בהיבט של תעמולת בחירות – ראו במיוחד את הנחית היועץ המשפטי לממשלה מספר 1.1900 "איסור על תעמולת בחירות במימון כספי גוף מבוקר - פרסומים המופצים על ידי משרדי ממשלה" הנזכרת לעיל.

להנחיה זו מצורף כנספח תרשים תמציתי. יודגש כי ההוראות המחייבות הן ההוראות המופיעות בגוף ההנחיה, והתרשים משמש ככלי עזר בלבד.

חוברת "זכויות שרים"

(מהדורה 33 - מעודכן ליום 27.12.2022)

<u>מס. עמוד</u>	<u>תוכן עניינים</u>
2	הסמכות לקביעת השכר
3	שכר ותוספת יוקר
4	חופשות שרים וצבירתן
4	הצטרפות לקרן השתלמות
4	מעון לראש הממשלה
5	הוצאות ושירותים נוספים לראש הממשלה ולמעונו
5	תשלום הוצאות ביגוד
5	דיור שרד ושכירת דירה מחוץ לת"א
5	הוצאות לינה ושכר דירה לסגני שרים
6	תשלום הוצאות מלון לשר ולסגן שר
6	בדיקה רפואית תקופתית
6	אישפוז ושירותים רפואיים (ביטול)
6	כיסוי הוצאות כלכלה
6	שירותי תקשורת
7	עיתונים
7	לימודי שפה
7	תשלום בעד נסיעה בכביש אגרה
8	גילום מס
9	שכירת דירה מחוץ לירושלים
11	נוהל נסיעות שרים וסגני שרים בתפקיד לחו"ל (לרבות הוצאות כלכלה והצטרפות בן/בת זוג לנסיעה לחו"ל)
16	רכב
16	כיבוד ואירוח
16	מס הכנסה וזקיפת הטבות
17	דרכון דיפלומטי
18	גימלאות:
18	א. הוראות חוק גמלאות לנושאי משרה ברשויות השלטון, התשכ"ט-1969 שעניינן המעבר מפנסיה תקציבית לפנסיה צוברת
21	ב. החלטות גמלאות לנושאי משרה ברשויות השלטון (שרים ושאיריהם), התשמ"א-1981
34	נוהל הגשת בקשה להחזר שירותי מזכירות לשרים לשעבר

הערה: חלקים מתוכנו של מסמך זה (עמ' 2-8 ועמ' 18-33) לקוחים מקובץ חיקוקים והחלטות בדבר משכורות וגמלאות לנושאי משרה ברשויות השלטון, מיום 17.1.2022, שהוצא על ידי הכנסת. בכל מקרה בו קיים שוני בין האמור בחוברת זו לבין האמור בקובץ הנ"ל - האמור בקובץ של הכנסת הוא הקובע.

הסמכות לקביעת שכר ותשלומים אחרים של ראש הממשלה, שרים וסגני שרים ומי שכיהנו בתפקידים אלה לפי חוק יסוד: הממשלה

סעיף 36 לחוק-יסוד: הממשלה¹, שתחילתו בכנסת ה-16:

משכורת ומגמלות 36. משכורתם של השרים וסגני השרים ותשלומים אחרים שישולמו להם בתקופת כהונתם או לאחריה, או לשאיריהם לאחר מותם, ייקבעו בחוק, או בהחלטה של הכנסת או של ועדה מוועדותיה שהכנסת הסמיכה לכך.

סעיף 45 לחוק-יסוד: הממשלה², שהיה בתוקף בכנסת ה-14 וה-15:

משכורת ודיאלואה 45. משכורתם של ראש הממשלה, השרים וסגני השרים ותשלומים אחרים שישולמו להם בתקופת כהונתם או לאחריה, או לשאיריהם לאחר מותם, ייקבעו בחוק או בהחלטה של הכנסת, או של ועדה ציבורית שהכנסת מינתה לכך.

סעיף 37 לחוק-יסוד: הממשלה³, שהיה בתוקף עד לסיום כהונתה של הכנסת ה-13:

שכר השרים וסגני השרים 37. שרים וסגני שרים יקבלו שכר ותשלומים אחרים כפי שייקבעו על ידי החלטה הכנסת, והיא רשאית להסמיך לכך את ועדת הכספים.

פקודת מס הכנסה - פטורים ממס

הכנסות פטורות 9. פטורים ממס: (א1) תשלומים, שירותים וטובות הנאה המשתלמים או הניתנים מאוצר המדינה לראש הממשלה או לראש הממשלה לשעבר או לשאיריו בקשר למילוי תפקידו כראש הממשלה, למעט משכורת וקצבה.⁴

הסמכת ועדת הכספים לקבוע את משכורתם של השרים וסגני השרים ותשלומים אחרים שישולמו להם או לשאיריהם⁵

בתוקף סמכותה לפי סעיף 36 לחוק-יסוד: הממשלה, החליטה הכנסת ביום כ"ב באדר ב' התשס"ג (26 במרס 2003) להסמיך את ועדת הכספים לקבוע את משכורתם של השרים וסגני השרים ותשלומים אחרים שישולמו להם בתקופת כהונתם או לאחריה או לשאיריהם לאחר מותם.

ראובן ריבלין
יושב ראש הכנסת

כ"ו באדר ב' התשס"ג
(30 במרס 2003)

¹ ס"ח התשס"א, עמ' 158. ביום כ"ב באדר ב' התשס"ג (26.3.2003) החליטה הכנסת להסמיך את ועדת הכספים לפי סעיף זה - י"פ התשס"ג, עמ' 2082.

² ס"ח התשנ"ב, עמ' 214. מכוח סעיף זה מונתה ועדה ציבורית לענין משכורות ותשלומים אחרים שישולמו לראש הממשלה, לשרים ולסגני שרים בתקופת כהונתם או לאחריה או לשאיריהם לאחר מותם בראשות השופט (בדימוס) שאול אלוני (י"פ התש"ס, עמ' 2776).

³ ס"ח התשכ"ח, עמ' 226.

⁴ תחילת התיקון לגבי ראש ממשלה מכהן - ביום י"ד בטבת התשע"ח (1 בינואר 2018), ולגבי ראש ממשלה לשעבר או שאיריו - ביום פרסום החוק (26.7.2018) ואילך, והוא יחול על מי שהיה לראש ממשלה לשעבר או לשאיריו לאחר מועד זה (ס"ח התש"ף, עמ' 940).

⁵ י"פ התשס"ג, עמ' 2082; לענין גמלאות ר' גם ההסמכה בחלק הגמלאות.

החלטת שכר שרים וסגני שרים, התשמ"ב-1982¹

בתוקף הסמכות לפי סעיף 37 לחוק-יסוד: הממשלה² מחליטה ועדת הכספים של הכנסת לאמור:

1. שכר ראש הממשלה (התשע"ח) שכר ראש הממשלה של 52,937 שקלים חדשים לחודש³.
 2. שכר שרים (התשע"ח) לשר ישולם שכר יסוד של 47,265 שקלים חדשים לחודש⁴.
 3. שכר סגני שרים (התשנ"ז, התשע"ח) לסגן שר ישולם שכר כולל כמשמעותו בסעיף 5, כפי שנקבע לחבר כנסת בהחלטת שכר חברי הכנסת, התשמ"ז-1986⁵.
 4. תוספת יוקר לראש הממשלה, לשר ולסגן שר תשולם תוספת יוקר בהתאם לכללים ובשיעורים הנהוגים לגבי עובדי המדינה.
 5. עדכון שכר היסוד⁶ (התשס"א) (א) בסעיף זה - "השכר הממוצע" - כמשמעותו בחוק הביטוח הלאומי [נוסח משולב], התשכ"ח-1968; "השכר הכולל" - שכר היסוד בצירוף תוספת יוקר; "המדד" - מדד המחירים לצרכן שמפרסמת הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה.
- (ב) חל שינוי בשכר הממוצע ב-1 באפריל, ב-1 ביולי, ב-1 באוקטובר או ב-1 בינואר לעומת שיעורו שלושה חדשים קודם לכן, ישתנה מאותו מועד שכר היסוד של האמורים בסעיפים 1, 2 ו-3 כך ששכרם הכולל ישוב ויעלה על השכר הממוצע באותו יחס שבו עלה עליו שלושה חדשים קודם לכן.

¹ ק"ת התשמ"ב, עמ' 508; התשמ"ג, עמ' 724; התשמ"ד, עמ' 1514, 415; התשמ"ה, עמ' 699, 369; התשמ"ו, עמ' 566; התשמ"ז, עמ' 83, 243, 610; התשמ"ח, עמ' 333, 681, 1425; התשמ"ט, עמ' 542, 303; התשנ"א, עמ' 91, 90, 385, 593; התשנ"ב, עמ' 30; התשנ"ג, עמ' 56, 344; התשנ"ד, עמ' 130, 347; התשנ"ה, עמ' 794; התשנ"ו, עמ' 854 (תי"ט התשס"ו, עמ' 1078); התשס"ז, עמ' 347, 645; התשס"ח, עמ' 115; התשס"ט, עמ' 510; התשע"א, עמ' 1020; התשע"ב, עמ' 1111; התשע"ג, עמ' 729; התשע"ד (הוראת שעה), עמ' 11; התשע"ה (הוראת שעה) (תיקון), עמ' 868; התשע"ו, עמ' 868; התשע"ז (תיקון 2 והוראת שעה), עמ' 956; התשע"ח (הוראת שעה) (תיקון), עמ' 1782; התשע"ט, עמ' 1702.

² ס"ח התשכ"ח, עמ' 226.

³ סכום זה מעודכן ליום 1.1.2022 (ק"ת התשס"ו, עמ' 476; התשס"ז, עמ' 562; התשע"א, עמ' 887; התשע"ב, עמ' 730; התשע"ג, עמ' 692; התשע"ד, עמ' 748; התשע"ה, עמ' 58 ועמ' 700; התשע"ו, עמ' 815; התשע"ז, עמ' 706; התשע"ח, עמ' 729; התשע"ט, עמ' 868; התשע"י, עמ' 1916; התשע"יא, עמ' 450). לתקופה שמיום 1.8.2009 עד 31.12.2009 ישולם לרה"מ שכר של 35,765 ש"ח, בהתאם להוראת השעה מס' 2 (ק"ת התשע"א, עמ' 154).

⁴ סכום זה מעודכן ליום 1.1.2022. לתקופה שמיום 1.8.2009 עד 31.12.2009 ישולם לשר שכר של 31,836 ש"ח, בהתאם להוראת השעה מס' 2 (ק"ת התשע"א, עמ' 154).

⁵ ק"ת התשמ"ז, עמ' 268; תחילתו של סעיף 3 בנוסחו זה ביום כ"ג באדר ב' התשמ"ז (1.4.1997). (נכון לינואר 2022 שכר יסוד סגן שר - 41,866 ש"ח - ק"ת התש"ף, עמ' 450; ינואר 2019 - 40,611 ש"ח - ק"ת התשע"ט, עמ' 1916; ינואר 2015, 2016 ו-2017 - 35,993 ש"ח - ק"ת התשע"ז, עמ' 729; התשע"ח, עמ' 706; ינואר 2014 - 35,626 ש"ח - ק"ת התשע"ד, עמ' 700; ינואר 2013 - 35,351 ש"ח - ק"ת התשע"ג, עמ' 748; ינואר 2012 - 34,782 ש"ח - ק"ת התשע"ב, עמ' 692; ינואר 2011 - 34,043 ש"ח - ק"ת התשע"א, עמ' 730).

לפי החלטת התשע"ח והוראת שעה, ק"ת התשע"ח עמ' 868, על אף האמור בסעיף 3 להחלטה העיקרית, בשנת 2018 יהיה השכר הכולל, כהגדרתו בסעיף 5 של סגן שר כשכר המשתלם לחבר הכנסת בשנת 2018 לפי החלטת שכר חברי הכנסת, התשמ"ז-1987 - 39,148 ש"ח.

⁶ ראו הוראת מעבר בהחלטת שכר שרים וסגני שרים (תיקון), התשס"א-2001. לעניין הפחתות והקפאות שכר - ראו חוקים והחלטות מצורפים.

		(התשס"א, התשע"ח)	(ב1) ¹	(בטל)
(ג)	הסכומים שהשתנו לפי סעיף זה יעוגלו לשקל החדש הקרוב.			
(ד)	יושב ראש ועדת הכספים של הכנסת יפרסם ברשומות הודעה על שיעורי שכר היסוד כפי שהשתנו לפי סעיף קטן (ב).			
(ה) ²	ראש הממשלה, שר או סגן שר רשאים לוותר בשנה מסוימת על קבלת חלק השכר הנובע מעדכון השכר באותה שנה.			
(ו)	הודיע ראש הממשלה או שר לחשב משרד ראש הממשלה, או הודיע סגן שר לחשב הכנסת על ויתור כאמור בסעיף קטן (ה), לא ישולם לו חלק השכר כאמור בעד אותה שנה ממועד תשלום השכר שלאחר מסירת ההודעה, והויתור יחול לכל דבר ועניין.			
(ז)	ראש הממשלה, שר או סגן שר שהודיע כאמור בסעיף קטן (ו) לא יהיה רשאי לשנות את הודעתו באותה שנה.			
(א)	שר וסגן שר זכאים לחופשה של 26 ימי עבודה בשנה.	חופשה (התשנ"ד)	א.5	
(ב)	יתרת חופשה שלא נוצלה ניתנת לצבירה, אך לא יותר מעשרים ימים בשנה ולא יותר מששים וחמישה ימים בסך הכל.			
(ג)	שר או סגן שר הפורש מכהונתו, תשולם לו תמורת חופשתו הצבורה כפדיון חופשה.			
(ד)	לגבי תקופת כהונה בחלק משנה יבוא במקום 26 הימים שלפי סעיף קטן (א) ובמקום 20 הימים שלפי סעיף קטן (ב) חלק יחסי מהם כיחס החלק לשנה תמימה.			
	לשר ולסגן שר שהצטרפו לקרן השתלמות, שהם או נציגיהם הכירו בה לענין זה, ישולם - לשם העברה לקרן - סכום של 7.5% מהשכר הכולל כהגדרתו בסעיף 5(א) ³ .	תוספת השתלמות (התשנ"ו)	ב.5	
(א)	המדינה תעמיד לרשות ראש הממשלה מעון בירושלים; מעונו של ראש הממשלה בירושלים ומחוצה לה ינוהל על חשבון אוצר המדינה.	מעון לראש הממשלה (התשס"ו)	6	
(ב)	ראש הממשלה רשאי לאחסן את תכולת מעונו הפרטי על חשבון אוצר המדינה, ובלבד שמעונו הפרטי אינו מנוהל על חשבון אוצר המדינה.			
(ג)	(1) הובלת תכולת מעונו של ראש הממשלה אל מעון ראש הממשלה בירושלים וממנו תהיה על חשבון אוצר המדינה. (2) הוראות פסקה (1) יחולו, בשינויים המחויבים, על הובלת			

¹ נוסח הסעיף עד יום 1.1.2019 היה: "על אף האמור בסעיף קטן (ב), שכר היסוד של ראש הממשלה, השרים וסגני השרים שהחלו בכהונתם לאחר יום י' בסיון התשס"א (1.6.2001) (להלן - היום הקובע), יעודכן ב-16 בינואר בכל שנה, לפי שיעור עליית המדד בין חודש ינואר 2001 לבין המדד הידוע ביום העדכון.", ובסעיף קטן (ד), במקום "סעיף קטן (ב)" נכתב "סעיפים קטנים (ב) ו-(ב1)".

² בתיקון התשע"ח הוגדל שכרם של השרים באופן חד-פעמי לשנת 2018 ושונה מנגנון ההצמדה החל מיום 1.1.2019, כך ששכרם יוצמד לשכר הממוצע במשק ולא למדד. בתיקון התשע"ח (2) שהוסיף את סעיפים קטנים (ה) עד (ז) בסעיף 5 בעניין ויתור על חלק השכר הנובע מהעדכון באותה שנה נקבע בהוראת השעה כך: "ראש הממשלה, שר וסגן שר רשאים לוותר על הפרש השכר שבין השכר שמשולם להם לפי ההחלטה העיקרית בשנת 2018 ובין השכר שהשתלם להם בשנת 2017, והוראות סעיף 5 להחלטה העיקרית, כנוסחו בהחלטה זו, יחולו לעניין זה בשינויים המחויבים." ³ תחילתו של סעיף 5 ביום 1.8.1995.

תכולת מעונו הפרטי של ראש הממשלה, כאמור בסעיף קטן (ב).

- הוצאות ושירותים נוספים לראש הממשלה ולמעונו¹ (התשס"ז) 6א. (א) ראש הממשלה זכאי להוצאות נוספות על חשבון אוצר המדינה בעבור כל אלה:
- (1) הוצאות אירוח הנובע ממילוי תפקידו שנערך מחוץ למעון ראש הממשלה בירושלים, אף אם נערך על ידי בת זוגו;
- (2) (א) הוצאות ביגוד והוצאות נלוות להופעה ייצוגית, שלו ושל בת זוגו, כנגד חשבונות שיגיש, בסכום שלא יעלה על 55,455 שקלים חדשים לשנה²; הסכום האמור יהיה צמוד למדד כהגדרתו בסעיף 5(א) ויעודכן ב-16 בינואר בכל שנה.
- (ב) על אף האמור בכל דין, ראש הממשלה לא יהיה זכאי לתשלום הוצאות ביגוד על חשבון אוצר המדינה נוסף על ההוצאות המשתלמות לפי הוראות פסקת משנה (א);
- (3) הוצאות למימון מתנה שהעניק באירוע רשמי או ממלכתי, אף אם המתנה הוענקה על ידי בת זוגו.
- (ב) המדינה תעמיד לרשות מעון ראש הממשלה בירושלים שירותים נוספים אלה:
- (1) שירותי הסעה;
- (2) שירותי משרד;
- (3) שירותי דואר.
- (ג) טובות ההנאה לפי סעיף זה פטורות מכל מס המוטל על הכנסה.
- (ד) בסעיף זה, "שירותי משרד" - כל אלה:
- (א) ציוד משרדי הולם;
- (ב) כוח אדם בהיקף לפי בחירתו של ראש הממשלה, ובלבד שההוצאה הכספית הכוללת לא תעלה על שתי משרות מלאות.
- תשלום הוצאות ביגוד³ (התשע"א) 6ב. שר וסגן שר זכאים, לצורך רכישת ביגוד, לסכום שנתי כמקובל לגבי המנהלים הכלליים במשרדי הממשלה, ובאותם תנאים.
- דירת שרד ושכירת דירה 7. (א) שר החוץ זכאי לדירת שרד בירושלים; שר אחר שמקום מגוריו אינו בירושלים זכאי להחזר הוצאותיו לשכירת דירה בירושלים.
- (ב) שר שמרכז משרדו בתל-אביב-יפו ומקום מגוריו מרוחק משם יותר מארבעים קילומטרים זכאי להחזר הוצאותיו לשכירת דירה במקום שאינו מרוחק כאמור.
- הוצאות לינה 7א. לענין תשלומים לכיסוי הוצאות שכר דירה, דין סגני שרים כדין חברי

¹ תחילתו של סעיף 6א ביום 4.5.2006.

² הסכום מעודכן ליום 16.1.2022 (אינו מפורסם ברשומות ומתעדכן כאן לפי חישוב חשב הכנסת).

³ סעיף 6ב התקבל ביום 3.1.2011, ויחול לגבי תשלום הוצאות ביגוד בעבור שנת 2010 ואילך.

הכנסת.	ושכר דירה לסגני שרים (התשי"ס, התשס"ט)
<p>הוצאות מלון בירושלים של שר או סגן שר, שמקום מגוריו הקבוע אינו בירושלים והוא מרוחק מירושלים 50 ק"מ לפחות, והוא לן בו בלילה שבין 2 ימי עבודה, בלילה שבין מוצאי שבת ליום ראשון או בלילה שבין מוצאי חג ליום עבודה, יהיו על חשבון אוצר המדינה.</p>	<p>1א7. (א) תשלום הוצאות מלון לשר ולסגן שר¹ (התשס"ט, התשע"ו, התשע"ז)</p>
<p>הוצאות מלון באזור תל-אביב-יפו של שר או סגן שר, שמרכז משרדו הוא סמוך לתל-אביב-יפו, ומקום מגוריו הקבוע מרוחק ממרכז משרדו 50 ק"מ לפחות, והוא לן בו בלילה שבין שני ימי עבודה, יהיו על חשבון אוצר המדינה.</p>	(ב)
<p>נוסף על הוצאות סעיפים קטנים (א) או (ב), הוצאות מלון באזור תל-אביב-יפו של שר או סגן שר שמרכז משרדו הוא בירושלים ומקום מגוריו הקבוע מרוחק מאזור תל-אביב-יפו 50 ק"מ לפחות, והוא לן בו בלילה שבין 2 ימי עבודה, לצורכי עבודתו, יהיו על חשבון אוצר המדינה.</p>	(ג)
<p>מס הכנסה המוטל על שר וסגן שר לפי סעיף זה, יהיה על חשבון אוצר המדינה.</p>	(ד)
<p>הוצאות מלון לפי סעיף זה ישולמו בשיעורים המקובלים לפי הסדרים הנהוגים במשרדי הממשלה לעניין זה.</p>	(ה)
<p>שר וסגן שר זכאים למימון הוצאות בדיקה רפואית תקופתית פעם בשנה, במכון רפואי כאמור בסעיף 150 להחלטת שכר חברי הכנסת (הענקות ותשלומים), התשס"א-2001, (בהחלטה זו - החלטת הענקות ותשלומים), בסכום המשתלם לפי אותו סעיף, ושישולם כנגד חשבונית או קבלה ממכון רפואי כאמור.</p>	<p>27. בדיקה רפואית תקופתית (התשס"ז²), (התשע"ב)</p>
(בטל - התשס"ו)	<p>8. אישור ושירותים רפואיים</p>
<p>לשר ולסגן שר ישולם סכום של 1,330 שקלים חדשים² לחודש לכיסוי הוצאות כלכלה.</p>	<p>9. דמי כלכלה (התשס"ז)</p>
<p>הסכום האמור צמוד למדד כהגדרתו בסעיף 5(א) ויותאם - ביחס לעליית המדד לעומת שיעורו לחודש אפריל 1981 - כל אימת שחל שינוי בתוספת היוקר המשתלמת לעובדי המדינה.</p>	(ב)
<p>הסכומים המוגדלים לפי סעיף זה יעוגלו לשקל החדש הקרוב.</p>	(ג)
<p>אוצר המדינה יממן לשר ולסגן שר -</p>	<p>9א. (א) שירותי תקשורת (התשע"ב)</p>
<p>(1) הוצאות התקנה חד-פעמיות של קו טלפון אחד בדירה שבה מתגורר השר או סגן השר דרך קבע (להלן - הדירה), אם אין בה קו טלפון הרשום על שמו;</p>	(1)
<p>(2) מכשיר פקסימילה, לפי אישור אגף החשב הכללי במשרד האוצר, הוצאות התקנה של קו טלפון בדירה לצורך שימוש במכשיר כאמור, וכן הוצאות אחזקתו של המכשיר, ביטוחו</p>	(2)

¹ תחילתו של סעיף 1א7 ביום 1.1.2007. בתיקון התשע"ו הוחלף המרחק מ-100 ק"מ ל-50 ק"מ.
² סכום זה מעודכן ליום 1.1.2008 (תוספת היוקר עודכנה לאחרונה ב-1.6.2006) (מדד אפריל 2006).

והשימוש בו ;

(3) לפי בחירת השר או סגן השר, הוצאות אחזקה ושימוש בשני קווי הטלפון כאמור בפסקאות (1) ו-(2) או הוצאות אחזקה ושימוש בקו טלפון אחד, עם יכולת שימוש IDSL לגלישה באינטרנט; מימון אוצר המדינה לפי סעיף קטן זה יחול על הוצאות אלה בלבד: שירותי שיחה מזוהה, שירותי תא קולי, שיחות טלפון בארץ לרבות שיחות לספק שירותי אינטרנט, שיחות טלפון לחוץ לארץ, פקסימילה בארץ ולחוץ לארץ, וכן שיחת גוביינא מחוץ לארץ ובלבד שהשר או סגן השר הצהיר, בהתאם לטופס שבתוספת, כי הן בוצעו למען מילוי תפקידו כשר או כסגן שר.

(1) (ב) עם תחילת כהונתו, ימסור השר או סגן השר הודעה בכתב לאגף החשב הכללי במשרד האוצר בדבר מספרי הטלפון לפי סעיף קטן (א) שהוצאות התקנתם, אחזקתם והשימוש בהם ימומנו על ידי אוצר המדינה; חל שינוי במספרי הטלפון, יעדכן השר או סגן השר את ההודעה.

(2) אגף החשב הכללי במשרד האוצר ידאג לשיוך מספרי הטלפון שנמסרו לו לפי פסקה (1) לחברה המספקת שירותי טלפון בין-לאומיים, אשר זכתה במכרז למתן שירותים למשרדי הממשלה או לכנסת, ויודיע על כך לשר או לסגן השר.

עיתונים (התשע"ב) 9.ב. אוצר המדינה יממן לשר ולסגן שר מנוי על שני עיתונים יומיים המודפסים בישראל, לפי בחירתם.

לימודי שפה (התשע"ב) 9.ג. (א) שר וסגן שר זכאים לתקציב שנתי בסכום המשתלם לחבר כנסת לפי סעיף 50א להחלטת הענקות ותשלומים לצורך לימודי שפה שאינה שפת אימם, וכן לתשלום מס הכנסה שהם חייבים בו בגין תשלום הסכום האמור.

(ב) התשלום לפי סעיף קטן (א) ישולם על ידי אוצר המדינה ישירות למורה או לבית הספר ללימוד שפות, על סמך חשבונית שתומצא לאגף החשב הכללי במשרד האוצר.

תשלום בעד נסיעה בכביש אגרה (התשע"ב) 9.ד. תשלום בעד נסיעת שר או סגן שר בכביש אגרה, כהגדרתו בחוק כביש אגרה (כביש ארצי לישראל), התשנ"ה-1995, ברכב שהועמד לרשותו על ידי המדינה, ולגביו בלבד, יכוסה על ידי אוצר המדינה; אגף החשב הכללי במשרד האוצר יתקשר בהסכם עם החברה המפעילה את כביש האגרה באופן שיבטיח את תשלום התעריף הנמוך ביותר לנסיעה בכביש, בין באמצעות התקנת מכשיר בכלי הרכב ובין בדרך אחרת; התקנת מכשיר כאמור תיעשה על חשבון אוצר המדינה והעברתו מן הרכב אסורה.

ועדת השרים לענייני כלכלה החליטה ביום 14.9.92, בין השאר, את ההחלטה הבאה (החלטה מס. 202(כ/6):

(הצרה: היוצץ המשפטי ממנה קבץ בחוות-דעתו מיום 1.9.96 כי וצרת השכים לצנינוי כלכלה היתה רשאית לקבוצ את אשר הוחלט בהחלטה מס. 202(כ/6) מיום 14.9.92.

זזה לשון ההחלטה:

ישר שמקום מגוריו נמצא במרחק של יותר מ-70 ק"מ מירושלים, יהיה זכאי להחזר הוצאותיו לשכירת דירה בירושלים;

החשב הכללי במשרד האוצר יתקן בהנחיותיו סוגיות הקשורות בעניין שכירת דיור שרד לשרים:

(א) החוזה לשכירת דירה ייחתם ישירות בין המדינה לבין המשכיר (כדי למנוע הוצאות מיותרות). לפני החתימה, החוזה יאושר על-ידי סגן החשב הכללי לנכסים;

(ב) השר רשאי לשכור דירה מרוהטת; לחילופין ירכוש המשרד עבור השר ריהוט הולם;

(ג) שטח הדירה שתישכר על-ידי שר, לא יעלה על 120 מ"ר לפי השטח המחושב לצורך תשלום הארנונה;

(ד) בהחזר ההוצאות לשכירת הדירה יכללו הרכיבים:-

1. תשלומי שכר דירה
2. מיסים עירוניים
3. תשלומי ועד הבית (כולל הסקה)
4. תשלומי חשמל ומים
5. תיקונים בדירה החלים על השוכר
6. הוצאות אחרות הכרוכות בשכירות ובהסכם השכירות על-פי המקובל.

חיוב במס בגין שכירה ואחזקת דירה

1. בהתאם לתקנה 8 לתקנות מס הכנסה בדבר ניכוי ממשכורת: אם חלק מהמשכורת ניתנה בשווה כסף "יקבע המעביד לצורך הניכוי את סכום התשלום כפי שעלה לו, או לפי מחיר השוק, הכל לפי הגבוה";

2. ההוצאה לשכירת והחזקת דירה, שהוצאה על-ידי המשרד, הינה שווי הדירה לענין חישוב המס.

ביצוע ודיווח

1. החשבות האחראית על שכר השרים תבצע את התשלומים הקשורים בשכירת הדירות עבור השרים ;
2. החשבות האחראית תבצע את ניכוי המס לפי סעיף 2 לעיל ואת גילום המס המתחייב ;
3. בסוף כל שנת כספים ידווחו חשבי המשרדים לסגן החשב הכללי לנכסים על סכומי ההוצאות בגין דירות שרד לשרים ;
4. תקנה תקציבית מתאימה תקבע לכיסוי ההוצאות לדיור ראש הממשלה והשרים וזאת לגבי כלל השרים. "

נוהל נסיעות שרים וסגני שרים בתפקיד לחו"ל¹
(לרבות הוצאות כלכלה והצטרפות בן/בת זוג לנסיעה לחו"ל)

1. מבוא

- 1.1 שרים וסגני שרים נדרשים מעת לעת, במסגרת תפקידם, לנסוע לחוץ לארץ. הזמנת נסיעות אלה תבוצע באמצעות סוכנות הנסיעות.
- 1.2 התהליך הכללי להזמנת טיסות ושירותים נלווים מפורט בהוראת תכ"ם, "טיסות ושירותים נלווים לנסיעות בתפקיד לחוץ לארץ", מספר 13.10.1. בהוראה זו יינתנו הנחיות ייעודיות המתייחסות לנסיעת שרים וסגני שרים.
- 1.3 הוראה זו מבטלת כל הסדר/נוהל קודם הקיים בנושא נסיעות לחוץ לארץ של שרים וסגני שרים.
- 1.4 בהוראה זו הנחיות לגבי שר חלות על סגן שר, למעט האמור בסעיף 2.2 טיסות.

1.5 מטרות ההוראה

- 1.5.1 לקבוע כללים מנחים אשר ישמשו את השרים וסגני השרים בעת נסיעתם בתפקיד לחוץ לארץ, תוך הבנת תפקידו המיניסטרילי והציבורי של השר, ובמקביל תוך מקסום התועלת השירותית והיעילות הכלכלית.
- 1.5.2 להנחות את חשבי משרדי הממשלה ויחידות הסמך (להלן: "משרדי הממשלה" או "המשרד") בדבר תהליך הזמנת נסיעת שר או סגן שר בתפקיד לחוץ לארץ.
- 1.6 ראה הגדרות הוראה זו בנספח א - הגדרות.

2. הנחיות לביצוע

2.1 אישור הנסיעה

- 2.1.1 לקבלת אישור לנסיעת שרים וסגני שרים לחוץ לארץ באחריות השר לפעול בהתאם לתקנון עבודת הממשלה.
- 2.1.2 נסיעה במימון גורם זר - כל נסיעה במימון גורם זר טעונה חוות דעת של היועץ המשפטי של המשרד שבראשו עומד השר, כאמור בתקנון עבודת הממשלה.
- 2.1.3 על פי הצורך, ובהתאם לשיקול דעתו של חשב המשרד, הוא יפעל לקבלת התחייבות כספית מהגורם המממן את הנסיעה, לפני מועד הנסיעה.

2.2 טיסות

- 2.2.1 ככלל, סוכנות הנסיעות תחפש את כרטיס הטיסה הזול ביותר ליעד ולמועד המבוקשים, בהתאם לעקרונות המפורטים להלן:
- 2.2.1.1 שר - ככלל, שר זכאי לטוס בטיסות ישירות ובמחלקת עסקים. נסיעות של שר הנוסע בתפקיד לחוץ לארץ, תהיינה במחלקת עסקים הזולה ביותר ביחס לחלופות בין חברות התעופה השונות. במקרה שבו קיים פער חריג (מעל פי 4) בעלות רכישת כרטיס במחלקת עסקים לעומת מחלקת תיירים לאותה טיסה, יש להביא את הפער

¹ נוהל זה מתבסס על הוראת תכ"ם מס' 13.10.03 מיום 14.12.2022.

לידיעת השר, ולפעול בהתאם לבחירתו המפורשת בכתב בטופס, "בקשה לאישור נסיעת שר בתפקיד לחוץ לארץ".

2.2.1.2. **סגן שר** - נסיעות של סגן שר, יהיו בהתאם לכללים הנהוגים להזמנת טיסות של חברי כנסת, כאמור בסעיף 10 בנוהל משלחות יוצאות של הכנסת, שפורסמה על ידי חשב הכנסת ביום 1 במאי 2022 (ראה נספח ב – נוהל משלחות יוצאות של הכנסת).

2.2.1.3. **מאבטח** - נסיעות של מאבטח בתפקיד המלווה את השר, יהיו בהתאם להנחיות גורמי הביטחון המוסמכים אשר יפורטו במסמך המסווג.

2.2.1.4. **עובדים מתלווים** - נסיעות של עובדי מדינה המתלווים לשר, יהיו כמפורט בהוראת תכ"ם, "טיסות ושירותים נלווים לנסיעות בתפקיד לחוץ לארץ", מספר 13.10.1.

2.2.2. **בבדיקת העלויות, סוכנות הנסיעות תחשב את ההוצאות לכלל המשלחת הנוסעת עם השר, וככלל תיבחר ההצעה הזולה ביותר.**

2.2.3. **סעיף זה לא יחול על הטיסות הבאות:**

2.2.3.1. טיסות ראש הממשלה.

2.2.3.2. טיסות חשאיות של שרים וסגני שרים.

2.3. הזמנת בתי מלון

2.3.1. ככלל, שר זכאי ללון במלונות עד לרמה של 5 כוכבים ובתנאי שהעלות שהייה במלון אינה גבוהה מ-200% מתעריף קצובת הלינה הנהוגה לגבי עובדי מדינה, המתעדכנת מעת לעת, בהוראת תכ"ם, "נסיעות בתפקיד – קצובות שהייה, לינה והחזרי הוצאות בחוץ לארץ", מספר 13.10.2.

2.3.2. במקרים חריגים, בהם אין אפשרות ללון בתעריף שנקבע בהוראת תכ"ם, "נסיעות בתפקיד – קצובות שהייה, לינה והחזרי הוצאות בחוץ לארץ", מספר 13.10.2, ניתן לאשר תוספת של עד 50% מהתעריף כאמור לעיל (קרי בסך הכל עד 300% מתעריף קצובת הלינה הנהוגה לגבי עובדי מדינה). במקרה זה על השר לציין בכתב על גבי טופס, "בקשה לאישור נסיעת שר בתפקיד לחוץ לארץ" כי הוא מודע לחריגה ולאשר זאת בחתימתו.

2.3.3. חריגה מעל האמור בסעיף 2.3.2 לעיל, תועבר לקבלת אישור חריג ממטה החשב הכללי, לאחר פניית השר בכתב.

2.3.4. הזמנת בית מלון לעובדי מדינה המתלווים לשר תיעשה בהתאם להוראת תכ"ם, "טיסות ושירותים נלווים לנסיעות בתפקיד בחוץ לארץ", מספר 13.10.1. לעניין המאבטחים ינהגו בהתאם להנחיות גורמי הביטחון המוסמכים אשר יפורטו במסמך המסווג.

2.3.5. אישור חריגה מקצובת הלינה המוגש בהתאם להוראה זו, יהווה פטור ממיסוי לעניין הוצאות הלינה, כאמור בהודעה, "דיווח ומיסוי קצובת שהייה, הלינה וההוצאות בחוץ לארץ". אישור זה יצורף לתיק נסיעות לחוץ לארץ (להלן: "תיק נסיעות").

2.4. זכויות נוספות

- 2.4.1. בגין נסיעה בתפקיד אין זכאות לזכויות המוענקות על ידי חברות התעופה השונות (במסגרת תכניות "הנוסע המתמיד" או תכניות דומות אחרות).
- 2.4.2. כניסות לטרקלינים – שר זכאי לכניסה לטרקלין עבורו ועבור המאבטח הצמוד אליו בלבד, במסגרת טיסתו במחלקת עסקים, בהתאם למקובל במסגרת כרטיס הטיסה. במקרה שבו בחר השר שלא לטוס במחלקת עסקים, הוא זכאי לכניסה לטרקלין עבורו ועבור מאבטחו הצמוד.
- 2.4.3. שילוב חופשה פרטית – היה ושר שילב, במסגרת נסיעתו בתפקיד לחוץ לארץ, חופשה פרטית, כל העלויות הנוגעות לשהייתו הפרטית יחולו עליו, לרבות עלויות עודפות שיגרמו עקב ייקור כרטיסי הטיסה, ככל שיהיו, זאת בהתאם להוראת תכ"ם, "טיסות ושירותים נלווים לנסיעות בתפקיד לחוץ לארץ", מספר 13.10.1.
- 2.4.4. הזמנת שירותי הסעה בחו"ל
- 2.4.4.1. נסיעות בתפקיד בחוץ לארץ תבוצענה על ידי הנציגות במדינת היעד, באמצעות רכבי הנציגות.
- 2.4.4.2. במקרים שבהם אין רכבים כאמור, ניתן לעשות שימוש ברכב שכור, לרבות נהג, בהתאם לצרכי הנסיעה בתפקיד.
- 2.4.4.3. רמת הרכב השכור תהא דומה במהותה לרמת הרכב המקובלת לגבי שרים בארץ, ובכפוף להנחיות גורמי הביטחון המוסמכים שיפורטו במסמך המסווג. סעיף זה לא יחול על סגני שרים שאינם מאובטחים.
- 2.4.5. דרכון ואשרת הכניסה (ויזה) - שר יהא זכאי להחזר הוצאות בגין אשרות כניסה (ויזות) הנדרשות לנסיעה בתפקיד, במקרה ששילם עליהן, בכפוף להצגת קבלות.
- 2.4.6. חיסונים - שר יהא זכאי להחזר הוצאה בגין חיסונים שנעשו באמצעות קופות החולים, בהתאם להנחיות משרד הבריאות ובכפוף להצגת קבלות, או באמצעות משרד החוץ.
- 2.4.7. שירותי תקשורת נדרשים במלון – שר יהא זכאי לשירותי טלפון, פקסימיליה, אינטרנט וכולי.
- 2.4.8. קצובת שהייה על כל המרכיבים
- 2.4.8.1. שר זכאי לעד פעמיים הסכום המאושר לעובדי מדינה, בכפוף להצגת קבלות, או הסכום המאושר לעובדי מדינה, כאשר אינו מציג קבלות.
- 2.4.8.2. במקרים שבהם, בהתאם לדיווח השר, הוצאות השהייה מומנו על ידי גורם אחר, הן יקוזזו מקצובת האש"ל של השר, בהתאם להוראת תכ"ם, "נסיעות בתפקיד – קצובות שהייה, לינה והחזרי הוצאות בחוץ לארץ", מספר 13.10.2.
- 2.4.8.3. האמור בסעיף זה מתייחס לקצובת שהייה כהגדרתה בנספח א - הגדרות, ואינו כולל החזר כספי בגין הוצאות הנדרשות במסגרת התפקיד בחוץ לארץ, לדוגמה, אירוח, אירוע וכדומה, והכל בכפוף להצגת קבלות.

2.4.9 ביטוח - ביטוח נסיעה יונפק על ידי ענבל, באמצעות הקרן הפנימית לביטוחי הממשלה.

2.5 הצטרפות בני זוג לנסיעה בתפקיד

(האמור בסעיף זה מבוסס, בין השאר, על החלטת הממשלה מס' 155 מיום 24.12.1967 ועל ההנחייה שהתקבלה בממשלה מטעם ראש הממשלה ביום 13.2.1994 (סעיף דיון 2573))

2.5.1 בת/בן זוג של שר/ה יוכלו להצטרף לנסיעה על חשבון המדינה רק בנסיבות חריגות, באישור הגורם המאשר, מטעמים שינומקו על ידי השר בכתב בפניה לגורם המאשר.

הבהרה: בן/בת זוג לא יצטרפו לנסיעות על חשבון המדינה, אלא בנסיבות חריגות, באישור ראש הממשלה, מטעמים שינומקו על ידי השר בכתב בפניה לראש הממשלה (כגון טעמים רפואיים או נסיבות טקסיות מיוחדות המחייבות הצטרפות בן/בת זוג).

2.5.2 בעבור בת/בן זוג שתאושר הצטרפותו/ה לנסיעה לחוץ לארץ, על ידי הגורם המאשר את נסיעת השר/ה, כאמור בסעיף 2.5.1 לעיל, יהיה זכאי השר, לתוספת של 40% מקצובת השהייה כנהוג לגבי עובד מדינה. במקרים אלה תממן המדינה את תוספת העלות, ככל שתיווצר כתוצאה מלינת בת/בן הזוג.

2.5.3 הצטרפות של בן/בת הזוג לנסיעה בתפקיד של שר/ה שלא בהתאם לאמור בסעיף 2.5.1 לעיל, תהיה על חשבונם הפרטי בלבד.

2.5.4 בהמשך לסעיף 2.5.3 יובהר כי השר/ה יישא באחריות להסדרת ההיבטים הנוגעים להצטרפותו של בן/בת הזוג, בכלל זה הזמנת כרטיסי טיסה, ביטוח והיסעים עבור בן/בת הזוג. בנוסף, השר/ה יישא בתשלום בגין תוספת העלות כתוצאה מצירוף בת/בן הזוג.

3. נספחים

3.1 נספח א – הגדרות.

1. המשרד המזמין – משרדו של השר, ובמקרים שבהם מדובר בנסיעה של משלחת המורכבת ממספר שרים – המשרד המארגן את הנסיעה לחוץ לארץ.
2. הקרן הפנימית לביטוחי ממשלה – קרן שהוקמה על ידי הממשלה במטרה להעניק כיסוי ביטוחי ליחידות הממשלתיות, בהתאם למדיניות האוצר ולהחלטות החשב הכללי.
3. מימון גורם זר – מימון שמקורו בארץ ואינו ממשלתי, לרבות גופים שהמדינה משתתפת בתקציבם או מימון שמקורו בחוץ לארץ.
4. מתאם הנסיעות (להלן: "המתאם") – המוסמך מטעם לשכת השר לרכז את הזמנת השירותים עבור השר הנוסע בתפקיד.
5. נציגות – נציגות משרד החוץ במדינה שאליה העובד נוסע. לצורך קבלת דרכי ההתקשרות לנציגות ניתן לפנות לחדר המצב במשרד החוץ.
6. סוכנות הנסיעות
 - 6.1. סוכנות הנסיעות הממשלתית – סוכנות נסיעות ממשלתית בענבל שהוקמה בהתאם להחלטת החשב הכללי ולאישור שר האוצר מיום 28 בדצמבר 2006, כדי לספק כרטיסי טיסה ושירותים נלווים לעובדי המדינה בנסיעותיהם בתפקיד בחוץ לארץ.
 - 6.2. סוכנות הנסיעות אמסלם טורס בע"מ – סוכנות הנסיעות שזכתה במכרז (מכרז פומבי - 01/נס/2019) של חטיבת שכר, תנאי שירות וגמלאות באגף החשב הכללי, לאספקת שירותי נסיעות עבור משרדי הממשלה ויחידות הסמך. סוכנות הנסיעות אמסלם טורס בע"מ תשמש אך ורק משרדים, אשר קיבלו אישור מחטיבת שכר, תנאי שירות וגמלאות, להזמנת שירותי נסיעות גם מסוכנות זו, במקביל לסוכנות הנסיעות הממשלתית.
7. ענבל – חברה לביטוח בע"מ, מנהלת הקרן הפנימית לביטוחי הממשלה.
8. קצובת שהייה – קצובה הכוללת את קצובת הכלכלה והוצאות נוספות הקשורות במילוי תפקידו הנובעות מהיעדרו של השר מביתו (כגון: עמלת המרת מט"ח, הפרשי שער, הוצאות כביסה, עיתונות, סבלות, תשרים, מיני בר וכולי).
9. תיק נסיעות לחוץ לארץ – אוגדן המאגד את כל המסמכים הקשורים לנסיעתו של השר / סגן השר בתפקיד לחוץ לארץ.

רכב

האמור בסעיף זה (בעניין הרכב) מבוסס על החלטות הממשלה מס. 992(ר/14) מיום 3.9.78 ומס. 311(ר/2) מיום 7.1.79. ומכתב שר האוצר לראש הממשלה מיום 13.11.95.

1. שר וסגן שר זכאים לרכב ממשלתי עם נהג.
2. סוג הרכב ייקבע על-ידי מינהל הרכב הממשלתי ויכלול את כל האיבזור הרלבנטי.
3. תקופת השימוש ברכב שרים תהיה ארבע שנים.
4. לפי הוראות החשב הכללי רשאי לנהוג ברכב ממשלתי רק מי שקיבל אישור לכך ממנהל הרכב הממשלתי.
5. על-פי מכתבו של מנהל מינהל הרכב הממשלתי (מס. רה"מ 5-7) מיום 18.8.97 יהיה רשאי שר או סגן שר הפורש מתפקידו לרכב חלופי דומה ומכשיר טלפון נייד לתקופה של חודש ימים מיום פרישתו. מובהר בזה כי העמדת הרכב לרשות השר שפרש לתקופה האמורה תהיה ללא נהג. (חוות דעת נציב שירות המדינה מיום 9.12.2004).

כינוד ואירוח

האמור בסעיף זה (לצניין כיבוד ואירוח) מבוסס על החלטת ממשלה מס. 299 מיום 3.2.74 והפקדה באכתמו של סגן המשל הכללי מיום 30.11.82 (חוקר סכר 4/8).

שר זכאי לכיסוי הוצאות כיבוד ואירוח אורחים זרים מחוץ לארץ בתוקף תפקידו. הוצאות אחרות של שרים לכינוד (קפה, תה, כריך, עוגה) המתייחסות לפגישות עבודה שהשרים מקיימים מחוץ לכתלי המשרד ישולמו על-ידי המשרד. על-פי הוראות תכ"ם, שנקבעו על-ידי החשב הכללי ביום 1.8.1999. 8.8 נקבע, כי שר אינו זכאי להוצאות כיבוד ואירוח של אורחים או מוזמנים מהארץ.

מס הכנסה וזקיפת הטבות

שכר שרים בתוספת כל התשלומים הנלווים המשולמים לשרים חייבים במס הכנסה רגיל בשעורים המתחייבים על-פי החוק. כל ההטבות (שזה כסף) שהשר נהנה מהן בתוקף תפקידו נזקפות להכנסתו לצורך חשב מס.

דרכון דיפלומטי

שר מכהן זכאי לדרכון דיפלומטי.

בהתאם להחלטת הממשלה מסי 300 מיום 24.4.1960 זכאי שר לשאת דרכון דיפלומטי שנה אחת בלבד מיום גמר כהונתו כחבר ממשלה.

על פי פרק 17 לתקנון שירות החוץ משנת 2012, בעל דרכון דיפלומטי אינו רשאי להשתמש בדרכונו הדיפלומטי, אם הוא נוסע לחוץ לארץ למטרות עסקים, או לשם ייצוג חברות פרטיות. במקרים אלה ייסע בדרכונו הלאומי.

למען הסר ספק, הני"ל חל גם על בני משפחה הזכאים להחזיק בדרכון דיפלומטי.

ג י מ ל א ו ת

א. הוראות חוק גמלאות לנושאי משרה ברשויות השלטון, התשי"ט-1969 שעניינן המעבר מפנסיה תקציבית לפנסיה צוברת

נושאי משרה שהחלו לכהן במאי 1999 ואילך אינם זכאים עוד לפנסיה תקציבית, אלא לפנסיה צוברת (למעט חריג החל על מי שכיהן ערב תחילת כהונתו בשירות המדינה בפנסיה תקציבית), לפיכך כל ההוראות בהחלטת ועדת הכספים של הכנסת משנת תשמ"א-1981, המובאת בהמשך בעניין גמלאות לנושאי משרה ברשויות השלטון (שרים ושאיריהם), הנוגעות לקצבה אינן רלבנטיות לגבי שרים וסגני שרים.

להלן הסעיפים מתוך חוק גמלאות לנושאי משרה ברשויות השלטון, התשכ"ט-1969, שעניינם מעבר מפנסיה תקציבית לפנסיה צוברת:

1. גמלאות ותשלומים אחרים
לנושאי המשרה המפורטים בתוספת ולשאיריהם ישולמו, מאוצר המדינה, גמלאות ותשלומים אחרים נוספים כפי שייקבע בהחלטות הכנסת והיא רשאית להסמיך לכך ועדה מועדותיה.

1א. פנסיה צוברת¹ (תיקונים מס' 3, 5 ו-6)
א) על אף האמור בסעיף 1, לא ישולמו גמלאות מאוצר המדינה לנושאי משרה כאמור בו שהחלו בכהונתם לאחר יום כ"ט באייר התשנ"ט (15 במאי 1999) (להלן - היום הקובע) ולשאיריהם, וזכויותיהם לגימלה יבוטחו בקופת גמל כהגדרתה בחוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופות גמל), התשס"ה-2005; הוראה זו תחול גם על חברי כנסת על שרים ועל סגני שרים שהחלו בכהונתם לפני היום הקובע ונבחרו או מונו לתקופת כהונה נוספת לאחר תקופה העולה על שנה שבה לא כיהנו כחברי כנסת כשרים או כסגני שרים, וזאת לגבי תקופת הכהונה הנוספת האמורה ואילך.

ב) הוראת סעיף קטן א) לא תחול על מי שערב תחילת כהונתו כנושא משרה היה מועסק בשירות המדינה ולגבי העסקתו זו חלו הוראות חוק שירות המדינה (גמלאות) [נוסח משולב], התשי"ל-1970² (להלן - חוק הגמלאות), לענין תשלום קצבה מאוצר המדינה, אלא אם כן ביקש, בתוך שנה ממועד תחילת תקופת כהונתו, שזכויותיו יבוטחו בקופת גמל כאמור בסעיף קטן א).

ג) על נושא משרה כאמור בסעיף קטן ב) תחול ההחלטה שנתקבלה לפי סעיף 1 לגבי אותו סוג של משרה (להלן - ההחלטה), בכפוף לשינויים האלה:

1) שיעור הקצבה של נושא משרה כאמור לגבי תקופת כהונתו כנושא משרה, יחושב לפי מספר שנות כהונתו במשרה כפול השיעור השנתי שלפיו היתה מחושבת קצבתו אילו פרש לפי חוק הגמלאות בתנאי העסקתו הקודמים;

2) הפחתת קצבה של נושא משרה בשל הכנסה מקצבה אחרת כאמור בהחלטה, תיעשה באופן שיפחת מהקצבה כל סכום שבו עולה אותה קצבה בצירוף הקצבה האחרת על 70% מהמשכורת הקובעת לפי ההחלטה.

¹ סעיף 1א התוסף לחוק במסגרת חוק ההסדרים שהתקבל ביום 4.2.1999.
² ס"ח התשי"ל, עמ' 65.

תוספת

(סעיף 1)

מבקר המדינה	נשיא המדינה
נגיד בנק ישראל ומשנהו	שר
דיין	חבר הכנסת
קאדי	שופט
קאדי מדי'הב	רב ראשי

ב. החלטת גמלאות לנושאי משרה ברשויות השלטון (שרים ושאייריהם), התשמ"א-1981¹

בתוקף הסמכות לפי סעיף 1 לחוק גמלאות לנושאי משרה ברשויות השלטון, התשכ"ט-1969, מחליטה ועדת הכספים של הכנסת לאמור:

- הגדרות (התשס"ו) 1. בהחלטה זו -
- "שר לשעבר" - אדם שכיהן כשר וחדל לכהן;
- "ראש הממשלה לשעבר" - אדם שכיהן כראש הממשלה שמונה עשר חודשים לפחות וחדל לכהן;
- "תקופת הזכאות", לענין ראש הממשלה לשעבר - תקופה של חמש שנים רצופות מתום כהונה כראש הממשלה;
- "זכאי" - שר לשעבר, שאיריו של שר ושאייריו של שר לשעבר;
- "גמלה" - קצבה או מענק, לרבות טובת הנאה או שירות;
- "מענק" - תשלום חד פעמי;
- "קצבה" - סכום המשתלם מדי חודש;
- "המשכורת הקובעת", לענין חישוב גמלתו של זכאי ביום פלוני - סכום המשכורת, בצירוף תוספת יוקר, המגיע באותו יום לשר שתפקידו כתפקיד השר לשעבר שמכוחו נתבעת הגמלה;
- "שאייר" -

- (1) בן זוגו של נפטר;
- (2) ילדו של נפטר, לרבות ילד חורג, ונכדו שפרנסתו היתה עליו בעת פטירתו, אם לא מלאו להם עשרים שנים, או אף שמלאו להם עשרים שנים אך עקב ליקוי גופני או שכלי אינם מסוגלים לכלכל את עצמם, ואין להם הכנסה כדי מחייתם;
- (3) הוריו של הנפטר שפרנסתם היתה עליו בעת פטירתו, אם לא השאיר בני משפחה כאמור בפסקאות (1) ו-(2);
- (4) קטינים שהיו תלויים בנפטר בעת פטירתו, אם לא השאיר בני משפחה כאמור בפסקאות (1), (2) ו-(3);

"בן-זוג" - מי שהיתה אשתו של נפטר בשעת מותו, לרבות מי שהיתה ידועה בציבור כאשתו וגרה עמו אותה שעה, וכן לפחות בשלוש השנים שקדמו לפטירתו או שנולד להם ילד, או מי שהיה בעלה של נפטרת בשעת מותה, לרבות מי שהיה ידוע בציבור כבעלה וגר עמה אותה שעה וכן לפחות בשלוש השנים שקדמו לפטירתה או שנולד להם ילד. (התשנ"ו)²

¹ ק"ת התשמ"א, עמ' 1435; התשמ"ד, עמ' 330; התשמ"ה, עמ' 1273; התשמ"ו, עמ' 415; התשמ"ח, עמ' 851, 852; התשמ"ט, עמ' 198; התשנ"ב, עמ' 1020; התשנ"ו, עמ' 511, 1162, 1423; התשנ"ח, עמ' 551; התשנ"ט, עמ' 1063; התש"ס, עמ' 856; התשס"א, עמ' 332, 878; התשס"ג, עמ' 752; התשס"ד, עמ' 497; התשס"ו, עמ' 611, 982 (ת"ט עמ' 1078); התשס"ז, עמ' 566, 1122; התשס"ט, עמ' 915; 1066, 1341; התשע"ב, עמ' 1023; התשע"ז, עמ' 732, עמ' 1163 (תיקון טעות דפוס: התשע"ז, עמ' 1304); התשע"ט, עמ' 710.

² תחילת תוקפה של ההגדרה ביום י"ב בניסן התשנ"ו (1.4.1996) והיא תחול גם על בן זוג של מי שנפטר לפני התאריך האמור ולא נכלל בהגדרת "שאייר" כמשמעותה באותו מועד.

2. דין אלמן . לענין החלטה זו - דין אלמן כדין אלמנה.
3. משכורת לשר לשעבר . משכורתו של שר לשעבר תשולם לו עד סוף החודש שבו חדל לכהן.
4. קצבה לשר לשעבר¹ (התשנ"ו) . שר לשעבר, שכיהן כשר שנתיים לפחות, תשולם לו כל ימי חייו, מתחילת החודש שלאחר החודש שבו שולמה לו המשכורת כאמור בסעיף 3, קצבה בסכום שהוא 2% מהמשכורת הקובעת כפול מספר שנות כהונתו.
5. קצבה לראש הממשלה לשעבר (התשס"ו) . שר לשעבר, שהוא ראש הממשלה לשעבר, תשולם לו קצבה, כאמור בסעיף 4, בשיעור שהיה משתלם לו אילו חדל לכהן בהיותו ראש ממשלה.
6. תוספת לקצבה בשל גיל² (התשנ"ח) . (א) *שר לשעבר, שהעצה שהדף לכהן היה זילוף למצאה מ-55 שנים, תינתן לו תוספת על הקצבה שהוא זכאי לה לפי סעיפים 4 או 5 בעיצור של 2% מהמשכורת הקובעת בצד כל שנת זילוף שהיתה למצאה מ-55 העצה שהדף לכהן.*
(ב) *בצד כל חודש אחד זילוף של שר כאמור שאינם מיוצגים לפי תמימה יופיע החלק השנים עשר של האחוז האמור.*
7. חישוב תקופת כהונה לענין הזכות לקצבה ושיעורו . בקביעת הזכות לקצבה של שר לשעבר ושיעורו, לענין סעיפים 4 ו-5, יחושבו -
(1) כל תקופות כהונתו כשר בזמן מן הזמנים - כתקופת כהונה אחת ;
(2) כל תקופות כהונתו כחבר הנהלת הוועד הלאומי של כנסת ישראל או כחבר ההנהלה של ההסתדרות הציונית העולמית לפני קום המדינה, שקדמו, ללא הפסקת הרציפות, לחברותו בממשלה - ככהונת שר במשך ארבע חמישיות מאותה תקופה.
8. קצבאות לשר לשעבר כהונה בכנסת (התשנ"ב, התשע"ט) . (א) בקביעת שיעור הקצבה של שר לשעבר תחושב לפי בחירתו, גם כל תקופת חברות בכנסת, אשר בה לא כיהן כשר והמובאת בחשבון לצורך הזכות לגמלאות, לרבות תקופת שירות או כהונה שצורפו אליה ובמידה שצורפו - ככהונת שר.
(ב) סעיף קטן (א) יחול גם לגבי תקופת כהונה בכנסת שלגביה קיבל השר לשעבר, בעת שחדל לכהן כחבר כנסת, מענק, אם בחר - תוך ששה חדשים מיום שתזר וכיהן כחבר הכנסת - להחזיר את המענק שקיבל.
(ג) מי שבחר להחזיר מענק לפי סעיף קטן (ב) יחזירו צמוד לשיעור העליה במשכורת שרים מיום קבלת המענק; ההחזרה תבוצע, בין בתשלום אחד שישולם תוך חדשיים מיום שבחר להחזיר את המענק, ובין בתשלומים חדשיים שווים שכל אחד מהם, חוץ מהאחרון - שבו ישולם העודף, לא יפחת מחמישית משכורתו החדשית, מתחילת החודש שלאחר החודש שבו בחר לעשות כן.

¹ תחילתו של התיקון ביום י"ד בתמוז התשנ"ו (1.7.1996). עד לתאריך האמור היתה הקצבה בסכום שהוא 7% מהמשכורת כפול מספר שנות הכהונה אך לא פחות מ-21%.

² סעיף זה בוטל בהחלטה של מליאת הכנסת מיום כ"ו בסיון התשנ"ז (1.7.1997) ואולם הוא ממשיך לחול על מי שקיבל קצבה ביום החלטה (ראו ק"ת התשנ"ח, עמ' 551).

³ תחילתו של התיקון ביום כ"ג בטבת התשע"ט (1.12.2018) והוא יחול על קצבה המשתלמת מאותו מועד ואילך. עד לתאריך האמור, בקביעת שיעור הקצבה של שר לשעבר ניתן היה לחשב ככהונת שר רק מחצית מתקופת חברותו בכנסת שבה לא כיהן כשר.

(ד) על אף האמור בסעיף קטן (א) לא תובא בחשבון בקביעת שיעור הקצבה של שר לשעבר שהוא חבר הכנסת כל תקופת חברות בכנסת, לרבות תקופת שירות או כהונה שצורפו אליה ובמידה שצורפו, כל עוד הוא חבר הכנסת ואולם לקביעת שיעור הקצבה לענין סעיף 24 תובא בחשבון תקופת החברות בכנסת, לרבות תקופות שצורפו לה כאמור, אשר היו מובאות בחשבון אילו פרש השר לשעבר מכהונתו בכנסת ביום שחדל לכהן כשר.

חישוב זמנים 9. בעד כל חודש מחדשי הכהונה כשר שאינם עולים לשנה תמימה יזכה בחלק שנים עשר מן הקצבה המוגעת בעד כל שנת כהונה, וכל פרק זמן של כהונה שאינו עולה לחודש ייחשב כחודש מלא.

סייג לשיעור הקצבה 10. קצבה המשתלמת לשר לשעבר לפי החלטה זו לא תעלה על 70% מהמשכורת הקובעת.

10.א. (א) לשר או לסגן שר שהוא עמית בקופת גמל בהתאם לסעיף 1א לחוק גמלאות לנושאי משרה ברשויות השלטון, התשכ"ט-1969, יופרשו בתקופת כהונתו, מהשכר הכולל כהגדרתו בסעיף 5(א) להחלטת שכר שרים וסגני שרים, התשמ"ב-1982 (בסעיף זה - החלטת שכר שרים וסגני שרים), לקופת גמל לקצבה שבה הוא עמית, שיעורים אלה:

(1) שיעור של 6% מהשכר הכולל של השר או של סגן השר למרכיב התגמולים;

(2) שיעור של 6.5% למרכיב התגמולים ושיעור של 8.33% למרכיב פיצויי הפיטורים מהשכר הכולל של השר או של סגן השר, שישולמו מאוצר המדינה.

(ב) על אף האמור בפסקאות (1) ו-(2) לסעיף קטן (א), שר או סגן שר רשאי לבקש ששיעור ההפרשות לקופת גמל לקצבה שבה הוא עמית, יהיה בשיעורים אלה:

(1) שיעור של 7% מהשכר הכולל של השר או של סגן השר למרכיב התגמולים;

(2) שיעור של 7.5% למרכיב התגמולים ושיעור של 8.33% למרכיב פיצויי הפיטורים מהשכר הכולל של השר או של סגן השר, שישולמו מאוצר המדינה.

(ג) שר או סגן שר רשאי לבקש כי יופרשו לקופת גמל לקצבה שבה הוא עמית השיעורים הבאים מתוך התשלומים המשולמים לו בעד ביגוד לפי סעיף 6ב להחלטת שכר שרים וסגני שרים ובעד דמי כלכלה לפי סעיף 9 להחלטה האמורה:

(1) (1) שיעור של 5% עד 7% למרכיב התגמולים, לפי בחירתו של השר או סגן השר;

(2) (2) שיעור של 5% למרכיב התגמולים, שישולמו מאוצר המדינה.

(ד) בסעיף זה, "עמית", "קופת גמל לקצבה" - כהגדרתם בחוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופות גמל), התשס"ה-2005.

11. (א) בקביעת הזכות לקצבה של שר לשעבר ושיעורה תחושב תקופת שירות במשרה ציבורית, כפי שהיא מחושבת לענין זכויות לגמלאות מאוצר המדינה, כתקופת כהונה כשר במשך אותה תקופה, ובלבד -
- צירוף תקופות שירות במדינה (התשע"ט)¹
- (1) שאותה תקופה אינה מובאת בחשבון לענין זכות לגמלה מאוצר המדינה או לענין חישוב שיעורה של גמלה כזו ;
- (2) שהשר לשעבר בחר להחזיר כל מענק ששולם לו עם פרישתו משירות כאמור, תוך שלושה חדשים מיום שהחל לכהן כשר, (והחזירו כאמור בסעיף 8(ג) ;
- (3) שהשר לשעבר היה לשר תוך שלוש שנים מיום שפרש משירותו באותה משרה ;
- (4) שאותה תקופה לא הובאה כבר בחשבון לענין גמלאות בשל חברותו של השר לשעבר בכנסת.
- (ב) "משרה ציבורית", לענין סעיף קטן (א) - שירות במדינה כעובד המדינה או כחייל, או כל משרה אחרת המזכה לגמלאות מאוצר המדינה.
12. הגדלת קצבה בשל תקופת עבודה במוסד ציבורי
- עבד שר לשעבר לפני שהיה לשר במשרה שאחד הסעיפים 82 עד 86 לחוק שירות המדינה (גמלאות) [נוסח משולב], התש"ל-1970, חל עליה, ואותה תקופת עבודה, כולה או מקצתה, היתה מובאת בחשבון לענין זכות לגמלאות אילו עבר לשירות המדינה במועד שבו היה לשר, ותוגדל הקצבה שהוא זכאי לה לפי החלטה זו באותו שיעור באחוזים שבו היתה גדלה קצבתו אילו היה זכאי לקצבה לפי החוק האמור, ובלבד שנתמלאו התנאים שנקבעו בסעיפים האמורים או על פיהם.
13. משכורת וקצבה לשאיירי של שר
- שר שנפטר תשולם משכורתו לשאייריו, בעד החודש שבו נפטר ובעד שנים עשר חדשים נוספים, ומכאן ואילך תשולם להם קצבה בשיעור שהיה משתלם לנפטר אילו פרש ביום פטירתו.
14. קצבה לשאיירי שר שכיהן פחות משנתיים
- נפטר שר לאחר שכיהן כשר פחות משנתיים, רואים את זכויות שאיריו לקצבה לפי סעיף 4 כאילו כיהן שנתיים.
15. קצבה לשאיירי שר לשעבר
- לשאייריו של שר לשעבר תשולם מיום פטירתו של השר לשעבר הקצבה שהיתה משתלמת לו ; לענין זה לא תבוא בחשבון הפחתה שהופחתה מקצבת השר לשעבר עקב הוראות סעיפים 8(ד), 16 או 19.
16. הפחתת קצבאות לזכאים בשל הכנסה אחרת
- (א) זכאי שיש לו הכנסה ממשכורת או מקצבה המשתלמת לו מאוצר המדינה שלא לפי החלטה זו או מקופה שנקבעה כקופה ציבורית לענין סעיף 35 לחוק שירות המדינה (גמלאות) [נוסח משולב], התש"ל-1970 (להלן - קופה ציבורית), יופחת מקצבתו, למעט ממשכורת המשתלמת לפי סעיף 13, כל סכום שבו עולה הקצבה לפי החלטה זו בצירוף ההכנסה האמורה על המשכורת הקובעת.
- (ב) לענין סעיף קטן (א) לא יובאו בחשבון קצבאות זקנה או שאירים המשתלמות לזכאי על פי חוק הביטוח הלאומי [נוסח משולב], התשכ"ח-1968.

¹ תחילתו של התיקון ביום כ"ג בטבת התשע"ט (1.12.2018) והוא יחול על קצבה המשתלמת מאותו מועד ואילך. עד לתאריך האמור בקביעת שיעור הקצבה של שר לשעבר ניתן היה לחשב ככהונת שר רק רבע מתקופת שירותו במשרה ציבורית.

- (ג) על אף האמור בסעיף קטן (א) לא תופחת קצבתה של אלמנה זכאית, שאין עמה שאירים נוספים הזכאים לקצבה, לסכום הקטן מ-40% מהמשכורת הקובעת.
- (התשמ"ט) (ד) על אף האמור בסעיף קטן (א) לא תפחת קצבתו של זכאי משליש, ואם מלאו לו 60 שנה - משני שלישים, מהקצבה שהיתה מגיעה לו אילו לא היתה לו הכנסה ממשכורת מאוצר המדינה או מקופה ציבורית; הוראה זו לא תחול כל אימת שהזכאי מכהן כשר או כחבר כנסת.
- (התשמ"ט) (ה) הוראת סעיף זה לענין הפחתה בשל הכנסה ממשכורת מאוצר המדינה או מקופה ציבורית לא יחולו על זכאי שהגיע לגיל 65.
- חלוקת קצבאות (התשנ"ו) 17. (א) לא היו כל השאירים הזכאים סמוכים על שולחן אחד, תחולק ביניהם הקצבה בדרך שיסכימו הזכאים ביניהם; לא הסכימו, הרי -
- (1) אם השאיר הנפטר אלמנה וילדים - תיטול האלמנה מחצית הקצבה והילדים חולקים את היתרה בשווה;
- (2) אם לא השאיר הנפטר אלמנה - כל הזכאים חולקים בשווה.
- ¹(ב) השאיר הנפטר יותר מבן זוג אחד, תחולק הקצבה המגיעה לבן- הזוג לפי החלטה זו, בין בני הזוג, בחלקים כפי שיקבע הממונה על הגמלאות, ואולם -
- (1) מקום שאחד מבני הזוג הוא אשה שהנפטר התגרש ממנה ואגב כך נתחייב בתשלום מזונותיה, על פי פסק דין או על פי הסכם בכתב, או אם נוכח הממונה על הגמלאות כי נתקבל תקבול שיכול להיות תחליף לתשלום מזונות, רואים את האשה כאילו לא נתגרשה ממנו, ובלבד שחלקה בקצבה לא יעלה על סך המזונות שהנפטר היה חייב בהם ערב פטירתו;
- (2) מקום שאחד מבני הזוג הוא אשה שהנפטר נפרד ממנה פרידה של קבע, או בעל שהנפטרת נפרדה ממנו פרידה של קבע, לא יהא בן זוג זה זכאי לקצבה;
- לענין פסקת משנה זו, "פרידה של קבע" - אם התגורר עם אשה אחרת לפחות שלוש שנים או שהתגורר עם אשה אחרת שנה אחת ונולד להם ילד משותף.
- הפסקת קצבאות לאלמנה שנישאה שנית 18. (א) אלמנה זכאית שנישאה שנית, תחדל עם נישואיה השניים להיחשב שאירה אולם ישולם לה מענק כשיעור קצבת החודש שהיתה זכאית לה לאחרונה לפני נישואיה כפול 36.
- (ב) בחישוב המענק לא תובא בחשבון הפחתה מקצבה על פי הוראות סעיף 16.

¹ תחילתו של סעיף 17(ב) ביום י"ב בניסן התשנ"ו (1.4.1996). לגבי הסכמים שנחתמו לאחר 2/2015 ר' חוק לחלוקת חיסכון פנסיוני בין בני זוג שנפרדו, התשע"ד-2014.

- (ג) הופקעו הנישואין השניים בשל מות בן-הזוג תוך חמש שנים מהיום שנתקיימו או הופקעו בכל זמן שהוא בשל הליכים שהחלו בהם תוך חמש שנים מיום שנתקיימו, תשוב האשה להיחשב שאירה לענין החלטה זו, אולם אם כבר שולם לה המענק לפי סעיף זה, יופחת שיעור הקצבה עד אשר הסכום שיופחת יהיה שווה לסכום המענק שקיבלה, ובלבד שלא יופחת שיעור הקצבה בשום חודש יותר משליש מהקצבה המשתלמת.
- היוון 19. (א) שר לשעבר רשאי להוון עד עשרים וחמישה אחוזים מקצבתו לתקופה של שש שנים, ולענין זה יראו את הקצבה כאילו היתה משתלמת במלואה, אף אם הופחתה על פי הוראות סעיף 16.
- (ב) הבקשה להוון תוגש תוך שנתיים מתום כהונתו של השר.
- (ג) שר לשעבר שהיוון חלק מקצבתו ועקב הוראות סעיף 16 לא ניתן במועד תשלום פלוני לנכות מקצבתו את האחוז שהוון, כולו או מקצתו, ישלם תוך 30 יום לאוצר המדינה את הסכום שלא ניתן לנכותו.
- (ד) שר לשעבר שהיוון חלק מקצבתו ונפטר תוך שש שנים ממועד ההיוון תחושב קצבת שאיריו כאילו לא היוון.
- פרסומי הממשלה 20. שר לשעבר הזכאי לקצבה לפי החלטה זו זכאי לקבל חנים פרסומי הממשלה שהוא הזמין.
- שירותי טלפון¹ 21. (א) שר לשעבר, אלמנת שר ואלמנת שר לשעבר זכאים לטלפון בדירתם, והטלפון יותקן על חשבון המדינה.
- (ב) מי שזכאי לטלפון לפי סעיף קטן (א) זכאי לתשלום של הוצאותיו בעבור החזקה ושימוש ברדיו טלפון-נייד ובטלפון שהותקן בדירתו, עד לסכום של 268 שקלים חדשים² לחודש, ואולם ראש הממשלה לשעבר זכאי לתשלום הוצאות כאמור בהתאם לסכום הקבוע בסעיף 29(א) להחלטת גמלאות לנושאי משרה ברשויות השלטון (חברי הכנסת ושאיריהם), התשי"ל-1969.³
- (ג) על אף האמור בסעיף 24א, מי שזכאי לטלפון לפי סעיף זה, לא יהיה זכאי לטלפון לפי החלטת גמלאות לנושאי משרה ברשויות השלטון (חברי הכנסת ושאיריהם), התשי"ל-1969.
- שירותים רפואיים⁴ 22. *שר לשעבר ולפניו אשכנתו, לשעבר ופניו שר לשעבר ופניו שירות רפואי ואיטלון קאות תנאים ופאותו היקף שהיו זכאים להם פחת כהונת השר.*

¹ תחילתו של סעיף 21(ב) כנוסחו בתיקון התשס"ד (שהוסיף אפשרות תשלום גם עבור טלפון נייד) ביום ז' בטבת התשס"ד (1.1.2004).

² סכום זה מעודכן ליום כ"ג בטבת התשס"ח (1.1.2008) (תוספת היוקר עודכנה לאחרונה ב-2006.1.6) (מדד אפריל 2006).

³ הסיפה החל במילים "ואולם ראש הממשלה לשעבר" הוספה בתיקון התשס"ו והיא תחול על מי שהיה לראש הממשלה לשעבר אחרי יום 22.3.2006. על ראש הממשלה לשעבר שחזל לכהן אחרי יום 18.6.1996 ולפני יום 22.3.2006 -

(1) תחול ההחלטה העיקרית בנוסחה ערב יום 22.3.2006, ללא הסיפה, עד יום 31.12.2006;

(2) תחול ההחלטה העיקרית בנוסחה החדש, לרבות הסיפה, מיום 1.1.2007.

⁴ סעיף 22 בוטל בהחלטת גמלאות לנושאי משרה ברשויות השלטון (שרים ושאיריהם) (תיקון), התשמ"ו-1986, ק"ת התשמ"ו, עמ' 415, שתחילתה ביום 1.4.1986. נקבעה בה הוראת "שמירת זכויות" שלפיה אין בביטול כדי להפסיק נתינה של שירות רפואי או אישפוז שהיו ניתנים מכוח סעיף 22 ביום התחילה.

בתיקון משנת 1988 (ק"ת התשמ"ח, עמ' 852) הורחבה הזכאות לשירותים רפואיים למי שכיהן כשר 30 שנים לפני יום התחילה וחזל לכהן אחרי יום התחילה (רי' ההחלטה המלאה בהמשך החוברת).

- מיסוי שירותים רפואיים¹ (התשע"ב)
- 22.א. 75% מהמס המוטל בשל שירות רפואי ואישפוז ששר לשעבר ובני משפחתו, שאירי שר ושאיירי שר לשעבר זכאים להם לפי סעיף 22 ולפי החלטת גמלאות לנושאי משרה ברשויות השלטון (שרים ושאייריהם) (תיקון), התשמ"ו-1986², יהיה על חשבון אוצר המדינה.
23. (א) ראש הממשלה לשעבר זכאי לרכב צמוד עם נהג, במשך תקופת הזכאות.
- (ב) ראש הממשלה לשעבר³ (התשס"ו) ראש הממשלה לשעבר רשאי לוותר על טובת ההנאה האמורה בסעיף קטן (א), ואם עשה כן - יהיה זכאי להחזר הוצאות רכב ונסיעה בתנאים המקובלים לדרגה הגבוהה ביותר בשירות המדינה, במשך תקופת הזכאות.
- (ג) ראש הממשלה לשעבר שנבחר או שנתמנה, במשך תקופת הזכאות, למשרה ציבורית שמכוחה הוא זכאי להוצאות רכב ונסיעה, בין בתקופת הכהונה במשרה כאמור ובין לאחריה, יבחר האם לקבל הוצאות כאמור מכוח סעיף זה או מכוח אותה משרה והוא לא יהיה זכאי לכפל ההוצאות.
- (ד) טובת ההנאה לפי סעיף זה פטורה מכל מס המוטל על הכנסה.
- (ה) אין בהוראות סעיף זה כדי לגרוע ממימון הוצאות רכב ונסיעה בשל צורכי האבטחה והמיגון של ראש הממשלה לשעבר, כפי שיקבעו שירותי הביטחון.
23. (א) ראש הממשלה לשעבר הזכאי לקצבה לפי סעיף 5 יהיה זכאי למכונת צמודה עם נהג, וטובת הנאה זו תהיה פטורה מכל מס המוטל על הכנסה.
- (ב) מי שזכאי למכונת צמודה כאמור רשאי לוותר עליה ואם עשה כן יהיה זכאי לתשלום בעד שירותי הסעה לפי חשבון שהגיש.
- 23.א. [בטל]
- טובת הנאה ושירותים לאלמנת ראש הממשלה⁵ (התשנ"ו, התשנ"ט)
- 23.א. (א) שירותי הסעה והוצאות נסיעה לראש הממשלה לשעבר⁴ (התשס"ו) שירותי הסעה והוצאות נסיעה לראש הממשלה לשעבר (התשנ"ו, התשנ"ט)
- 23.א. (א) שירותי משרד לראש הממשלה לשעבר⁶ (התשס"ו, התשס"ט, התשס"ט (2))
- (1) משרד בשטח שלא יעלה על 170 מטרים רבועים (ברוטו), מתוכם 30 מטרים רבועים (ברוטו) המיועדים לצורכי הביטחון והאבטחה, כפי שיקבע שירות הביטחון הכללי;
- (2) ריהוט וציוד משרדי הולם;

¹ תחילתו של סעיף 22א, שהתווסף בתיקון התשע"ב, ביום 1.1.2012.

² ק"ת התשמ"ו, עמ' 415; התשמ"ח, עמ' 852.

³ סעיף זה הוסף בתיקון התשס"ו והוא יחול על מי שהיה לראש הממשלה לשעבר אחרי יום 22.3.2006.

⁴ סעיף זה נמוק בתיקון התשס"ו והוא ימשיך לחול על מי שהיה לראש הממשלה לשעבר לפני יום 22.3.2006. עד יום 31.12.2006 יחול הסעיף גם על ראש הממשלה לשעבר שחדל לכהן אחרי יום 18.6.1996 ולפני יום 22.3.2006.

⁵ סעיף 23א קבע, מיום י"א בחשוון התשנ"ו (4.11.1995) ועד יום כ"ב בטבת התשנ"ט (31.12.1999), כך:

"(א) נפטר ראש ממשלה במהלך כהונתו, בנסיבות יוצאות דופן, זכאית אלמנתו לטובות הנאה ולשירותים הבאים:

(1) רכב צמוד ונהג שיועמד לרשותה בתנאים המקובלים לגבי בעלי תפקידים בדירוגים המקצועיים בשירות המדינה, הזכאים לרכב צמוד;

(2) לשכה ושירותי מזכירות לכתובת זכרונות ולניהול התכתבות אישית בעלת אופי אישי וציבורי, ובלבד ששכום שירותים אלה לא יעלה על 300,000 שקלים חדשים בשנה.

(ב) טובות ההנאה והשירותים כאמור בסעיף קטן (א) יינתנו עד יום כ"ב בטבת התש"ס (31 בדצמבר 1999), ויהיו פטורים מכל מס המוטל על הכנסה."

⁶ סעיף זה הוסף בתיקון התשס"ו והוא יחול על מי שהיה לראש הממשלה לשעבר אחרי יום 22.3.2006. מיום 1.1.2007 יחול הסעיף גם על ראש הממשלה לשעבר שחדל לכהן אחרי יום 18.6.1996 ולפני יום 22.3.2006.

(3) כוח אדם בהיקף לפי בחירתו, ובלבד שההוצאה הכספית הכוללת לא תעלה על שתי משרות מלאות או כוח אדם מקרב עובדי המדינה בהיקף שלא יעלה על שתי משרות מלאות.

(1) (ב) ראש הממשלה לשעבר זכאי, במשך תקופת הזכאות, לתקציב שנתי כולל לשירותי משרד לצורך פעילותו הציבורית (בסעיף זה - התקציב השנתי).

(2) החשב הכללי במשרד האוצר יקבע מדי שנה את התקציב השנתי ובו את הסכומים המרביים של כל אחד מפרטי שירותי המשרד כאמור בפסקאות (1) עד (3) להגדרה "שירותי משרד" שבסעיף קטן (א); קביעה כאמור טעונה אישור ועדת הכספים של הכנסת.

(3) ראש הממשלה שמימש את זכאותו לשירותי משרד, ישולם לו החזר הוצאותיו בסכום שלא יעלה על התקציב השנתי, כנגד חשבוניות שיגיש; הוראות פסקה זו לא יחולו על העסקת כוח אדם מקרב עובדי המדינה כאמור בסעיף קטן (א)(3).

(ג) ראש הממשלה לשעבר רשאי לוותר על טובת ההנאה האמורה בסעיף קטן (ב), ואם עשה כן - יהיה זכאי לקבל במעונו הפרטי שירותי משרד, לצורך פעילותו הציבורית, בשיעור שלא יעלה על 35% מהתקציב השנתי.

(1) (ד) ראש הממשלה לשעבר שנבחר לנשיא המדינה או שנתמנה לשר, במשך תקופת הזכאות, לא זכאי בתקופת הכהונה כאמור לשירותי משרד מכוח סעיף זה.

(2) תמה תקופת כהונתו של ראש הממשלה לשעבר כנשיא המדינה וטרם הסתיימה תקופת הזכאות, יבחר ראש הממשלה לשעבר האם לקבל שירותי משרד מכוח סעיף זה או מכוח סעיף 8 להחלטת גמלאות לנושאי משרה ברשויות השלטון (נשיא המדינה ושאריו), התשמ"א-1981¹ והוא לא יהיה זכאי לכפל שירותי המשרד.

(ה) טובת ההנאה לפי סעיף זה פטורה מכל מס המוטל על הכנסה.

שירותי משרד 23ב. (א) בסעיף זה -
לראש הממשלה;
התשי"ס,
התשס"א,
התשס"ב;
"ראש הממשלה לשעבר" - מי שכיהן כראש הממשלה שמונה עשר חודשים לפחות וחדל לכהן;

¹ ק"ת התשמ"א, עמ' 1433.
² (1) ביום כ"ז באב התשי"ס (28.8.2000) התווסף סעיף 23 בבוטל סעיף 24(א), בנוסח כדלקמן, אשר התווסף ביום כ"ז בתמוז התשנ"ט (11.7.1999), ק"ת התשנ"ט, עמ' 1064, והסדיר את נושא שירותי המשרד לראש הממשלה לשעבר שחדל לכהן ביום 7.6.1999 או אחריו:
"2א(1) בסעיף קטן זה, "ראש הממשלה לשעבר" - מי שכיהן כראש הממשלה וחדל לכהן כאמור ביום כ"ג בסיון התשנ"ט (7 ביוני 1999) או לאחריו;
(2) ראש הממשלה לשעבר, שכיהן כראש הממשלה שמונה עשר חודשים לפחות, זכאי לשירותי מזכירות לכתובת זכרונותיו ולניהול התכתבות אישית בעלת אופי אישי וציבורי (להלן - שירותי מזכירות);
(3) שירותי המזכירות יינתנו לראש הממשלה לשעבר במשך תקופה של 3 שנים, שתחל ביום שבו חדל לכהן כראש הממשלה;
(4) עם תום התקופה המנויה בפסקה (3), יהיה ראש הממשלה לשעבר זכאי לכיסוי הוצאותיו עבור שירותי מזכירות, לפי קבלות שיגיש, בסכום שלא יעלה על כפל הסכום לפי סעיף קטן (ב), לשנה."
(2) סעיף זה נמחק בתיקון התשס"ו והוא ימשיך לחול על מי שהיה לראש הממשלה לשעבר לפני יום 22.3.2006. עד יום 31.12.2006 יחול הסעיף גם על ראש הממשלה לשעבר שחדל לכהן אחרי יום 18.6.1996 ולפני יום 22.3.2006.

		התשס"ג, התשס"ו
	"שירותי משרד" - כל אלה: ¹	
(1)	משרד, לרבות ריהוט וציוד משרדי הולם שיועמד על ידי המדינה;	
(2)	כוח אדם מקרב עובדי המדינה בהיקף שלא יעלה על שתי משרות מלאות.	
(ב)	ראש הממשלה לשעבר זכאי לשירותי משרד.	
(ג)	טובת ההנאה לפי סעיף זה תהיה פטורה מכל מס המוטל על הכנסה.	
(ד)	הוראות סעיף זה לא יחולו על -	
(1)	ראש הממשלה לשעבר שנתמנה לנשיא המדינה, לראש הממשלה או לשר או לכל משרה ציבורית אחרת למשך תקופת מינויו כאמור, זולת אם נבחר לכנסת, למשך תקופת כהונתו כחבר הכנסת; ²	
(2)	מי שזכאי לשירותים דומים מאוצר המדינה למשך תקופת זכאותו כאמור.	
1.223. (א)	ראש הממשלה לשעבר שבחר לאחסן את תכולת מעונו הפרטי על חשבון אוצר המדינה בהתאם להוראות סעיף 6(ב) להחלטת שכר שרים וסגני שרים, התשמ"ב-1982, יהיה זכאי להמשיך ולאחסן את תכולת מעונו כאמור במשך תקופה של 3 חודשים מהיום שבו חדל לכהן כראש הממשלה.	אחסון תכולת מעון לראש הממשלה לשעבר (התשס"ו)
(ב)	אלמנת ראש הממשלה ואלמנת ראש הממשלה לשעבר זכאיות לטובת ההנאה האמורה בסעיף קטן (א) במשך תקופה כאמור באותו סעיף קטן.	
23.ג. (א)	על ראש הממשלה לשעבר המכהן כחבר הכנסת יחולו, בתקופת הזכאות, הוראות החלטת שכר חברי הכנסת (הענקות ותשלומים), התשס"א-2001 ⁵ (להלן - החלטת השכר), בשינויים אלה:	ראש הממשלה לשעבר המכהן כחבר הכנסת ³ (התשס"ג, התשס"ו, התשס"ז)
(1)	הוא לא יהיה זכאי לשכור לשכה פרלמנטרית כאמור בפרק ה' להחלטת השכר, אלא אם כן ויתר על זכאותו לשירותי משרד מכוח סעיף 23ב;	
(1)	הוא לא יהיה זכאי להוצאות רכב לפי פרק ג' להחלטת השכר ולא יהיה זכאי לשכור לשכה פרלמנטרית כאמור בפרק ה' להחלטת האמורה; ⁷	
(2)	במקום התקציב השנתי לפי סעיף 27 להחלטת השכר, הוא יהיה זכאי לתקציב שנתי לפי סעיף 29 להחלטת האמורה.	
(ב)	ראש הממשלה לשעבר המכהן כחבר הכנסת, אך לא כשר, ושאינו זכאי לשירותי משרד לפי החלטה זו, זכאי להעסיק עוזר אחד, ששכרו והתשלומים המשולמים לו יהיו כשל עוזר פרלמנטרי מקצועי כאמור בפרק 1 להחלטת השכר. ⁸	

¹ תחילתה של הגדרת שירותי משרד בנוסח זה ביום א' בשבט התשס"א (25.1.2001) והיא תחול על מי שנתמנה לראש הממשלה לאחר מועד זה. ההגדרה הקודמת פורסמה בק"ת התש"ס, עמ' 856, וקבעה כי שירותי משרד הם "לשכה ושירותי מזכירות לניהול פעילות והתכתבות בעלת אופי אישי וציבורי".

² תחילתה של הסיפה המתחילה במילים "זולת אם נבחר לכנסת" ביום תחילת כהונתה של הכנסת השש עשרה.

³ תחילתו של סעיף זה, למעט פסקה (2), ביום תחילת כהונתה של הכנסת השש עשרה, ותחילתה של פסקה (2) האמורה ביום ז' בטבת התשס"ד (1.1.2004).

⁴ בתיקון התשס"ו הוחלף הביטוי "בתקופת כהונתו כחבר הכנסת" בביטוי "בתקופת הזכאות". הסעיף בנוסחו החדש יחול על מי שהיה לראש הממשלה לשעבר אחרי יום 22.3.2006. על ראש הממשלה לשעבר שחדל לכהן אחרי יום 18.6.1996 ולפני יום 22.3.2006 -

(1) יחול הנוסח הישן עד יום 31.12.2006;

(2) יחול הנוסח החדש מיום 1.1.2007.

⁵ ק"ת התשס"א, עמ' 916; התשס"ב, עמ' 822.

⁶ פסקה זו הוספה בתיקון התשס"ו והוא תחול על מי שהיה לראש הממשלה לשעבר אחרי יום 22.3.2006. מיום 1.1.2007 תחול הפסקה גם על ראש הממשלה לשעבר שחדל לכהן אחרי יום 18.6.1996 ולפני יום 22.3.2006.

⁷ פסקה זו נמחקה בתיקון התשס"ו והיא תמשיך לחול על מי שהיה לראש הממשלה לשעבר לפני יום 22.3.2006. עד יום 31.12.2006 תחול הפסקה גם על ראש הממשלה לשעבר שחדל לכהן אחרי יום 18.6.1996 ולפני יום 22.3.2006.

⁸ מאז תיקון התשע"ד להחלטת הענקות ותשלומים, אין יותר הבחנה בין עוזר מנהלי ומקצועי.

- 723.ד. קבעו שירותי הביטחון כי נדרשת אבטחתו של ראש הממשלה לשעבר בשל יציאה לחוץ לארץ, ובחר ראש הממשלה לשעבר לנסוע או לשהות בתנאים העולים על המקובל לגבי שר, ובשל כך נגרמו לשירותי הביטחון הוצאות נוספות לנסיעה או לשהייה (להלן - הוצאות אבטחה נוספות), יומנו הוצאות האבטחה הנוספות על ידי ראש הממשלה לשעבר ורשאי הוא לבקש כי ההוצאות האמורות יופחתו מתשלומים שלהם הוא זכאי לפי החלטה זו.
- 723.ה. ועדת הכספים של הכנסת רשאית לאשר תשלום מיוחד, לפני משורת הדין, לראש הממשלה לשעבר, גם בתום תקופת הזכאות, אם ראתה כי בשל נסיבותיו המיוחדות של המקרה מן הצדק לעשות כן; אישור כאמור יינתן לאחר שהוועדה קיבלה המלצה מאת ועדה ציבורית-מקצועית שמינתה לענין זה³.
- 723.ו.א) ראש הממשלה לשעבר שהורשע בעבירה פלילית, בתקופת כהונתו או לאחריה, וקבע בית המשפט, ביוזמתו או לבקשת היועץ המשפטי לממשלה, שיש עם העבירה קלון, לא ישולמו לו התשלומים וההטבות לפי סעיפים 21, 23, 23ב, 23ב1, 23ה או לפי סעיפים 23 ו-23ב כנוסחם ערב תחילתה של החלטת גמלאות לנושאי משרה ברשויות השלטון (שרים ושאיריהם) (תיקון), התשס"ו-2006, לפי הענין, מיום קביעת בית המשפט; ואולם, אם ניתן פסק דין חלוט שביטל את ההרשעה או שהוחלט בו שאין עם העבירה קלון, יהיה ראש הממשלה לשעבר זכאי לתשלומים ולהטבות לפי הסעיפים האמורים מיום שפסק הדין נעשה חלוט לגבי התקופה שמאותו יום; לענין זה, "הורשע" - לרבות קביעה של בית המשפט שראש הממשלה לשעבר ביצע את העבירה בלא הרשעה.
- 723.ב) מקום שנשללו התשלומים וההטבות מראש הממשלה לשעבר לפי סעיף קטן (א), יישללו התשלומים וההטבות כאמור באותו סעיף קטן, גם משאיריו, לפי העניין.

¹ סעיף זה הוסף בתיקון התשס"ו והוא יחול על מי שהיה לראש הממשלה לשעבר אחרי יום 22.3.2006. מיום 1.1.2007 יחול הסעיף גם על ראש הממשלה לשעבר שחדל לכהן אחרי יום 18.6.1996 ולפני יום 22.3.2006.

² סעיף זה הוסף בתיקון התשס"ו והוא יחול על מי שהיה לראש הממשלה לשעבר אחרי יום 22.3.2006. מיום 1.1.2007 יחול הסעיף גם על ראש הממשלה לשעבר שחדל לכהן אחרי יום 18.6.1996 ולפני יום 22.3.2006.

³ ביום 24.4.2006 מונתה ועדה ציבורית-מקצועית שבה חברים יורם גבאי (יו"ר), אבי ישראלי (מנכ"ל משרד הבריאות) ופרופ' יעקב נאמן; ביום 24.1.2011 מונתה ועדה ציבורית-מקצועית שבה חברים יורם גבאי (יו"ר), רוני גמזו (מנכ"ל משרד הבריאות), ועו"ד אריה שטאובר.

⁴ סעיף 23 יחול על ראש הממשלה לשעבר שהורשע ביום התחילה ואילך - תיקון התשס"ו (2) פורסם ביום 22.8.2007. [הערה: במקור קבע תיקון התשס"ו (2) כי סעיף 23 יחול גם על ראש הממשלה לשעבר שהורשע לפני תחילתו של הסעיף, מיום התחילה ואילך; הוראה זו שונתה בתיקון התשס"ו (3) אך נקבע כי לא ישולם תשלום שנשלל לפי החלטה המקורית].

- (התשס"א) 24. [בטל]¹
- גמלאות חברי 24.א. כל הוראה בדבר מתן שירותים, האמורה בהחלטה בדבר גמלאות הכנסת (התשס"ח) לחברי הכנסת ולשאייריהם או בהודעה לפיה, תחול גם על שר לשעבר ועל שאיריו, אם יש בה כדי להיטיב איתם, כמו שהיא חלה על חבר הכנסת לשעבר אשר בכל תקופת כהונתו של אותו שר היה חבר הכנסת בלבד ועל שאיריו.
- הוצאות 25. (א) לשר לשעבר הזכאי לקצבה ושהתגורר בדירת שרד ערב חדלו לדויר (התשס"ה), (התשס"ח) חשבון שהגיש, לכיסוי הוצאות הכרוכות בדוירו בשעה שחדל לכהן.
- (ב) לא ישולם תשלום על פי סעיף קטן (א) אלא פעם אחת בלבד.
- (ג) אלמנת שר הזכאית לקצבה לפי סעיף 13 תהיה זכאית, בכפוף לאמור בסעיף קטן (ב), לתשלום כאמור בסעיף קטן (א).
- (ד) טובת הנאה לפי סעיף זה תהיה פטורה מכל מס המוטל על הכנסה.
- (ה) שר לשעבר הזכאי לקצבה, שהיה זכאי בתקופת כהונתו להחזר הוצאותיו לשכירת דירה בירושלים יהיה זכאי להחזר הוצאות כאמור במשך 3 חודשים מהיום שבו חדל לכהן או לתשלום חד-פעמי כאמור בסעיף קטן (א), לפי בחירתו.
- 25.א.3 (א) שר לשעבר שהורשע בעבירה פלילית, בתקופת כהונתו או לאחריה, וקבע בית המשפט, ביוזמתו או לבקשת היועץ המשפטי לממשלה, שיש עם העבירה קלון, לא ישולמו לו התשלומים וההטבות לפי סעיפים 20, 21, 24 א ו-25, מיום קביעת בית המשפט; ואולם, אם ניתן פסק דין חלוט שביטל את ההרשעה או שהוחלט בו שאין עם העבירה קלון, יהיה השר לשעבר זכאי לתשלומים ולהטבות לפי הסעיפים האמורים מיום שפסק הדין נעשה חלוט לגבי התקופה שמאותו יום; לענין זה, "הורשע" - לרבות קביעה של בית המשפט שהשר לשעבר ביצע את העבירה בלא הרשעה.
- (ב) מקום שנשללו התשלומים וההטבות משר לשעבר לפי סעיף קטן (א), יישללו התשלומים וההטבות כאמור באותו סעיף קטן, גם משאיריו, לפי העניין.

שלילת תשלומים והטבות משר לשעבר שהורשע (התשס"ז) (2), (התשס"ט) (3)

¹ ביטול סעיף 24 נכנס לתוקפו ביום א' בשבט התשס"א (25.1.2001). הוראות סעיף 24, בדבר שרותי מזכירות לשר לשעבר, בנוסחן ערב הביטול, כדלקמן, יחולו על מי שנתמנה לשר לפני המועד האמור: (א) שר לשעבר הזכאי לפי החלטה זו לקצבה בשעור של 70% מהמשכורת הקובעת, זכאי לשירותי מזכירות לכתיבת זכרונותיו ולניהול התכתבות אישית בעלת אופי אישי וציבורי.

(א) שר לשעבר אשר לפני היותו לשר חבר ההנהלה של ההסתדרות הציונית העולמית ומשכורתו וגמלאותיו כשל שר לשעבר, והוא זכאי בשל כך לקצבה שביחוד עם הקצבה לפי החלטה זו מגיעה כדי 70% לפחות מהמשכורת הקובעת, יהיה זכאי לחלק יחסי מהגמלה לפי סעיף זה כיחס סכום קיצבתו לפי החלטה זו אל סך-כל שתי קצבאותיו, ובלבד שחלק יחסי משלים מהגמלה האמורה מוטב לו בצירוף קיצבתו האחרת.

(ב) שר לשעבר, הזכאי לשירותי מזכירות לפי סעיף קטן (א) ישכור שירותי מזכירות לעצמו והוא זכאי לכיסוי הוצאותיו, לפי קבלות שהגיש, בסכום שלא יעלה על 26,570 שקלים חדשים לשנה.

(ג) טובת הנאה לפי סעיף זה תהיה פטורה מכל מס המוטל על הכנסה.

יצוין כי הסכום הנקוב בסעיף קטן (ב) מעודכן ליום ה' בסיון התשס"ו (1.6.2006) (מדד אפריל 2006). נוסחת ההצמדה היא האמורה בסעיף 26, וההפניה בסעיף 26 לסעיף 24 בוטלה בתיקון התשס"ו.

² סכום זה מעודכן ליום כ"ג בטבת התשס"ח (1.6.2008) (תוספת היוקר עודכנה לאחרונה ב-1.6.2006) (מדד אפריל 2006).

³ סעיף 25 א יחול על שר לשעבר שהורשע ביום התחילה ואילך - תיקון התשס"ז (2) פורסם ביום 22.8.2007. [הערה: במקור קבע תיקון התשס"ז (2) כי סעיף 25 א יחול גם על שר לשעבר שהורשע לפני תחילתו של הסעיף, מיום התחילה ואילך; הוראה זו שונתה בתיקון התשס"ט (3), אך נקבע כי לא ישולם תשלום שנשלל לפי החלטה המקורית].

26. הסכומים האמורים בסעיפים 21 ו-25 יהיו צמודים למדד המחירים לצרכן ויתואמו כל אימת שיחול שינוי בתוספת היוקר המשתלמת לעובדי המדינה. (הצמדה (התשנ"ו, התשס"א (2), התשס"ו)
27. (א) שר לשעבר שלפני יום י"א בטבת התשל"ז (1 בינואר 1977) היוון חלק מקצבתו לתקופה של עשר שנים, יחולו עליו הוראות אלה:
- (1) יראו כאילו היה ההיוון לתקופה של שמונה שנים בלבד או עד ליום שהגיע השר לשעבר לגיל 65, לפי המאוחר;
- (2) מתום שש שנים ממועד ההיוון, או מיום שהגיע השר לשעבר לגיל 65, לפי המאוחר, לא יעלה הסכום שבו תופחת הקצבה עקב ההיוון על הסכום שבו הופחתה בחודש האחרון לפני כן.
- (ב) על אף האמור בסעיף קטן (א) לא תעלה תקופת ההיוון, שסעיף זה חל עליו, על עשר שנים.
28. החלטת גמלאות לנושאי משרה ברשויות השלטון (שרים ושאיניהם), התש"ל-1969 - בטלה. ביטול

שלמה לורינץ
יושב ראש ועדת הכספים של הכנסת

ז' בתמוז התשמ"א
(9 ביולי 1981)

החלטת גמלאות לנושאי משרה ברשויות השלטון (שרים וסגני שרים ושאידיהם)
(הפסקת חברות בכנסת לפי הוראות סעיף 42 לחוק-יסוד: הכנסת)
(הוראת שעה), התשע"ו-2015¹

בתוקף הסמכות לפי סעיף 1 לחוק גמלאות לנושאי משרה ברשויות השלטון, התשכ"ט-1969, מחליטה ועדת הכספים של הכנסת לאמור:

1. (א) סגן שר לשעבר שחברותו בכנסת נפסקה לפי הוראות סעיף 42 לחוק-יסוד: הכנסת, יחולו עליו הוראות החלטת גמלאות לנושאי משרה ברשויות השלטון (חברי הכנסת ושאידיהם), התש"ל-1969 (להלן - החלטת גמלאות לחברי הכנסת), כפי שהן חלות על סגן שר לשעבר שכיהן כחבר הכנסת.
- הוראות לעניין הפסקת חברות בכנסת לפי הוראות סעיף 42 לחוק-יסוד: הכנסת, של שר או סגן שר לשעבר - הוראת שעה
- (ב) שר לשעבר או סגן שר שחברותו בכנסת נפסקה לפי הוראות סעיף 42 לחוק-יסוד: הכנסת, יחולו עליו, בתקופת כהונתו כשר או כסגן שר כאמור, הוראות סעיף 15 להחלטת גמלאות לחברי הכנסת כאילו המשיך לכהן כחבר הכנסת.
- תחילה
2. תחילתה של החלטה זו ביום כ"ט בתשרי התשע"ו (12 באוקטובר 2015).

משה גפני
יושב ראש ועדת הכספים

ל' בתשרי התשע"ו
(13 באוקטובר 2015)

¹ ק"ית התשע"ו, עמ' 158.

שירותים רפואיים

החלטת גמלאות לנושאי משרה ברשויות השלטון (שרים ושאידיהם) (תיקון), התשמ"ו-1986¹

בתוקף הסמכות לפי סעיף 1 לחוק גמלאות לנושאי משרה ברשויות השלטון, התשכ"ט-1969², מחליטה ועדת הכספים של הכנסת לאמור:

1. ביטול סעיף 22 בהחלטת גמלאות לנושאי משרה ברשויות השלטון (שרים ושאידיהם), התשמ"א-1981³, סעיף 22 - בטל.
2. שמירת זכויות (התשמ"ח) (א) אין בהחלטה זו כדי להפסיק את הנתינה של שירות רפואי או אישפוז שהיו ניתנים לפלוני מכוח סעיף 22 האמור ביום תחילתה של החלטה זו (להלן - יום התחילה).
- (התשמ"ח) (ב) מי שכיהן כשר במשך 30 שנים לפני יום התחילה וחדל לכהן אחרי יום התחילה, יישמרו זכויותיו לפי סעיף קטן (א) כאילו פרש לפני יום התחילה.
- (התשמ"ח) (ג) הוראות סעיף 3(א) להחלטת שכר חברי הכנסת (תשלום בעד שירותים רפואיים) (ביטול), התשמ"ז-1987⁴, יחולו על שר לשעבר ועל שאיריו כפי שהן חלות על חבר הכנסת לשעבר שבכל תקופת כהונתו של אותו שר היה מכהן כחבר הכנסת בלבד ועל שאיריו.
3. תחילתה של החלטה זו ביום כ"א באדר ב' התשמ"ו (1 באפריל 1986).

אברהם י' שפירא
יושב ראש ועדת הכספים של הכנסת

כ"ז בכסלו התשמ"ו
(10 בדצמבר 1985)

¹ ק"ית התשמ"ו, עמ' 415; התשמ"ח, עמ' 852.
² ס"ח התשכ"ט, עמ' 98.
³ ק"ית התשמ"א, עמ' 1435; התשמ"ה, עמ' 1273.
⁴ ק"ית התשמ"ז, עמ' 370, 992.

נוהל הגשת בקשה להחזר שירותי מזכירות לשרים לשעבר

ביום 17.1.2001 החליטה ועדת הכספים של הכנסת לבטל את סעיף 24 בעניין החזר הוצאות עבור שירותי מזכירות לשרים לשעבר ואולם ההסדר שנקבע בסעיף 24 האמור נשאר תקף לגבי אוכלוסית השרים שהיו זכאים להטבה זו ערב הביטול.

לנוחיות השרים לשעבר הזכאים להחזר עבור שירותי מזכירות מובא נוסחו המלא של סעיף 24 כדלקמן:

"24. (א) שר לשעבר הזכאי לפי החלטה זו לקצבה בשיעור של 70% מהמשכורת הקובעת, זכאי לשירותי מזכירות לכתובת זיכרוניתו ולניהול התכתבות אישית בעלת אופי אישי וציבורי.

(1א) שר לשעבר אשר לפני היותו לשר היה חבר ההנהלה של ההסתדרות הציונית העולמית ומשכורתו וגמלאותיו כשל שר לשעבר, והוא זכאי בשל כך לקצבה שביחד עם הקצבה לפי החלטה זו מגיעה כדי 70% לפחות מהמשכורת הקובעת, יהיה זכאי לחלק יחסי מהגמלה לפי סעיף זה ביחס סכום קיצבתו לפי החלטה זו אל סך כל שתי קצבאותיו, ובלבד שחלק יחסי משלים מהגמלה האמורה מובטח לו בצירוף לקצבתו האחרת.

(ב) שר לשעבר, הזכאי לשירותי מזכירות לפי סעיף קטן (א) ישכור שירותי מזכירות לעצמו והוא זכאי לכיסוי הוצאותיו, לפיו קבלות שהגיש, בסכום שלא יעלה על 26,570 ש"ח לשנה (הסכום נכון ליום 1.6.2006).

(ג) טובת הנאה לפי סעיף זה תהיה פטורה מכל מס המוטל על הכנסה."

למען הסדר הטוב יודגש, כי לא יתאפשר החזר עבור שירותי מזכירות שאינם עולים בקנה אחד עם ההגדרה הנ"ל שנקבעה על-ידי ועדת הכספים של הכנסת.

הסכום העומד לזכותו של השר לשעבר הזכאי להחזר הוצאות מזכירות הינו 26,570 ש"ח (בחישוב שנתי, נכון ליום 1.6.2006). ניתן לקבל את החזר אך ורק תמורת קבלות המעידות על תשלום ששילם השר לשעבר לנותן השירות. הקבלות תכלולנה את שמו המלא של נותן השירות, מענו ומס. תעודת-הזהות שלו (הקבלה צריכה להיות מקורית ואין לשלוח תצלום או פקסמיליה ממנה). את הקבלה, בצירוף טופס בקשה החתום בידי השר הזכאי, יש לשלוח למזכירות הממשלה (טופסי הבקשה ניתן לקבל במזכירות הממשלה).

הסכום העומד לזכותו של השר לשעבר מוקצב לשנת כספים (ינואר-דצמבר) והוא אינו ניתן לגרירה לשנה שלאחר-מכן. כמו-כן לא ניתן להגיש חשבונות בשנת הכספים הנוכחית על הוצאות שנעשו בשנות כספים בעבר.

ניתן כמובן לפצל את החזרים לשיעורים (למשל לשניים-עשר - דהיינו החזר בכל חודש - אם מדובר בנותן שירות המועסק על-ידי השר לשעבר על-בסיס חדשי) ובלבד שתישמר המסגרת שהוזכרה לעיל.

כן ראוי להבהיר כי החזר ההוצאות אינו יוצר כל יחסי עובד ומעביד בין המדינה לבין נותן השירות שכן בהחזר הוצאות בלבד עסקינן.

השר לשעבר הזכאי להחזר שירותי מזכירות כאמור לעיל, יודיע בכתב למזכירות הממשלה לאיזה בנק ובאיזה חשבון יופקד החזר.

פיק' 10 - חס'11

הנחיות היועץ המשפטי לממשלה	משפט מינהלי ממשלה - אתיקה
תאריך: כ"ג באייר התש"ס, 28 במאי 2000 עדכון: י"ז בכסלו התשע"ו, 29 בנובמבר 2015 מספר הנחיה: 1.1700	מתן חסות על-ידי עובדי ציבור

מתן חסות על-ידי עובדי ציבור

1. רקע

שרים, סגני שרים, מנהלים כלליים ועובדי ציבור אחרים מתבקשים מפעם לפעם ליתן חסות לפעילויות שונות הנעשות מטעמם של גופים חוץ-ממשלתיים (להלן: **גופים חיצוניים**), או לסייע בידם של גופים כאמור, בדרכים שונות, לקדם את פעילותם. אף שדרך כלל, החסות המבוקשת הינה לטובת מטרות ציבוריות חיוביות, הניסיון מלמד כי הדבר עלול לטמון בחובו קשיים שונים בהיבטי מינהל תקין, טוהר-מידות וניגוד עניינים, וכפועל יוצא מכך, עלול להיות כרוך, בין היתר, בפגיעה בתדמיתם ובמעמדם של עובד הציבור ושל השירות הציבורי בכללותו. על רקע זאת, מטרתה של הנחיה זו להבהיר מהי המעורבות הראויה של עובדי ציבור במתן חסות לגופים חיצוניים ולהנחות את עובדי הציבור כיצד להכריע בבקשות למתן חסות באופן שיעלה בקנה אחד עם עקרונות המשפט המינהלי וימנע שימוש בלתי-ראוי בתפקידם ובמעמדם, כמו גם פגיעה בתדמית השירות הציבורי, הממשלה ומוסדות המדינה, במסגרת מתן החסות.

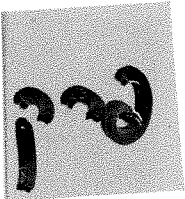
ככלל, העיקרון המנחה בבחינת בקשה למתן חסות הוא כי ניתן ליתן חסות לגוף חיצוני כאשר קיימת חשיבות ציבורית בפעילות שבהקשרה מתבקשת החסות ובהשתתפות עובד הציבור בה, וכאשר מתן החסות עולה בקנה אחד עם המדיניות הממשלתית הנוגעת בדבר, ככל שישנה כזו, ולא מתקיימות נסיבות אחרות השוללות את מתן החסות, כמפורט להלן. ההכרעה בשאלה אם יכול עובד ציבור לתת חסות במקרים שבהם אין נורמה מפורשת אחרת המנחה את התנהגותו היא בעיקרה שאלה של סבירות: על עובד הציבור - או הגורם המוסמך לאשר את מתן החסות על-ידי, לפי העניין - לבחון את מכלול הנסיבות והשיקולים הנוגעים לעניין, לתת לכל אחד מהם את המשקל הראוי לו, וכך להכריע אם יש מקום להיעתר לבקשת מתן החסות אם לאו.

בהנחיה זו:

"עובד ציבור" - עובד מדינה וכן שר וסגן שר;

"גוף חיצוני" - אדם או תאגיד מחוץ לשירות המדינה, בין אם פועל למטרות רווח ובין אם לאו, למעט רשות מקומית וגוף שהממשלה משתתפת בהנהלתו (כגון: חברה ממשלתית, עמותה ממשלתית ותאגיד ציבורי);

"מתן חסות" - מעשה העשוי ליצור רושם כי עובד הציבור או המשרד הממשלתי שאליו הוא משתייך תומך בגוף חיצוני או בפעילות שהוא עורך, או שפעילות זו נעשית מטעמו או באישורו של עובד הציבור או המשרד הממשלתי האמור; ובכלל זאת, השתתפות פעילה באירועים ובכנסים (לדוגמא, בדרך של נשיאת דברים), סיוע בפרסום או בגיוס תרומות ומתן המלצה או ברכה, בין

באופן קבוע ובין באופן זמני או חד-פעמי. לעניין זה, אין נפקות לעובדה כי עובד הציבור אינו אמור לקבל, או אינו מקבל בפועל, כל תמורה בגין הפעולה המבוקשת ממנו.

נסיבות שאינן בגדר "מתן חסות" – ככלל, אין לראות בהשתתפות עובד ציבור באירוע שיש לו זיקה אישית אליו שאינה נובעת מהיותו עובד ציבור משום מתן חסות. דוגמאות לאירועים כאמור עשויות להיות אירוע של הקהילה אליה משתייך עובד הציבור, אירוע משפחתי, אירוע של חבריו של עובד הציבור ללימודים או לצבא, וכיוצא באלה.

יודגש, כי הנחיה זו אינה עוסקת בחסויות הניתנות על-ידי משרדי ממשלה (בשונה מעובדי הציבור במשרדי הממשלה), כמו גם בהשתתפות משרדי הממשלה בפרסומת מסחרית ובכנסים. אלו ייבחנו בהתאם למפורט בהוראת תכ"ס מס' 15.3.1 בדבר "פרסומת מסחרית, חסות ממשלתית והשתתפות משרדי ממשלה בכנסים" (להלן: **הוראת תכ"ס 15.3.1**).

2. קשיים פוטנציאליים במתן חסות

מתן חסות על-ידי עובדי ציבור עלול לטמון בחובו שלוש בעיות מרכזיות שעמן נועדה הנחיה זו להתמודד:

א. אחריות עובד הציבור לגוף החיצוני: החסות קושרת, ולו למראית עין, את עובד הציבור אל הגוף מבקש החסות, אל מטרותיו ואל פעילותו, ויכול להיווצר בגינה הרושם כי עובד הציבור ואף המשרד שאליו הוא משתייך נוטלים אחריות על הגוף ועל פעילותו. כתוצאה מכך, עלול להיווצר מצב שבו שמו של עובד הציבור נקשר לגוף ולפעילות שאין לו שליטה עליהם ואף אין בידיו מלוא המידע לגביהם. בנוסף לכך, ישנו חשש להטעיית הציבור, אשר אפשר שיסבור כי בעצם מתן החסות על-ידי עובד הציבור גלום מסר באשר לתקינות פעילותו של הגוף החיצוני ולחשיבותה. כאשר מדובר בגוף שפעילותו אינה תקינה, רושם כאמור עלול לפגוע בתדמית המדינה ומוסדותיה, ובמקרים מסוימים אף עלול להיווצר מצג לפיו המדינה מעודדת או מאשרת, לכאורה, פעילות בלתי-תקינה. כך למשל, עלול להתעורר קושי עקב מתן חסות מצד עובד ציבור לאירוע שבו מוענקות תעודות הוקרה לעסקים שמתברר שעברו עבירות פליליות או שכלל אינם קיימים; לאירוע שמשותפים בו גורמים שיש בעייתיות בזיהוי של המדינה עם; או לאירוע שקיים ספק לגבי חוקיות המקורות הכספיים שעל בסיסם מומן.

ב. חשש לניגוד עניינים: מתן חסות עלול להתפרש כמחויבות יתירה של עובד הציבור למבקש החסות באופן שיעמיד אותו במצב של ניגוד עניינים או, למצער, מראית עין של ניגוד עניינים. זאת, בפרט, כאשר החסות ניתנת לגורמים הנתונים לפיקוחו של עובד הציבור או המשרד הממשלתי שאליו הוא משתייך, או שעובד הציבור צפוי להידרש לקבל החלטות בעניינם, או כאשר מעורבים בה גורמים כאמור אף אם החסות לא ניתנת להם באופן ישיר. דוגמה למצב בעייתי אחר היא כאשר במסגרת מתן החסות מתבקש עובד הציבור, מקום בו הדבר אפשרי על-פי הדין, לסייע בגיוס תרומות עבור הגוף החיצוני מבקש החסות, בעת שבקהל היעד מצויים גורמים אשר לעובד הציבור השפעה עליהם או הנתונים לפיקוחו. בנסיבות אלו, עלולים הגורמים המפוקחים להימצא תחת הרושם כי אי-היענות לפניית עובד הציבור עלולה לפגוע באינטרסים שלהם, אשר עליהם אמון משרדו של עובד הציבור.

ג. חשש למשוא פנים או לפגיעה בשוויון: מטבע הדברים, לא תמיד יהיה באפשרות עובד הציבור להיעתר לכל בקשות החסות המופנות אליו, בין מפאת אילוצי זמן ובין מפאת קשיים שונים שמתן חסות לגוף מסוים שביקש זאת יעורר. בנסיבות אלו, עלול עובד הציבור להתקשות להתייחס באופן עקבי ואחיד לבקשות חסות מטעמים של גופים שונים, וכן עלול להיות קושי להבטיח כי פניות דומות תזכינה להתייחסות אחידה מצד עובדי ציבור שונים, בפרט מקרב משרדי ממשלה שונים. היענות של עובד ציבור לבקשת חסות של גורם אחד וסירובו להיענות לבקשה כזו של גורם אחר בעל מאפיינים או פעילות דומים, עלולים לעורר טענות בדבר משוא פנים של עובד הציבור ובדבר הפרת עיקרון השוויון.

3. המסגרת הנורמטיבית

הסוגיה של מתן חסות אינה מוסדרת באופן מהותי ומפורש בדין. יחד עם זאת, קיימות הוראות שונות אשר הינן בעלות רלוונטיות לעניין. כך למשל, עובדי מדינה נדרשים להימנע מלהימצא במצב של חשש לניגוד עניינים בעבודתם הציבורית (ראו: בג"ץ 531/79 סיעת "הליכוד" בעיריית פתח תקווה נ' מועצת עיריית פתח תקווה, פ"ד לד(2) 566 (1980), פרק משנה 13.6 לתקנון שירות המדינה (להלן: התקשי"ד), הנחיית היועץ המשפטי לממשלה מס' 1.1555 בדבר "עריכת הסדרים למניעת ניגוד עניינים בשירות המדינה" ופרק 10 לכללי האתיקה לעובדי מדינה). בדומה, הכללים למניעת ניגוד עניינים של שרים וסגני שרים קובעים כי על אלו לנהוג במילוי תפקידיהם בלא משוא פנים וכי מחובתם לנהל את ענייניהם כך שלא ייווצר ולא יהיה ניגוד עניינים בין מילוי תפקידם לבין ענייניהם האישיים (סעיפים 3 ו-4). חוק שירות המדינה (סיוג פעילות מפלגתית ומגבית כספים), התשי"ט-1959 (להלן: חוק הסיוג) אוסר על עובד מדינה להתרים כספים ("זולת לאוצר המדינה ובתור תפקידו") והוראות מקבילות בעניין זה נקבעו גם בפרק 42.8 לתקשי"ר. כאמור, בהוראת תכ"ס 15.3.1 נקבעו הנחיות לעניין חסויות הניתנות על-ידי משרדי הממשלה ולעניין השתתפות משרדי ממשלה בפרסומות מסחריות ובכנסים, וכן קיימות הוראות נוספות לגבי מעורבות עובדי מדינה בפרסומים ממשלתיים ובפרסומים מסחריים (וראו בפרט: הנחיית היועץ המשפטי לממשלה מס' 1.1703 בדבר "השתתפות שרים בתשדירי פרסום", הנחיית היועץ המשפטי לממשלה מס' 1.1705 בדבר "הגבלת פרסומים על-ידי עובדי ציבור ונושאי משרה", סעיף 43.84 לתקשי"ר והוראת תכ"ס מס' 15.3.2 בדבר "פרסומים ממשלתיים שאינם מסחריים").

למותר לציין, כי מעבר לכך, עובדי הציבור כפופים, כידוע, לעקרונות הכלליים של המשפט המינהלי, ולעניין זה רלוונטיות בפרט החובות לפעול באופן סביר, ענייני, שוויוני ושקוף, בהתאם לכללי המינהל התקין, תוך שמירה על טוהר-מידות ומניעת ניגוד עניינים והימנעות מהתנהגות אשר עלולה לפגוע במעמדו ובתדמיתו של שירות המדינה.

4. הליך בחינת בקשה למתן חסות

ככלל, לצורך מתן חסות נדרשות בחינה מקדימה וקבלת אישור מראש מהגורם שהוסמך לכך (להלן: הגורם המאשר), כמפורט להלן:

- עובד מדינה אשר נתבקש ומעוניין ליתן חסות לגוף חיצוני יפנה לקבלת אישור ממנכ"ל המשרד הממשלתי או מנהל יחידת הסמך בה הוא מועסק, לפי העניין; ביחידה ארגונית

- שבראשה עומד מנהל בדרגת משרה המקבילה למשרת מנכ"ל (גם אם היא אינה בגדר יחידת סמך)¹, יפנה העובד לקבלת האישור מגורם זה.
- מנכ"ל משרד ממשלתי, מנהל יחידת סמך, מנהל בדרגת מוקבל מנכ"ל כאמור, וכן שר או סגן שר, אשר נתבקשו ומעוניינים ליתן חסות לגוף חיצוני, יבחנו את הבקשות ויכריעו בהן (בלא צורך בקבלת אישור מגורם נוסף), הכל בהתאם לאמות-המידה המפורטות בהנחיה זו.
 - מנכ"ל משרד ממשלתי, מנהל יחידת סמך או מנהל בדרגת מוקבל מנכ"ל כאמור לעיל רשאים להסמיך גורם בכיר תחתיהם לבחון ולהעניק אישורים כאמור לעובדי משרד/יחידתם.
 - מקום בו עובד הציבור או הגורם המאשר, לפי העניין, מעוניין להיעתר לבקשה למתן חסות על אף שמתקיימת לגביה אחת מן הנסיבות שיפורטו להלן, אשר בהתקיימותן, ככלל, אין מקום ליתן חסות, עליו לפנות באופן מנומק לקבלת חוות-דעתו של היועץ המשפטי למשרד או ליחידת הסמך ולפעול בהתאם להנחיותיו.

5. המידע הרלוונטי לצורך בחינת בקשת החסות

לצורך הכרעה בבקשה למתן חסות, על עובד הציבור להניח בפני הגורם המאשר (ובמקרים המצריכים בדיקה משפטית – גם בפני היועץ המשפטי למשרד), את התשתית העובדתית המלאה לעניין מבקש החסות ולעניין החסות המבוקשת, וזאת ככל הניתן בנסיבות העניין, וכמפורט להלן:

א. זהות מבקש החסות (ואם מדובר בתאגיד, לרבות זהותם של נושאי המשרה בו):

1. אופי ההתאגדות – האם מדובר בגוף הפועל למטרות רווח או שלא למטרות רווח;
 2. מטרות הגוף ותחומי פעילותו;
 3. מידע בדבר אי-תקינות פעילות הגוף בעבר או בהווה;
 4. קשרים וזיקות בין הגוף החיצוני למשרדי הממשלה, ובפרט למשרד הממשלתי שאליה משתייך עובד הציבור, כדוגמת אספקת שירותים, התקשרויות ומכרזים, יחסי פיקוח ובקרה, קבלת תמיכות או מימון בדרך אחרת, בקשות תלויות ועומדות לקבלת החלטות וכדומה.
- יצוין, כי ככל שבפעילות מושא החסות קיימת מעורבות דומיננטית של גורמים נוספים מלבד הגוף החיצוני מבקש החסות (ובתאגיד – לרבות בעל השליטה בו או תאגיד הנשלט על-ידיו), יש לקבל מידע כאמור גם ביחס אליהם.

ב. מהות ואופי החסות:

1. אופי החסות המבוקשת מעובד הציבור: השתתפות באירוע כ"אורח כבוד", נשיאת דברי ברכה, הרצאה מקצועית, השתתפות בסרט תדמית, הענקת פרס, מתן המלצה וכדומה. לעניין זה, ראוי לבחון את טיוטת המודעה המפרסמת את האירוע בו הוזמן עובד הציבור להשתתף, ההזמנה לכנס (לרבות לוח-הזמנים המתוכנן והגורמים הצפויים להשתתף) וכדומה;

¹ כך למשל, ביחידות כגון החשב הכללי והממונה על התקציבים במשרד האוצר.

2. מטרת הפעילות מושא החסות: האם הפעילות נושאת אופי מקצועי, שיווקי, מסחרי או חברתי; האם היא נועדה לקידום דיון ציבורי, הבעת הוקרה, גיוס תרומות, הענקת פרס וכדומה;
3. משך החסות: האם מדובר בחסות לאירוע חד-פעמי, לפעילות מתמשכת או לפעילות הצפויה להישנות בעתיד;
4. האם מדובר באירוע למוזמנים בלבד או באירוע הפתוח לציבור והאם ההשתתפות באירוע כרוכה בתשלום;
5. האם ניתנה לגוף החיצוני חסות דומה בעבר על-ידי עובד הציבור או על-ידי עובדי ציבור אחרים.

6. אמות-המידה להכרעה בבקשה

א. כאמור, התנאי הבסיסי לצורך מתן חסות לגוף חיצוני הינו כי קיימת חשיבות ציבורית בפעילות מושא החסות ובהשתתפות עובד הציבור בה; כי מתן החסות עולה בקנה אחד עם המדיניות הממשלתית הנוגעת בדבר, ככל שקיימת מדיניות כאמור; וכי לא מתקיימות נסיבות אחרות השוללות את מתן החסות, כמפורט להלן.

ב. נסיבות השוללות את מתן החסות:

ככלל, לא יהיה מקום ליתן חסות בכל אחד מן המקרים הבאים:

1. החסות הינה לגוף מסחרי;
2. מתן החסות עלול לפגוע בתדמית השירות הציבורי, הממשלה או מוסדות הציבור הנוגעים בדבר, או להציג באור שלילי, בין היתר נוכח מטרותיו ומאפייני פעילותו של הגוף החיצוני (למשל, כאשר נושא החסות או מקבלה שנויים במחלוקת ציבורית משמעותית);
3. מתן החסות עלול לעורר חשש לניגוד עניינים. חשש כאמור יכול להתקיים, בין היתר, בנסיבות שבהן: עובד הציבור נדרש לאחרונה לקבל החלטה או לטפל בדרך אחרת בעניינו של מקבל החסות או עשוי להידרש בקרוב להחלטה או לטיפול בעניינו; מקבל החסות הוא גורם המפוקח על-ידי עובד הציבור או עובד כפוף אליו,² או קשור באופן משמעותי לגורם מפוקח; מקבל החסות קשור לאדם שיש לו זיקה אישית אל עובד הציבור (כגון קרוב משפחה או חבר קרוב) ועובד הציבור נותן את החסות לבקשתו של אותו אדם, או שעלול להיווצר הרושם כי מתן החסות נועד להיטיב עם אותו אדם או עם מקבל החסות באופן מיוחד; קיימות נסיבות אחרות שבגינן מתן החסות עלול להתפרש כיחס מיוחד העלול להשפיע על עובד הציבור בהפעלת שיקול-דעתו;
4. החסות ניתנת לגוף בעל זיקה מפלגתית-פוליטית או לאירוע המאורגן או ממומן על-ידי גורם בעל זיקה כאמור או שגורם כזה מעורב בו בדרך אחרת. יצוין, כי משנה זהירות יש לנקוט בהקשר זה בתקופת בחירות, נוכח המגבלות המיוחדות החלות בתקופה זו. מטבע

² למען הסר ספק, יובהר, כי מפגשים של גורם ממשלתי עם גוף חיצוני המפוקח על-ידי, המתקיימים במסגרת העבודה השוטפת של הגורם הממשלתי, לא ייחשבו בגדר מתן חסות לצורך הנחיה זו.

הדברים, מגבלה זו לא תחול ביחס לפעילותם הפוליטית של שרים וסגני שרים, הנעשית שלא במסגרת תפקידם הממלכתי;

5. נודע כי מתנהלים נגד הגוף החיצוני או בעלי תפקידים בכירים בו הליכים משפטיים הנוגעים לחשד לפעילות בלתי-תקינה;

6. החסות ניתנת לאירוע המיועד לגיוס תרומות. יצוין, כי מגבלה זו לא תחול ביחס למתן חסות לגופים שהממשלה החליטה לגביהם, בהתאם לסעיף 7 לחוק הסיוג, להתיר לעובדי המדינה להתרים לטובתם כספים;³

7. מתן החסות עלול להתפרש כהעדפה פסולה של עובד הציבור או המשרד הממשלתי ביחס למקבל החסות על פני גופים אחרים בעלי מאפיינים דומים ("משוא פנים"), או שעובד הציבור לא יוכל להיעתר לבקשות חסות דומות באופן שוויוני במסגרת הזמן העומד לרשותו;

8. במתן החסות יש טעם לפגם אחר מבחינה מוסרית, ציבורית או אחרת.

ג. ככל שעובד הציבור או הגורם המאשר, לפי העניין, מעוניין להיעתר לבקשת מתן החסות חרף התקיימותן של אחת או יותר מן הנסיבות השוללות מתן חסות, עליו לפנות לקבלת חוות-דעתו של היועץ המשפטי למשרד, אשר יהיה רשאי, במקרים חריגים ובאופן מנומק, לאשר את מתן החסות. כך למשל, אף שכאמור יש ככלל להימנע ממתן חסות לגוף מסחרי, ניתן יהיה לשקול אישור מתן חסות כאמור בנסיבות שבהן התועלת המסחרית מהפעילות הינה אגבית ופחותה באופן ניכר ביחס לחשיבות הציבורית המיוחדת הקיימת במתן החסות על-ידי עובד הציבור, וזאת בכפוף לבחינת מכלול נסיבות העניין.

7. אופן מתן החסות

במקרים שבהם מצא עובד הציבור או הגורם המאשר, לפי העניין, כי אין מניעה למתן החסות, יש לשקול קביעת תנאים וסייגים לאופן מתן החסות, אשר מטרתם הדגשת הפן הציבורי של הפעילות והחשיבות הציבורית הכרוכה במתן החסות לה, כמו גם מניעת הקשיים הפוטנציאליים העלולים להיות כרוכים במתן החסות, כמפורט לעיל. תנאים וסייגים כאמור ראוי שיכללו, בין היתר, הוראות בנושאים הבאים:

א. הפרדת השתתפות עובד הציבור באירוע מתלקיו האחרים: במקרים המתאימים, ראוי לשקול הפרדת הרצאה או נשיאת דברים על-ידי עובד הציבור מאלו הנעשות מטעמם של גופים חיצוניים, ובפרט גורמים מסחריים. כמו כן, זהירות והקפדה מיוחדות נדרשות ביחס להשתתפות עובדי ציבור באירועים לגיוס תרומות, מקום בו אלו אושרו למרות האמור בסעיף 6.ב.6 לעיל. בכלל זאת, יש לשאוף לקיום הפרדה בין החלק באירוע שבו משתתף עובד הציבור לבין פעולות הקשורות באופן ישיר להתרמה ולגיוס כספים, באופן שיודגש הפן הציבורי שבהשתתפות עובד הציבור באירוע ותימנע השתתפותו ומעורבותו בפעולות ישירות לגיוס התרומות (לרבות, כמובן, אמירת דברים שיש בהם משום קריאה ישירה לגיוס תרומות).

³ כך נקבע, למשל, ביחס למעורבות עובדי מדינה בהתרמת כספים לטובת קרן היסוד - המגבית המאוחדת לישראל וקרן קיימת לישראל. ראו: החלטת ממשלה י"פ 737, התשי"ד, עמ' 821, החלטת ממשלה י"פ 2276, התשל"ז, עמ' 408 וכן פסקה 42.813 בתקשייר.

ב. בקרה על צורת החסות: כך למשל, במקרים חריגים שבהם אושר מתן חסות לגוף מסחרי, או שגוף מסחרי מעורב בפעילות מושא החסות, יש לשאוף להימנע, במידת האפשר, מהופעתו של עובד ציבור על רקע סמלילים או תכנים שיווקיים/מסחריים. כמו כן, בחסות בעלת אופי כתוב, יש לפעול לכך שאזכור עובד הציבור והמשרד הממשלתי שאליו הוא משתייך ייעשה בנפרד מאזכורם של הגופים החיצוניים וכי פרסום ברכה מטעמו של עובד ציבור ייעשה על גבי עמוד נפרד וללא פרסומות או חסויות לגופים חיצוניים.

ג. בקרה על תוכן החסות: במסגרת מתן החסות, יש לתת ביטוי מרכזי לערך הציבורי בפעילות ולא לגוף החיצוני מקבל החסות, תוך הימנעות מהכללת מסרים הנוגעים לגוף החיצוני שאינם קשורים במישרין לפעילות מושא החסות. כך למשל, יש להימנע ממסרים המפרטים, משבחים או נותנים גושפנקה למוצר, שירות או פעילות מסוימים של הגוף החיצוני או בעלי תפקידים בו, או שיש בהם כדי ליצור מראית עין של קשר בין עובד הציבור או המשרד הממשלתי שאליו הוא משתייך לבין הגוף החיצוני, או של אחריות ממשלתית כלפיו, החורגת מגדר מעורבות עובד הציבור והמשרד הממשלתי בפעילות מושא החסות. כן יש להימנע מהכללת מסרים הנוגעים לעובד הציבור שאינם קשורים לתפקידו הממלכתי ושאינם נוגעים במישרין למתן החסות.

ד. הבטחת הצגת מגוון דעות, כנדרש בנסיבות העניין: ככל הניתן, על עובד הציבור לוודא כי באירוע או בפעילות מושא החסות ניתנה הדעת לצורך להבטיח הצגה מגוונת ומאוזנת של דעות, אינטרסים שונים ומגוונים רלוונטיים. בכלל זאת, ברוח המלצות הצוות לבחינת תופעת הדרת הנשים במרחב הציבורי, יש קושי במתן חסות לאירוע אשר במסגרתו צפויים להינקט הפרדה או צעדים מפלים אחרים.⁴

ה. הגבלת השימוש בתוצרי החסות: כך למשל, יש לוודא שלא ייעשה בחסות שימוש כעבר למטרה שלשמה ניתנה (במיוחד כאשר מדובר בברכה כתובה/מצולמת); כי ברכה כתובה שניתנה על-ידי עובד ציבור תחולק בחינם ולא תועמד למכירה; ולגבי ברכה מצולמת או מוקלטת, כי עריכתה תעשה באישור עובד הציבור או הגורם המאשר.

8. הוראות נוספות

א. למרות האמור לעיל, במקרים הבאים יוכל עובד הציבור להשתתף באירוע או בפעילות של גוף חיצוני העשויה להיות כרוכה במתן חסות, ללא צורך בקבלת האישור הנדרש:

1. דיון ציבורי המאורגן על-ידי גוף עיתונות, גוף אקדמיה המוכר על-ידי המועצה להשכלה גבוהה, ארגון עובדים או איגוד מקצועי (כגון: לשכת עורכי הדין, לשכת רואי החשבון, התאחדות התעשיינים וכדומה), אשר מהווה מסגרת ראויה להצגת מידע בעל עניין לציבור והשתתפות עובד הציבור בו נועדה להציג את עמדת המשרד הממשלתי בפני הציבור.

2. אירוע או פעילות של גוף חיצוני שמתקיים בינו לבין המשרד הממשלתי שאליו משתייך עובד הציבור שיתוף-פעולה מובנה, ומתן החסות קשור לשיתוף-הפעולה האמור. לעניין זה,

⁴ "דו"ח הצוות המשרדי לבחינת תופעת הדרת הנשים במרחב הציבורי" (משרד המשפטים, 7.3.2013), סעיף 224 <http://index.justice.gov.il/Publications/Articles/Documents/DochHadaratNasim.pdf>

"שיתוף-פעולה מובנה" מתייחס למצבים שבהם קיימת התקשרות של המדינה עם גוף חיצוני שנבחנה ואושרה על-ידי הגורמים המוסמכים לעניין, כדוגמת מיזם משותף לפי תקנה 3(30) לתקנות חובת המכרזים, התשנ"ג-1993, חסות ממשלתית שאושרה על-ידי ועדת החסויות המשרדית או הבין-משרדית בהתאם להוראת תכ"ס 15.3.1, וכדומה. במקרים אלו, ההנחה היא כי אמות-המידה הרלוונטיות לאישור מתן החסות, כמפורט לעיל, נבחנו במסגרת אישור שיתוף-הפעולה המובנה, וניתן לומר כי השתתפות עובד הציבור בהם נעשית במסגרת הפעילות השוטפת של המשרד הממשלתי שאליו הוא משתייך.

3. אירוע או פעילות מטעמו של גורם שלטוני זר, כגון שגרירות, ממשלה או פרלמנט, או בפעילות הנעשית בשיתוף-פעולה בין המדינה לגורם שלטוני זר כאמור.

יודגש, כי גם במקרים אלו, מוטלת על עובד הציבור האחריות להימנע מהקשיים הפוטנציאליים השונים שנדונו לעיל במסגרת השתתפותו באירוע. בכלל זאת, מקום בו צפויים להשתתף באירוע גורמים נוספים מלבד אלו שצוינו – כגון: גורמים מסחריים, גורמים פוליטיים, גורמים הנתונים לפיקוחו של עובד הציבור וכדומה – על עובד הציבור לבחון האם השתתפותו באירוע יחד עם אינה מעוררת קושי. עוד יודגש, כי אין בהיתר להשתתפות עובד הציבור באירוע כאמור כדי לגרוע מאחריותו לקבל אישורים אחרים הנדרשים לצורך השתתפותו, החורגים מהיבט מתן החסות. בכל מקרה של ספק, ראוי לפנות לגורם המאשר, ובמידת הצורך – ליועץ המשפטי למשרד, לקבלת הנחיות בעניין.

ב. ככלל, אישור למתן חסות יכול שיינתן הן באופן פרטני – ביחס לבקשה ספציפית למתן חסות, והן באופן כללי – ביחס לסוג מסוים של חסות או לגורם חיצוני מסוים. כך למשל, ובהתאם לאמות-המידה הקבועות בהנחיה זו, רשאי הגורם המאשר לקבוע היתר כללי לעובדי הציבור הכפופים לאישורו ליתן חסות לאירועים מסוימים הנוגעים לתפקידם.

ג. על אישור למתן חסות להינתן בכתב ועל עובד הציבור לשמור תיעוד של פרטי החסויות שהעניק.

42.70 - הגדרות ופרשנות

42.71 - כללי

42.72 - טובות הנאה אסורות

42.73 - טובות הנאה מותרות

42.74 - מינוי ועדה משרדית והטיפול בקבלת מתנה

42.75 - רישום מתנות ושמירתן

42.76 - מסירת מתנות למקבל, ולהצבה במשרד

42.77 - ועדת היתרים בראשות שופט

42.78 - ספירת מלאי ומצאי המתנות

42.70 - הגדרות ופרשנות

42.701

בפרק משנה זה:
"אדם"

- לרבות מוסד, מפעל, גוף, חברה, התאחדות או חבר של בני-אדם, בין שהם מאוגדים ובין שאינם מאוגדים; ועד עובדים או נציגות עובדים;

- "טובת הנאה"
כסף, שווה כסף, נכס מוצר לרבות מתנה, תשורה, הענקה, ערבות, הנחה, הזכות לקבלת טובת הנאה- וכן כל טובת הנאה בעלת ערך חומרי, בין שצורתה מוחשית ובין שאינה מוחשית, ובכלל זה:
(א) תלושי קנייה ומתנות לחגים או לציון אירועים מיוחדים;

(ב) הזמנות, כרטיסי מנוי או כרטיסים לאירועים או למתקנים שהכניסה אליהם היא בתשלום (כגון: מתקני ספורט ובלוי, חדרי כושר, מוזיאונים, מסעדות, בתי מלון, הצגות, קונצרטים וכיו"ב);

(ג) הנחות בקשר לרכישת מצרך או קבלת שירות מעבר להנחה המקובלת לגבי כלל הציבור, או שדרוג מצרך או שירות מעבר לרמה לגביה ניתן תשלום (למשל, החלפת מכשירי הטלפון הסלולארי מעבר למה שניתן לכלל הציבור);

(ד) השתלמות על חשבון גופים עסקיים וגופים אחרים שאינם בשירות המדינה, שלא באישור הגופים המוסמכים במשרד.
(16/10)

- "קבלה"
לרבות בקשה או הסדרת טובת הנאה בדרך כלשהי, בין שהעובד נהנה בפועל מטובת ההנאה ובין שטרם נהנה כאמור;

- "ממונה"
מנהל יחידת משאבים חומריים (בנא"מ) במשרד, או עובד אחר שנקבע על-ידי המנכ"ל, משמש גם כחבר ועדת המתנות המשרדית;

- "הבודק"
נציג אגף הביטחון, שתפקידו, בין היתר, לבדוק בנסיבות מסוימות את המתנות, אם אינן מהוות סיכון ביטחוני;

- "החוק"
חוק שירות הציבור (מתנות), התש"ם-1979;

- "התקנות"
תקנות שירות הציבור (מתנות), התש"ם-1980;

- "המקבל"
מקבל המתנה;

- "ועדה משרדית"
ועדה לטיפול במתנות בה יכהנו היועץ המשפטי והחשב של המשרד הממשלתי, או נציגיהם וכן מנהל יחידת משאבים חומריים (בנא"מ), או נציג אחר שיקבע המנהל הכללי של המשרד, והמשמש כאחראי על חדר המתנות;

- "חדר מתנות"
חדר שיוקצה במשרד לשם אחסון הזמני של המתנות;

- "מקבילים"
מנהלי לשכות שרים, מנכ"לים, יועצי שרים וכל מי שיוסמך על-ידי המנכ"ל;

- "מתנה"
הקנית נכס שלא בתמורה, או מתן שירות או טובת הנאה אחרת שלא בתמורה, בין שההקניה נעשתה בארץ ובין בחוץ-לארץ;

- "מתנה אישית"
כל מתנה הניתנת לעובד ציבור באשר הוא עובד ציבור, כגון: מתנה לרגל אירוע אישי או משפחתי, מתנת חג, מתנה

פניק 11-
מתנות

פניק

- מוועד עובדים וכיצא בזה;
- "מתנה קטנת ערך" - מתנה שאינה עולה בערכה בשקלים של שווה ערך ל-300 ש, למעט מתנה הניתנת בכסף;
- "מתנה רשמית" - מתנה הניתנת לעובד ציבור בהיותו עובד ציבור;
- "מתנות שבסמכות המשרד" - מתנות שיש להן ערך סמלי, לאומי או תצוגתי;
- "השאר אצלו" - ספר בו נרשמות, לפי סדר רץ, המתנות המתקבלות;
- "ספר המתנות" - נושא משרה או תפקיד מטעם המדינה, לרבות חייל;
- "עובד ציבור" - ראש לשכת השר, ראשי לשכות השרים וראש לשכת מקבילי השרים;
- "רל"ש" - כל מונח אחר בפרק משנה זה יפורש כהגדרתו בחוק ו/או בתקנות.

42.702

הדוגמאות בפרק משנה זה הובאו לצורך הבהרה בלבד, ואין בהן כדי לצמצם את ההוראות הכלליות אותן הן באות להדגים.

42.711 - כללי**42.711**

עובד מקבל משכורת ותשלומים אחרים המגיעים לו מאוצר המדינה בלבד, ואין הוא רשאי לקבל בעד עבודתו או בקשר עמה טובת הנאה מאדם, אלא אם הדבר מותר לפי הוראות פרק משנה זה. על כהונת עובד המדינה כדירקטור או כיו"ר דירקטוריון מטעם המדינה בחברה ממשלתית - ראה פסקה 42.478.

42.712

- (א) עובד יימנע להיענות להזמנה לאירוע משפחתי, חברתי או אחר, מאת אדם שאיננו חבר לעבודה, הנזקק להחלטתו, להמלצתו, לטיפולו או לכל שירות אחר, במישרין או בעקיפין, הקשורים במילוי תפקידו, באחריותו ובסמכויותיו וכן יימנע עובד להזמין אדם כזה לאירוע כאמור לעיל;
- (ב) הוראות נסמן (א) לעיל לא יחולו על עובד המקיים עם המזמין קשר אישי שנוצר לפני מגעיו של העובד, בתור שכזה, עם המזמין ובלבד שגם בהיענות להזמנה לפי נסמן זה - לא ינהג העובד באופן שבו לא יוכל או ייחשד שלא יוכל, לנהוג עם המזמין ללא משוא פנים, הכל בכפוף לאיסורים ולהיתרים של פרק משנה זה;
- (ג) קצין מבחן המוזמן לאירוע משפחתי, חברתי או אחר על-ידי קטין שבטיפולו או על-ידי אדם שהיה בטיפולו, או על-ידי בן משפחתם - יענה להזמנה לאחר שיקבל על כך אישור ממדריכו או מקצין המבחן המחוזי. קיבל קצין המבחן אישור כאמור, יירשם הדבר בגיליון הרישום השוטף בתיק המטופל בציון הנימוקים לאישור.

42.72 - טובות הנאה אסורות**42.721**

על עובד ציבור לנהוג בדרך ההולמת את מעמדו, תפקידו וחובותיו כעובד ציבור. בכלל זה אסור לעובד הציבור לקבל מתנה, לא מעובד אחר ולא מכל אדם מקרב הציבור, אלא על-פי התנאים שנקבעו לכך בחוק ובתקש"ר.

42.722

עובד ציבור, אשר הוצעה לו מתנה באשר הוא עובד ציבור, יסרב לקבלה, הואיל והדבר עלול להתפרש כטובת הנאה, אשר ניתנת בכדי להשפיע עליו ועל תפקודו בעבודתו. במקרים אלו המתנה אינה מתקבלת, תוך מתן הסבר מתאים לנותן המתנה.

42.723

אם הסיור לקבלת המתנה עלול להתפרש כפגיעה בנותן, או כפגיעה בגוף שהנותן מייצג, ניתן לקבל את המתנה, אך על עובד הציבור להודיע מיד על קבלת המתנה לוועדה המשרדית ולהעביר את המתנה לטיפול.

42.724

טובת הנאה שאסור לעובד לקבלה במישרין, אסור לו גם לקבלה בעקיפין או באמצעות אדם. כמו כן, חייב העובד להשתמש בסמכותו ובהשפעתו כדי שגם קרוב משפחה שלו (כגון: בן-זוג, הורה, בן, בת, אח, אחות, גיס, גיסה, חותן, חותנת/חם, חמות, חתן, כלה, נכד/ה), לא יקבל טובת הנאה בנסיבות אלו. נודע לעובד כי קרוב משפחה שלו קיבל טובת הנאה כאמור, עליו להודיע על כך לאחראי, למנהל היחידה או לעובד הממונה עליו במשרד.

42.725

האחריות להימנע מהיקלעות למצב של עבירה על הוראות פרק משנה זה והנחיותיו, מוטלת בראש ובראשונה על עובד הציבור. בכל מקרה של ספק לגבי התקיימות התנאים ותחולתם ביחס לעובד, על עובד הציבור להיוועץ תחילה ביועץ המשפטי של משרד או של יחידת הסמך, למסור לו המידע הרלוונטי ולפעול לפי הנחיותיו.

42.73 - טובות הנאה מותרות

42.731

- נוהל זה אינו חל על קבלת מתנות אישיות כגון:
- (א) מתנה הניתנת לעובד ללא קשר להיותו עובד המדינה;
 - (ב) מתנה הניתנת לעובד מחבריו לעבודה;
 - (ג) מתנה הניתנת לעובד מוועד העובדים;
 - (ד) מתנה הניתנת לעובד לרגל אירוע אישי או משפחתי, שניתנה לפי הנהוג בנסיבות העניין;
 - (ה) פרסים הניתנים לעובד מאוצר המדינה שנוהל זה אינו חל עליהם;
 - (ו) פרסים הניתנים לעובד שלא מאוצר המדינה, אך בתיאום מלא עם מוסדותיה, ואשר ניתן להעניקם פומבי בעיתון יומי, ברדיו, בטלוויזיה או ברשומות, כגון: פרסי "עובד מצטיין";
 - (ז) נסמן מבוטל.
- (4/no)

42.732

- פעילות הקשורה למילוי תפקידו של עובד הציבור הכרוכה בטובת הנאה, אין לראותה, ככלל, כטובת הנאה אסורה, וזאת בסייג שקבלת טובת הנאה לא עלולה להשפיע, ולא להיראות כעלולה להשפיע, על מילוי תפקידו של עובד הציבור. בהתאם לכך, ככלל, השתתפות עובד הציבור ללא תמורה כמקובל, באירועים דוגמת האירועים המפורטים להלן, הכרוכים לגבי כלל הציבור בתשלום, אליהם הזמן עובד הציבור בתוקף תפקידו כעובד הציבור, לא תהיה בגדר טובת הנאה אסורה:
- (א) אירוע ממלכתי או אירוע בעל אופי ציבורי רשמי (כגון: אירוע לציון מאורע בתולדות המדינה);
 - (ב) אירוע שהכנסותיו מיועדות למטרה ציבורית בו עובד הציבור נושא דברים, או משתתף בדרך אחרת לשם קידום המטרה הציבורית;
 - (ג) אירוע פומבי בעל משמעות ציבורית מיוחדת בו משמש עובד הציבור אורח כבוד. ככלל, באירוע מסוג זה לא נמנים אירועים שגרתיים, כגון: תחרויות ספורט או מופעי תרבות הנערכים דרך שגרה למינויים או לצופים מזדמנים אשר אין כל הצדקה שיהיו בהם אורחי כבוד;
 - (ד) כנסים, השתלמויות, ימי עיון או אירועים דומים שבהם משתתף עובד הציבור כמרצה או דובר.
- (עב/6)

42.733

עוד מובהר, כי האיסור על קבלת טובת הנאה כמפורט בפרק משנה זה, בגין השתתפות באירועים דוגמת אלה המפורטים בפסקה 42.732 אינו חל לגבי עובד ציבור שתפקידו הרשמי מחייב אותו להיות נוכח פיזית במקום האירוע או המופע לשם מילוי תפקידו, כגון לשם בדיקת היבטי בטיחות, רישוי עסקים, סדר ציבורי וכדומה. עובד ציבור כאמור רשאי להיות נוכח באירוע תרבות או ספורט הפתוח לציבור בתשלום ככל הנדרש לצורך מילוי תפקידו. במקרים אלה היוזמה לביקור במקום אמורה להיות של עובד הציבור ולא בדרך של חלוקת כרטיס או הזמנה מצד מארגן האירוע.

42.734

ככל שמשרד או יחידת סמך או גוף סבורים כי השתתפות עובד הציבור מטעמם באירוע מסוים דרושה במסגרת תפקידו של אותו גוף או במסגרת תפקידו של עובד הציבור, אין מניעה, ככלל להשתתפותו באירוע בתמורה מלאה כמקובל.

(16/10)

42.74 - מינוי ועדה משרדית והטיפול בקבלת מתנה

42.741

- (א) מינוי ועדה משרדית ואחראי לטיפול במתנות
1. בכל משרד ממשלתי תמונה ועדה לטיפול במתנות שקיבל עובד או נושא משרה במשרד (להלן - "הוועדה המשרדית");
 2. כחברי הוועדה המשרדית יכהנו היועץ המשפטי והחשב של המשרד הממשלתי, או נציגיהם וכן ראש אגף משאבים חומריים (בנא"מ), או נציג אחר שיקבע המנהל הכללי של המשרד; (פא/14)
 3. הרכב הוועדה של "רשות ביטחון" כהגדרתה בתקנות שירות הציבור (מתנות), יכול להיות שונה מהרכב זה, ובלבד שבוועדה יכהן היועץ המשפטי של רשות הביטחון או נציגו;
 3. המינוי יעשה בכתב על-ידי מנכ"ל המשרד ותוקפו יהיה לשנה אחת. (יש לחדש המינוי מדי שנה).
- (ב) מינוי ממונה לחדר המתנות
1. המנכ"ל או מי שהוסמך על-ידו, ימנה כממונה לחדר המתנות את מנהל אגף משאבים חומריים (בנא"מ), או עובד אחר שנקבע על-ידו;
 2. המינוי יעשה בכתב, ימסר לאחראי ויפורסם בהוראות שעה של המשרד.

42.742

- (א) עובד ציבור שקיבל מתנה שהחוק חל עליה, יעביר את המתנה לוועדה המשרדית תוך 15 יום מיום שהתקבלה או מיום שנודע על קבלתה לפי המאוחר, בצירוף טופס הודעה על קבלת מתנה (מדף 6010);
- (ב) הוועדה המשרדית תנהל רישום של הודעות ומתנות שקיבלה בספר המתנות של המשרד הממשלתי (מדף 6011) (להלן - "ספר המתנות"), וכן של כל החלטה שקיבלה או פעולה שנקטה בקשר עם המתנה.

42.743

בדיקה ביטחונית (במקרים שהדבר נדרש על-פי הוראות אגף הביטחון של המשרד)

- (א) בדיקה ביטחונית תיעשה על-פי הוראות אגף הביטחון;
- (ב) לאחר מסירת ההודעה על קבלת המתנה כאמור לעיל, ימסור המקבל את המתנה לבדוק באגף הביטחון;
- (ג) הבדוק יאשר את קבלת המתנה לבדיקה, ירשום את תאריך קבלתה בתחתית טופס ההודעה על קבלת מתנה, ירשום את שמו, יחתום על הטופס ויחזיר את המקור למקבל;
- (ד) אם מתגלה חשש ביטחוני כלשהו, יש לנהוג לפי הוראות אגף הביטחון;
- (ה) דבר החשש הביטחוני יירשם בטופס הודעה על קבלת מתנה (מדף 6010).

42.744

מתנות מזון

מתנת מזון סבירה ומקובלת בנסיבות העניין תימסר למקבל לשימוש ביחידתו.

42.75 - רישום מתנות ושמירתן

42.751

ספר המתנות

ספר המתנות (מדף 6011) ישקף נאמנה את מקום הימצאותה של כל מתנה ומתנה, בכל עת.

42.752

רישום בספר המתנות (קליטה במערכת הממוחשבת)

- (א) בספר המתנות תירשמו כל המתנות, לרבות מתנות קטנות ערך (מדף 6011);
- (ב) רישום בספר המתנות ייעשה על-ידי הממונה בלבד;
- (ג) ספר המתנות יישמר בארון סגור (כספת) והמפתחות יהיו בידי הממונה;
- (ד) באותו ארון יישמרו טפסי ההודעות על המתנות, לפי תאריך קבלתן.

42.753

סימון המתנה

- (א) בעת רישום המתנה בספר המתנות, יירשם על המתנה מספרה הסודר, בהתאם לרישום בטופס ספר המתנות (מדף 6011);
- (ב) הרישום ייעשה תוך התאמה לחומר ממנו עשויה המתנה, ומבלי לפגוע בערכה או בצורתה. ככלל - תודבק על המתנה מדבקה, עליה יירשם מספרה הסודר של המתנה.

42.754

אחסון המתנה

- (א) המתנות יאוחסנו בחדר המתנות באופן זמני לפי המספר הסודר על-מנת לאפשר את בחירתן האפשרית להצבה, או למסירה למקבל המתנה או להעברתן לאפוסטרופוס הכללי;
- (ב) הממונה על חדר המתנות יאחסן את המתנה בארונות, מדפים, תאים, או בכל אמצעי אחסון מתאים אחר, תוך הקפדה על שלמותה ואיכותה;
- (ג) במקרים מיוחדים, באישור ועדת ההיתרים, ניתן לאחסן את המתנה מחוץ למשרד, כדי לשמור על שלמותה (כגון ספר עתיק).

42.755

- (א) הממונה על חדר המתנות ינקוט בכל האמצעים המתחייבים להגנה על המתנה;
- (ב) האמצעים יותאמו לחומרים מהם עשויה המתנה, ובהתאם לרגישויות המיוחדות שלהם, כגון:
1. רגישות לטמפרטורה לא מתאימה או לחות;
 2. רגישות לאור;
 3. הצבה יציבה;
 4. ועוד.
- (ג) בחדר המתנות יותקנו במידת האפשר גלאי עשן, גלאי חום וכדומה;
- (ד) אמצעי כיבוי שרפה יותקנו בחדר המתנות, או בקרבת מקום אליו;
- (ה) על דלתות חדר המתנות יותקנו סוגרים מתאימים, או תותקן דלת פלדה;
- (ו) הכניסה לחדר המתנות תיעשה רק בנוכחות הממונה ובאחריות;
- (ז) מפתחות החדר יישמרו בידי האחראי;
- (ח) הממונה ידווח מיד לראש אגף הביטחון ולסמנכ"ל על כל התרחשות בלתי סבירה בחדר המתנות.

42.761

מסירת מתנה קטנת ערך למקבל

- (א) עובד הציבור חייב לפנות לוועדה המשרדית בבקשה לקבוע אם המתנה שקיבל היא מתנה קטנת ערך וסבירה, שניתנה לפי הנהוג בנסיבות העניין;
- (ב) הוועדה המשרדית רשאית לבקש מהעובד להציג ראיות לעניין שווייה של המתנה;
- (ג) הוכח לוועדה כי המתנה היא אכן קטנת ערך וסבירה שניתנה לפי הנהוג בנסיבות העניין, ושאין בהענקתה למקבל טובת הנאה אסורה - תורה הוועדה על הקניית המתנה למקבלה;
- (ד) הנחיות החשב הכללי בעניין ינחו את הוועדה המשרדית בהחלטותיה. (4/no)

42.762

הצבת מתנות במשרד

- (א) הוועדה המשרדית רשאית להחליט על שמירת המתנה במשרד הממשלתי לשם הצגתה במקום ולתקופה שתחליט; החלטה כאמור תירשם בספר המתנות;
- (ב) מסירת מתנה רשמית בעלת משמעות סמלית או ייצוגית למקבל תהיה לתצוגה בלבד. עובד ציבור שקיבל מתנה רשמית בעלת משמעות סמלית או ייצוגית ומעוניין בהצבתה במשרד לצמיתות, ימלא טופס פנייה לקבלת מתנה - בקשה מיוחדת (מדף 6012);
- (ג) הפונה ירשום בטופס את הסיבות לבקשת המתנה ויתחייב להחזירה בעת פרישתו מהעבודה, מכל סיבה שהיא (כגון: התפטרות, פיטורים, פרישה לפנסיה וכדומה);
- (ד) החלטת הוועדה המשרדית בבקשה להצבת המתנה ומיקומה יירשמו בספר המתנות.

42.77 - ועדת היתרים בראשות שופט

42.771

- (א) ועדת היתרים תהיה בהרכב של שלושה חברים שימונו על-ידי שר המשפטים;
- (ב) בראש הוועדה יעמוד שופט וחבריה יהיו חבר שהציע נציג שירות המדינה מקרב עובדי נציבות שירות המדינה וחבר נוסף שקבע היושב ראש מקרב עובדי גופים ציבוריים שחוק שירות הציבור (מתנות) חל עליהם ומקרב הציבור.

42.772

סמכויותיה

- (א) לתת היתר לקבלת מתנות, הן לגבי סוגים של מתנות או למתנה מסוימת. ההיתר יכול שיינתן מראש, או בסמוך לאחר הענקת המתנה;
- (ב) להחליט בדבר הקניית המתנה, כולה או מקצתה למקבלה, בין שכבר נמסרה על-ידי הוועדה המשרדית ובין שטרם נמסרה;
- (ג) להחליט בדבר שחרור עובד הציבור מתשלום השווי כולו או מקצתו של מתנה שאין בה קניין;
- (ד) להחליט בדבר הפקדת המתנה, כולה או מקצתה, בידי מקבלה ובדבר תנאי ההפקדה;
- (ה) הוועדה לא תיתן היתר, לא תקנה המתנה למקבלה, לא תשחרר העובד מתשלום שווי המתנה ולא תרשה את ההפקדה אם יש בהקניית המתנה משום חשש לפגיעה בטוהר המידות, או אם יש במתנה ערך בעבור המדינה מלבד ערכה הכלכלי.

42.773

נוהל הפניית בקשה להקניית מתנה על-ידי הוועדה להיתרים

- (א) עובד המבקש כי תוקנה לו מתנה שקיבל, יפנה לוועדה המשרדית בבקשה מנומקת על גבי טופס פניית המקבל/ת המתנה לצמיתות (מדף 6013) (הבקשה יכולה להיות מצורפת להודעתו על המתנה);
- (ב) הוועדה המשרדית תעביר את הבקשה לוועדת היתרים, ורשאית היא לצרף לבקשה את חוות דעתה. אם הוועדה המשרדית סבורה כי הבקשה אינה עולה בקנה אחד עם הוראות חוק שירות הציבור (מתנות) והתקנות שהותקנו מכוחו, רשאית היא להודיע על כך למבקש בצירוף נימוקיה. במידה שהעובד עומד על בקשתו לאחר קבלת עמדת הוועדה, תועבר הבקשה לוועדת היתרים בצירוף חוות דעת הוועדה המשרדית.
- (ג) במסגרת הדיון בבקשה, רשאית ועדת היתרים לפנות לשמאי מוסמך לשם קביעת שווייה של המתנה (או לקבוע את שווייה בדרך אחרת), ולהטיל את הוצאות הערכת השווי על המבקש;
- (ד) ועדת היתרים תעביר העתק מהחלטותיה לוועדה המשרדית;
- (ה) החליטה הוועדה להקנות לעובד הציבור את המתנה, יועבר התשלום שהוטל על עובד הציבור תמורת המתנה לאוצר המדינה/האפוטרופוס הכללי;
- (ו) האפוטרופוס הכללי ינפק למשרדים שוברי תשלום שיהיו לפקודתו, בציון מס' חשבון הבנק אליו ייפרע התשלום;
- (ז) הוועדה המשרדית תהא אחראית על גביית התשלום קודם למסירת המתנה לעובד הציבור, ותדווח על כך לאפוטרופוס הכללי בטופס דיווח על הקניית מתנות למקבליהם (מדף 6014).

42.774

מכויזות האפוטרופוס הכללי

- (א) המתנות שלא נקבע לגביהן אחרת, תימסרנה מהמשרדים לידי האפוטרופוס הכללי אחת לשנה בתיאום עמו, בטופס נלווה להעברת מתנות (מדף 6015).
- הוועדה המשרדית רשאית, כאמור לעיל, להחליט על שמירת המתנה במשרד הממשלתי לשם הצגתה במקום, לתקופה שתחליט;
- (ב) מתנה שנמסרה לאפוטרופוס הכללי תימכר על-ידו, ותמורתה תועבר לאוצר המדינה.
- האפוטרופוס רשאי למסור המתנה לגוף ציבורי הפועל למטרות צדקה או להשמדה - והכל על-פי נהלים שיקבע האפוטרופוס הכללי בהתייעצות עם החשב הכללי.

42.78 - ספירת מלאי ומצאי המתנות

42.781

בסיום כל שנה תבצע הוועדה המשרדית ספירת מלאי ומצאי של מתנות ותאשר בדיקתה, בטופס תוצאות ספירת מלאי ומצאי של מתנות (מדף 6016).

42.782

הוועדה המשרדית תעביר לאפוטרופוס הכללי בטופס דו"ח שנתי - קבלת ומסירת מתנות (מדף 6017) אודות כמות המתנות שהתקבלו ונמסרו או הושארו במשרד.

(9/דו)

הבא

הקודם

הנחיות היועץ המשפטי לממשלה	משפט מינהלי ממשלה - אתיקה
תאריך: י"ט חשוון התשס"ו, 21 נובמבר 2005 עדכון: מרץ 2013 מאי 2015 מאי 2020 מספר הנחיה: 1.1709	הגבלות על קבלת וחלוקת הזמנות וכרטיסים למופעים ואירועים

הגבלות על קבלת וחלוקת הזמנות וכרטיסים למופעים ואירועים

רקע

1. הנחיה זו עוסקת בעיקרה בשאלה באילו נסיבות מותר לנבחר ציבור ולעובד מדינה (להלן: עובד ציבור) לקבל הזמנות או כרטיסים, אשר גלומה בהם טובת הנאה, למופעים או לאירועי ספורט, תרבות, אמנות וכדומה, אליהם הוא הוזמן באשר הוא עובד הציבור.
2. כמו כן, כוללת הנחיה זו גם התייחסות למצב נוסף, במסגרתו משרדי ממשלה מבקשים לחלק הזמנות או כרטיסים למופעים מהסוג האמור, אשר לגביו חל דין שונה, כפי שיפורט בהמשך.¹

א. קבלת כרטיסים והזמנות לאירועים ולמופעים שגלומה בהם טובת הנאה

א.1. המסגרת הנורמטיבית

3. הסוגיה של קבלת טובות הנאה על ידי עובדי ציבור מוסדרת, ככלל, בחוק שירות הציבור (מתנות), התש"ס-1979 (להלן: חוק המתנות או החוק) ובתקנות שירות הציבור (מתנות), התש"ס-1980, אשר הותקנו מכוחו (להלן: התקנות).
4. חוק המתנות חל על כל עובד ציבור, המוגדר בחוק כ"נושא משרה או תפקיד מטעם המדינה" (סעיף 1 לחוק). כך, בין היתר, החוק חל על חברי כנסת, שרים וסגני שרים, כלל עובדי המדינה, אנשי צבא, בעלי משרות ותפקידים מטעם רשויות מקומיות ומועצות דתיות. כן הוחל החוק על נושאי משרות ותפקידים מטעם גופים שהוקמו בחוק ומטעם חברות ממשלתיות (סעיף 1 לצו שירות הציבור (מתנות) (החלת החוק על עובדים ציבוריים אחרים), התשמ"ז-1987).
5. החוק מבוסס על ההנחה שעובדי הציבור הם נאמנים של הציבור הפועלים למענו, ולפיכך, מבחינה עקרונית, כל טובת הנאה שצומחת לעובד הציבור בתוקף תפקידו, או בתמורה למילוי תפקידו, היא קניינו של הציבור (והשוו: בג"ץ 1635/90 ז'רז'בסקי נ' ראש הממשלה, פ"ד מה(1) 749 (1991)).

¹ סוגיה זו עלתה, בין היתר, גם במסגרת דו"ח מבקר המדינה, במסגרתו המליץ מבקר המדינה כי היועץ המשפטי לממשלה יקבע כללים ברורים המתייחסים מפורשות לעניין זה. מבקר המדינה "משחק הידידות שתוכנן בין נבחרות הכדורגל של ישראל וארגוניו: הליכי התקשרות והקצאת כרטיסים" דו"ח שנתי 2019 – לשנת 2019 (2019); ראו גם: מבקר המדינה טקס הדלקת המשואות לציון 70 למדינת ישראל - בחירת מזליקי המשואות, חלוקת ההזמנות והתקשרויות (2019).

6. מעבר להיבט הקנייני, הוראות חוק המתנות נועדו לשמור על טוהר המידות בשירות הציבורי ועל אמון הציבור ברשויות השלטון, ובכלל זאת למנוע מצב בו לעובד הציבור יהיה עניין מיוחד בנותן המתנה, ולמנוע את הרושם שהמתנה ניתנת כדי לשאת פנים, או שהיא עלולה לגרום לכך.
7. החוק קובע, ככלל, איסור על קבלת מתנה אשר ניתנה לעובד הציבור **באשר הוא עובד הציבור**, בין אם ניתנה לו עצמו ובין אם ניתנה לבן זוגו החי עמו או לילדו הסמוך על שולחנו. על-פי הפסיקה, מקובל לומר כי מתנה ניתנה לעובד ציבור "באשר הוא עובד הציבור" אם היותו עובד ציבור הוא הטעם היחיד או הטעם הדומיננטי למתן המתנה (בג"ץ 7074/93 **סויסא נ' היועץ המשפטי לממשלה**, פ"ד מח(2) 749, 791 (1994)). מתנה מוגדרת כ"**הקניית נכס שלא בתמורה או מתן שירות או טובת הנאה אחרת שלא בתמורה**" (סעיף 1 לחוק). הגדרה זו רחבה וכוללת כל טובת הנאה אפשרית.
8. בסעיף 2 לחוק נקבע העיקרון לפיו על עובד הציבור לסרב לקבל כל מתנה שהוצעה לו באשר הוא עובד ציבור. במקרים בהם עובד הציבור הסכים לקבל את המתנה ולא החזירה לנותנה לאלתר (למשל במקרים בהם הסירוב לקבלת המתנה עלול להתפרש כפגיעה בנותן, או כפגיעה בגוף שהנותן מייצג), תקום המתנה לקניין המדינה. ככל שמדובר במתנה שאין בה קניין, על עובד הציבור לשלם את שוויה לאוצר המדינה. לצד זאת, נקבעו בסעיף 2(ב) לחוק מספר חריגים שלגביהם לא יחול הכלל האמור, כך למשל כאשר מדובר במתנה קטנת ערך וסבירה שניתנה לפי הנהוג בנסיבות העניין. בחוק ובתקנות נקבעו הוראות נוספות המנחות את עובדי הציבור כיצד לפעול בסיטואציות שונות המתעוררות בהקשר זה, ובכלל זאת כיצד על עובד הציבור לפעול במקרה שהוא מעוניין לבקש היתר להקנות לו מתנה שקיבל.
9. בנוסף על הוראות חוק המתנות ותקנותיו, על עובדי הציבור להביא בחשבון מערכות שונות של דינים המחייבים אותם, אשר נוגעים לאופן הפעלת שיקול דעתם. מערכות דינים אלה נועדו להבטיח כי עובדי הציבור יפעילו את סמכותם השלטונית מתוך הגינות, יושר, ענייניות, שוויון וסבירות, וכך יגשימו את חובת הנאמנות שלהם לציבור. כך למשל – על **עובדי מדינה** חלות הוראות פרק 42.7 לתקשי"ר; על **שרים וסגני שרים**, חלות הוראות **הכללים למניעת ניגוד עניינים של שרים וסגני שרים** (י"פ התשס"ג, מס' חוברת 5147, מיום 16.1.2003, עמ' 1136) ובהן נקבע, בין היתר, כי על שר וסגן שר חל איסור לקבל כל טובת הנאה, זולת שכרו שמשלמת לו המדינה; על **נבחרי ציבור ברשויות המקומיות**, חלות הוראות **הכללים למניעת ניגוד עניינים של נבחרי ציבור ברשויות המקומיות** (י"פ התשמ"ד, מס' חוברת 3087, מיום 21.8.1984, עמ' 3114; ראו למשל סעיפים 18-19 לכללים); על **חברי כנסת** חלות **החלטות ועדת האתיקה של הכנסת** (ראו למשל: החלטת הוועדה בדבר "קבלת מתנות וטובות הנאה בידי חברי כנסת", מיום 12.2.2002; החלטת הוועדה בעניין השתתפות חברי הכנסת באירועי תרבות מיום 5.6.2007; מכתב היועץ המשפטי לכנסת לחברי הכנסת בעניין קבלת כרטיסי חניס לאירועי תרבות וספורט מיום 21.10.2015).

א.2. הנחיות מעשיות:

10. עמדת היועץ המשפטי לממשלה היא כי ככלל, בגדר האיסור החל על עובדי ציבור לקבל מתנות, באשר הם עובדי ציבור, אסור להם גם לקבל כרטיסים או הזמנות למופעים ולאירועים שהכניסה אליהם היא בתשלום, בין בלא תשלום ובין בעבור תשלום של תמורה מופחתת. במילים אחרות: הכלל הוא כי עובד ציבור אינו רשאי להשתתף בחינם, או בהנחה כספית, באירוע שהכניסה אליו מותנית בתשלום.

11. יתרה מכך, בחלק מהמקרים ניתן לראות גם בקבלת כרטיסים או הזמנות למופעים ולאירועים שהכניסה אליהם אינה בתשלום משום מתנה. תחת מקרים אלו, נכללים מקרים בהם הכרטיס או ההזמנה מהווה משאב ציבורי מוגבל כגון באירוע ייחודי או חד-פעמי שיש לו ביקוש רב מן ההיצע. במקרים אחרים, אף קבלת קדימות ברכישת כרטיסים בתמורה מלאה לאירוע שהכניסה אליו מותנית בתשלום עשויה להיחשב כקבלת מתנה. במצבים כגון דא, הערך בקבלת הכרטיס או ההזמנה אינו מתבטא דווקא בשווי הכספי, אלא עצם קבלת ההזמנות ליטול חלק באירוע שהכניסה אליו לא מתאפשרת לציבור הרחב או קביעת הקדימות לעובד הציבור הם שמהווים את המתנה, וזאת משום שלציבור הרחב אין אפשרות דומה או גישה זחה למופע או לאירוע.

12. חריג לכלל בדבר קבלת הזמנות וכרטיסים למופעים או לאירועים כאמור הוא כאשר השתתפותו של עובד הציבור באירוע או במופע המאורגן על-ידי גורם חיצוני למשרדי הממשלה נעשית במסגרת מילוי תפקידו. במצב זה ניתן לומר כי השתתפות בפעילות הקשורה למילוי תפקידו של עובד הציבור, גם אם כרוכה בה טובת הנאה, אין לראותה, ככלל, כטובת הנאה אסורה, וזאת בסייג שקבלת טובת הנאה לא עלולה להשפיע, ולא להיראות כעלולה להשפיע, על מילוי תפקידו של עובד הציבור.² בהתאם לכך, ככלל, השתתפות עובד הציבור, ללא תמורה כמקובל, באירועים כדוגמת האירועים המפורטים להלן, הכרוכים לגבי כלל הציבור בתשלום או שאינם פתוחים לציבור הרחב, אשר אליהם הוזמן עובד הציבור בתוקף תפקידו כעובד הציבור, לא יהיו בגדר טובת הנאה אסורה:

- א. אירוע ממלכתי או אירוע בעל אופי ציבורי-רשמי (כגון אירוע לציון מאורע בתולדות המדינה);
- ב. אירוע שהכנסותיו מיועדות למטרה ציבורית בו עובד הציבור נושא דברים או משתתף בדרך אחרת לשם קידום המטרה הציבורית;
- ג. אירוע פומבי בעל משמעות ציבורית מיוחדת בו משמש עובד הציבור אורח כבוד, כגון: אירועי פתיחה חד-פעמיים, ערבי גאלה ופרמיירות הקשורים למילוי תפקידו של עובד הציבור. ככלל, באירוע מסוג זה לא נמנים אירועים שגרתיים כגון תחרויות ספורט או מופעי תרבות הנערכים דרך שגרה למנויים או לצופים מזדמנים אשר אין כל הצדקה שעובדי הציבור יהיו בהם אורחי כבוד;
- ד. כנסים, השתלמויות, ימי עיון או אירועים דומים שבהם משתתף עובד הציבור כמרצה או דובר.

² ר' נסמן 42.732 לתקשייר.

ככלל, גם במקרים כדוגמת אלו המנויים לעיל שבהם נמצא כי אין מניעה שעובד הציבור ישתתף בלא תשלום באירוע (גם אם הכניסה אליו כרוכה בתשלום או אינה פתוחה לציבור הרחב) היתר זה יחול על עובד הציבור עצמו, ולא יכלול קבלת הזמנות או כרטיסים נוספים עבור בני זוג, ילדים וכדומה.

13. יצוין, כי הנחיה זו אינה חלה לגבי עובד ציבור אשר תפקידו הרשמי מחייב אותו להיות נוכח פיזית במקום האירוע או המופע במסגרת מילוי תפקידו לטובת קיומו התקין של האירוע, כגון לשם בדיקת היבטי בטיחות, רישוי עסקים, הבטחת הסדר הציבורי וכדומה. במקרים אלו, עובד ציבור כאמור רשאי להיות נוכח באירוע הפתוח לציבור בתשלום, ככל הנדרש לצורך מילוי תפקידו. מכל מקום, השתתפותו של עובד הציבור באותם אירועים תהיה בהתאם לכללי עבודה סדורים, ולא בדרך של חלוקת כרטיס או הזמנה מצד מארגן האירוע.

14. לצד זאת, ככל שמשרד או גוף מעוניינים כי עובד הציבור ישתתף מטעמם באירוע מסוים משום שהשתתפותו תורמת לעבודת המשרד, וזאת במסגרת תפקידו של אותו גוף או עובד ציבור, ולא חלים לגביו הוראות סעיפים 12, 13 או 21, אין מניעה, ככלל, שהמשרד יממן את עלות השתתפות עובד הציבור באירוע בתמורה מלאה כמקובל.

15. יודגש, כי האחריות העיקרית להימנע מעבירה על הוראות חוק המתנות ועל הוראות הנחיה זו מוטלת, בראש ובראשונה, על עובד הציבור.³ לכן, בכל מקרה של ספק לגבי התקיימותן של הוראות אלו, על עובד הציבור להיוועץ תחילה ביועץ המשפטי של המשרד או של הגוף, למסור לו את המידע הרלוונטי ולפעול בהתאם להנחיותיו.

ג. חלוקת כרטיסים והזמנות לאירועים ולמופעים על-ידי משרדים ממשלתיים

ב.1. המסגרת הנורמטיבית:

16. בשונה ממתנות שניתנות לעובד ציבור מגורם חיצוני לשירות הציבור, כאשר עסקינן בחלוקה של כרטיסים והזמנות אשר מקצה משרד ממשלתי, ובהעדר הסדרה פרטנית אחרת, יש לפעול בהתאם לעקרונות הכלליים של המשפט המנהלי, כפי שמשקפים בהנחיה זו.⁴

17. יובהר, כי חלק זה של ההנחיה עוסק במופעים ובאירועים שמעצם טבעם מיועדים לציבור רחב, ולא באירועים שנערכים לרשימה מוגדרת של מוזמנים מראש (בין אם מדובר בעובדי ציבור ובין אם לאו) או אירועים שמארגן המשרד לעובדיו בלבד (כדוגמת פעילות רווחה או

³ החוק קובע כי הפרת חובת הדיווח על מתנה, כפי שנקבעה בחוק ובתקנות, עשויה לעלות כדי עבירה פלילית שעונשה קנס פי שלושה משווי המתנה.

⁴ ראו גם פסק דינו של בית המשפט המחוזי בעניין עמותת איגוד האמרגנים (ה"פ 18045-08-09 עמותת איגוד האמרגנים ומפיקי אמנויות הבמה בישראל נ' היכל התרבות בע"מ (פורסם ביום 6.10.2010)), העומד על הקשיים הטמונים בפרקטיקה של הקצאת כרטיסים למפעילי אולמות, וביניהם גם גופים ציבוריים כגון רשויות מקומיות ותאגידים עירוניים; ראו גם פסק דינו של בית המשפט העליון בערעור שהוגש על פסק הדין האמור, במסגרת ע"א 8537/10 עמותת איגוד האמרגנים ומפיקי אמנויות הבמה בישראל נ' היכל התרבות בע"מ (פורסם ביום 4.5.2015), במסגרתו התייחס בית המשפט לנוהל שהוכן במשרד המשפטים, בשיתוף גורמים רלוונטיים נוספים, על מנת להסדיר את אופן הקצאתם וחלוקתם של כרטיסי הזמנה לאירועים הנערכים בנכסים המנוהלים על-ידי רשויות מקומיות ותאגידים עירוניים.

השתלמות). במקרים בהם כרטיסים והזמנות לאירועים המיועדים לציבור הרחב מצויים בידי משרד ממשלתי לשם הקצאתם לציבור, הם מהווים למעשה משאב ציבורי, המוחזק בידי המשרד הממשלתי כנאמן הציבור. משכך, חלוקתם של כרטיסים והזמנות אלה צריכה להיעשות בהתאם לכללים החלים על חלוקת משאב ציבורי.

18. ניתן להבחין בין שני מצבים שונים בהם משרד ממשלתי עשוי להידרש לשאלת חלוקה של כרטיסים והזמנות. הראשון, כאשר משרד ממשלתי מארגן אירוע ציבורי או ממלכתי בעצמו ומחלק כרטיסים; השני, כאשר במסגרת שיתוף פעולה עם גורם פרטי מוקצים למשרד ממשלתי כרטיסים לצורך חלוקתם לציבור כזה או אחר.

19. הגם שמדובר בשני מקרים שונים, ביחס לשני סוגי המקרים על המשרד הממשלתי לחלק את הכרטיסים בכפוף לכללי המשפט המנהלי והמינהל התקין ובשים לב לאופיו המקצועי, הממלכתי והא-פוליטי של המינהל הציבורי בישראל (ראו לעניין זה הנחיית היועץ המשפטי לממשלה מס' 1.1704 "פעילות מפלגתית בלשכות שרים וסגני שרים"), ללא קשר לשאלה אם הכרטיסים מחולקים לציבור או לעובדי הציבור, והכל כפי שיפורט להלן.⁵

20. יצוין, כי במקרים בהם הכרטיסים או ההזמנות ניתנו למשרד ממשלתי על-ידי גוף פרטי לשם חלוקתם לעובדי ציבור, מתעוררים חששות נוספים. תחילה, עצם האפשרות שמשרד ממשלתי יעסוק בחלוקה של כרטיסים בעבור גורם פרטי עלולה לייצר קשיים שונים, וזאת בפרט במישור של חשש מפני משוא פנים וכן במישור של הקושי במתן חסות לגוף מסחרי או אחר.⁶ נוסף על כך, ישנו חשש מפני פתיחת פתח לעקיפת הוראות חוק המתנות. חלוקה כאמור יוצרת חוסר שוויון בין עובדי ציבור לבין כלל הציבור, ועלולה גם היא כשלעצמה ליצור חשש לפגיעה בטוהר המידות ולפגיעה באמון הציבור, בפרט ככל שהכרטיסים מהווים משאב מוגבל (ראו גם, עניין עמותת ארגון האמרגנים, פסי' 20-21, 24).

21. כמצוין לעיל, ניתן להצביע על חריג לכלל זה מקום בו משרד ממשלתי מחלק כרטיסים לעובדיו במסגרת פעילות רווחה או השתלמות שמארגן המשרד. זאת, אם למשרד אין עדיפות בהשגת הכרטיסים ביחס לציבור הרחב, וכן כי לא מדובר באירוע אשר ישנו מחסור או קושי בהשגת כרטיסים אליו על-ידי הציבור הרחב. במקרים בהם המדובר בפעילות רווחה שגרתית של משרד אין בה עדיפות על כלל הציבור, אזי ככל שהדבר נעשה בהתאם לכללים הקבועים לעניין זה, מובן כי חלוקת כרטיסים מסוג זה אינה מעוררת את הקשיים שפורטו לעיל.

2.2. הנחיות מעשיות:

22. אפיון האירוע: תחילה, יש לבחון האם מדובר באירוע מן הסוג שהנחיה זו חלה עליו. קרי, יש לעמוד על כך שהכרטיסים לאירוע מיועדים, או מטבעם אמורים להיות מיועדים, לציבור הרחב, ולא מדובר באירוע שנערך מלכתחילה לרשימה מוגדרת של מוזמנים. כן, יש לעמוד על כך שלא מדובר באירוע רווחה או השתלמות שמארגן המשרד הממשלתי

⁵ ראו בהקשר זה, הוועדה לבחינת אמות מידה לחלוקת הזמנות לאירועים ממלכתיים 14/19 הוועדה (2020).

⁶ להרחבה, ראו הוראת התכ"מ 15.3.0.1 בעניין מתן חסות על ידי משרדי הממשלה.

לעובדיו בהתאם לכללים הקבועים לעניין זה. בהקשר זה, יש לוודא כי גם אם הכרטיסים נרכשים על ידי המשרד ומחולקים לעובדי הציבור לצורך שמוגדר כרווחה או השתלמות, לא מדובר באירוע אשר למשרד יש יתרון או עדיפות בהשגת הכרטיסים האמורים, במיוחד במקרה בו יש ביקוש רב לכרטיסים לאירוע.

ככל שמדובר באירוע שההנחה חלה עליו, יש לבחון האם מדובר באירוע המאורגן על-ידי המשרד הממשלתי או שמא באירוע המאורגן על-ידי גורם פרטי, ולפעול בהתאם להנחיות שיפורטו להלן.

23. חלוקת כרטיסים והזמנות לאירוע בארגון הממשלתי: כאמור לעיל, בכל מקרה בו משרד ממשלתי מחלק כרטיסים והזמנות לאירועים עליהם חלה הנחה זו **חלים כמובן עקרונות המשפט המנהלי וכללי המינהל התקין**.⁷ כאשר משרד ממשלתי מחלק כרטיסים לאירוע שהוא מארגן לטובת הציבור הרחב, עליו לעשות זאת בשים לב לכך שמדובר למעשה במשאב ציבורי – כלומר, על המשרד הממשלתי להסדיר את אופן הקצאתם וחלוקתם של הכרטיסים וההזמנות באופן שוויוני וענייני, על בסיס נהלים פנימיים ואמות מידה מסודרות, מקצועיות, שוויוניות ושקופות, ככל הניתן, ולהימנע מחלוקה על בסיס אישי.⁸

24. על דרך הכלל, יש להבטיח שאמות המידה והקריטריונים יהיו שקופים ויובאו לידיעת הציבור הרלוונטי, בהתאם לנסיבות העניין, וזאת על מנת לאפשר לציבור המעוניין בכרטיסים או בהזמנות לאירוע לפעול בהתאם.⁹ בכל מקרה, לא ניתן להקצות כרטיסים על בסיס שיקולים מפלגתיים או פוליטיים, או על בסיס היכרות אישית, וזאת כיוון שמדובר כאמור במשאב ציבורי, שמצוי בידי המשרד הממשלתי כנאמן הציבור, ובשים לב לאופיו המקצועי, הממלכתי והא-פוליטי של המינהל הציבורי בישראל (ראו לעניין זה הנחית היועץ המשפטי לממשלה מס' 1.1704 "פעילות מפלגתית בלשכות שרים וסגני שרים").¹⁰

25. מכל מקום, גם כאשר נקבעים עקרונות לחלוקה בהתחשב בשיקולים שצוינו לעיל, יש לשאוף כי בעת קיומו של אירוע לטובת הציבור כולו, מספר מקסימאלי ככל הניתן של כרטיסים יוקצה לטובת הציבור הרחב. במקרים בהם המשרד מבקש לחלק מקצת מהכרטיסים לעובדי הציבור, עליו להצביע על טעם ענייני המצדיק חלוקת הכרטיסים לעובדי הציבור על חשבון הכרטיסים שיוקצו לציבור הרחב, ובכל מקרה, יש לשים לב ליחס בין המספר הכולל של עובדי הציבור שנמצאה הצדקה להקצות להם כרטיס, לבין

⁷ ראו, למשל, בג"ץ 5023/91 פורז נ' שר הבינוי והשיכון, פ"ד (מז) 793, פס"י 11 (1992) (להלן: עניין פורז); ע"מ 662/11 סלע נ' ראש המועצה המקומית כפר ורדים, פס"י 20 (פורסם ביום 9.9.2014) (להלן: עניין סלע).

⁸ בדומה לנוהל שנקבע על-ידי משרד הפנים ביחס לרשויות מקומיות: חוזר מנכ"ל 5/2013 "נוהל חלוקת כרטיסים על-ידי רשויות מקומיות ותאגידים עירוניים" (18.12.13); בכל הנוגע לאופן חלוקת משאב ציבורי ולחשיבות של קביעת אמות מידה לשם כך, ראו: עניין פורז, פס"י 11; עניין סלע, פס"י 20; בג"ץ 4906/98 עמותת "עם חופשי" לחופש דת מצפון חינוך ותרבות נ' משרד הבינוי והשיכון, פ"ד נד(2) 503, 511-512, 516 (2000); בג"ץ 446/12 האגודה לצדק חלוקתי בע"מ נ' מועצת מקרקעי ישראל, פס"י 47-48 (פורסם ביום 26.8.2012).

⁹ לעניין פרסום הנחיות מינהליות והנחיות פנימיות, ראו: סעיף 6 לחוק חופש המידע, התשנ"ח-1998 וע"מ 9187/07 לוזון נ' משרד הפנים, פס"י 60-63 לפסק דינו של השופט י' דנציגר (פורסם ביום 24.7.2008).

¹⁰ בכל הנוגע לחלוקת משאב ציבורי על בסיס מפלגתי, ראו עניין פורז, פס"י 12 ו-14.

סך המשאב הציבורי (קרי, מספר הכרטיסים הכולל לאירוע). דהיינו, ככל שמדובר באירוע בו הביקוש הוא רב יותר, כך ראוי כי הקצאת הכרטיסים לעובדי ציבור תהיה מצומצמת יותר, ובכל מקרה כאמור, על בסיס טעם ענייני בלבד.

26. חלוקת כרטיסים והזמנות לאירוע בארגון גורם פרטי: כאמור לעיל, מקרה בו משרד ממשלתי נדרש לחלק כרטיסים לאירוע המאורגן על ידי גורם פרטי עלול לייצר קשיים רבים הנובעים בעיקרם מחששות בהיבטי טוהר המידות. לפיכך, **ככלל ראוי שמשרד יימנע מחלוקת כרטיסים לאירוע שמאורגן על-ידי גורם פרטי**. זאת, למעט מקרים חריגים בהם יש לכך הצדקה מיוחדת ולא מתעורר חשש לפגיעה בטוהר המידות. גם בהתקיים אותם מקרים חריגים שבהם ייקבע שאין מניעה שהמשרד יחלק כרטיסים לציבור כאמור, על המשרד יהיה לפעול בהתאם לאופן המפורט לעיל, קרי על בסיס אמות מידה שוויוניות וענייניות, ולהקצות את כל הכרטיסים לטובת הציבור הרחב ולא בעבור עובדי הציבור. יובהר, כי נוכח האיסורים המפורטים לעיל בהנחיה זו, נראה כי אין מקום שעובד ציבור יפנה ביוזמתו לגוף פרטי שמארגן או מפיק אירוע המיועד לציבור, בבקשה שיקצה כרטיסים לטובת משרדי הממשלה ועובדי ציבור.

הוראת תכ"ם:		הענקת מתנות הוקרה	
משרד האוצר אגף החשב הכללי תכ"ם – שכר, תנאי שירות וגמלאות		פרק ראשי:	שכר, תנאי שירות וגמלאות
		פרק משני:	רווחה
		מספר הוראה:	13.13.6
		מהדורה:	2

1. מבוא
- 1.1 בעלי תפקידים בכירים בשירות המדינה רשאים במסגרת תפקידם להעניק מתנות הוקרה מתוצרת הארץ (להלן בהוראה זו: "מתנות"), המייצגות את מדינת ישראל, לגורמים ממדינות אחרות וכן לגורמים בכירים בישראל.
- 1.2 מטרת ההוראה
- 1.3 להנחות את חשבי משרדי הממשלה ויחידות הסמך (להלן: "משרדי הממשלה" או "המשרד") בכל הקשור להענקת מתנות הוקרה מתוצרת הארץ, לגורמים ממדינות אחרות וכן לגורמים בכירים בישראל.
- 1.4 ראה הגדרות הוראה זו בספח א – הגדרות.
2. הנחיות לביצוע
- 2.1 בעלי התפקידים הבכירים, המוזכרים בהוראה זו, רשאים להעניק מתנת הוקרה מתוצרת הארץ, כמפורט להלן:
- 2.1.1 מתנת הוקרה לרגל סיום תפקיד של עובד בכיר בשירות המדינה
- 2.1.1.1 נשיא המדינה וראש הממשלה, רשאים להעניק מטעמם מתנת הוקרה בשווי של עד 450 ₪, לרגל סיום תפקיד של ראשי הגופים הביטחוניים ומנכ"לים ומוקביליהם במשרדי הממשלה (עלות מתנה זו לא תהיה חלק מעלות מסיבות פרידה לנושאי משרה בכירה, כמפורט בהוראת תכ"ם, "מסיבות פרידה לעובדים העוזבים את המשרד", מס' 13.13.2).
- 2.1.2 הענקת מתנת הוקרה לאח"מ המייצג מדינה זרה, בעת נסיעה בתפקיד לחוץ לארץ או בעת אירוח בארץ
- 2.1.2.1 נשיא המדינה ורעייתו וראש הממשלה ורעייתו, רשאים להעניק מתנה בשווי של עד 3,500 ₪, לאח"מ המייצג מדינה זרה, בהתאם לרמת בכירותו של אח"מ זה ולשיקול הדעת של מנכ"ל המשרד וחשב המשרד.
- 2.1.2.2 שר וסגן שר רשאים להעניק מתנה בשווי של עד 1,000 ₪, לאח"מ המייצג מדינה זרה, בהתאם לרמת בכירותו של אח"מ זה ולשיקול הדעת של מנכ"ל המשרד וחשב המשרד.
- 2.1.2.3 ראש לשכת נשיא המדינה, ראש לשכת ראש הממשלה, מנכ"לי משרדים ומוקביליהם, מזכיר הממשלה והמזכיר הצבאי, רשאים להעניק מתנה בשווי של עד 500 ₪, לאח"מ המייצג מדינה זרה, בהתאם לרמת בכירותו של אח"מ זה ולשיקול הדעת של מנכ"ל המשרד וחשב המשרד.
- 2.1.2.4 סמנכ"לים ומוקביליהם רשאים להעניק מתנה בשווי של עד 350 ₪, לאח"מ המייצג מדינה זרה, בהתאם לרמת בכירותו של אח"מ זה ולשיקול הדעת של מנכ"ל המשרד וחשב המשרד.

בחוקף מיום:	25.10.2022	עמוד 1 מתוך 4
שם המאשר:	אלי ביתן	תפקיד:
אתר הוראות תכ"ם:	קישור לאתר	סגן בכיר לחשב הכללי
לקבלת עדכונים במערכת:	לחץ כאן	לפניות ושאלות:
		takam@mof.gov.il

משרד האוצר
אגף החשב הכללי
תכ"ם – שכר, תנאי שירות וגמלאות

שכר, תנאי שירות וגמלאות	פרק ראשי:
רווחה	פרק משני:
13.13.6	מספר הוראה:
2	מהדורה:

- 2.2. במשרדים בהם קיימת אינטראקציה עם מדינות חוץ, בתדירות שוטפת ובנפח גבוה, באחריות מנכ"ל המשרד, בתיאום עם חשב המשרד, להכין נוהל פנימי בעניין הענקת מתנות מתנת הוקרה לאח"מ המייצג מדינה זרה, בעת נסיעה בתפקיד לחוץ לארץ או בעת אירוח בארץ. נוהל זה יחייב אישור של חטיבת שכר, תנאי שירות וגמלאות באגף החשב הכללי (להלן: "חטיבת השכר").
- 2.3. במקרים חריגים, שבהם משרד ממשלתי רואה לנכון להעניק מתנה בשווי העולה על המפורט בסעיף 2.1 לעיל, על משרד זה לקבל את אישורה של חטיבת השכר.
- 2.4. ככלל, בעלי תפקידים בכירים בשירות המדינה, כאמור בהוראה זו, לא יעניקו מתנות לאח"מ המייצג מדינה זרה, שהינו תושב או בעל אזרחות ישראלית, למעט במקרים חריגים ובכפוף לאישור חטיבת השכר.
- 2.5. בעלי תפקידים בכירים בשירות המדינה, כאמור בהוראה זו, לא יעניקו מתנות לגורמים הנמצאים בקשרים מסחריים עם המדינה (כגון ספקים).
- 2.6. במקרים שבהם קיים חשש לניגוד עניינים או שהענקת מתנה עלולה להתפרש כפגיעה בעקרונות של מינהל תקין, הענקת מתנות תותנה באישור מראש של היועץ המשפטי במשרד.
- 2.7. יצוין כי על כל התעריפים הנזכרים לעיל יתווסף מס ערך מוסף כחוק.

3. מסמכים ישימים

- 3.1. חוק שירות הציבור (מתנות), תש"ם-1979.
- 3.2. הוראת תכ"ם, "מסיבות פרידה לעובדים העוזבים את המשרד", מס' 13.13.2.

4. נספחים

- 4.1. נספח א – הגדרות.
- 4.2. נספח ב – טבלת שינויים שבוצע בהוראה.

שכר, תנאי שירות וגמלאות	פרק ראשי:	משרד האוצר אגף החשב הכללי תכ"ם – שכר, תנאי שירות וגמלאות	 החשב הכללי
רווחה	פרק משני:		
13.13.6	מספר הוראה:		
2	מהדורה:		

נספח א

הגדרות

1. אח"מ - אישיות חשובה מאוד.
2. מנכ"לים ומוקבילים - מנכ"ל של משרד ממשלתי, נושא משרה המקבילה למנכ"ל או מנהל יחידת סמך.
3. מתנה - הקניית נכס כלשהו שלא בתמורה, או מתן שירות או טובת הנאה אחרת שלא בתמורה (מתוך תוק שירות הציבור (מתנות), תש"ם-1979).
4. סמנכ"לים ומוקבילים (בהוראה זו) - משנה למנכ"ל והמקבילים לו / סמנכ"ל / מנהל אגף בכיר, שמתח הדרגות של משרתם הוא 42-44 ומעלה בדירוג המח"ר, והמקבילים לו בדירוגים האחרים.

פרק 12 - נסיעות לחו"ל

נסיעות ראש הממשלה לחו"ל

נסיעות ראש הממשלה לחו"ל מוסדרות בסעיף 16 לחוק-יסוד: הממשלה, בחוברת זכויות שרים³⁹ ובתקנון עבודת הממשלה. לפי סעיף 70(א)(1) לתקנון עבודת הממשלה, ככלל, נסיעת ראש הממשלה לחוץ לארץ תובא לידיעת הממשלה. בנוגע למילוי מקומו של ראש הממשלה, סעיף 70(ג) לתקנון עבודת הממשלה קובע כהאי לישנא:

"נעדר ראש הממשלה מן הארץ, יזמן ממלא מקומו את ישיבות הממשלה וינהל אותן. לא מונה ממלא מקום לראש הממשלה או שנבצר ממלא המקום למלא את תפקידו, תקבע הממשלה, בהתאם לסעיף 16 לחוק-יסוד: הממשלה ועל-פי הצעת ראש הממשלה, את אחד השרים, שהוא חבר כנסת, למלא את מקומו בעת העדרו מן הארץ, לצורך זימון ישיבות הממשלה.

הממשלה תפרסם ברשומות ותודיע ליושב-ראש הכנסת על מילוי מקומו של ראש הממשלה."

נסיעות שרים וסגני שרים לחו"ל

סעיף 70 לתקנון עבודת הממשלה מסדיר את נוהל נסיעתם של שרים וסגני שרים לחו"ל.

נסיעות שרים – נסיעת שרים לחו"ל בתפקיד תהיה באישורו של ראש הממשלה ותובא לידיעת הממשלה. הודעה על נסיעת שר לחו"ל תוגש למזכירות הממשלה מוקדם ככל הניתן, ועם הגשתה יעדכן השר את לשכת מנכ"ל משרד החוץ על אודות הנסיעה. בתום הנסיעה על השר להעביר לראש הממשלה או לשרים הנוגעים בדבר, על פי שיקול דעתו של השר, דיווח על **פרטים רלוונטיים לעבודת הממשלה או לעניינם של שרים אחרים שעלו בנסיעתו. נסיעה** פרטית של שר תדווח למזכיר הממשלה בכתב ומבעוד מועד, לרבות יעד הנסיעה ומועדיה, ומזכיר הממשלה ידווח על כך לראש הממשלה מוקדם ככל הניתן.

סגני שרים – נסיעת סגן שר לחו"ל בתפקיד תהיה באישור השר הממונה על משרדו של סגן השר. נסיעת סגן שר שאינה בתפקיד תובא לידיעת השר הממונה על המשרד.

³⁹ חוברת זכויות שרים מאגדת את החלטות ועדת הכספים של הכנסת בנוגע לזכויות השרים.

הפרק המובא להלן נלקח מתוך "נוהל העברת תפקיד בעת חילופי שרים ובעת כינון ממשלה חדשה" שנכתב על ידי היועצת המשפטית של משרד ראש הממשלה

קיוזו בכנסת – באשר לנסיעה מכל סוג שהוא, יודיע השר למזכיר הממשלה את שמו של חבר הכנסת שעמו הוא מקוזו, אלא אם ראש הממשלה ראה לפטור אותו מחובה זו בשל טעמים מיוחדים. הממשלה רשאית לקבוע שר שימלא את מקום השר שנעדר מן הארץ, בנוגע לכל תפקידיו של השר או למקצתם, ואם עשתה כן, עליה לפרסם את הדבר ברשומות ולהודיע על כך ליושב ראש הכנסת.

נסיעות שרים וסגני שרים לחו"ל במימון חוץ-ממשלתי

סוגיית נסיעות שרים וסגני שרים לחו"ל במימון גורם שאינו ממשלתי הוסדרה בסעיף 70(ה) לתקנון עבודת הממשלה, הקובע כי:

"שר או סגן שר הנוסע לחוץ-לארץ במימון גורם שאינו ממשלתי יפנה ליועץ המשפטי של משרדו מראש על-מנת לקבל חוות דעת בשאלה אם יש בקבלת המימון האמור משום חשש לניגוד עניינים או פגיעה בטוהר המידות או בסדרי המנהל התקינים וזאת מבלי לגרוע מאחריותו האישית של השר או של סגן השר להימנע מניגוד עניינים ביחס למימון זה."

הנחית היועץ המשפטי לממשלה מס' 1.1713 שכותרתה "נסיעות שרים וסגני שרים לחו"ל במימון חוץ ממשלתי", נועדה להתוות את אמות המידה לבחינת נסיעות במימון זר של שרים וסגני שרים ואת ההליך הנדרש לצורך אישורן.

הנחיית היועץ המשפטי לממשלה מס' 1.1713

1. לצורך בחינת היבטיה המשפטיים של הנסיעה, על השר (או מי מטעמו) למסור ליועץ המשפטי של משרדו, זמן סביר לפני המועד המתוכנן של הנסיעה, מידע בעניין אופי הנסיעה ומהותה והגורמים המעורבים במימונה, תוך התייחסות לנושאים הבאים:

- (א) מהות הנסיעה וחשיבותה הציבורית – מטרת הנסיעה והאינטרסים הציבוריים או הממשלתיים שצפויים להיות מקודמים במסגרתה.
- (ב) תכנית הנסיעה – לויז מתוכנן, כולל פגישות ואירועים שבהם עתיד השר או סגן השר להשתתף.
- (ג) גורמים המעורבים בנסיעה – הגורמים המזמינים או המממנים, תחומי פעילותם, מהותם ומעמדם.
- (ד) קשרים וזיקות בין הגוף החיצוני לשר ולמשרדו – לרבות התקשרויות, קבלת תמיכות או מימון בדרך אחרת או קשרים בעלי אופי אישי או עסקי בין השר ו/או קרובי משפחתו לגורם המממן.

2. בעת שהשר שוקל האם להיענות להזמנת גורם חיצוני להשתתף בפעילות לצורך וכחלק ממילוי תפקידו, עליו לבחון האם יש בנסיבות העניין הצדקה לקבלת המימון החיצוני, ובכלל זאת לוודא כי אופי ותוכן הפעילות המתוכננת עולה בקנה אחד עם המדיניות הממשלתית הנוגעת בדבר. השר ישקול, בין היתר, את ההוצאות אשר צפויות להיות מושגות על אוצר המדינה בגין הנסיעה ובשל הצטרפות הנלווים (עלויות אבטחה למשל). על מכלול ההיבטים להיבחן בהמשך גם על-ידי הגורם המוסמך לאשר את הנסיעה, היינו: ראש הממשלה לעניין נסיעת שר, והשר הממונה לעניין נסיעת סגן שר.
3. נסיעת שר במימון חיצוני טעונה חוות-דעת של היועץ המשפטי של המשרד בשאלה אם יש בקבלת המימון האמור משום חשש לניגוד עניינים או פגיעה בטוהר המידות או בסדרי מנהל תקין. נסיעות שאינן בתפקיד מחייבות בנוסף קבלת היתר מהוועדה למתן היתרים הפועלת מכוח הכללים למניעת ניגוד עניינים של שרים וסגני שרים (להלן: "ועדת ההיתרים") או מוועדת ההיתרים הפועלת לפי תקנות שירות הציבור (המתנות), התש"ס-1980 (להלן: "ועדת המתנות"), לפי העניין, ולפיכך, לצורך הפניית השר להליך הבחינה המתאים, נדרש לקבוע אם הנסיעה נערכת במסגרת תפקידו של השר אם לאו, והאם יש לסווגה כמתנה או כטובת הנאה אחרת.
 - בחינת קיומו של חשש לניגוד עניינים או לפגיעה בטוהר-המידות או בסדרי מנהל תקינים מצריכה, בין היתר, התייחסות למטרות הנסיעה, הגורמים המעורבים בה וקיומן של זיקות שונות בין המשרד או השר עצמו לבין הגורם המממן. להלן אמות מידה מנחות בהקשר זה:
 - א. אם השר או המשרד נדרשו לאחרונה לקבל החלטה בעניינו של הגורם המממן או עשויים להידרש לכך בקרוב – ככלל, אין לקבל מימון מאותו גורם.
 - ב. אם מתנהלים (או התנהלו בעבר) נגד הגורם המממן הליכים משפטיים הנוגעים לחשד לפעילות בלתי תקינה – ככלל, אין לקבל מימון מאותו גורם.
 - ג. אם הגורם המממן הוא גוף מסחרי או עסקי – ככלל, אין לקבל מימון מאותו גורם.
 - ד. אם הגורם המממן הוא ממשלה זרה או מוסד בינ"ל שחברות בו מדינות – ככלל, ניתן לקבל מימון מאותו גורם.
 - ה. אם קבלת המימון עלולה לפגוע בתדמית הממשלה או השירות הציבורי בכללותו – ראוי להפנות את תשומת ליבו של השר לעניין זה.
4. נסיעות במסגרת תפקידו של השר / סגן השר – ככל שנמצא כי קבלת המימון אינה מעוררת חשש לניגוד עניינים, פגיעה בטוהר המידות או בסדרי המנהל התקינים, אין מניעה משפטית לקבלת המימון, ולא יידרשו הליכי בחינה משפטיים נוספים. עם זאת, כאמור, הן השר המוזמן והן הגורם המאשר את הנסיעה, נדרשים לבחון האם נסיבות העניין אכן מצדיקות את קבלת המימון החיצוני בהתאם לשיקולים שפורטו לעיל. נסיעה "במסגרת תפקידו של השר" היא נסיעה הנוגעת לתחומי אחריות שעליהם מופקד המשרד שהוא עומד בראשו, או כזו הנוגעת לפעילות שאינה קשורה במישרין לפעילות

הפרק המובא להלן נלקח מתוך "נוהל העברת תפקיד בעת חילופי שרים ובעת כינון ממשלה חדשה" שנכתב על ידי היועצת המשפטית של משרד ראש הממשלה

המשרד אך אמורה לקדם את מדיניות הממשלה, או נסיעה שאליה הוזמן בקשר לפעילותו הממלכתית ולא מתוקף היותו אישיות פוליטית או על רקע קשרים אישיים שאינם קשורים לפעילותו הממלכתית.

5. **נסיעות שאינן במסגרת תפקידו של השר / סגן השר** – נסיעות מסוג זה מצריכות בחינה האם מדובר ב"מתנה", אשר קבלתה מחייבת היתר בהתאם לחוק המתנות, או ב"שכר או טובת הנאה", אשר קבלתם מצריכה היתר מהוועדה למתן היתרים לפי הכללים למניעת ניגוד עניינים.

לצורך הפניית השר או סגן השר להליך המתאים יש לבחון לאיזו קטגוריה נכנס המקרה:

א. **ההזמנה מוצעת לשר "באשר הוא עובד הציבור" ולא ניתנת על-ידי תמורה בעד מימון הנסיעה** – אם הזמנת השר לנסיעה לא הייתה מוצעת לו אלמלא היה עובד ציבור, אזי יש לראות את ההזמנה ככזו המוצעת לו "באשר הוא עובד הציבור". ועל כן אם לא ניתנת תמורה בעד מימון הנסיעה, הרי שהמימון המוצע הוא בגדר מתנה אשר על השר להימנע מקבלתה. ככל שהשר מעוניין במימון, עליו לפנות לוועדת המתנות המשרדית בבקשה מתאימה, וזו תעביר את הבקשה לוועדת המתנות, בצירוף חוות דעתו של היועץ המשפטי של המשרד.

ב. **ההזמנה מוצעת לשר "באשר הוא עובד הציבור" וניתנת על-ידי תמורה בעד מימון הנסיעה** – תמורה לעניין הנחיה זו היא למשל מתן הרצאה בנושא מקצועי או שנוגע לתפקידו של השר. במקרה כזה, ההזמנה לא תחשב כמתנה, אך עם זאת השר חייב לפנות לוועדה למתן היתרים לצורך קבלת היתר לקבל מימון עבור הנסיעה, בצירוף חוות דעתו של היועץ המשפטי של המשרד.

ג. **ההזמנה מוצעת לשר שלא "באשר הוא עובד הציבור"** – במקרים חריגים, ההזמנה תוצע לשר על רקע קשר אישי עם הגורם המזמין. במקרה כזה, אין תחולה לחוק המתנות, אך עם זאת חל האיסור הקבוע בכללים למניעת ניגוד עניינים באשר לקבלת שכר או טובת הנאה. לפיכך, יש להפנות את הבקשה לבחינת הוועדה למתן היתרים, בצירוף חוות דעתו של היועץ המשפטי של המשרד.

6. **נסיעה במימון גופים בעלי זיקה ייחודית למדינה** – ככלל, לגופים כדוגמת קרן קיימת לישראל, ארגון הבונדס והסוכנות היהודית קיימת זיקה ייחודית למדינת ישראל, אך הם אינם אורגנים של הממשלה והאינטרסים שלהם אינם בהכרח זהים לאלו של הממשלה. לפיכך אין מקום להקל באופן גורף בבחינת הזמנות שרים לאירועים בחו"ל מטעם גופים אלו ודומיהם, ויש לראות בהם בגדר "גורם חיצוני" לצורך תחולת ההנחיה. לצד זאת, מעמדם הייחודי של גופים אלו וזיקותיהם למדינה עשויים לבוא לידי ביטוי במסגרת הבחינה הפרטנית שתיעשה בכל מקרה לגופו.

7. **נסיעות שרים בכובעם כחברי כנסת** – ככלל, משעה שחבר כנסת מונה לשר, עיקר פעילותו נעשית במסגרת הממשלה, ולכן גם במקום שבו שר מוזמן לחו"ל, שלא בקשר

ישיר לתפקידו המיניסטרילי, הוא מייצג את הממשלה. לפעילותיו ולהתבטאויותיו של שר בחו"ל עשויות להיות השלכות רחבות מאלו הכרוכות באלו של חברי כנסת, ונלוות אליהן רגישות מיוחדת שהיא מעניינה של הממשלה ולא רק של הכנסת. לפיכך, גם נסיעת שר בכובעו כחבר כנסת צריכה להיבחן בהתאם לכללים החלים על נסיעות שרים, כמפורט לעיל. לפיכך, כשמדובר בחבר כנסת המכהן כשר או כסגן שר, **אין מקום או צורך** לפנות בנוסף לקבלת אישורה של ועדת האתיקה של הכנסת לנסיעה.

8. **נסיעות שרים בכובעם כאישים פוליטיים** – ככלל, נסיעות מסוג זה אינן קשורות במישרין לכהונתו של השר כנציג הממשלה ולפיכך הן לא ייחשבו לנסיעות המבוצעות במסגרת תפקידו כשר. עם זאת, שר נושא את כובעו המיניסטרילי עמו בכל אשר ילך ולכן מימון חיצוני בנסיבות אלו צריך גם הוא להיבחן במסלול המתחייב מהיותו חבר בממשלה, קרי, על-ידי הוועדה למתן היתרים או ועדת המתנות, לפי העניין.

9. **נסיעות פרטיות** – נסיעות בעלות אופי משפחתי-פרטי, אשר ממומנות על-ידי קרוב משפחה כהגדרתו בסעיף 8(א) לכללים למניעת ניגוד עניינים,⁴⁰ אינן נחשבות נסיעות הנעשות "במסגרת תפקידו" של חבר הממשלה או "באשר הוא עובד הציבור" ולכן ככלל אינן מהוות מתנה אסורה לפי חוק המתנות. כיוון שכך, אין קבלת מימון כאמור מצריכה קבלת היתר, אף מן הוועדה למתן היתרים.

10. **נסיעות "מעורבות"** – אם השר או סגן השר מעוניין לשלב במסגרת נסיעה בתפקיד גם השתתפות באירועים פרטיים או באירועים החורגים מהמטרה שלשמה התבקש אישור הנסיעה במימון חיצוני, הרי שכל מימון חיצוני נוסף עלול להוות "מתנה" או "טובת הנאה", אשר קבלתן אסורות על פי חוק המתנות והכללים למניעת ניגוד עניינים. לכן, בנסיבות אלה, יש לדווח על כך במסגרת תכנית הנסיעה ולחקפיד כי הפעילות שאינה בתפקיד לא תמומן במסגרת המימון הזר.

11. **הצטרפות בני זוג לנסיעות** – מימון הצטרפות בן הזוג לנסיעת שר או סגן שר לחו"ל ייעשה על-ידי השרים ובני זוגם, ולא על-ידי הממשלה או הגוף המממן את הנסיעה. מימון חיצוני לנסיעת בן הזוג מהווה "מתנה" אסורה לפי חוק המתנות ולחלופין הוא בגדר "שכר או טובת הנאה" שקבלתם אסורה לפי הכללים למניעת ניגוד עניינים. לפיכך, ככל שהשר או סגן השר מעוניין במימון נסיעת בן זוגו ע"י הגוף המממן, עליו לפנות לוועדת המתנות או לוועדה למתן היתרים, לפי העניין, בצירוף חוות דעתו של היועץ המשפטי למשרד. ***תריג**: מקרה שבו נוכחות בן הזוג מתחייבת לפי כללי הפרוטוקול או הטקס – בעניין זה יש להיוועץ עם הגורמים המקצועיים הרלוונטיים במשרד החוץ.

⁴⁰ סעיף 8 לכללים למניעת ניגוד עניינים קובע כי "קרוב" הינו: (א) בן זוג, הורה, הורי הורה, אח, אחות, צאצא וצאצאי בן הזוג, בן זוגו של כל אחד מאלה, צאצא של אח או אחות ואח או אחות של הורה; (ב) כל אדם אחר שיש לשר עניין במצבו הכלכלי. יודגש, כי לצורך הנחיה זו, נסיעה במימון "קרוב משפחה" שאינה מצריכה קבלת היתר מיוחד היא נסיעה הממומנת על-ידי מי מן הגורמים המנויים בסעיף קטן (א) בלבד.

הפרק המובא להלן נלקח מתוך "ינוהל העברת תפקיד בעת חילופי שרים ובעת כינון ממשלה חדשה" שנכתב על ידי היועצת המשפטית של משרד ראש הממשלה

12. היקף המימון הזר וטיסות במטוסים פרטיים – מן הראוי שטיסות שרים וסגני שרים לחו"ל במימון חיצוני תבוצענה באמצעות טיסות מסחריות. ההסתייעות בטיסות פרטיות תהיה במקרים חריגים ונדירים, ורק אם הנסיבות מחייבות זאת על מנת שלא לסכל באופן משמעותי את מטרת הנסיעה.

13. זכאות להטבות מחברות תעופה - שר או סגן שר אינו זכאי לקבל הטבות שונות המוענקות על-ידי חברות תעופה, כדוגמת נקודות מועדון "הנוסע המתמיד", שקבלתן עלולה להוות קבלת טובת הנאה אסורה בגין הנסיעה.

14. שקיפות – על השרים וסגני השרים לדווח למזכירות הממשלה על פרטי נסיעותיהם בתפקיד במימון זר. פרטי הנסיעות יכללו את מועדי ויעדי הנסיעה וכיצד מומנה. מזכירות הממשלה תפרסם את נתוני הנסיעות כמקובל. בנוסף, על המשרד לרכז את פרטי נסיעותיהם של שרים וסגני שרים שאינן מפורסמות על-ידי מזכירות הממשלה. יובהר כי ריכוז נתונים זה כפוף גם להוראותיו של חוק חופש המידע, התשנ"ח-1998.

פרק ט': נסיעות חברי הממשלה וסגני שרים לחוץ-לארץ וקביעת ממלאי מקום

70. נסיעת ראש הממשלה ושר לחוץ-לארץ

- א. (1) ככלל, נסיעת ראש הממשלה וראש הממשלה החלופי לחוץ-לארץ תובא לידיעת הממשלה.
- (2) נסיעת שר לחוץ-לארץ בתפקיד תהיה באישורו של ראש הממשלה והיא תובא לידיעת הממשלה. סעיף זה אינו חל על נסיעה לחוץ לארץ של ראש הממשלה החלופי.
- ב. הודעה על נסיעת שר לחוץ-לארץ תוגש למזכיר הממשלה על-גבי טופס שהעתקו מצורף כנספח ג' לתקנון, מוקדם ככל הניתן.
- ג. עם הגשת הבקשה למזכירות הממשלה יעדכן השר את לשכת המנהל הכללי של משרד החוץ על אודות הנסיעה.
- ד. בתום הנסיעה יעביר השר לראש הממשלה או לשרים הנוגעים בדבר, ועל-פי שיקול דעתו של השר, דיווח על פרטים רלוונטיים לעבודת הממשלה או לעניינם של שרים אחרים שעלו בנסיעתו.
- ה. שר או סגן שר הנוסע לחוץ-לארץ במימון גורם שאינו ממשלתי יפנה ליועץ המשפטי של משרדו מראש על-מנת לקבל חוות דעת בשאלה אם יש בקבלת המימון האמור משום חשש לניגוד עניינים או פגיעה בטוהר המידות או בסדרי המינהל התקינים וזאת מבלי לגרוע מאחריותו האישית של השר או של סגן השר להימנע מניגוד עניינים ביחס למימון זה.
- ו. שר הנוסע לחוץ-לארץ שלא בתפקיד ידווח למזכיר הממשלה בכתב ומבעוד מועד על אודות נסיעתו, לרבות יעד הנסיעה ומועדיה. מזכיר הממשלה יודיע לראש הממשלה על נסיעת שר כאמור ועל פרטי הנסיעה של שר, מוקדם ככל הניתן.
- ז. שר הנוסע לחוץ-לארץ, בין בתפקיד ובין שלא בתפקיד, יודיע למזכיר הממשלה עובר לנסיעה את שמו של חבר-הכנסת עימו הוא מקוון, אלא אם ראש הממשלה ראה לפטור אותו מחובה זו בשל טעמים מיוחדים.
- ח. הממשלה רשאית לקבוע שר שימלא את מקום השר שנעדר מן הארץ. מילוי המקום יכול שיהיה לכל תפקידיו של השר, כולם או מקצתם.
- ט. הממשלה תפרסם ברשומות ותודיע ליושב ראש הכנסת על מילוי מקומו של שר.
- י. נסיעת סגן שר לחוץ לארץ בתפקיד תהיה באישור השר הממונה על משרדו של סגן השר.
- יא. נסיעת סגן שר שאינה בתפקיד תובא לידיעת השר הממונה על המשרד.
- יב. נעדר ראש הממשלה מן הארץ, יזמן ראש הממשלה החלופי את ישיבות הממשלה וינהל אותן. אם נבצר מראש הממשלה החלופי למלא תפקידו זה, תקבע הממשלה, בהתאם לסעיף 16

לחוק- יסוד : הממשלה ועל-פי הצעת ראש הממשלה, את אחד השרים, שהוא חבר כנסת, למלא את מקומו בעת היעדרו מן הארץ, לצורך זימון ישיבות הממשלה.

יג. הממשלה תפרסם ברשומות ותודיע ליושב-ראש הכנסת על מילוי מקומו של ראש הממשלה.

נספח ג' בתקנון לעבודת הממשלה

בקשת שר לנסיעה לחוץ לארץ בתפקיד

1. שם השר ותפקידו:

2. ארץ היעד:

3. מטרת הנסיעה:

4. פגישות מתוכננות:

5. מועד הנסיעה (יציאה וחזרה):

6. שם חה"כ עימו מקוזז השר:

7. תיאום עם מטה משרד החוץ בלשכת מנכ"ל משרד החוץ (שם ותפקיד):

8. האם הנסיעה היא במימון זר (מלא או חלקי)? כן/לא

זהות הגורם המממן

האם התקבלה חוות דעת היועץ המשפטי של המשרד לפיה אין בקבלת המימון הזר משום חשש לניגוד עניינים או פגיעה בטוהר המידות או בסדרי המינהל התקינים? כן/לא

9. הערות:

26.11 - חלות

26.12 - נסיעות בתפקיד

26.13 - נסיעות לחוץ-לארץ

26.14 - נוהל אישור נסיעות עובדי המדינה בתפקיד לחוץ-לארץ

26.15 - אישור לקבלת אשרה לחוץ-לארץ

26.11 - חלות

26.111

- (א) הוראות פרק משנה זה חלות על כל סוגי העובדים בשירות;
- (ב) בשירותי הביטחון יחולו הוראות פרק משנה זה, בשינויים המחויבים לעניין נוהל הגשת בקשות לנסיעה בתפקיד, ביצוע ומעקב.
(עא/5)

26.12 - נסיעות בתפקיד

26.121

עובד רשאי להשתמש ברכב ממשלתי או ברכב שכור על חשבון הממשלה למטרת נסיעה בתפקיד; את סוגי הרכב ואת הנוהל לכך קובע החשב הכללי. עובד רשאי לתבוע החזר הוצאות נסיעה בתפקיד בתחבורה ציבורית או בדרך אחרת, בהתאם להוראות החשב הכללי בנושא נסיעות בתפקיד והחזר הוצאות נסיעה.

26.122

עובד אינו זכאי להחזר הוצאות נסיעה בתפקיד, כאמור, אם קיבל, או תבע כבר, את החזר ההוצאות בעד אותה נסיעה ממוסד ממשלתי אחר או מכל גוף אחר. הוא הדין בעובד התובע החזר הוצאות נסיעה בעד שירותי הדרכה, בהתאם לאמור בפסקה 53.322.

26.123

עובד המקבל החזר הוצאות קבועות בעד רכבו, זכאי לתשלום, מקופה ציבורית, של הוצאות קבועות בגין אותו רכב, אם בעד עצמו ואם בעד בן זוגו, עד לרמת נידודת ד. בשום מקרה לא יהיה עובד זכאי להחזר כפול של דמי רישוי וביטוח.

26.13 - נסיעות לחוץ-לארץ

26.131

עובד הנשלח בתפקיד לחוץ-לארץ, זכאי להוצאות נסיעה, אש"ל, דמי העברת מטען, ביטוח אישי שלו ושל מטענו, בשיעורים ובתנאים שקובע החשב הכללי.

26.132**תקופת שירות בחוץ-לארץ**

- (א) תקופת שירות של עובד המדינה הנשלח בתפקיד מטעם משרדו לשירות בחוץ-לארץ, לא תפחת משנתיים ולא תעלה על ארבע שנים, אלא באישור נציב שירות המדינה (ולגבי משרד החוץ - באישור מנכ"ל משרד החוץ), על-פי פנייה מנומקת בכתב של האחראי במשרד;
- (ב) בין תקופת שירות אחת לשנייה חייב עובד המדינה לעבוד בארץ שנתיים לפחות; נציב שירות המדינה (ולגבי עובד משרד החוץ - מנכ"ל המשרד), רשאי להתיר קיצור תקופת השהייה בארץ כאמור לעיל, במקרים חריגים ועל-פי פנייה מנומקת בכתב של האחראי במשרד.
(עג/12)

26.14 - נוהל אישור נסיעות עובדי המדינה בתפקיד לחוץ-לארץ

26.140**סמכויות**

- (א) נסמן מבוטל;
- (ב) נסיעה לחוץ-לארץ בתפקיד של מנכ"ל משרד ממשלתי או של בעל תפקיד שמונה על-ידי הממשלה או באישורה, טעונה אישור של השר הממונה;
- (ג) המנכ"ל מוסמך לאשר נסיעותיהם בתפקיד לחוץ-לארץ של כל עובדי משרדו (נסיעות על חשבון תקציב המשרד);
- (ד) נסיעת עובד מדינה לחוץ-לארץ בתפקיד, שלא על חשבון הפרטי ושלא במימון תקציב המשרד, תאושר על-ידי המנכ"ל לאחר קבלת חוות דעת של היועץ המשפטי של המשרד;

- (ה) נסיעה לחוץ-לארץ בתפקיד של חשב או סגן חשב במשרד ממשלתי תאושר על-ידי המנכ"ל והחשב הכללי במשרד האוצר;
- (ו) המנכ"ל מוסמך לאשר ימי היעדרות בשכר בנסיעות בתפקיד לחוץ-לארץ ו/או כהשתתפות חלקית או מלאה של המשרד כאשר הנסיעה בתפקיד כאמור בפסקה 26.142 (א), (ב), ו/או על-פי ההגדרות בפסקה 26.142. (עג/12)

26.141**מימון נסיעות**

- (א) מימון נסיעה בתפקיד לחוץ-לארץ של עובד מדינה, יתבצע אך ורק מתוך סעיפי התקציב המאושרים המתייחסים לנסיעות לחוץ-לארץ;
- (ב) נסיעת עובד מדינה לחוץ-לארץ שלא על חשבונו הפרטי ושלא במימון תקציב המשרד, תיבחן על-ידי היועץ המשפטי של המשרד וחוות דעתו תובא בפני המנכ"ל בטרם קבלת החלטה בנדון;
- (ג) היועץ המשפטי יבדוק אם אין במימון הנסיעה על-ידי גורם חיצוני משום ניגוד אינטרסים, או פגיעה בטוהר המידות וסדרי המינהל התקין. (נב/37)

26.142**הגדרת נסיעות בתפקיד**

- סוגי הנסיעות הבאים מוגדרים כנסיעה בתפקיד:
- (א) כל נסיעה הממומנת במלוואה או בחלקה על-ידי המדינה;
- (ב) נסיעה שאיננה ממומנת על-ידי המדינה, אם נתקיים בה אחד מאלה:
1. מטרת הנסיעה היא ייצוג המדינה או המשרד בפני מוסד או פורום כלשהו בחוץ-לארץ, או ניהול משא ומתן בשם המדינה;
 2. המימון לנסיעה נתקבל מגורם כלשהו בארץ או בחוץ-לארץ, לרבות גופים ממלכתיים וציבוריים, מוסדות להשכלה ולמחקר, קרנות, גופים פרטיים, גופים מסחריים, מוסדות ציוניים ולאומיים, המגביות, מלווה העצמאות ופיתוח, תאגידים שהוקמו על-פי חוק, חברות, בין ציבוריות ובין פרטיות, או ממשלות זרות, אם הוא ניתן לעובד עקב תפקידו או עקב מעמדו בשירות המדינה;
 3. נסיעה מכוח צו או החלטה של בית משפט בעניין הנוגע למדינה;
 4. נסיעה לטיפול משפטי בעניין הנוגע למדינה;
 5. נסיעה לצורך בדיקה למטרת רישוי, אישור יבוא וכדומה;
 6. הצטרפות לפמליה של שר או למשלחת רשמית;
 7. נסיעה בתפקיד של עובד המדינה המשרת בחוץ-לארץ ארצה, או למדינה אחרת שאיננה בתחום עבודתו.
- (ג) עובד שאושרה לו נסיעה בתפקיד במסגרת משלחת רשמית, איננו רשאי לצרף את בת/בן זוגו או אדם אחר גם אם הם נוסעים על חשבונם, אלא לאחר קבלת אישור המנכ"ל. (נב/37)

26.143**נסיעה שלא בתפקיד**

- ביצוע תפקיד בעת נסיעה שאיננה בתפקיד, בעדה אושרה היעדרות במשכורת ו/או היעדרות בשכר ו/או היעדרות בתשלום דמי אש"ל, יוכר רק אם התמלא אחד מן התנאים הבאים:
- (א) הנסיעה יזומה על-ידי המשרד;
- (ב) ביצוע התפקיד בחוץ-לארץ הינו במסגרת תפקידי העובד בשירות או קשור לתפקידיו;
- (ג) הנסיעה נובעת מצורכי המשרד או באה לענות על צרכים כאלה. (נב/37)

26.144**נוהל הגשת הבקשות לנסיעה בתפקיד**

- (א) הבקשה לאישור נסיעה לחוץ-לארץ תוגש ע"ג טופס (מדף 2495), חתומה על-ידי האחראי, לבחינה ולאישור המנכ"ל על-פי הנהלים שהנהיג המשרד;
- (ב) על הבקשה יחתום חשב המשרד בטופס (מדף 2495) ויצוין אם הוצאות הנסיעה הן במסגרת תקציב המשרד המאושר וכן אם הנסיעה נכללה בתכנית הנסיעות שנקבעה בתקציב המאושר;
- (ג) אם הנסיעה במימון גורם אחר, יש לצרף את המסמכים המתאימים;
- (ד) יש להיוועץ ולקבל חוות דעת מאת נציבות שירות המדינה לפני מתן אישור המנכ"ל לנסיעות הכרוכות במשלחות משותפות למספר משרדים ובנושאים מקצועיים להם זיקה למספר משרדים;
- (ה) על הכוונה לדון בנסיעות בתפקיד לחוץ-לארץ של משלחות ממספר משרדים, יש לדווח לנציבות שירות המדינה לפחות 30 יום מראש. (טו/32)

26.145**ביצוע**

- (א) חשב המשרד והאחראי יפעלו לביצוע הנסיעה רק לאחר קבלת אישור בכתב מאת המנכ"ל או מאת השר (במקרים שפורטו בפסקה 26.142);
- (ב) הביצוע יהיה רק לתקופת הזמן שאושרה ובמסגרת התקציב המאושר לנסיעה;

(ג) חלו שינויים במועדי הנסיעה, במשך זמן השתייה, במימון הנסיעה וכדומה, יש לדווח עליהם מיד למנכ"ל ולקבל אישור בכתב לשינויים.
(נב/51)

26.146**מעקב**

(א) מנכ"ל המשרד יכין אחת לשישה חודשים מעקב תקופתי פנימי על נסיעות בתפקיד לחוץ-לארץ שנעשו מתקציב משרדו;
(ב) המעקב הפנימי יכלול את שמות הנוסעים, משך הנסיעה, ארץ היעד, מטרת הנסיעה והוצאה.
(טו/32)

26.15 - אישור לקבלת אשרה לחוץ-לארץ

26.151

עובד המבקש לצאת לחופשה לחוץ-לארץ למדינה אליה יש צורך בקבלת אשרה, יפנה בכתב אל מנהל יחידת משאבי האנוש לקבלת אישור לצורך קבלת אשרה.

26.152

מנהל יחידת משאבי האנוש יכתוב, בעברית או באנגלית, לפי הצורך, לשגרירות או לקונסוליה הנוגעת בדבר, לפי הנוסח הבא:

משרד..... תאריך.....
לכבוד שגרירות/קונסוליה.....
אישור
מאשר בזאת כי מר/גב'..... הינו/ה עובד/ת במשרדנו
ואשרה לו/לה חופשה לתקופה מ.....
עד.....
בכבוד רב,
יחידת משאבי אנוש
מנהל

(MINISTRY'S

LOGO)

DATE: _____

TO:

VISA SECTION

EMBASSY OF /CONSULATE GENERAL OF

THIS IS TO CERTIFY THAT

(NAME OF EMPLOYEE)

IS EMPLOYED BY OUR MINISTRY, HAS BEEN GRANTED

VACATION LEAVE FROM TO

UPON HIS/HER RETURN, WILL

RESUME HIS/HER

(NAME OF EMPLOYEE)

POSITION WITH US.

SINCERELY YOURS,

PERSONNEL
DIRECTOR

26.153

העובד יקבל את מקור המכתב ויעבירו לתעודתו. עותק מן האישור יתויק בתיקו האישי של העובד יחד עם העותק המאושר של טופס בקשה לחופשה (מדף 2450).

פרק 13 - מינויים

סעיף 19 לחוק שירות המדינה (מינויים), התשי"ט-1959 (להלן: "החוק"), קובע כי מינוי עובד מדינה למשרה בשירות המדינה ייעשה בדרך של מכרז פומבי. סעיף 21 לחוק קובע כי הממשלה רשאית, על פי הצעת ועדת שירות המדינה (להלן: "ועדת השירות"), ובהודעה שתפורסם ברשומות, לקבוע משרות וסוגים של משרות שעליהן לא תחול חובת המכרז.

יועזר כי ביחס למשרות מסוימות קבעה הממשלה, על פי הצעת ועדת השירות, כי המינוי אליהן פטור מחובת המכרז וייעשה באמצעות ועדה לאיתור מועמדים. הליך זה מיועד למשרות בכירות שבהן ביצוע מדיניות השר ו/או הממשלה אינו המאפיין הדומיננטי של התפקיד ושהן מאחד משני הסוגים הבאים: משרות המאופיינות בהיבט מקצועי או מדעי מובהק, או משרות שהן בעלות אופי רגולטורי, במובן זה שהנושא בהן נדרש לשמירה על האינטרס הציבורי בתחום מוגדר, ובשל כך נדרשת ממנו מידה רבה של עצמאות ואי תלות מקצועית. הליך המינוי באמצעות ועדת איתור, בדומה להליך המכרז, הוא הליך שבו נשמרים עקרונות שוויון ההזדמנויות ובחירות המועמד הטוב ביותר. זהו הליך מינוי פומבי, שמטרתו לאתר באמצעות ועדה לאיתור מועמדים, בהרכב מקצועי, את המועמד המתאים ביותר לתפקיד.

בנוסף, סעיף 23 לחוק קובע כי מינוי למשרה מהמשרות המנויות בתוספת השנייה לחוק יעשה באישור הממשלה ובתנאים שתקבע. הממשלה רשאית להוסיף על משרות אלו או לגרוע מהן.

בדיקת מינויים המובאים לאישור הממשלה

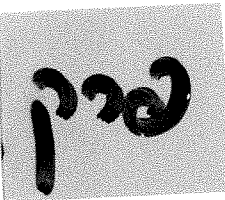
מינויים הנעשים על ידי הממשלה או באישורה, שלא בדרך של מכרז או מעין מכרז (ועדה לאיתור מועמדים), טעונים בדיקה מקדמית. בדיקת מינוי שבסמכות הממשלה היא באחריות השר הממליץ על המינוי.

המינויים נבדקים באחת המסגרות הבאות:

1. הוועדה לבדיקת מינויים הפועלת מכוח סעיף 18ב' וסעיף 60א' לחוק החברות הממשלתיות, התשל"ה-1975 (היום בראשות השופטת [בדימי] בלהה גילאור). במסגרת ועדה זו נבדקים מועמדים למינוי לחברות ממשלתיות, לעמותות ממשלתיות, לתאגידים שהוקמו על פי חוק ולגופים אחרים שהוקמו בחיקוק ומינויים בתוספת לחוק החברות הממשלתיות.

2. ועדת המינויים בראשות נציב שירות המדינה. במסגרת ועדה זו נבדקים, בין היתר, מועמדים לתפקיד מנכ"ל משרד ממשלתי, משנה למנכ"ל (במשרד שבו יש למעלה מ-150 עובדים), מזכיר הממשלה, משרות דיפלומטיות מסוימות, החשב הכללי באוצר, ובכירים נוספים.

3. הוועדה המייעצת לעניין מינויים לתפקידים בכירים בשירות המדינה (היום בראשות שופט בית המשפט העליון [בדימי] אליעזר גולדברג), אשר פועלת מכוח החלטת ממשלה

הפרק המובא להלן נלקח מתוך "נוהל העברת תפקיד בעת חילופי שרים ובעת כינון ממשלה חדשה" שנכתב על ידי היועצת המשפטית של משרד ראש הממשלה

מסי' 3839 מיום 27.5.2018. במסגרת ועדה זו נבדקים מועמדים לתפקיד הרמטכ"ל, ראש השב"כ, ראש המוסד למודיעין ולתפקידים מיוחדים, מפכ"ל המשטרה, נציב שירות בתי הסוהר, נגיד בנק ישראל והמשנה לנגיד בנק ישראל.

מינוי שאינו נבדק במסגרת איזו מהחלופות דלעיל ושאינו נעשה בהליך תחרותי (מכרז או מעיר'מכרז - ועדה לאיתור מועמדים), ייבדק על ידי היועץ המשפטי של המשרד מגיש המינוי.

בדיקת מינויים הנתונים לשיקול דעתו של שר

בנוסף למינויים המובאים לאישור הממשלה כאמור לעיל, כל מינוי לוועדה או לגוף קבוע אחר, בין שהוקמו בחוק ובין בדרך אחרת, ואשר נתון בו שיקול דעת לשר, כגורם ממנה, מאשר או ממליץ, ואשר אינו נבדק על ידי אחת הוועדות העוסקות בבדיקת מינויים, כפי שפורטו לעיל, נבדק על ידי היועץ המשפטי של המשרד.

מטרתה של בדיקה מקדמית זו היא לייעץ לגורם הממנה (הממשלה או השר) בדבר התאמתו לתפקיד של המועמד, הן מבחינה מקצועית והן מבחינת טוהר המידות. על היועץ המשפטי של המשרד לבחון את התאמתו של המועמד לצרכיו המיוחדים של הגוף שאליו הוא אמור להתמנות הן מבחינת השכלתו וניסיונו המקצועי, והן בהתחשב ביכולתו של המועמד להקדיש את הזמן הראוי לתפקיד שלו הוא מיועד. בנוסף, על היועץ המשפטי לוודא כי המינוי ראוי מבחינת טוהר המידות. בהקשר זה על היועץ המשפטי לבחון, בין השאר, האם המועמד לא הורשע בעבירה פלילית שמפאת מהותה, חומרתה או נסיבותיה אין למנותו למשרה הנדונה; אם למועמד המוצע יש זיקה אישית, עסקית או פוליטית לשר המעורב במינוי או לחבר אחר בממשלה; וכן לבחון אם המינוי המוצע עלול להעמיד את המועמד בניגוד עניינים עם עיסוקיו האחרים (להרחבה נוספת ראו התייחסות מפורטת להנחיה 1.1500 בפרק ה' שכותרתו "דגשים מתוך הנחיות היועץ המשפטי לממשלה").

בנוסף על כל האמור בסמכותו של ראש ממשלה או שר להקים ועדות ציבוריות מייעצות על מנת שאלו יבחנו סוגיות שונות ויגישו המלצותיהן. בהתאם להנחיית היועץ המשפטי לממשלה מסי' 1.1502, במינוי ועדה מסוג זה יש להקפיד כי הרכבה יהיה מאוזן וישקף מגוונים שונים, ויינתן בו ייצוג הולם לנשים. גם מינוי לוועדה ציבורית מייעצת טעון בדיקה מקדמית על ידי היועץ המשפטי של המשרד, ועריכת הסדרים למניעת חשש לניגוד עניינים, ככל שיש בכך צורך (להרחבה נוספת ראו התייחסות מפורטת להנחיה 1.1502 בפרק ה' שכותרתו "דגשים מתוך הנחיות היועץ המשפטי לממשלה").

בדיקת עבר פלילי

במינויים שבדיקתם מצויה באחריות השר, ואינם נבדקים על ידי ועדה לבדיקת מינויים, רשאי השר, המנהל הכללי או היועץ משפטי של המשרד ממשלתי לקבל מן המרשם הפלילי מידע על אודות המועמד למינוי, כולל מידע על עבירות שהתיישנו או נמחקו (סעיף ה' לתוספת הראשונה לחוק המרשם הפלילי ותקנת השבים, התשמ"א-1981, וסעיפים 16(א) ו-20(ה))

הפרק המובא להלן נלקח מתוך "נוהל העברת תפקיד בעת תילופי שרים ובעת כינון ממשלה חדשה" שנכתב על ידי היועצת המשפטית של משרד ראש הממשלה

לחוק האמור). בהתאם להנחיות היועץ המשפטי לממשלה, יהא על השר באותם מקרים לקחת בחשבון גם את המידע על העבירות הללו, ככל שהמידע רלוונטי לכשרותו של המינוי, וליתן להן את המשקל המתאים.

הנחיות היועץ המשפטי לממשלה	משפט מנהלי ממשלה- מינויים וניגודי עניינים בשירות הציבורי
תאריך: ט' תמוז התשנ"ט, 23 יוני 1999 עדכון: דצמבר 2001 נובמבר 2003 דצמבר 2007 מרץ 2013 מאי 2015 מאי 2020 מספר הנחיה: 1.1500	בדיקת מינויים על-ידי היועצים המשפטיים למשרדי הממשלה

בדיקת מינויים על-ידי היועצים המשפטיים למשרדי הממשלה

הנחיה זו עוסקת במינויים לוועדות או גופים קבועים, בין שהוקמו בחוק ובין בדרך אחרת, ובלבד שהמינוי אינו בדרך של מכרז או מעין מכרז (ועדה לאיתור מועמדים). ההנחיה אינה עוסקת במינוי חברים לוועדות ציבוריות שמוקמות אד-הוק לצורך ייעוץ בנושא מסוים, ולעניין זה ראו הנחיית היועץ המשפטי לממשלה מספר 1.1502 "מינוי והרכב ועדות ציבוריות מייעצות ודרכי פעולתן" מיום 13.1.2003.

בבסיס ההנחיה עומדת הגישה, כי על כל מינוי שאינו מתבצע בהליך תחרותי (מכרז או מעין-מכרז) לעבור הליך של בדיקה מקדמית, כאשר הגורם המבצע את הבדיקה משתנה לפי סוג המינוי.

א. בדיקת מינוי הנתון לשיקול דעת שר או לשיקול דעתה של הממשלה

1. מינוי שנתון בו שיקול דעת לשר, בין אם כגורם ממנה, מאשר או ממליץ, וכן כל מינוי שנעשה על-ידי הממשלה או הטעון אישורה, שאינו נבדק על-ידי ועדה לבדיקת מינויים, ייבדק על-ידי השר הממנה או על-ידי השר המעורב במינוי הנדון, באמצעות היועץ המשפטי של המשרד, ובאחריותו המקצועית, ובהתאם להנחיות המפורטות להלן.

למותר לציין, כי האחריות המקצועית המוטלת על היועץ המשפטי למשרד בנושא דנו, היא רבה.

לעניין הנחיה זו - "ועדה לבדיקת מינויים" היא אחת מאלו:

- (א) הוועדה לבדיקת מינויים לפי סעי' 18 לחוק החברות הממשלתיות, התשל"ה-1975.
- (ב) ועדת המינויים בראשות נציב שירות המדינה, אשר פועלת מכוח חוק שירות המדינה (מינויים), התשי"ט-1959, ובהתאם להחלטות הממשלה מס' 516 מיום 14.8.60, ומס' 4892 מיום 7.3.99.

(ג) הוועדה המייעצת לעניין מינויים בכירים, אשר פועלת מכוח החלטת הממשלה מס' 91 מיום 30.5.2006.

2. יצוין, כי מטבע הדברים הנחיה זו אינה חלה על מינוי של עובד מדינה קבוע, ככל שכשירותו לתפקיד נובעת מתפקידו, ולעניין זה יחולו על המינוי הוראות התקשייר הרלוונטיות, בין היתר, לעניין ניגוד עניינים.

3. הבדיקה המקדמית נועדה ליעץ לגורם הממנה, הממשלה או השר, בדבר התאמתו לתפקיד של המועמד, הן מבחינה מקצועית והן מבחינת טוהר המידות. על היועץ המשפטי של המשרד לבחון את התאמתו של המועמד לצרכיו המיוחדים של הגוף אליו הוא אמור להתמנות, מבחינת השכלתו, ניסיונו המקצועי, ובהתחשב ביכולתו של המועמד להקדיש את הזמן הראוי לתפקיד לו הוא מיועד, וכן לוודא כי המינוי ראוי מבחינת טוהר המידות. בהקשר זה על היועץ המשפטי לבחון, בין השאר, אם המועמד לא הורשע בעבירה פלילית שמפאת מהותה, חומרתה או נסיבותיה, אין למנותו למשרה הנדונה, וכן לבחון אם המינוי מוצע עלול להעמיד את המועמד בניגוד עניינים עם עיסוקיו האחרים.

בנוסף, על היועץ המשפטי של המשרד לבחון אם למועמד המוצע יש זיקה אישית, עסקית או פוליטית לשר המעורב במינוי או לחבר אחר בממשלה. אין להמליץ על מינוי מי שיש לו זיקה כאמור, זולת אם נמצא כי יש לו כישורים מיוחדים בתחומי פעולתו של הגוף אליו הוא מיועד להתמנות, או שקיימים לגביו שיקולים של כשירות מיוחדת אחרת, בנוסף לתנאי הכשירות הנדרשים לאותה כהונה (השוו: סעיף 18ג לחוק החברות הממשלתיות, התשל"ה-1975).

4. בבדיקת המינויים המוצעים יש לפעול על פי כללי המשפט הציבורי בסוגיות הנזכרות, כפי שבאו לידי ביטוי בפסיקת בית המשפט העליון ובהנחיות היועץ המשפטי לממשלה, ובמיוחד יש להסתייע, בשינויים המחויבים, בהנחיות היועץ המשפטי לממשלה מס' 6.5000 בעניין "מינויים בחברות ממשלתיות ובתאגידים ציבוריים".

4א. בבדיקת עברו הפלילי של מועמד למשרה שהמינוי לה הוא בידי השר או בידי הממשלה, רשאי היועץ המשפטי של המשרד לקבל מן המרשם הפלילי מידע אודות הרשעות קודמות של המועמד, וזאת אף אם ההרשעות התיישנו או נמחקו מן המרשם (וראו סעיפים 16(א) ו-20(ה) לחוק המרשם הפלילי ותקנת השבים, התשמ"א-1981, ופרט (ה) בתוספת הראשונה לחוק). יצוין, כי לעניין הרשעות שנמחקו קובע חוק המרשם הפלילי כי "מי שנמחקה הרשעתו ייחשב לענין כל דין כאילו לא הורשע". משכך, יש לתת למידע אודות הרשעות שנמחקו משקל פחות במסגרת בחינת עברו הפלילי של המועמד.

כמו כן, במסגרת הבדיקה האמורה יבחן היועץ המשפטי האם תלויים ועומדים כנגד המועמד משפטים וחקירות פליליים, אף אם טרם הוגש בגינם כתב אישום, והכל בהתאם לפרט (ה) בתוספת הראשונה לחוק ולהסמכת נציב שירות המדינה לקבלת מידע זה. בהקשר זה יוזכר כי בפסיקתו חזר והדגיש בית המשפט העליון כי לצורך מינוי אדם לכהונה בתפקיד ציבורי לא

מן הנמנע שחשדות לפגיעה בטוהר המידות, אף אם טרם התגבשו לכדי כתב אישום, יהוו שיקול רלוונטי שהרשות הממנה רשאית, ולא אחת אף מחויבת, לשקול¹.
במסגרת בחינת השלכותיה של עבירה פלילית, בהתאם למהותה, חומרתה ונסיבותיה, יש מקום לתת את הדעת גם לחלוף הזמן מאז ביצוע העבירה.

5. מועמד לכהונה או לתפקיד, ימלא שאלון הדומה לשאלון האישי למועמד לוועדת איתור נציבות שירות המדינה, והדברים יאומתו בתצהיר. לשם הנוחות, מצורף להנחיה זו שאלון כללי, אשר היועץ המשפטי של המשרד רשאי לשנותו, בהתאם לכשירויות ולתנאים המיוחדים של החיקוק לפיו מתבצע המינוי (זאת, למעט במינויים של עובדי מדינה שבאחריות נציבות שירות המדינה שאז לא ניתן לסטות מהשאלון, אלא בתיאום עם נציבות שירות המדינה).

6. השאלון המכיל את הפרטים יימסר ליועץ המשפטי של המשרד הממנה או של המשרד המציע את המינוי, והיועץ יחווה את דעתו, על בסיס הנתונים העובדתיים המפורטים בשאלון, ועל רקע המטרות המפורטות לעיל. חוות דעת היועץ המשפטי תימסר לשר.

7. במקרה שמתעורר קושי או ספק בקשר למינוי מוצע, יכול היועץ המשפטי, וכן השר או המנהל הכללי של המשרד, לפנות אל היועץ המשפטי לממשלה לשם קבלת חוות דעתו בעניין, זאת בהתאם להנחיית היועץ המשפטי לממשלה מס' 9.1000 בעניין "היועצים המשפטיים למשרדי הממשלה".

8. במקרה בו מדובר במינוי על-ידי הממשלה או באישורה, יגיש השר את המינוי המוצע למזכירות הממשלה, בצירוף השאלון אותו מילא המועמד, ובצירוף חוות הדעת של היועץ המשפטי של המשרד בנוגע למינוי המוצע, המאשרת, בין היתר, שהוכן ונחתם הסדר ניגוד עניינים ביחס למועמד.

במקרה בו מדובר במינוי משותף למספר שרים או שמספר שרים שותפים להצעת המינוי לממשלה, האחריות על בדיקת המינוי תהיה של כל המשרדים הנוגעים לדבר ביחד או לחוד. מבחינת הליך הבדיקה במקרה זה, ייבדק המועמד תחילה על-ידי היועץ המשפטי של המשרד המציע את המינוי (לעניין זה המשרד המציע את המינוי, לרבות במקרה בו מדובר ב"המלצה", "ייעוץ" וכדומה). היועץ המשפטי למשרד האחר רשאי להמליץ על המינוי על סמך בדיקה זו, ככל שהיועץ המשפטי למשרד האחר המליץ בכתב כי המועמד כשיר להתמנות לתפקיד.

¹ בין היתר, נקבע בפסיקה כי "עברו הפלילי של מועמד לעבודה או מתמודד במכרז הוא שיקול רלוונטי, וכך גם חקירות תלויות ועומדות נגדו" (ע"א 8189/11 רפאל דיין נ' מפעל הפיס (ניתן ביום 21.2.2013, פסקה 37); "קיומו של כתב אישום אינו בבחינת הכרח. הנתון הקובע הוא קיומה של מסכת ראייתית משמעותית ועשירה המצביעה על קיומם של חשדות. כאמור [...] עובדת קיומו הפורמאלי של כתב אישום אינה נתון בלעדיו אין, וכל מקרה נבחן על-פי נסיבותיו, אם כי כמובן אין די בחשד כלשהו" (בג"ץ 5893/12 גדי הורוביץ נ' מדינת ישראל (ניתן ביום 10.12.2013, פסקה 37).

ב. בדיקת מינוי נציגים של גופים או ארגונים המנויים בחוק

9. מקום שהנציג מתמנה על-ידי הגוף או הארגון הנקוב בחוק, אין לשר או לממשלה למעשה מעורבות במינוי, ותפקידם כגורם ממנה הוא פורמלי בעיקרו וממילא אין כל טעם וצורך בבדיקת המינוי. לפיכך, במקום בו העניק המחוקק לגוף או לארגון המנוי באותו חוק זכות למינוי נציג מטעמו, לא חלות ההוראות הרגילות לבדיקת מינויים, בין אלו הנובעות מסעיף א' להנחיה זו ובין ההוראות העוסקות בבדיקת מינויים על-ידי ועדה לבדיקת מינויים (ראו והשוו החרג הקבוע בסעיף 60א(א) סיפא לחוק החברות הממשלתיות).

הוראות אלה מבטאות את רצון המחוקק לכבד אוטונומיה של גוף או ארגון לקביעת נציגיהם, ומרצון זה נגזרת גם התוצאה כי, ככלל, אל לה לממשלה להתערב בשאלת כישוריו והתאמתו של הנציג האמור. יודגש, כי האמור לעיל נכון רק במקרים בהם מדובר בנציג שנבחר על-ידי גוף מסוים, וזאת להבדיל ממקרה בו מדובר בנציג של מגזר הממונה לפי שיקול דעת שר או ממשלה. כך למשל, כאשר החוק מקנה לשר סמכות למנות בהתייעצות עם גוף מסוים, או אף על-פי רשימה שתוצע לו על-ידי אותו גוף, יש לראות את השר כמפעיל שיקול דעת, ולפיכך ייבדק המינוי בהליך לפי חוק החברות הממשלתיות או בהליך לפי חלק א' להנחיה זו, לפי העניין.

10. לצד זאת, יש מקום גם במקרים אלו לערוך בדיקה מקדמית של המועמד, אשר מתחייבת, וכאמור לעיל, מפסיקת בית המשפט העליון² ומעקרונות המשפט הכלליים. בנסיבות בהן מדובר במינוי נציג של גוף, ואין לממשלה שיקול דעת בקביעת זהות הנציג, אין גם טעם ומקום לבדיקה מקדמית, ככל שהדבר נוגע לכשירותו המקצועית של המועמד, או לקיומן של זיקות בינו ובין שרי הממשלה. במקרה זה, ניתן להסתפק בבדיקה מקדמית המוגבלת לשיקולים של טוהר המידות ולשיקולים ודרישות המנויים במפורש בהוראות החקיקה שהקימו את הגוף.

במסגרת בדיקה זו, יש מקום לבחינת סוגיית ניגוד העניינים, ולבדיקת עבר פלילי, אם קיים, כפי שפורט לעיל. במקרים בהם החוק שהקים את הגוף מונה דרישות ספציפיות, יש לבדוק אם דרישות אלו מתקיימות במועמד. לשם כך, על המועמד למלא שאלון שיותאם להיקפה, המצומצם יחסית, של הבדיקה במקרה בו מדובר בנציג של גוף.

² בג"ץ 5893/12 גדי הורוביץ נ' מדינת ישראל (ניתן ביום 10.12.2013).

שאלון

בשאלון זה, "קרובי משפחה" – בן או בת זוג לרבות ידוע או ידועה בציבור, הורה, הורי הורה, בן, בת, אח, אחות, גיס, גיסה, דוד, דודה, אחיין, אחיינית, חותן, חותנת, חם, חמות, חתן, כלה, נכד או נכדה, לרבות אם הקירבה המשפחתית חורגת או נוצרה עקב אימוץ.

1. פרטים אישיים

תאריך לידה			מספר זהות	שם פרטי			שם משפחה
יום	חודש	שנה	ס"ב 				
מקום לידה			שנת עליה	שם האב	אזרחות		אזרחות נוספת
עיר/ישוב		רחוב	מס' בית	מיקוד	מס' טלפון/נייד	דוא"ל	

2. מקום עבודה ותפקיד נוכחי

מקום העבודה	תפקיד נוכחי	תאריך קבלת התפקיד הנוכחי			כתובת מקום העבודה	מס' טלפון/נייד	מס' פקס
		שנה	חודש	יום			
תחום העיסוק	מס' המועסקים במקום / מס' עובדים בכפיפות ישירה אליך	שם הממונה הישיר			תפקיד הממונה הישיר		

3. פרטים על השכלה

סוג ההשכלה	שם המוסד ומקומו	מס' שנות לימוד	המקצוע/התמחות	סוג התואר או התעודה (אם לא קיבלת ציין/י אין תואר/אין תעודה)	שנת סיום הלימודים
תיכונית					
גבוהה					

					אחרת

4. ידיעת שפות

5. פרסומים מקצועיים (ניתן לצרף רשימה):

6. האם היית או הינך בעל/ת תפקיד בתחום הניהול של חברה או תאגיד אחר כלשהו (למשל: חברה לתועלת הציבור, עמותה, אגודה שיתופית וכו')? לא כן

שם החברה או התאגיד	התפקיד	תקופת העבודה (ציין/י השנים)	תחום העיסוק של החברה והיקף הפעילות הפיננסית	מס' המועסקים בחברה/מס' הכפופים לך	נסיבות סיום ההעסקה ³

7. חברות נוכחית בדירקטוריונים ובהנהלות של תאגידים (למשל: חברה, חברה לתועלת הציבור, עמותה, אגודה שיתופית וכו'), רשויות או גופים ציבוריים אחרים כלשהם: לא כן

שם המוסד	תאריך התחלת חברות			פעילות מיוחדת בדירקטוריון או בהנהלה, כגון חברות בוועדות או תפקידים אחרים	דירקטור מטעם בעלי מניות (פרט/י)	דירקטור חיצוני או דירקטור בלתי תלוי
	שנה	חודש	יום			

³ יש לפרט את נסיבות סיום העסקה (לרבות פרישה). אם מדובר בפטורים/התפטרות בשל אחת או יותר מהנסיבות המפורטות בסעיפים 16-18 להלן, נבקש כי תציין עובדה זו כאן.

8. האם כיהנת או הינך מכהן/ת בכהונה ציבורית או בתפקיד בשירות הציבור בנושאים כלכליים, מסחריים, ניהוליים או משפטיים? לא כן

מקום הכהונה	התפקיד (ציין/י במדויק)	תקופת הכהונה (ציין/י השנים)	נסיבות סיום ההעסקה

9. תפקידים קודמים – יש לציין כל תפקיד שלא צוין בסעיפים 7-9 שלעיל.

נא להוסיף בקורות החיים שתצרף/י פירוט תחומי האחריות והכישורים העיקריים שנדרשו בכל תפקיד

שם המעסיק	התפקיד	תקופת עבודה (ציין/י שנים)	נסיבות סיום העסקה	תחום העיסוק	מקום בהיררכיה הארגונית	מס' המועסקים/מס' הכפופים ישירות אליך

10. זיקות –

אם אין זיקה, נא לכתוב בשורה המתאימה "אין".

יש להתייחס גם לזיקות של קרובי משפחה, ככל שידוע לך אודות זיקות כאמור.

בסעיף זה: "שר" – לרבות ראש הממשלה וסגן שר.

במסגרת סעיף זה יש להתייחס גם לזיקה שנובעת מפעילות במסגרת בחירות ברשויות המקומיות.

א. זיקה או קשר אישי, מפלגתי או פוליטי אחר, בהווה או בעבר, לשר משרי הממשלה (לרבות קירבה משפחתית):

פרט/י:

ב. זיקה או קשר עסקי או כלכלי, בהווה או בעבר, לשר משרי הממשלה, למשרד ממשלתי או לתאגיד ציבורי, לרבות קשרי עבודה, תרומות או קשרים עסקיים אחרים, בין בכסף בין בשווה כסף:

פרט/י:

ג. מתן שירות, בהווה או בעבר, לקידום עניינו האישי, המפלגתי או עניין פוליטי אחר של שר משרי הממשלה, או לקידום ענייני מפלגתו:

פרט/י:

ד. עבודה משותפת, בהווה או בעבר, עם שר משרי הממשלה:

פרט/י:

ה. השתייכות, בהווה או בעבר, לגוף בוחר (לרבות מרכז מפלגה), או גוף ממנה, או גוף דן במינוי, בין במישרין ובין בעקיפין, לרבות הצגת מועמדות בבחירות מקדימות או תפקידים במפלגה כלשהי:

פרט/י:

ו. חברות פעילה, בהווה או בעבר, במוסד, בעמותה, או בגוף שקשור למפלגתו של שר משרי הממשלה:

פרט/י:

ז. ייצוג, בהווה או בעבר, של מפלגתו של שר משרי הממשלה בגוף כלשהו:

פרט/י:

ח. זיקה או קשר אחרים כלשהם, בהווה או בעבר, לשר משרי הממשלה, לרבות תרומות בכסף או בשווה כסף:

פרט/י:

12. כישורים מיוחדים – אם ענית בחיוב על אחת השאלות שבסעיף 11 שלעיל לעניין קיום זיקה, אנא פרט בדבר כישוריך המיוחדים לתפקיד שאליו אתה מועמד:

13. החזקת מניות בחברות, בין במישרין ובין בעקיפין, או שותפות בגוף עסקי כלשהו (למעט החזקת מניות בחברות דרך הבורסה שלא כבעל עניין, כהגדרת המונח בחוק ניירות ערך, התשכ"ח-1968): לא כן

שם החברה	% החזקות	עיסוקה של החברה

14. האם יש לך או למי מקרובי משפחתך, זיקה או קשר לפעילויות המשרד או לתאגיד ממשלתי הקשור למשרד, לרבות כספק/ית או בלקוח/ה (למעט כאזרח/ית המקבלת/ת שירות)? לא כן

פרט/י: _____

15. האם הוכרזת כפושט/ת רגל או כחיב/ת מוגבלת/ת באמצעים כמשמעותו בחוק ההוצאה לפועל התשכ"ז-1967? לא כן

פרט/י: _____

16. הליכים בין המדינה למועמדת/ת

א. האם ננקטו נגדך הליכים, לא פליליים, באופן אישי או בנושא משרה בגוף ציבורי או פרטי, לרבות הליך בערכאה שיפוטית או מעין שיפוטית או הליך בוררות, גישור או פישור - מצד המדינה, רשות מרשויותיה או מוסד ממוסדותיה - או האם קיימים הליכים כאמור שהינם תלויים ועומדים? (לעניין סעיף זה יש לפרט גם לגבי הליכים שנקטת את/ה נגד הגופים המנויים בסעיף, באופן אישי או בנושא משרה בגוף ציבורי או פרטי.)
 לא כן

פרט/י: _____

⁴ - בעל עניין, בתאגיד -

(1) מי שמחזיק בחמישה אחוזים או יותר מהון המניות המונפק של התאגיד או מכוח ההצבעה בו, מי שרשאי למנות דירקטור אחד או יותר מהדירקטורים של התאגיד או מנהלו הכללי, מי שמכהן כדירקטור של התאגיד או מנהלו הכללי, או תאגיד שאדם כאמור מחזיק עשרים וחמישה אחוזים או יותר מהון המניות המונפק שלו או מכוח ההצבעה בו או רשאי למנות עשרים וחמישה אחוזים או יותר מהדירקטורים שלו; לעניין פסקה זו -
 (א) יראו מנהל קרן להשקעות משותפות בנאמנות כמחזיק בניירות הערך הכלולים בנכסי הקרן.
 (ב) החזיק אדם בניירות ערך באמצעות נאמן, יראו גם את הנאמן כמחזיק בניירות הערך האמורים; לעניין זה, "נאמן" - למעט חברת רישומים ולמעט מי שמחזיק בניירות ערך רק מכוח תפקידו כנאמן להסדר כמשמעותו לפי סעיף 46(א)(2) או כנאמן להקצאת מניות לעובדים בהגדרתו בסעיף 102 לפקודת מס הכנסה.

(2) חברה בת של תאגיד, למעט חברת רישומים.

ב. האם מוסד ממוסדות המדינה או רשות מרשויותיה, לרבות משרד מבקר המדינה ונציב תלונות הציבור, קיימו הליך בירור, בדיקה, חקירה, ביקורת, או שימוע בעניין בו היית מעורב באופן אישי או כנושא משרה בגוף ציבורי או פרטי (לרבות קיומה של טיוטת דו"ח בעניין שבו את/ה מעורב/ת)?

יודגש, כי הכוונה גם להליכים אשר בסופם לא נקבעו מסקנות אישיות נגדך או נגד הגוף בו כיהנת כנושא משרה. לא כן

פרט/י:

ג. האם הוטלה עליך, באופן אישי או כנושא משרה בגוף ציבורי או פרטי, או על תאגיד שבו כיהנת כנושא משרה, סנקציה מנהלית, דוגמת עיצום כספי? האם כיום מתנהל בעניינך הליך שעשוי להגיע לכדי הטלת עיצום כזה? אם כן, יש לפרט איזה חיקוק הופר, ומה היו נסיבות ההפרה. יש לצרף את ההחלטה הסופית על הטלת העיצום הכספי. לא כן

בסעיף זה, "נושא משרה" - כהגדרתו בחוק החברות, התשנ"ט-1999.

פרט/י:

17. הליכים משמעתיים

א. האם הורשעת בהליך משמעתי לפי כל דין? לא כן
אם כן, יש לצרף את הכרעת הדין ואת גזר הדין.

פרט/י:

ב. האם התנהל או מתנהל בעניינך הליך משמעתי לפי כל דין שלא הסתיים בכתב אישום או בהרשעה, לרבות הליך שהסתיים בנזיפה או התראה או הערה משמעתית, או כל בירור משמעתית אחר לפי כל דין (לרבות שימוע בגין אירוע משמעתית)? ככל שבהליך הסתיים בהחלטה כתובה יש לצרפה. לא כן

פרט/י:

18. הליכים פליליים

א. האם הורשעת בפסק דין פלילי? אם כן, נא לפרט הרשעות בתקופת ההתיישנות ועד תום תקופת המחיקה לפי חוק המרשם הפלילי ותקנות השבים, התשמ"א-1981 (להלן "חוק המרשם"), ולצרף תצלום של הכרעת הדין וגזר הדין.

בהתייחס למינוי בעל תפקיד המוטל על הממשלה, מינוי בידי שר, או מינוי הטעון את אישור הממשלה, יש לפרט גם הרשעות שחלפה לגביהן תקופת המחיקה (והכל

כמפורט בסעיף 16 ובפרטים (ב) עד (ה) בתוספת הראשונה לחוק המרשם).

פרט/י: _____

ב. האם ישנם כתבי אישום תלויים ועומדים נגדך, וכן האם נחקרת על-ידי המשטרה או רשות חוקרת אחרת תחת אזהרה והחקירה טרם הסתיימה? אם כן, נא פרט/י (לידיעתך, לפי סעיפים 11א ו-21 לחוק המרשם, אינך חייב למסור מידע על תיקים סגורים או כל מידע אחר שהנציבות אינה רשאית לקבלו לפי החוק).

פרט/י: _____

ג. האם הוטל עליך או על חברה, שותפות, עמותה או אישיות משפטית אחרת שבבעלותך או בשליטתך או בניהולך, תשלום כופר כספי בגין עבירה כלשהי? אם כן, נא לפרט ולצרף תעודות על כך.

20. קרובי משפחה המועסקים במשרד ובשירות המדינה לא כן

שם משפחה	שם פרטי	הקרבה	היחידה	המקום	תואר המשרה

21. ממליצים/ות:

שם משפחה	שם פרטי	מקצוע	כתובת	מס' טלפון/נייד

חתימה: _____ תאריך: ____/____/____

פרק 14 - חוות דעת משפטית להצעת החלטה

בסעיף 4(ג) לתקנון עבודת הממשלה נכתב כי הצעת החלטה תכלול, בין היתר, דברי הסבר להצעת ההחלטה וכן את המידע והנתונים לפי העניין, וחוות דעת משפטית, הכל כמפורט בנספח א' לתקנון.

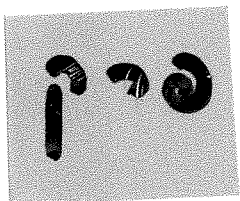
בדומה, גם הצעת החלטה המוגשת לוועדת שרים טעונה חוות דעת משפטית של היועץ המשפטי של המשרד, מכוח סעיף 27(א) לתקנון עבודת הממשלה, הקובע כי הוראות פרק א' יחולו על ישיבות ועדת השרים:

"סדר היום של ישיבות ועדות השרים ייקבע על-ידי יושב ראש ועדת השרים ויוכן בדרך שמכינים את סדר היום לישיבות הממשלה, ויחולו עליו הוראות פרק א' לתקנון, בשינויים המחויבים."

בנספח א' לתקנון נקבע כי חוות דעתו של היועץ המשפטי של המשרד יוזם ההצעה, או מי שהוסמך מטעמו, תצורף להצעת ההחלטה.

כמו כן, הנספח מפרט את הרכיבים החייבים להופיע בכל חוות הדעת:

- ✓ נושא הצעת ההחלטה
- ✓ תמצית ההצעה בהתייחס להיבטיה המשפטיים.
- ✓ קשיים משפטיים, ככל שישנם, ודרכי פתרונם.
- ✓ עמדת היועצים המשפטיים של משרדים אחרים שהצעת ההחלטה נוגעת להם.
- ✓ עמדת היועץ המשפטי של המשרד שהשר העומד בראשו מגיש את ההצעה.

פרק 15 - עיקרי ההוראות הכלולות בתקנון עבודת הממשלה

בסעיף 31(ו) לחוק-יסוד: הממשלה נקבע, כי הממשלה תקבע את סדרי ישיבותיה ועבודתה, דרכי דיוניה ואופן קבלת החלטותיה, אם דרך קבע ואם לעניין מסוים. בהתאם לכך, בתחילת כהונתה של כל ממשלה, מאשרת הממשלה את התקנון לעבודת הממשלה. להלן יובאו עיקרי הוראות התקנון, כפי שהוא מנוסח כיום – התקנון לעבודת הממשלה ה-36 אשר אושר בהחלטת ממשלה מס' 5 מיום 20.6.2021 ותוקן בהחלטת ממשלה מס' 312 מיום 8.8.2021.

בהתאם להנחיית היועץ המשפטי לממשלה מס' 1.1400 שעניינה "רציפות הממשלה", תקנון עבודת הממשלה מוסיף לעמוד בעינו גם לאחר חילופי ממשלות, כל עוד לא החליטה הממשלה אחרת.

אחריות חברי הממשלה

סעיף 4 לחוק-יסוד: הממשלה, קובע כי הממשלה אחראית בפני הכנסת אחריות משותפת וכי שר אחראי בפני ראש הממשלה לתפקידים שעליהם ממונה השר. לשרי הממשלה ולסגני השרים יש אפוא אחריות משותפת ומחויבות להחלטות הממשלה. מאחריות זו נובעת, בין היתר, החובה לקבל את מרות הממשלה, החובה להימנע מלחלוק על החלטות ממשלה בפומבי לאחר שהתקבלו, החובה להפעיל סמכויות על פי החלטת ממשלה ואיסור להציע הצעות חוק פרטיות או להצטרף אליהן. בנוסף, קיימת חובה על שרים ונציגיהם המוזמנים להופיע לפני ועדות הכנסת, לייצג את עמדת הממשלה, ובאין עמדת ממשלה יגבשו עמדה משותפת.

סדר היום של ישיבות הממשלה וישיבות הממשלה

1. ראש הממשלה יקבע את סדר היום של ישיבות הממשלה. כל חבר ממשלה רשאי להציע לראש הממשלה להעלות נושא לסדר היום, בהתאם לדרך ההגשה המפורטת בתקנון. הצעות להחלטת ממשלה יערכו בדרך הקבועה בתקנון.
2. ישיבות הממשלה יתקיימו בכל יום א' בשבוע, באולם ישיבות הממשלה בירושלים, כאשר ראש הממשלה רשאי לכנס ישיבת ממשלה בכל מקום אחר ובכל זמן שייראו לו. בישיבות יידונו רק הנושאים שנקבעו בסדר היום, אלא אם ראש הממשלה אישר את הצורך לדון בנושא שלא הועמד על סדר היום.
3. ראש הממשלה יקבע את סדר הדיון וההצבעה בישיבות הממשלה. ביקש שר בעת הישיבה לדחות את הדיון בנושא מסוים, יידחה הדיון למועד אחר שיקבע, זולת אם החליט ראש הממשלה להמשיך בדיון בנושא האמור באותה ישיבה.

פ"י

4. הצעה שנערכה עליה הצבעה בישיבת הממשלה תתקבל ברוב קולות המשתתפים בהצבעה. כאשר מספר המצביעים בעד ונגד שווה, תדחה ההצעה. הצעה שלא הועלו לגביה הסתייגויות או התנגדויות תאושר גם ללא הצבעה, על פי הצעת ראש הממשלה.
5. ראה ראש הממשלה צורך בקבלת החלטה דחופה של הממשלה, הוא רשאי להורות למזכיר הממשלה להביא את נוסח ההצעה לשרים ולערוך משאל בעל פה. ביקש אחד השרים להעלות את הנושא לדיון בישיבת הממשלה, לא יוכרע בו במשאל בעל פה, אלא אם החליט ראש הממשלה כי מן ההכרח להכריע בדרך של משאל בעל פה.
- ראה ראש הממשלה צורך בקבלת החלטה רגילה של הממשלה שלא בישיבתה, הוא רשאי להורות למזכיר הממשלה לפנות בכתב אל השרים ולבקש את עמדתם להצעה. שר שלא השיב בתוך שבוע ימים יראו אותו כמסכים להצעה. ביקש אחד השרים להעלות את הנושא בישיבת הממשלה, יוכרע הנושא שלא בדרך משאל בכתב.
6. כאשר הצעת נושא לסדר היום נוגעת לתחום סמכותו של שר אחר – יבוא השר יזום ההצעה בדברים עם השר האחר, ועמדתו של השר האחר תצוין במפורש.
7. הצעת נושא לסדר היום המוגשת מטעמו של ראש הממשלה, ונוגעת לתחום סמכותם של שרים אחרים, תתואם על ידי מנכ"ל משרד ראש הממשלה.
8. ראש הממשלה רשאי, במקרים מיוחדים או בשל דחיפות העניין, להורות למזכיר הממשלה להעמיד על סדר יומה של הממשלה גם הצעה שאינה ערוכה על פי המבנה הנדרש, כמפורט בתקנון לעבודת הממשלה.
9. ראש הממשלה רשאי להרשות, לפי הצורך, חריגה מחלק מהוראות התקנון העוסקות בהגשת הצעה לסדר היום של ישיבת הממשלה.
10. בכל דיון בממשלה, שעניינו מסמכים כתובים, יועמדו המסמכים לעיונם של השרים לפחות 48 שעות לפני קיום הדיון בהם, אלא אם קבע ראש הממשלה כי הדבר לא ייעשה כך, בגלל סודיות המסמכים או בגלל דחיפות העניין. הוראות אלו יחולו, בשינויים המחויבים, גם ביחס לדיונים בוועדות שרים.
11. מינויים הנעשים על ידי הממשלה או המובאים לאישורה ואשר לא נעשו בהליך תחרותי, טעונים בדיקה מקדמית בטרם יובאו לדיון בממשלה, באמצעות אחת הוועדות הבאות: הוועדה לבחינת מינויים ברשות החברות הממשלתיות, ועדת המינויים בראשות נציב שירות המדינה, או הוועדה המייעצת לעניין מינויים בכירים. מינויים אשר בדיקתם המקדמית אינה כלולה באחת המסגרות שלעיל, יעברו בדיקה פנימית בטרם תידון בהם הממשלה, במסגרת פנימית של המשרד היוזם את המינוי. הבדיקה תהיה באחריות השר המציע את המינוי ובאמצעות היועץ המשפטי של המשרד היוזם, לפי הנחיית היועץ המשפטי לממשלה. מינויים הנעשים ע"י הממשלה או המובאים לאישורה, יובאו לידיעת הממשלה לא יאוחר מ-7 ימים לפני הדיון בממשלה. בנסיבות מיוחדות רשאית הממשלה, בהצעת ראש הממשלה, להחליט בדיון במינוי גם אם טרם חלפו 7 ימים, ובלבד שאיש

הפרק המובא להלן נלקח מתוך "נוהל העברת תפקיד בעת חילופי שרים ובעת כינון ממשלה חדשה" שנכתב על ידי היועצת המשפטית של משרד ראש הממשלה

מחברי הממשלה לא הסתייג מקיצור הזמן האמור. בכל מקרה לא יובא מינוי לאישור הממשלה, אלא אם חלפו לפחות 48 שעות מאז שהובא לידיעת חברי הממשלה.

12. אין להגיש ערר על החלטת ממשלה. ביקש שר כי הממשלה תדון מחדש בהחלטת ממשלה, ינהגו בה על-פי פרק א' לתקנון, אין בבקשה כאמור כדי לפגוע בתוקפה של החלטת הממשלה או לדחות את ביצועה.

ועדות שרים

הממשלה תקבע ועדות שרים קבועות, זמניות או לעניינים מסוימים ותקבע את היושב בראשן, הרכבן, וסמכויותיהן. מזכיר הממשלה ירכז את עבודת המזכירות של ועדות השרים. החלטות ועדות השרים יובאו לידיעת חברי הממשלה, וניתן יהיה לערור עליהן בתוך 14 יום. הוגש ערר, יידון העניין בוועדת השרים, או לפי בקשת העורר - בממשלה. החלטה שאין עוררין עליה, מקבלת תוקף של החלטת ממשלה בתום שבועיים ממועד ההפצה לשרים (אלא אם נקבע הסדר ספציפי אחר, למשל סעיף 66(ו) לתקנון קובע כי ערר על החלטת ועדת השרים לענייני חקיקה לעניין הצעת חוק פרטית יוגש בתוך שבוע ימים בלבד מיום ההחלטה). חריג לכלל זה הן החלטותיהן של ועדות שרים שהוקמו בחוק (ועדות שרים סטטוטוריות), שעל החלטותיהן אין אפשרות לערור, ושלגביהן חלים הסדרים מיוחדים נוספים כמפורט להלן.

ראש הממשלה יישב בראש כל ועדה כל אימת שיראה צורך להשתתף בישיבותיה. מכהן ראש הממשלה כיו"ר ועדת שרים, רשאי הוא למנות שר שישב במקומו כיו"ר ועדת השרים בין בדרך כלל ובין לישיבה מסוימת.

ראש הממשלה או הממשלה יקבעו באיזו ועדת שרים יועלה נושא השייך לתחום עיסוקן של שתי ועדות שרים. ראש הממשלה רשאי להורות על כינוס שתי ועדות השרים יחד בראשותו של אחד מיושבי הראש, כפי שיקבע.

הממשלה רשאית להחליט ביחס לנושאים מסוימים כי החלטות ועדות השרים תהיינה "על דעת הממשלה". דין החלטה על דעת הממשלה כדין החלטת ממשלה בישיבתה - היא תצורף לפרוטוקול החלטות הממשלה, ולא ניתן יהיה להגיש עליה ערר.

ועדות שרים סטטוטוריות

מספר ועדות שרים פועלות מכוח חוק ספציפי (כגון: ועדת שרים לענייני ביטחון לאומי הפועלת מכוח חוק הממשלה, התשס"א-2001; ועדת שרים לענייני שירות הביטחון הכללי הפועלת מכוח חוק שירות הביטחון הכללי, תשס"ב-2002; ועדת השרים להפרטה הפועלת מכוח חוק החברות הממשלתיות, התשל"ה-1975; וועדת השרים הפועלת מכוח חוק העתיקות, תשל"ח-1978). בהבדל מוועדות שרים המוקמות על ידי הממשלה מכוח סמכותה הכללית לפי סעיף 31(ה) לחוק יסוד: הממשלה, אין אפשרות להגיש ערר על החלטות ועדות שרים הפועלות מכוח חוק, החלטותיהן תקפות עם קבלתן. יובהר כי החלטות ועדות שרים הפועלות על-פי חוק, מחייבות כמו החלטות ממשלה.

הפרק המובא להלן נלקח מתוך "נוהל העברת תפקיד בעת חילופי שרים ובעת כינון ממשלה חדשה" שנכתב על ידי היועצת המשפטית של משרד ראש הממשלה

הרכב ועדות השרים נקבע בחוק המסמך, וחלק מהוראות התקנון אינן חלות לגביהן כמתחייב מההסדר החוקי הספציפי בעניינן.

ועדת השרים לענייני ביטחון לאומי

בהתאם לסעיף 6 לחוק הממשלה, תשס"א-2001, בממשלה תפעל ועדת שרים לענייני ביטחון לאומי, שהרכבה: ראש הממשלה – יו"ר; ממלא מקום ראש הממשלה, אם מונה; שר הביטחון; שר המשפטים; שר החוץ; השר לביטחון פנים; ושר האוצר. הממשלה רשאית, לפי הצעת ראש הממשלה, להוסיף חברים לוועדה ובלבד שמספר חברי הוועדה לא יעלה על מחצית ממספר חברי הממשלה. ככלל, הוועדה תתכנס אחת לשבועיים. ראש הממשלה רשאי לשנות את לוח המועדים של ישיבות הוועדה ולהורות על זימונה בכל עת שיראה לנכון בהתאם לנסיבות. ראש הממשלה יקבע את הנושאים שהוועדה תדון בהם, וכן את סדרי הדיון וההצבעה בה. דין החלטות הוועדה הוא כדין החלטות הממשלה בישיבותיה, אך הן לא מהוות החלטת ממשלה, הן לא תצורפנה לפרוטוקול החלטות הממשלה, לא תישלחנה לשרים ולא יוגש עליהן ערר. עם זאת, כל שר רשאי, באישור ראש הממשלה, לעיין בתמלילי הדיונים ובפרוטוקול ההחלטות.

החוק אינו מפרט את סמכויות הוועדה, ואלו נקבעות על ידי הממשלה, בתחום החוץ והביטחון.

המטה לביטחון לאומי

המל"ל פועל מכוח חוק המטה לביטחון לאומי, התשס"ח-2008. החוק מטיל עליו לרכז את עבודת המטה עבור ראש הממשלה והממשלה בענייני חוץ וביטחון, לרכז את ועדות השרים בענייני חוץ וביטחון, להמליץ על סדר היום ועל המוזמנים לוועדות השרים ולדיוני הממשלה בנושאים אלו, להפעיל את המרכז לניהול משברים לאומיים במשרד ראש הממשלה, לבחון את תפיסת הביטחון של מדינת ישראל ולהציע לה עדכונים, לבחון מיוזמים ביטחוניים בעלי חשיבות בתחום המדיני-ביטחוני, ועוד.

העברת נושאים מן הממשלה לוועדה ומוועדה לממשלה

ראש הממשלה רשאי להורות על העברת דיונים והצעות לסדר היום מהממשלה לוועדת שרים ולהיפך. נדון נושא בוועדת שרים, רשאי ראש הממשלה להחליט על הבאתו לדיון הממשלה או לידיעתה.

הצעות חוק

ועדת השרים לענייני חקיקה ואכיפת החוק מופקדת על הטיפול בהצעות חוק ממשלתיות, בהצעות חוק פרטיות (קביעת עמדת הממשלה לגביהן), מקבלת החלטות על הרשאות על פי חוק נכסי המדינה, תשי"א-1951, ועוסקת בענייני נוהל בתחומי המשפט.

שר הרואה צורך בחקיקה הנוגעת לתחום סמכותו יפיץ תזכיר חוק ויטפל בו לפי מתכונתו ונוהל שנקבעו על ידי היועץ המשפטי לממשלה.

שר הרואה צורך בחקיקה הנוגעת לתחום סמכותו של שר אחר, יבוא בדברים עם השר הממונה. נתעורר ספק בנוגע לשאלה מי השר המוסמך – יכריע בדבר ראש הממשלה.

הליך ייזום החקיקה, הפצת תזכיר חוק והכנת טיוטת החוק ייעשו בהתאם להוראות התקנון ולהנחיית היועץ המשפטי לממשלה, וטיוטת החוק תובא לאישור ועדת השרים.

ראתה הממשלה צורך בחקיקה דחופה, רשאית היא לוותר על ההליכים של הגשת תזכיר חוק, הגשת טיוטת חוק והדיון בה, ניסוח הצעת החוק, או על חלק מהליכים אלה; ויתרה הממשלה כאמור, היא תסמך את שר המשפטים, יחד עם שר או שרים שתקבע, לאשר על דעתה נוסח הצעת חוק לשם הגשתו לכנסת.

חזרה מהצעת חוק טעונה החלטת ממשלה או החלטת ועדת השרים על דעת הממשלה. הוחלט על חזרה מהצעת חוק, תימסר הודעה על כך לפי סעיף 95(א) לתקנון הכנסת. במקרים שאינם סובלים דיחוי, הודעה זו יכולה להימסר על פי החלטת השר שהביא את הצעת החוק לכנסת, בהסכמת ראש הממשלה ויו"ר ועדת השרים לענייני חקיקה, או על פי החלטת ראש הממשלה. נוהל הטיפול בהצעת חוק של חבר כנסת (הצעת חוק פרטית), מפורט בסעיף 66 לתקנון הממשלה.

מצב חירום ותקנות לשעת חירום

ראתה הכנסת כי קיים במדינה מצב חירום, רשאית היא ביוזמתה, או על פי הצעת הממשלה, להכריז על מצב חירום, לתקופה של עד שנה. מצב חירום כאמור מוכרז בפועל מדי שנה בשנה מאז קום המדינה. במצב חירום רשאית הממשלה להתקין תקנות שעת חירום, אשר יונחו על שולחן ועדת החוץ והביטחון של הכנסת סמוך ככל האפשר לאחר התקנתן. כאמור, לפירוט בעניין תקנות שעת חירום ראו להלן פרק ט"ז.

פרוטוקול החלטות ותמליל הדיונים של הממשלה ושל ועדות השרים

בכל ישיבת ממשלה וכן בחלק מוועדות השרים יירשם פרוטוקול מילולי של הדיון (להלן: "תמליל"), וככלל הדיונים יתועדו גם בהקלטה. תמלילי הישיבות יסווגו "סודי ביותר". עם זאת, מזכיר הממשלה רשאי לסווג תמליל או חלק ממנו בכל סיווג. שר המעוניין לעיין בתמליל, יודיע על כך למזכיר הממשלה והוא יעמיד את התמליל לעיונו של השר במזכירות הממשלה. העיון בתמלילים אסור, למעט לחברי הממשלה. עם זאת, מזכיר הממשלה רשאי,

הפרק המובא להלן נלקח מתוך "נוהל העברת תפקיד בעת חילופי שרים ובעת כינון ממשלה חדשה" שנכתב על ידי היועצת המשפטית של משרד ראש הממשלה

בנסיבות מיוחדות, לאשר לעובד ציבור לעיין בתמליל של ישיבת ממשלה או ועדת שרים, וזאת לצורך עבודתו השוטפת ובתחום הנוגע לעיסוקו של עובד הציבור. כמו כן, מזכיר הממשלה יתיר למי שנשא דברים בממשלה, לעיין בדבריו כפי שנרשמו בתמליל.

בנוסף לתמליל, בישיבות הממשלה ובישיבות ועדות השרים ייערך פרוטוקול של הדיון, אשר יכלול את שמות הנוכחים בישיבה, שמות השרים הנעדרים, סיכום הדיון, הנחיות ראש הממשלה או יושב ראש ועדת השרים, ההחלטות אם נתקבלו, ואם נערכה הצבעה - מניין הקולות בהצבעה. ככלל, הפרוטוקולים יופצו על ידי מזכירות הממשלה ללשכות השרים ולגורמים נוספים, למעט אם מדובר בפרוטוקול מדיון מסווג.

סודיות ומסירת ידיעות

נושא הסודיות לעניין ההחלטות המתקבלות בישיבות הממשלה ובישיבות ועדות השרים, מעוגן בסעיף 35 לחוקיסוד: הממשלה. ככלל, הדיונים וההחלטות של הממשלה ושל ועדות השרים בנושאי ביטחון המדינה, יחסי החוץ של המדינה וכל סוג עניינים אחר שהממשלה ראתה את סודיותו כחיונית למדינה, הם סודיים וגילויים ופרסומם אסור. הוראות תואמות נקבעו בסעיפים 73-74 לתקנון עבודת הממשלה.

האמור אינו חל על דברים שהממשלה או ראש הממשלה, או אדם שהוסמך על ידם, התירו את פרסומו או על דברים שפרסומם נדרש על פי דין.

בשנת 2013 נכתבה חוות דעת על ידי הלשכה המשפטית של משרד ראש הממשלה באשר לפרסום אופן הצבעת חברי ועדת השרים לענייני חקיקה. על פי חוות הדעת, לאור הוראות תקנון עבודת הממשלה, אין לפרסם את אופן ההצבעה בוועדת השרים לענייני חקיקה, ושינוי הוראה זו טעון החלטת הממשלה במליאתה (בג"ץ 2555/17 תומר אביטל ואח' נ' ממשלת ישראל).

יצוין כי עתירות שעניינן חשיפת סטנוגרמות מדיוני הממשלה בדבר ההתמודדות עם התפרצות נגיף הקורונה תלויות ועומדות לפני בית המשפט העליון (בג"ץ 614/21 ועע"מ 452/21 התנועה לחופש המידע ואח' נ' משרד ראש הממשלה ואח'), זאת לאחר שבית המשפט לעניינים מנהליים בירושלים דחה עתירה מנהלית לפי חוק חופש המידע בעניין חשיפת התמלילים הנ"ל (עת"מ 54264-10-20).

הממשלה והכנסת

ראש הממשלה יטיל על אחד השרים (או על סגן שר) להיות השר המתאם בין הממשלה לבין הכנסת. ראש הממשלה יקבע את השר אשר יביא לפני הכנסת הודעות ממשלה או בקשות לאישור פעולה, הטעונות הודעה לכנסת או את אישורה. הודעות אחרות מטעם הממשלה ימסרו לכנסת על ידי ראש הממשלה או שר אחר שראש הממשלה הסמיכו לכך.

מזכירות הכנסת תיידע את מזכיר הממשלה בנוגע להצעה רגילה או דחופה על סדר היום של הכנסת, והוא יידע את השר הנוגע בדבר לשם קבלת חוות דעתו. קיים ספק מיהו השר

הפרק המובא להלן נלקח מתוך "נוהל העברת תפקיד בעת חילופי שרים ובעת כינון ממשלה חדשה" שנכתב על ידי היועצת המשפטית של משרד ראש הממשלה

שההצעה נוגעת לו – יקבע ראש הממשלה מי השר אשר ההצעה תועבר לחוות דעתו. השר אשר ההצעה לסדר היום היא בתחום אחריותו, ישיב בשם הממשלה, אלא אם קבע ראש הממשלה אחרת.

מעקב אחר ביצוע החלטות הממשלה

הממשלה תקבע בהחלטתה את השר או השרים שיהיו אחראים למעקב אחר ביצוע החלטות ממשלה, ככל שההחלטה טעונה מעקב שכזה. מנכ"ל המשרד שהעומד בראשו אחראי למעקב, ידווח למנכ"ל משרד ראש הממשלה על יישום ההחלטה, 14 ימים לפני תום פקיעת המועדים הקבועים בהחלטה, וכן בתום כל שנה קלנדרית. מנכ"ל משרד ראש הממשלה יציג לממשלה, או לגורם אחר שקבעה הממשלה, לפחות אחת לשנה, דו"ח על התקדמות ביצוע החלטות הממשלה.

ראש המטה לביטחון לאומי אחראי לעקוב אחר ביצוע החלטות הממשלה והחלטות וועדות שרים בענייני חוץ וביטחון, וידווח על יישום ההחלטות לראש הממשלה. המעקב אחר ביצוע החלטות המתקבלות במסגרת דיונים על תקציב המדינה, ירוכזו על-ידי הממונה על התקציבים במשרד האוצר.

לעניין החלטה בדבר הצעת חוק ממשלתית, יסתיים המעקב עם הגשת הצעת החוק לכנסת.

הנחיות היועץ המשפטי לממשלה	השירות המשפטי הציבורי כללי
תאריך: כ"ג תמוז התשס"ב, 3 יולי 2002 עדכון: ספטמבר 2006 אוקטובר 2009 מאי 2015 מספר הנחיה: 9.1000 (90.005) [21.868, 21.869, 60.119, 69.001]	היועצים המשפטיים למשרדי הממשלה

היועצים המשפטיים למשרדי הממשלה

כללי

תפקיד היועץ המשפטי למשרדי הממשלה הוא לייעץ ולהנחות את כלל גורמי המשרד בהיבטים המשפטיים של פעולתם. במסגרת זו עליו, בין השאר, לסייע ולהעמיד לרשות המשרד את הכלים והאמצעים המשפטיים הדרושים ליישום מדיניות המשרד. במילוי תפקידו זה, עליו לשמש גם "שומר סף", כדי להבטיח כי פעילות המשרד ונושאי המשרה בו תתבצע על-פי הדין וכללי המינהל התקין. ככלל, על היועץ המשפטי למשרד לפעול לשם קיומו וחיזוקו של שלטון החוק.

1. חוות-דעת היועצים המשפטיים למשרדי הממשלה

חוות-דעתו של היועץ המשפטי למשרד ממשלתי בשאלה משפטית קובעת, מבחינתם של כלל גורמי המשרד, את המצב המשפטי הקיים לגביה, וזאת כל עוד לא נפסק אחרת על-ידי בית משפט המוסמך לעניין.

התעורר ספק או קושי בקשר לחוות-דעתו של היועץ המשפטי למשרד ממשלתי, יכולים השר, המנהל הכללי של המשרד או היועץ המשפטי שהכין את חוות-הדעת, לפנות אל היועץ המשפטי לממשלה ולבקשו לעיין בחוות-הדעת ולהביע דעתו באותו עניין. ככל הניתן, הפניה אל היועץ המשפטי לממשלה תהיה פניה משותפת ומתואמת.

עם כניסתו של שר או מנהל כללי לתפקידם, על היועץ המשפטי למשרד להציג בפניהם את הנחיית היועץ הקובעת את הדרך לערער על חוות-דעתו המשפטית של היועץ המשפטי למשרד, ולהבהיר להם כי הפנייה ליועץ המשפטי לממשלה יכולה להיעשות באמצעותו או ישירות על-ידיהם תוך יידועו. בנוסף, על היועץ המשפטי למשרד לפנות לשר ולמנהל הכללי בכל מקרה בו מתעוררת מחלוקת מהותית בנושא רגיש או מורכב שהתשובה לגביה אינה נקייה מספקות, ולהציע להם לפנות ליועץ המשפטי לממשלה ולבקש את הכרעתו בה.

הפנייה אל היועץ המשפטי לממשלה במקרים אלה אפשר ותתבצע על-ידי היועץ המשפטי למשרד בשמם של השר או המנהל הכללי, או ישירות על-ידם תוך יידועו של היועץ המשפטי למשרד. הפניה ליועץ המשפטי לממשלה תלווה, בכל מקרה, בחוות דעתו של היועץ המשפטי של המשרד.

2. פניות ליועץ המשפטי לממשלה ולמחלקת ייעוץ וחקיקה במשרד המשפטים

ככלל, יש לשאוף ולעודד פעילות עצמאית של היועצים המשפטיים למשרדי הממשלה בענייני משרדיהם, מבלי לפגוע בכפיפותם המקצועית ליועץ המשפטי לממשלה, ובתיאום הנדרש של עבודתם עמו.

סוגי הנושאים שיופנו למחלקת ייעוץ וחקיקה:

ניתן לסווג את הפניות שיש או שניתן להפנות ליועץ המשפטי לממשלה, למשנים ליועץ המשפטי לממשלה ולמחלקת ייעוץ וחקיקה במשרד המשפטים לשלושה סוגים עיקריים של פניות:

- (א) אישור: בבעיות ונושאים בעלי רגישות מיוחדת, ציבורית או אחרת, או בשאלות עקרוניות בעלות השלכות רוחב משמעותיות על משרדים נוספים, או בעלות השלכות בתחומי העונשין, וכן לשם קבלת גיבוי מקצועי בשל קושי פנימי מול הנהלת המשרד.
- (ב) הכרעה: בעניין בו קיימת מחלוקת בין גורמים הכפופים להנחיית היועץ המשפטי לממשלה, כגון שני משרדי ממשלה.
- (ג) התייעצות: כאשר יועץ משפטי למשרד חש צורך להתייעץ בנוגע לבעיה קונקרטיה שנתקל בה, בין בשל העדר מומחיות מקצועית בנושא או מכל טעם אחר.

אופן הפנייה:

- (א) כל פנייה תלווה בחוות-דעת, ראשונית לפחות, של הפונה. ככלל, פנייה שלא תלווה בחוות-דעת לא תטופל.
- (ב) הפניה תהיה לאחר בירור וליבון עם משרדים וגופים אחרים הנוגעים בדבר.
- (ג) ככלל, יטופלו על-ידי היועץ המשפטי לממשלה רק פניות באמצעות היועץ המשפטי למשרד; אין לקבל פניות ישירות של דרגים מקצועיים במשרד שלא באמצעות היועץ המשפטי למשרד, זולת במקרים בהם התעורר ספק או קושי בקשר לחוות דעת של היועץ המשפטי למשרד הממשלתי כמפורט בסעיף 1, שאז יוכלו לפנות גם המנהל הכללי או השר, תוך יידועו של היועץ המשפטי למשרד.
- (ד) שרים וסגני שרים לא יפנו במישרין לעובדי מחלקת ייעוץ וחקיקה, אלא באמצעות היועץ המשפטי לממשלה או מי מן המשנים ליועץ המשפטי לממשלה.

3. השתתפות נציג משפטי ומתן ייעוץ משפטי לוועדות ולצוותים בין-משרדיים

ככלל, בוועדות וצוותים בין-משרדיים לסוגיהם, יינתן הליווי והייעוץ המשפטי על-ידי היועצים המשפטיים למשרדים ולגופים הנוגעים בדבר. ככלל עניין, יביאו יועצים משפטיים אלה סוגיות שיימצאו כי הן מחייבות התערבות או התייעצות עם משרד המשפטים, לפי הסיווג המפורט לעיל. השתתפות של נציגי משרד המשפטים בצוותים או בוועדות הנזכרות תיעשה במקרים הנמצאים באחריות ישירה של המשרד, או בנושאים בעלי חשיבות או רגישות מיוחדת.

4. פניות לנושאי תפקידים במשרדי ממשלה

נושא תפקיד במשרד ממשלתי הפונה בכתב אל נושא תפקיד במשרד ממשלתי אחר, בעניין אשר יש לו היבטים משפטיים, יציין כמכותב את היועץ המשפטי לאותו משרד, זולת במקרים שבהם אין ניתן לעשות כן מטעמים של סיווג בטחוני.

5. הקשר בין עובדי הציבור לבין בתי-המשפט

עובד ציבור בכל דרגה או מעמד אינו רשאי לבוא בדברים במישרין עם בית-משפט, בקשר לכל התדיינות בפני בית-המשפט בעניין הקשור לתפקידו של עובד הציבור, בין לגופו של עניין ובין בקשר לסדרי הדין באותו עניין.

עובד ציבור הרואה צורך להביא בפני בית-המשפט מידע כלשהו או לערוך בירור כלשהו, חייב לעשות זאת באמצעות היועץ המשפטי של הגוף במסגרתו הוא משרת. אם יראה היועץ המשפטי למשרד צורך והצדק בפנייה לבית-המשפט, יוכל לפנות לבית-משפט כאמור, באמצעות פרקליטות המדינה או בא-כוח היועץ המשפטי לממשלה, המטפל באותו עניין (אלא אם כן הוא עצמו בעל ייפוי-כוח הופעה).

"בית-משפט" לעניין זה - לרבות בית-דין וכל ערכאה שיפוטית.

6. חקירת איש השירות המשפטי הציבורי במשטרה

לאור העובדה שיועצים משפטיים למשרדי הממשלה וליחידות הסמך אחראים לכך שמשרדיהם יפעלו לפי הדין ולפי כללי המינהל התקין, לאור העובדה שתפקידם הוא לדאוג גם באופן יזום שכך יהיה, וכן לאור העובדה שהם מייצגים את המדינה בהליכים שונים, הרי שכאשר מי מהם צפוי להיחקר במשטרה כחשוד בגין עבירה הקשורה למילוי תפקידו, יש להביא את הדבר לידיעת היועץ המשפטי לממשלה בטרם החקירה, ולמצער - אם שיקולי דחיפות מונעים זאת - מיד לאחריה. בדומה, כאשר מי מהם צפוי להיחקר במשטרה כחשוד בגין עבירה שאינה קשורה למילוי תפקידו, יובא הדבר לידיעת היועץ המשפטי לממשלה בסמוך לאחר החקירה.

הוראה זו תחול ביחס לכלל המשפטנים במערך הייעוץ המשפטי לממשלה, לרבות היועצים המשפטיים למשרדי הממשלה וליחידות הסמך, המשפטנים המועסקים בלשכות המשפטיות של משרדי הממשלה ושל יחידות הסמך, עורכי דין בעלי כתב הסמכה לשמש כבאי-כוחו של היועץ המשפטי לממשלה בהליכים פליליים או אחרים, וכן המשפטנים המועסקים במחלקת ייעוץ וחקיקה במשרד המשפטים.

מדינת ישראל

משרד המשפטים

מהלקת ייעוץ והקיקה (ייעוץ)
ירושלים: כ"ד ניסן תשע"ה
13 אפריל 2015
תיקנו: 803-04-2014-000404
סימוכין: 803-99-2015-026671

לכבוד
היועצים המשפטיים למשרדי הממשלה

שלום רב,

הנדון: חינוכות שילובו של הדרג המקצועי בתהליכי גיבוש המדיניות במשרדי הממשלה

1. לקראת כינונה של הממשלה ה-34 ועל רקע כניסתם הצפויה של שרים חדשים ועמם נושאי משרות אמון חדשים למשרדי הממשלה השונים, הריני לפנות אליכם על דעתו של היועץ המשפטי לממשלה, מר יהודה וינשטיין, בבקשה להציף בפני השרים הנכנסים ובפני מנכ"ל המשרדים את עמדתנו אודות הדרך הנאותה בה צריכים להתנהל תהליכי גיבוש מדיניות במשרד ממשלתי.
2. במהלך כהונתה של הממשלה היוצאת, נתגלו מספר מקרים בהם התקיימו במשרדי ממשלה שונים תהליכים של גיבוש מדיניות בלא מעורבות מספקת של הגורמים המקצועיים המכהנים במשרד, ותוך שנציגי השר הרלוונטי או כאלו הנושאים במשרות אמון (בעצמם או תוך היעזרות ביועצים חיצוניים), הם שהובילו עשייה וקבלת החלטות שברגיל נתונה לאחריות דרגי הניהול המקצועיים במשרד ולא בכדי.
3. דפוס פעולה זה, עומד בניגוד לכללי המנהל התקין והאתיקה השלטונית, בניגוד להנחיות היועץ המשפטי לממשלה, ובניגוד לכללי תקנון שירות המדינה (להלן: תקשי"ר) ויש בו כדי לפגוע בתפיסות היסוד של שירות המדינה בישראל, כשירות המבוסס על דרג מקצועי וקבוע, האמון על הכנה ראויה של העבודה הממשלתית.
4. אבקש להבהיר תחילה את הדין החל בנוגע ליחס שבין העבודה הביצועית של הדרג המקצועי במשרדי הממשלה ובין הדרג הנבחר העומד בראש המשרד, לרבות אלה הפועלים מטעמו, לפיו על גורמי המקצוע הרלוונטיים להיות מעורבים בהליך קבלת החלטות המנהליות ותוך הטלת מגבלות על פעילות יועצי השר כפי שיפורט בהמשך מסמך זה.
5. בנוסף, מתוך זיהוי הצורך בריענון ההנחיות לגבי דרך הפעולה הנכונה מבחינה מוסדית וכדי למנוע תקלות עתידיות, אבקשכם לוודא את יישומו של דין זה בעבודת המטה השוטפת של משרדכם, ולאחר שהבאתם את הדברים לתשומת לב השר הנכנס ומנכ"ל המשרד.

תפקידו ואחריותו של הדרג המקצועי במשרד ממשלתי

6. תפקידו של השר, הינו תפקיד מורכב ורב-רבדים. עמוד על כך פרופ' יצחק זמיר בציטוטו כי:

"השר ממלא תפקיד מורכב. ראשית, הוא חבר הממשלה, ובתפקיד זה הוא משתתף בקביעת המדיניות ובקבלת ההחלטות בעניינים בעלי חשיבות לאומית. שנית, הוא ממונה על משרד ממשלתי, ובתוקף מעמד זה הוא אמור לקבוע את המדיניות של המשרד, לתאם, להנחות, ולפקח על הרשויות המינהליות ויתר העובדים במסגרת המשרד. שלישית, הוא עצמו משמש רשות מינהלית מכוח חוקים המקנים לו סמכויות רבות, אם במישרין ואם באצילה מן הממשלה"

[יצחק זמיר, הסמכויות המינהליות (כרך א', תשנ"ו), עמ' 346].

7. מתוקף חיות השר אמון על משרד ממשלתי מוטלת עליו האחריות להוביל ולנווט מערכת של רשויות מינהליות ובעלי תפקידים המצויים בתחום אחריות המשרד והמאוישים על-ידי עובדי שירות המדינה. אופי פעולתם של עובדים אלה היא נגזרת של תפיסת היסוד של שירות המדינה, המוצאת ביטויה בחקיקה, בהלכות בית המשפט העליון ובדברי מלומדים, על-פיה שירות המדינה הינו שירות ממלכתי, מקצועי וא-פוליטי. בניגוד לנבחרי הציבור, השירות הציבורי מושתת על עובדים מקצועיים וקבועים באופן שמאפשר לשמר את הידע המקצועי ואת הזיכרון הארגוני, לשמור על יציבות המערכת השלטונית ולהבטיח את יישומם של תהליכים ארוכי טווח על ידי נושאי משרות אלה, מתוך פרספקטיבה מקצועית ארוכת טווח הנשענת אף היא על התרבות הארגונית של המשרד ועל שירות המדינה הציבורי.

8. תפיסה זו, הרואה בשירות המדינה שירות מקצועי, ממלכתי ועצמאי ויציב שאינו תלוי בשינויים במערכת הפוליטית, עולה בקנה אחד הן עם הצורך בתפקוד יעיל ומקצועי של הממשלה, הן עם החשיבות שבטיפוח אמון הציבור בה והן עם הצורך באיזון ראוי בין דרג מקצועי בעל אופק שירות ארוך לבין דרג נבחר המתחלף באופן תדיר יותר.

9. על רקע זה, אין להלום הליך קבלת החלטות מינהלי שנעשה באופן החורג מאופן הפעולה התקין המסורתי, קרי מצבים בהם נציגי השר, אף אם הם מכהנים בתפקידי אמון או משמשים כיועצים חיצוניים, מובילים תהליכי קבלת החלטות בתחומים קרדינלים ומגבשים המלצות מקצועיות תוך מידור הגורמים המקצועיים במשרד או שיתופם באופן חלקי בלבד בהליך גיבוש מדיניות המשרד.

10. רשות מינהלית – ובכלל זה גם שר בממשלת ישראל בכובעו ככהן או כעומד בראשה – אמורה להפעיל את שיקול דעתה ולקבוע מדיניות לאחר שעמדה בפניה תשתית של עובדות ולאחר תהליך עבודה מקצועי וסדור, כמו גם בחינה ושקילה של חלופות במקרים המתאימים. בחינה ושקילה של חלופות אף מתחייבת מהוראות חוק-יסוד: כבוד האדם וחירותו ומחוק-יסוד: חופש העיסוק כאשר מדיניות או פעולה שמבקישת הרשות לנקוט עלולה לגרום לפגיעה בזכות חוקתית. מובן כי תנאי לפריסה של תשתית עובדתית מספקת הוא קיומה של עבודת מטה סדורה הכוללת איסוף, מיון והצגה של מידע רלוונטי באמצעות הגורמים המקצועיים

עמוד 2 מתוך 8

האוחזים במומחיות, בידע ובזיכרון הארגוני הנדרש. שיתופם של גורמים אלו בתהליכי גיבוש המדיניות מבטיח כי בפני השר תעמוד התשתית המקצועית הנדרשת וכך האפשרות לקבלת החלטות מושכלות תגבר ותהליך קבלת ההחלטות יהיה נכון יותר.

11. משכך, הדעת נותנת כי הליך תקיין של גיבוש המדיניות וקבלת החלטות בתחומים המצויים בליבת העשייה הביצועית של המשרד הממשלתי יעשה באמצעות הדרג המקצועי של המשרד הממשלתי. לתקינותו של הליך זה, במובן של קבלת החלטות מושכלות על בסיס מסד נתונים מלא ככל הניתן, תוך שקילת השיקולים הרלוונטיים בלבד, נודע תפקיד ראשון במעלה בהבטחת האמון הציבורי במערכת השלטונית, בהגשמת חובת האמונים שזו, מצדה, חבה לציבור, כמו גם בהבטחת איכות פעולתה. ויפים, לעניין זה, דברי פרופ' דפנה ברק-ארז בציננה כי:

"אחת מתכליותיו החשובות של המשפט המינהלי היא הבטחת תקינותו של ההליך הקודם לקבלת ההחלטה על-ידי הרשות. תקינות ההליך היא תנאי לתוקפה של ההחלטה הנובעת ממנו. כאשר ההליך שקדם לקבלת ההחלטה המינהלית הוא בלתי תקין, עשויה ההחלטה להיפסל מטעם זה בלבד, גם אם הרשות היתה מוסמכת לקבל את ההחלטה ואף הפעילה שיקול דעת ראוי"

[דפנה ברק-ארז, משפט מינהלי (כרך א', התש"ע-2010), עמ' 261].

12. החשיבות שבהתבססות על הדרג המקצועי במשרד הממשלתי לצורך גיבוש המדיניות עולה גם מתוצרי העבודה של הגורמים השונים ששקדו על גיבוש כללי אתיקה לחברי הממשלה: הועדה הציבורית בראשות נשיא בית המשפט העליון בדימוס, השופט מאיר שמגר, ועדת שרים בראשות שר המשפטים לשעבר, פרופ' יעקב נאמן, ושרת המשפטים לשעבר, הגב' ציפי לבני. בכלל הנוסחים השונים שגובשו לכללי האתיקה הוצע לקבוע הוראות מתאימות המתייחסות לחשיבות עבודת המטה וההתייעצות עם גורמי המקצוע במשרד בטרם קבלת החלטה. כך, למשל, סעיף 34 לנוסח הצעת כללי האתיקה לחברי הממשלה של ועדת שמגר, שכותרתו "עבודת מטה", קובע כי:

(א) חבר הממשלה יקיים עבודת מטה סדורה בממשלה, במשרדו ובכל גוף אחר אשר בו הוא פועל על פי דין, ויחליט תוך הפעלת שיקול דעת ענייני, הוגן, שיטתי ומושכל.

(ב) במסגרת עבודת המטה העוסקת בגיבוש מדיניות בתחומים שעליהם הוא מופקד, יקיים חבר הממשלה התייעצות עם המומחים שבמשרדו, יכבד את עצמאות שיקוליהם המקצועיים, ייתן משקל ראוי לכל חוות דעת מקצועית, מנומקת ומבוססת של עובדי הציבור הכפופים לו ויבחן אותה בכובד ראש, בהתחשב במידת הדחיפות ובחובת סודיות המגבילה את המידע.

(ג) ההחלטה הסופית תהא באחריות אישית של חבר הממשלה.

13. מן הראוי להדגיש, כי נוסף לפגמים בתקינותו של ההליך המינהלי מקום בו רשות מינהלית מקבלת החלטות ללא שיתוף נאות של הגורמים הרלוונטיים ובהתבסס על תשתית עובדתית חסרה, הרי שמצב דברים שכזה עלול אף להוביל להפעלת שיקול דעת באופן לא סביר. כידוע, על-פי תפיסות היסוד של המשפט המינהלי, רשות מינהלית המפעילה סמכות שלטונית, רשאית להתחשב בשיקולים רלוונטיים, ובהם בלבד. "סבירות ההחלטה נקבעת על-ידי איזון הערכים המתחרים על הבכורה, על-פי משקלם, והכרעה ביניהם בנקודת החיכוך" [בג"ץ 5016/96 חורב נ' שר התחבורה, פ"ד נא(4) 1, 37 (1997)].

14. הליך גיבוש מדיניות ממשלתית, שהינו בבחינת הפעלה של סמכות שלטונית, המערב את הגורמים המקצועיים הרלוונטיים באופן חלקי בלבד, כאשר את מקומם ממלא באופן אקראי נציג זה או אחר של חבר הממשלה – עלול להוביל להפעלת שיקול דעת לוקה, שאינו מבוסס על כלל השיקולים הצריכים לעניין ושאינו מבטא איזון ראוי. וכל זאת באופן החורג מגדר הסביר. כשמדובר ביועץ או עוזר, הבעיה היא בפער בין מקצועיותו ואחריותו לבין התפקיד שהוא ממלא. יועץ או עוזר של שר, מוכשר ככל שיהיה, הוא אינו הגורם המוסמך לקבלת ההחלטות בנגזרת המקצועית הספציפית ותפקידו המקורי קטן בהרבה. נוסף לכך, כשמדובר בהיעזרות בגורם חיצוני לא ברורה מערכת ניגודי העניינים שלו והאינטרסים החיצוניים שהוא מעוניין לקדם וממילא לא חלה עליו כל קשת המגבלות והכלליים החלים על עובדי המדינה ולא ברור כי נאמנותו נתונה רק לאינטרס הציבורי.

מעמדם של נושאי משרות האמון בלשכת השר

15. לצד ההכרה בעיקרון היסוד בדבר אי תלותו המקצועית של הדרג המנהלי, מכירה שיטתנו המשפטית בצורך ליתן כלים גמישים בידי הממשלה וחבריה לטובת הגשמת המדיניות שלשמה היא נבחרה. איזון בין אינטרסים אלו, מוצא ביטוי בחוק שירות המדינה (מינויים), תשי"ט-1959, הקובע כי לצד דרך המלך לאיוש משרות בשירות המדינה, היא דרך המכרז הפומבי, קנויה לממשלה סמכות חריגה לקבוע כי משרות מסוימות יאושו בפטור ממכרז. ביניהן מצויות משרות האמון.

16. ההנחיות להעסקה של נושאי משרות אמון בלשכות שרים וסגני שרים מוסדרות בפרק 02.5 לתקשי"ר. סעיף 02.502 לתקשי"ר קובע כי "תפקידם של עובדים במשרות אמון בלשכת נבחר, כולל סיוע לנבחר במילוי תפקידיו הממלכתיים ומחויבויותיו הציבוריות, כדי להקל עליו במילוי תפקידו וכדי לאפשר לו, ככל האפשר, להפנות את מרב זמנו ומאמציו למילוי תפקידו". סעיף 02.532 לתקשי"ר, שכותרתו "אי מעורבות בפעולות ביצוע של המשרד", תוחם את גדרי המעורבות של נושא משרות האמון בפעולות הביצוע של המשרד הממשלתי באופן הבא:

(א) נושאי משרות האמון יפעלו כזרועו הארוכה של הנבחר במילוי תפקידו. הם רשאים להשתתף בדיונים מקצועיים שבהם משתתף הנבחר, ורשאים לקיים דיונים מקצועיים עם הדרג הניהולי הבכיר

במשרד בלבד. הם רשאים, לשם מילוי תפקידם, לקבל מידע מהגורמים המקצועיים במשרד לשם סיוע לנבחר במילוי תפקידו;

(ב) בקשה לקבל מידע כאמור תועבר על-ידי נושאי משרות האמון לדירוג ניהולי הבכיר במשרד בלבד. מעבר לכך, על נושאי משרות האמון חל איסור להתערב בעבודת הגורמים המקצועיים של המשרד, ובפרט חל עליהם איסור לתת הוראות והנחיות לדרג המקצועי במשרד בכפוף לאמור בפסקה זו;

(ג) כל טיפול בפניות הציבור המגיעות ללשכת הנבחר והנוגע לפעולות המשרד עליו מופקד הנבחר, ייעשה בתיאום מלא עם הנהלת המשרד והיחידות המקצועיות, ובכפוף לאמור בנסמן (א) ו-(ב);

(ד) עובד בלשכת הנבחר איננו רשאי לעסוק בענייני כוח אדם ובמינויים של עובדי המדינה, למעט מינויים של עובדים במשרת אמון בלשכת הנבחר.

17. הנה כי כן, מעורבותו של נושא משרת האמון, שהוא בבחינת ידו הארוכה של הנבחר במילוי תפקידו, בעבודת הגורמים המקצועיים היא מוגבלת ומתוחמת. בגדר זאת, נושא משרת האמון רשאי להשתתף בדיונים מקצועיים שבהם משתתף הנבחר; לקיים דיונים מקצועיים עם הדרג הניהולי הבכיר; ולקבל מידע מהגורמים המקצועיים במשרד לשם סיוע לנבחר. ואולם, אסור לו לנושא משרת האמון להתערב בעבודת הגורמים המקצועיים של המשרד, ובפרט חל עליהם איסור לתת הוראות והנחיות לדרג המקצועי במשרד.

18. העסקת יועצים במשרת אמון לצורך ביצוע עבודה דומה לזו שמבצעים עובדי מדינה באותו תחום או גרוע מכך חליפית לה, פוגמת בתקינות המנהלית ומחייבת בחינה והגדרה מחדש של כל משרה המועמדת לאיוש ושידוד מערכות כולל בתפיסת שירות המדינה. יוזכר, לעניין זה, כי נושאי משרות האמון אינם מתמנים באמצעות הליכים מכרזיים, הם אינם צריכים לעמוד בתנאי סף של ממש והם נושאים בתפקידם בכפוף לתקופת הכהונה של הנבחר. צירוף גורמים אלו אינו מאפשר להסתמך על נושאי משרות האמון בכל הקשור לעבודת המטה המקצועית בתחומים שעליהם מופקדים עובדי המדינה במשרד הממשלתי: אין הם נושאים באחריות; אין הם בעלי הסמכות; וככלל המקצועיות והניסיון שלהם אינו שקול לבעלי התפקידים המקצועיים הבכירים המופקדים על גיבוש המדיניות בתחומים עליהם הם מופקדים.

19. יודגש בהקשר זה, כי כל שינוי בתפקיד או בהיקף הסמכויות של יועצים ועוזרים נושאי משרות האמון בלשכת השר טעון אישור מאת נציב שירות המדינה. אישור זה יכול וינתן לאחר בדיקה ואישור פרטני של נציבות שירות המדינה, אשר תוודא כי מתמלאות דרישות התפקיד: ניסיון מקצועי רלוונטי; השכלה; בחינת חלופות בעלי תפקיד במשרד (האם ישנם עובדי מדינה במשרד המתאימים לביצוע התפקיד); האם ראוי שממלא התפקיד הביצועי יהיה נושא משרת אמון ולא עובד מדינה; וכיוצא באלו.

מעמדם של יועצים חיצוניים בלשכת השר

20. ככלל, אין חולק כי אין מניעה שחברי הממשלה יתייעצו מעת לעת עם אדם זה או אחר בנושאים שונים, באופן לא פורמלי. כך, גם אין כל קושי משפטי במצב שבו בהליך פורמלי, מתבקשים יועצים מומחים להציג את עמדתם ואת טיעוניהם בפני חבר הממשלה או בפני עובדי המשרד בעניינים הנוגעים לתחומי מומחיותם, או אף לסייע בידי המשרד לגבש מדיניות בתחומים אלה.
21. יחד עם זאת, ככל שמדובר בהסתייעות בגורמים חיצוניים בדרך של קבלת ייעוץ או שירותים אחרים באופן שיטתי וממוסד או כשמדובר ביועץ הפועל מטעמו של חבר הממשלה, בתחומי הפעילות של המשרד הממשלתי וכחלק מהתפקיד שאותו ממלא חבר הממשלה, הרי שאינטרס הציבור מחייב הסדרה של פעילות זו, בדרכים הקבועות בדין ובהוראות מחייבות נוספות. כאשר היועץ פועל מטעמו של חבר הממשלה, ונפגש, בנוכחות חבר הממשלה או שלא בנוכחותו, עם עובדי משרדו או עם גורמים אחרים, בעניינים המהווים חלק מתפקידו של חבר הממשלה – פעילות זו נכנסת לגדר העסקה של היועץ, והיא מחייבת הסדרה בהתאם להוראות המקובלות בעניין, גם אם הדבר נעשה באופן חד פעמי או מזדמן.
22. לעניין זה, הנחיית היועץ המשפטי לממשלה מס' 1.1707, שכותרתה "העסקת יועצי 'חנים' ויועצים בתשלום", והוראות 02.45-02.41 לתקנון שירות המדינה, מסדירות את הכללים החלים על הסתייעות בשירותיהם של יועצים חיצוניים, שאינם עובדי המדינה, שלא בתמורה או בתמורה חלקית. כללים אלו קובעים, כי, ככלל, יש להימנע מהעסקתם של יועצים חיצוניים בלשכות הנבחרים. רק מקום בו צורכי העבודה מחייבים העסקת יועץ חיצוני וכאשר אפשרות העסקה אחרת אינה ניתנת לביצוע, ניתן יהא לסטות מכלל זה, ואף זאת, באישור מראש של נציבות שירות המדינה.
23. הוראות התקשי"ר והנחיית היועץ המשפטי לממשלה משקפות את הכלל שלפיו ראוי שהעבודה המקצועית במשרדי הממשלה תיעשו, על-ידי עובדי המדינה, על החובות, המגבלות והאחריות החלות עליהם ככאלה. מילוי של תפקיד או מתן שירות שאמור להיעשות על-ידי עובד מדינה על-ידי מי שאינו כזה הוא חריג לכלל, ויש להתירו במשורה, תוך עמידה בכללים שנקבעו לעניין זה.
24. תשומת הלב לכך שמעמדו והיקף פעילותו של יועץ חיצוני בלשכת השר מוגדרים ותחומים במסגרת תיאור התפקיד שהוגדר ליועץ מלכתחילה, באישור נציבות שירות המדינה. לעניין זה, הוראת סעיף 02.421(ב) לתקשי"ר קובעת כי "יש לקבוע בחוזה ההעסקה הוראות ברורות ומוגדרות למי יהיה כפוף ולמי יהיה עליו לדווח. כמו כן יש להודיר במפורט את תפקידיו במשרד". ברי, כי אין לחרוג מהוראות חוזה העסקה וממסגרת התפקיד שהוגדר ליועץ.
25. נוסף לאלו, כפופה העסקתו של היועץ החיצוני בלשכת השר להוראות התקשי"ר שנקבעו לעניין זה, וביניהן להוראת סעיף 02.421(א) לתקשי"ר הקובעת כי "מרכז עיסוקו של יועץ, על-פי טיבו ומהותו, איננו נמצא בתחום המשרד המעסיק אותו"; להוראת סעיף 02.421(ב) לתקשי"ר הקובעת כי "יש לכן לדאוג, שככל האפשר לא יהיה היועץ מעורב בפעולות ביצוע של

המשרד; הוא לא ישתלב בהירארכיה של המשרד ולא יעביר הוראות לעובדים, אלא באמצעות הנהלת המשרד או על-ידי עובד אחראי שנקבע לכך"; ולהוראת סעיף 02.421(ג) לתקשי"ר הקובעת כי "יועץ לא ייצג את המשרד כלפי חוץ, אלא אם נקבעו לכך סידורים מיוחדים ומוגדרים".

26. מן הראוי לציין, כי ככל שניתן להצביע על נסיבות המלמודות על כך שיועץ חיצוני פועל בניגוד להוראות התקשי"ר או חורג ממוסגרת התפקיד שהוגדר לו מלכתחילה, תוך מעורבות בפעולות הביצוע של המשרד הממשלתי, העברת הוראות לעובדי המשרד, ייצוגו של המשרד כלפי חוץ או בכל דרך אחרת – הרי שהדבר עלול להביא להפסקת פעילותו. מובן שכשם שנתבקש אישור נציבות שירות המדינה לעצם המינוי, בחתבסס על צורך מיוחד והגדרת תפקיד ברורה, כך הוא עשוי להישלל במקום בו לא ימולאו תנאיו.

27. עוד יש ליתן את הדעת לכך שהעסקה של יועצים חיצוניים בלשכות השרים טומנת בחובה סיכונים שונים מתחום ניגוד העניינים וטוהר המידות. היועץ החיצוני אינו כפוף למערכת הכללים החלה על עובדי המדינה, לרבות כללי אתיקה וכללי משמעת. ליועץ החיצוני, ככלל, קיימים קשרים וזיקות כלפי גורמים שונים מחוץ לשרות המדינה ולרוב הוא אף עוסק בעיסוקים נוספים לצד מלאכת הייעוץ לשר, דבר העלול להעמידו במצב של ניגוד עניינים בין ענייניו האישיים לעניין הציבורי עליו הוא מופקד. משכך, יש להקפיד על הסדרה של כלל השאלות האתיות הנוגעות להעסקתו של היועץ החיצוני, לרבות בחינת ניגודי עניינים פוטנציאליים ועריכת הסדרי ניגוד עניינים ככל שהדבר נדרש, ולהיות ערים לסיכונים האמורים.

סיכום

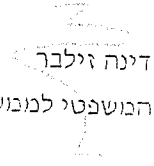
28. גיבוש המדיניות וקבלת החלטות בתחומים המצויים בליבת העשייה הביצועית של משרד ממשלתי ראוי שיעשו על יסוד עבודת הגורמים המקצועיים הנמנים עליו. לא ניתן לקבל הליך קבלת החלטות מינהלי, שבו נציגי השר מגבשים המלצות מקצועיות תוך מידור הגורמים המקצועיים במשרד או שבו הנהלת המשרד מעורבת באופן חלקי בלבד בהליך גיבוש המדיניות. כאשר עיקר האחריות מוטל באופן אקראי על נציג זה או אחר מטעם השר, לעיתים על גורמים פרטיים.

29. דפוס פעולה זה, בו נמנעת מהגורמים המקצועיים המשרד ממשלתי האפשרות לקחת חלק בעבודת המטה העוסקת בגיבוש המדיניות בתחומים עליהם מופקד המשרד – עומד בניגוד לכללי מנהל תקין ואתיקה שלטונית, להנחיות היועץ המשפטי לממשלה ולכללי תקנון שירות המדינה, כפי שהובהר לעיל.

30. אבקש כי תוודאו כי עבודת המטה במשרדכם מתבצעת בהתאם לדין וליתר ההוראות המחייבות. תוך שיתוף גורמי המקצוע במשרד בתהליכי קבלת ההחלטות ותוך שמירה על המגבלות המתוארות לעיל בכל הנוגע לפעילות יועצי השר. אבקש גם להביא את הדברים

לתשומת לב השר הנכנס ומנכ"ל המשרד, ולעדכנם אודות הנחיות אלו. אני עומדת לרשותכם ככל שנדרשת הבהרה נוספת בעניין זה או אחר.

בברכה,

דינה זילבר
המשנה ליועץ המשפטי לממשלה (יועץ)

העתק:

היועץ משפטי לממשלה, מר יהודה וינשטיין